İSKENDER PALA

1958, Uşak doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi (1979). Dîvân edebiyatı dalında doktor (1983), doçent (1993) ve profesör (1998) oldu. Dîvân edebiyatının halk kitlelerince yeniden sevilip anlaşılabilmesi için klasik şiirden ilham alan makaleler, denemeler, hikâyeler ve gazete yazıları yazdı. Seminerleri ve konferansları geniş kitleler tarafından takip edildi ve "Dîvân Şiirini Sevdiren Adam" olarak anıldı. Bazı çalışmalarıyla Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülü'nü (1989), AKDTYK Türk Dil Kurumu Ödülü'nü (1990), Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülü'nü (1996) aldı. Hemşehrileri tarafından "Uşak Halk Kahramanı" seçildi (2001). *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk, Katre-i Matem, Şah&Sultan, OD, Efsane, Mihmandar, Karun ve Anarşist, Abum Rabum, İtiraf, Akşam Yıldızı, Kervan, A-71, Surnâme, Aşk Hikâyesi* ve *Azdahak* adlı romanlarının baskıları yüz binlere ulaştı, ödüller aldı ve yabancı dillere çevrildi. Türk Patent Enstitüsü tarafından marka ödülüne layık görülüp adı tescillendi. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Büyük Ödülü (2013) ve Türk Dünyası Türksoy Onur Nişanı'yla taltif edildi (2023). *Bülbülün Kırk Şarkısı* adlı kitabını ömrünün en güzel çabası sayan İskender Pala evli ve üç çocuk babası olup İstanbul Kültür Üniversitesi öğretim üyeliği yanında Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu üyesidir.

www.iskenderpala.com
www.iskenderpala.net

Kapı Yayınları 1047
İskender Pala Bütün Eserleri 105

SOYGUN
İskender Pala
Alperen Ahmed Pala

1. Basım: Nisan 2026

ISBN: 978-625-8521-24-5
Sertifika No: 43949

Son Okuma: Rabia Aydın
Kapak Tasarımı: Alfa Grafik
Sayfa Tasarımı: Mürüvet Durna

© 2026; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Faks: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım
Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

ALPEREN AHMED PALA

İSKENDER PALA

SOYGUN

kapı

Değerli okuyucu!

Bu çalışmayı tarihî bilgiler yönünden değerli akademisyen arkadaşım Prof. Dr. Yüksel Çelik, üslup yönünden aziz kardeşim Tarık Tufan zenginleştirdiler, minnettarım.

Dostum M. Faruk Bayrak olmasaydı bütün kitaplarım gibi bu kitabım da özenle yayımlanamazdı, şahsında Kapı Yayınları'nın bütün fedakâr çalışanlarına teşekkür ederim.

Yayın öncesinde kitabımı okuyup değerlendirme nezaketini gösteren değerli dostlarım Rümeysa Doğan, Murat Ahmet Yörük, İhsan-Nurcan Ayal, Bülent-Selma Taşkale, Benek Zeyveli, Murat Çakır, Erkan Haras ve Bahadır Sezer'e; Kavala seyahatimizde yardımını gördüğüm Makkas Konstantinos'a; Topkapı Sarayı'nda gözlem ve araştırmalarımızı kolaylaştıran Dr. Yasin Yıldız, Ali Mesut Toygar ve İlhan Kocaman'a; eleştirel okumalarını her zaman önemsediğim kızlarım Hilye Banu ile Elif Dilâsâ'ya; torunlarım Zeynep Tuğçe ile Ayşe Nevâ'ya ve kitaplarımın her zamanki ilk okuyucusu değerli eşim Fatma H. Pala'ya teşekkür ediyorum.

Başlıca karakterler:

Aslan	: Müderris, Zindan Şeyhi Ubeydullah Ağa
Porsuk	: Hırsız, Zahid
Ceylan	: Koşucu, Cündî Beşe
Bukalemun	: Sarraf, Yuvanaki
Tûtî	: Mücellit, Kızıl Sadettin

ORMANDA MACERA

Soygundan dört gün önce

"Masalları artık değiştirmek lazım dostum, ormanın sultanı aslan değil tilki olmalı..."

"Öyle bile olsa sen bunu sakın dillendirme. Hırsızlığın ilk şartı düşündüğünü hemen söylemek değil söyleyeceğini uzun uzun düşünmektir."

"Hah, ha... İşte bu yüzden seninle çalışmak bir zevk oluyor azizim..."

Ruhları hırsızlığın saltanatını sürmek için yaratılmış üç yoldaş, Yağlıkçılar'daki han odasında, yıllar sonra bir araya gelmenin coşkusuna yeni bir maceranın heyecanını yüklerken hayaller ile gerçekler arasında şakayla karışık zaman eritiyorlardı. Pencerede yuvalanmış kuzgun neşelerine iştirak etti: *"Grooookk... groooook... Tak tak tak..."*

Kuzgunun alaycı sesine güldükleri sırada kapı tıklatıldı. Bekledikleri kişilerdi gelenler; iki delikanlı. Odaya birdenbire ciddiyet hâkim oldu, kelimeler emir tonunda mânaya bürünmeye başladı. Bakışlar masadaki çizimlere kilitleniverdi ve Ubeydullah Ağa'nın dirayetli sesi odayı tam bir soygun sarmalına çevirdi.

Ubeydullah Ağa sözlerine başlarken kimseyi tanıştırmadı. Yalnızca yeni gelenleri diğerlerinin aralarına yerleştirmekle yetindi, sonra da sıbyan mektebindeki piştahtada elifba okuyan çocuklar misali öğrenmeye hazır dört kişiye planını bütün açıklığıyla anlattı; bir güven göstergesi olacak şekilde her birerinin yüzlerine ve gözlerine baka baka. Yarım

saate yakın çıt çıkarmadan onu dinlediler. "Tekrar anlatıyorum!" diye başlayan ikinci yarım saatte akıllardaki sorular müzakere edildi, itiraz kabilinden jest ve mimikler sahnelendi, sorular sıralandı. Bu fasıl, Ubeydullah Ağa'nın birbirlerine yabancı kişileri aşina ettiği ve yapılacak soygunla alakalı her şeyi zihinlerine yerleştirdiği süreçti. Han odasındaki dört kişi artık suçortaklığı yapmaya hazırdılar.

Ubeydullah Ağa soyguna dair son cümlelerini söylerken eski dostları mücellit Kızıl Efendi'yle, elmastıraş Yuvanaki onu tam bir itimat içinde dinlemiş ve zihinlerinden "otuz yıldır huyu hiç değişmemiş" diye geçirmişlerdi. Diğer ikisi, Hırsız Zahid ile Cündî Beşe ise aynı hikâyeyi aynı kelimelerle ikinci defa duymanın şaşkınlığını yaşıyorlardı; *"Bir soygun planı yarım saat boyunca harfi harfine ikinci kez nasıl anlatılabilir ki?"*

Ubeydullah Ağa'nın kimseyi aptal yerine koymak için aynı şeyleri tekrar tekrar anlatmadığını, bilakis herkesin verilen görevi yapacağından emin olmak üzere planı ısrarla aynı biçimde tekrarladığını henüz anlamamışlardı. Eski dostları biliyorlardı ki acemiler soyguna böyle ikna edilir, her birinin zihnine aynı olay akışı kazındıktan sonra ekip ruhu kazanılırdı. Aksi takdirde Osmanlı'nın asesleri hırsızlarından güçlüydü ve asesleri atlatamayan hırsızın bir şey çalması imkânsız olurdu.

Ubeydullah Ağa neredeyse otuz yıla varan mahkûmiyeti esnasında ömründeki iki günün esiri olmuştu; biri gerçek, diğeri hayal, iki gün... Hapisteki gündüzler boyunca, parmaklıklar ardına atıldığı günün gerçeğini yaşıyor, geceler boyunca da çıkacağı günün hayalini kuruyordu. Onca yılı, hayatı iki güne düğümlenmiş olarak yaşamıştı; giriş günü ve çıkış günü. Şimdiki buluşma çıkış hayalinin gerçekleşme sevincini sorumluluğa dönüştürüyordu. Karşısındaki

adamlara tekrar tekrar anlatırken titizlenmesinin sebebi onlara zindana girecekleri bir günü asla göstermemek ve oradan çıkacakları günün hayalini asla kurdurmamaktı. Bu yüzden soygunun planını aynı cümlelerle üçüncü kez tekrar etti, en ince ayrıntısına kadar. Sonuncusunda herkesin tekrarlamasını bile istedi. Hangi kapıdan girilecek, nerede durulacak, hangi işaret beklenecek, muhtemel dış gelişmeler neler olacak vs. vs.

Planın anlatılması tamamlandığında pencereyi âdeta sarsan rüzgârın şiddeti önce kuzgunu sonra da odadakileri titretti. Bu sene teşrinler şiddetli geçiyordu. Serpinti hiç eksik olmuyor, fırtınalar da zaman zaman âdem uçuruyordu. Zindan Şeyhi karşısında kaftan veya abalarına daha sıkı bürünen ekibine bakıp rüzgârın akıllarda bırakacağı soruları bertaraf etmek üzere "Endişe etmeyin bütün planımızı değişebilecek hava şartlarına uygun yaptım!" diyerek onları rahatlattı. Sonra gönül huzuruyla hepsini tek tek süzdü. Evet, karşısındaki dört kişi birbirlerine güvenmiş görünüyorlardı. Artık her emrini dinleyeceklerinden emindi. Derin bir nefes aldı. Son bir ikaz diyerek herkese taktığı isimleri tekrarlattırdı; önce kendi adını söyleyerek:

"Ben Aslan!"

"Ben Porsuk!"

"Ceylan!"

"Tûtî!"

"Ben de Bukalemun oluyorum, merhaba!"

Kulakları bu isimlerle doldurmak ve ekiptekilere gerçek isimlerini unutturmak şarttı. Nitekim aralarına yeni katılan iki gence kimse isimlerini sormadı. Böylece onlar da diğerlerinin gerçekte kim olduklarını bilmeyeceklerdi. Rüzgârın sesine karışan uğultuda son bir itaat vurgusunun iyi olacağını düşündü:

"Evet efendiler, bu ormanda kral benim ve kralın sözünden asla çıkılmayacak. Tamam mıdır?"

Ekibin yaşlıları gözlerini üçer kerre kırptılar. Eskiden beri aralarındaki yemin biçimi buydu; plan iki defa anlatılır, yemin üç kez tekrarlanırdı. Genç olan diğer ikisi onları taklit etti ve anlaşma kalplerde mühürlenmiş oldu. Aslan da memnuniyetini ses tonuna yansıttı:

"Biraz sonra buradan ayrılacaksanız, gayrı kimse birbiriyle görüşmeyecek. Perşembe ikindisinde son kez yine burada buluşacağız. Herkes hazırlığını titizlikle tamamlasın. Hasta olmak, başını belaya sokmak, Vak'a-i Hayriye veya şerriye taraftarlarına ilişmek, hele hele İstanbul'dan ayrılmak asla yok. Dört gün, yalnızca dört. Önümüzdeki cuma günü hırsızlık tarihine geçeceksiniz, unutmayın!"

Ayağa kalktı. Onunla birlikte diğerleri de çıkmaya hazırlandılar. Tam o sırada Bayezit Camii müezzininin rast ezanı han odasının taş duvarlarında yankılanmaya başladı. Şimdi çarşı esnafının camiye gitme vaktiydi. Şu anda sokağa çıkıp cemaatten ayrı istikamete giderek dikkat çekmemek gerekirdi. Herkese tekrar yerlerine oturmasını söyledi.

"Cemaatin dağılmasını bekleyeceğiz!"

Bir dakika geçmedi, herkesin oturduğunu görüp sözlerini sürdürdü:

"Madem bekleyeceğiz, vakit nakittir diyelim ve planımızı gözden geçirelim."

Aynı üslup, aynı tonlamayla aynı cümlelerin üçüncü tekrarını dinleyeceklerdi. Bazısı içinden küfürler etse de kimse dışından itiraz edemedi. Zindan Şeyhi onları izlemeye başladı. İtaatlerini ve sadakatlerini yeniden tartacaktı. Kalbinde işin başarılacağına dair umudu tazelenmek zorundaydı. Başını en genç olana çevirdi. Adı Zahid idi ama o kendisine Hırsız diyordu.

"Porsuk, söyle!"

"Porsuk hırsızdır. Çalma benim işimdir ve sarayın içine girdiğim vakit..."

"Tamam, sana güveniyoruz! Ceylan?"

Başların çevrildiği delikanlı cündîlik mesleğindeki mahareti ve çok hızlı koşmasıyla şöhretliydi ve mesleğinden dolayı Cündî Beşe diye anılıyordu. Beşe lakabına bakarak ailenin büyük evladı olması muhtemeldi. Nitekim o da bir ağabey vakarıyla tekrarladı:

"Ben de ceylan oluyorum, koşacağım ve yetiştireceğim."

"Evet, işin yalnızca koşmak ve ulaştırmak! Başka hiçbir şeye karışmayacaksın."

Herkes Mücellit'e baktı. Konuşurken çok rahat ve mutluydu. Aslan bu güven diğerlerine de geçsin diye onun uzun uzun anlatmasına müsaade etti:

"Ben Tûtî'yim madem, tûtîlere düşen, sesleriyle başkalarını memnun etmektir. Porsuk benim şakıyışlarımla yalnız hırsızların değil bizatihi hırsızlığın da yüzünü ağartacak; emin olabilirsiniz. Porsuk'un diline dil katacağım; öyle değil mi Porsuk?"

"Porsuk'un olumlu mânada başını sallamasıyla da Tûtî şakımayı sürdürdü:

"Cuma vaktinde sarayda öten bir ispinoz duyarsan ilerleyeceksin. Ciciiccicciiccicicıuıcırrkk. Karatavuk sesinde saklanır; ciyyırruuu cık cık cık, pist pist, kanaryada dursun; ciyk ciyk cuk cuk ruuk, ruuuuk ci ci-cirrrrrrk. Kirazkuşu tırmanman için, biyk biyk biyk; keklik ise atlaman! Guk gu gukkk, guguk, kak ka kak kak ka kak, kak ka kak... Bunlar bu mevsimde saray bahçesinde çok nadir bulunan kuşlardan. Cuma günü kâh Bâbıhümayun ile Bâbüsselam arasındaki selvili yolda, kâh Deavî Kasrı önündeki arzuhalciler arasında bir dala konmuş olacağım. Porsuk işini bitirince Ceylan

sesime gelecek ve martı sesiyle koşmaya başlayacak. Vuzk vuzk vıdk, gugagarraakk,"

Mücellit'in kuş taklitleriyle odayı çınlatmasından sonra nihai tekmili elmastıraş Yuvanaki Efendi verdi, otuz yıllık dostluğun içtenliğiyle:

"Bukalemun olarak benim vazifem bir tür kalpazanlık; vakti geldiğinde ankayı simurga dönüştüreceğim."

"Cuma vaktinde! Padişah hazretleri saraydan uzak bir camide cuma selamlığındayken; sakın unutma ve hazırlığını ona göre yap"

Zindan Şeyhi, aslan rolünü bırakıp soygun planlarının üstadı Ubeydullah Ağa olarak eski iki dostuna baktı. Aralarındaki ilişkiyi düşündü. Otuz yıllık güven ve sırdaşlık, az sayılmazdı. Gülümsedi. Sonra da iki delikanlıya döndü. Haklarında yaptığı araştırma ve soruşturmalar bu işi başaracaklarını gösteriyordu. Tekrar gülümsedi.

Ezan sona erdiğinde odadaki emir ve itaat havası, yerini dostluk ve şaka faslına bırakmış gibiydi. Şimdi de cemaatin dağılması beklenecekti. Sert rüzgârın üşüttüğü bedenleri bir müddet nükteler ve şakalarla ısıtmak iyi olurdu. Ama Ceylan buna fırsat vermedi, pat diye soruverdi:

"Aslan Ağam; beni bağışlayınız ama soygunu neden gece yapmıyoruz? Şöyle el ayak çekilince... Oysa biz ahalinin cumhur cemaat sokaklara döküldüğü şenlik ve tatil gününde, üstelik sultanımız efendimiz de şa'şaa içerisinde cuma selamlığına çıkmışken soygun yapmayı kuruyoruz. Sizce de tehlikeli değil mi?"

Han odasında yeniden zihinler gerildi. Aslan, suratını ekşitti. Bu çocuğun aklında bir şüphe kalmamalıydı. Şimdi pek çok şeyi yeniden konuşmak gerekecek, bütün plan dördüncü defa kelimelere bürünüp dil pelesengi olacaktı. Köşedeki mangala baktı. Sahlep güvümünün altına kor yığdı.

Sergenden kalaylı bakır kupaları çıkardı. Eski dostları bunun, öğle namazının sonunu beklemekten vazgeçip ikindide buradan çıkmayı göze aldıkları anlamına geldiğini biliyorlardı. Dedikleri gibi oldu ve kupaları dizerken ağır ağır anlatmaya başladı; medresede talebelere ders verir gibi. Önce Bursa'da, Manisa'da ve Edirne'deki devlet hazinelerinden bahsetti. Saraydaki Hazine-i Hümayun dairesinin en sıkı korunan yer olduğunu, amiri ve memuruyla koca bir teşkilatın burada bulunduğunu falan anlattı. Bu hazinenin, büyük koruma ordusuna eşdeğerde dillere destan parçalar içerdiğini söyleyerek onları içten içe kışkırtmayı da ihmal etmedi. Hazineye dair hikâyeleri, içindekilerin âsâr-ı atîka değerini sıralayarak zihinleri yeterince doldurduktan sonra ekibini yeniden yokladı:

"Efendiler!.. Soygunumuz başka hiçbir soyguna benzemeyecek. Ne konuşmalarımız ayaktakımı hırsızlar gibi kaba, ne hareketlerimiz palikarya yaygaracıları gibi adam bıçaklayıp "Katil vaaar!" diye bağırmak olacak. Bir sarayın zarafetine uygun bir soygun yapacağız. Lakin görüyorum ki Ceylan kardeşimiz bunu sefil hırsızlar gibi yapmak istiyor. Unutmayın, muhteşem bir hazineyi soymak ihtişamlı bir tehlike de demektir ama soygunun şanı ve şerefi tehlikenin büyüklüğünden çok ötedir. Aranızda tehlikeden korkan varsa, tekrar ediyorum, şimdi vazgeçelim!"

Dört kişiden hiçbiri başını kaldırıp Aslan'ın yüzüne bakmadı. Bu, kimsenin vazgeçmeyeceği anlamına geliyordu; Ceylan dahil. Öte yandan işin sağlıklı yürümesi için en küçük tereddüdün bile giderilmesi şarttı. Ceylan'ın açtığı yoldan ilerlemeye başladıklarında diğerleri de akıllarındaki soruları döküldüler. Hatta Tûtî bile plandaki eksiklerden bahsedebildi:

"Aslan Ağam, sen de bilirsin ki pek çok soygun içeriden destek görür. Şu ana kadar saray içinden destek alacağımıza dair tek kelimenizi duymadık, yanılıyor muyum?"

Cevap hiç tereddüt etmeden yankılandı:

"Merak buyurulmasın, sarayda Porsuk'a gönül vermiş bir tavşanımız mevcuttur."

Tûtî aldığı sert cevap karşısında işi şakaya vurdurmak zorunda kaldı:

"Sarayın hazine dairesini aşk ateşiyle mi soyacağız yani?"

Aslan kimsenin gülmesine fırsat bırakmadı:

"Hazine dairesi değil Tûtî efendi. Böyle bir şeyi hiç telaffuz etmedim. Nereyi soyacağımızı size henüz söylemedim!"

Hepsi birden afalladılar. Sorular ardı arkasına geldi. Nereyi soyacaklarını, neyi çalacaklarını hepsi merak etmişti. Aslan Ağa onlara perşembeye kadar sabretmelerini, soygunda ihtiyaç kadar bilgi edinmenin önemli olduğunu, fazla bilginin başa bela getireceğini, işlerin düzenli bir şekilde ve sırayla yapılması gerektiğini falan anlatsa da ikna olmadılar. Sonunda dayanamayıp öfkeyle hepsini azarladı:

"Efendiler!.. Eğer bütün merakınız buysa, bilin ki Osmanlı hazinesini soymayacağız."

Gözler hayretle açıldı. Baştan beri saraydan bahsedilip de soygun adı anılınca herkes hazine dairesini düşünmüştü. Şimdi ormanın kralı hedef şaşırtıyordu. İyi ama sarayda hazineden başka soymaya değer neresi olabilirdi ki? Homurdanmalar başladı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Aslan, ortamın güvensizlik havasına bürünmesine müsaade edemezdi; açıklamak zorunda kaldı:

"Padişahın arz odası, efendiler, taht odasını soyacağız."

Üç saattir onu dinlerken hep saray hazinesini soyacaklarını düşünmenin ve zihinlerindeki planları ona göre şekillendirmenin şaşkınlığı bir şok etkisi yapmış gibiydi. Tûtî, Aslan'ın her zamanki tedbirine hayran kalınca ona destek olacak sözler söyledi. Gençlik zamanlarından biliyorlardı, bir hırsız için soygun mahallini son anda öğrenip sahih

çizimler ve güzergâh haritaları üzerinde çalışmak yakalanma tehlikesini en aza indiriyordu. Öte yandan Aslan planı anlatırken sözlerini hep muğlak bırakmıştı. Soygun planının detayları sarayla alakalı olunca da bütün zihinler çalınacak şeyi ister istemez hazineyle örtüştürüvermişti. Aslan'a göre soygundan bir gün öncesine kadar herkesin böyle şartlanması soyguna halel getirmeyecek, bilakis emniyeti sağlayacaktı. Tûtî'nin sorusuyla işler sanki kolaylaşıvermişti. Kilitler altındaki Osmanlı hazinesini soymaya razı olmuş biri için arz odasına girmek çocuk oyuncağı sayılacaktı çünkü.

Taht odasının telaffuz edilmesinden gençler huzursuz, yaşlılar memnun olmuştu sanki. Ve akıllara ikinci soru geldi:

"Padişahın arz odasında çalınacak ne var ki?"

Makam-ı mualla denen bu odada padişah salı ve pazar günleri tahtına oturur, elçileri kabul eder, bazı devlet görüşmelerini yapardı. Mücevher bezemeli tavanında bir ejder ile simurg mücadelesi tasvir edilmişti. Odanın sağ yanında göz kamaştıran bir abdest mekânı vardı. Taht da pek çok mücevherle bezeliydi. İyi ama bugüne kadar hiç kimse bir duvarın veya tahtın ziyneti sayılan mücevheri çalmayı aklından geçirmemişti. Zaten çok kârlı bir iş de sayılmazdı. Atılacak taş ürkütülecek kurbağaya değmezdi. Üstelik taht odasının mimarisi ve kullanımı da soyguna uygun sayılmazdı. Ön cephede bir, arka cephede ayrı bir kapı vardı. Arkadaki kapı yalnızca padişah içindi. Öndeki kapı ise huzura çıkacak devlet erkânı ve elçiler tarafından sık kullanılırdı. Sultan Mahmut, iki yıl evvel burayı tamir ettirip yeni bir kitabeyi bizzat yazdığından mı nedir, bu odayı çok seviyor ve burada sık vakit geçiriyordu.

Arz odasının telaffuz edilmesi Tûtî'nin heyecanını arttırmış gibiydi. Kendi kendine konuşuyordu. *"Eğer çalınacak nesne padişahın arz odasındaysa, yıllardır peşinde olduğum meşhur kitaba kavuştum demektir."* Arz odasındaki

nadide İncil yanında, bakırdan altın elde etmenin formülünü taşıyan o ünlü kitabı zihninden geçirdi; *Risâle-i Gâyetü'l-Hakîm-i İlahî*. Sultan Mahmut'un İncil okuduğundan veya simyaya merakı olduğundan değil, kötü ellere düşmesinden korktuğu için arz odasının dolabında tuttuğu bu iki kitap sahaflar arasında da şöhretliydi. Murassa ciltleri, kıymetli nakışları, değerli hatlarıyla bu iki kitap pek çok hazineden daha değerliydi. Kendini tutamayıp sevinçle haykırdı:

"Bârekallah! Desene kitap çalacağız!"

Aslan sorunun cevabını sıradan bir yankesicilikten bahseder gibi basitleştirerek verdi:

"Hayır Tûtî, yanıldın. Kitap değil, elmas çalacağız; Kaşıkçı Elması'nı!..

Herkes hayretle mırıldandı. Kimisi imkânsızı düşünerek, kimisi sevinci açığa vurarak... Zihinler birkaç saniye olurlarla olmazlar arasında gitti geldi. Aslan, muhtemel bir itiraza mahal vermeyecek şekilde sözlerini sürdürdü. Aynı zamanda dikkatleri Kaşıkçı Elması'na çekmeyi istiyordu:

"Efendiler! Sultan Mahmut hazretleri son iki haftadır Kaşıkçı Elması'nı nedense arz odasında tutmaya başladı. Duyduğumuza göre bu odanın tavanındaki mücevherler de Kaşıkçı Elması'na yakın ışıltı ve paha taşırlarmış. Sultanın tahtına hakkedilmiş irili ufaklı mücevherler ise zaten dillere destan... Amma ve lakin bizim işimiz yalnızca ve yalnızca Kaşıkçı Elması'nı alıp çıkmak."

Birkaç dakika kadar sessizlik oldu. Düşünceler düşünceleri tetikledi. Ardından sorular ve cevaplar gelip gitti. Neden sonra zihinlerdeki her şey netleşti ve ekibin tamamı Aslan'a itaat etmekten pişman olmadığını hissetti. Bu adam cin gibi bir zekâya sahipti ve bunu istihbarat ve bilgiyle destekliyordu. İçlerinden bir tek Porsuk, Kaşıkçı Elması'nın nasıl olduğunu merak etti. Ceylan da bahsedilen elması sultanın

sorgucundaki mücevherlerden biri zannedip bunu çalma fikrinin çılgınlık olduğunu söyledi. Gülüştüler. Tûtî, Osmanlı hazinesindeki bütün mücevherlerin Hazine-i Hassa'da saklandığı bilgisinin kendisini nasıl yanılttığını gördü. Kaşıkçı Elması adı telaffuz edilince en büyük heyecanı Bukalemun'un duyduğunu ise henüz fark etmemişlerdi. Vaktiyle kalfalığı döneminde o elması görüp hayran kalmış, ömrü boyunca da öyle bir elması işleyip fasatlarını cilalayıp parlatmayı hayal etmişti. Kaşıkçı Elması'nı en iyi o tanıyordu. Elması Sultan Mustafa için tasarlayan kişi kendi ustası Şüca Kalfa'dan başkası değildi çünkü. Ustasını her düşünüşünde Kaşıkçı Elması'nı tıraşlarken ne kadar titiz çalıştığını ve iki ay boyunca dükkânında kalan elmasa kimseyi yaklaştırmadığını hatırlar, kalfası olmasına rağmen bir kerre bile elmasa dokunmasına izin vermediği için de kalbi burulurdu. Kaşıkçı Elması'ndan kendisine kalan yegâne hatıra elmasın kaşık biçimindeki tel çerçevesiydi. Bir kalıp gibi düşünülmüş ve kızıl bakırdan saç örgüsünde tasarlanmıştı. Mesleki hayatında bu çerçeve kalıp bile önemsenip saklanacak bir hatırayı taşıyordu. Şüca Kalfa ölüp de dükkân kendisine kalınca en mutena köşeye bu kalıbı asmış ve Kaşıkçı Elması'nın bu dükkânda işlendiğini herkese anlatarak mesleğinde ilerlemeye, ustalığını pekiştirmeye çalışmıştı. Aradan geçen bunca yıl sonra o elmasa dokunma heyecanı şimdi kanını kaynatıyordu. Zihni serhoştu. Kaşıkçı Elması'nı avucuna alacak, belki çarka koyacak, hatta ustasının hatırasına hürmeten çerçevesine hatıra bir çentik bile atabilecekti. Çılgınlık!.. Hayatının rüyası!.. O esnada elması avucunda hissetti; avucu karıncalandı. Ve birden aklına geldi: *"Peki ya sonra?"* Aklındaki soruyu herkesle paylaştığı anda her kafadan bir ses çıkmaya başlamıştı bile:

"Kaşıkçı Elması'nı çalıp kime satacağız aslanım?"

"Bukalemun haklı, padişahın elmasını kim satın alır ki?"

"Belki de başka bir padişah!"

"Asla! Eğer öyle ise ben yokum! Memleketin umumi malı olan millî hazineler satılamaz!"

"Çalacaksın ama satmayacaksın ha; ne ters bir mantık? Bence..."

Zindan Şeyhi herkesi susturdu:

"Susuuun!.. Asla satmayacağız. Bizim işimiz yalnızca çalmak. Bizden çalmamızı isteyen kişiyle –ki ona artık tilki diyeceğiz– pazarlığı yaptım, elmas başka bir ülkeye de gitmeyecek, müsterih olun."

"Peki satmayacaksak kazancımız nedir?"

"Sattığımız zamankinden daha ziyade desem yeterli olur mu?"

Bu cevap herkesi ikna etmeye yetmişti. Ne var ki mücellit Tûtî'nin aklı hâlâ arz odasındaydı:

"Sultan Mahmut efendimiz Kaşıkçı Elması'nı neden arz odasında tutuyor sizce?"

"Doğru soru budur ağalar. Sultan Mahmut iki hafta evvel onu hazine dairesinden aldırtıp özel bir mahfaza içinde arz odasında tutmaya neden başlamış olabilir? Bir tuzak kokusu olmasın!.."

"Müsterih olun efendiler, özel bir maksadı olduğunu zannetmiyorum. Sultan Mahmut bu odayı çok seviyor. Hatırlayacaksınız beş yıl kadar evvel Babusselam'a bakan kapısının üstüne kendi elleriyle "Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl[1]" kitabesini yazdırmıştı. Bunca kargaşa içinde koştururken bu odada huzur duyuyor, dinleniyor da olabilir. Yahut dillere destan murassa tahtının zümrüt ve incilerine uysun diye Kaşıkçı Elması'nı da orada, kardeşlerinin yanında istemiştir, kim bilir? Tavandaki mücevher kakmaların ışıklarını

[1] "Allah bize yeter; O ne güzel vekildir."

elmasın fasatlarında kırmak istemiş de olabilir. Bunlar bizi ilgilendirmiyor; hile ve kurnazlık peşinde bir Tilki, elması çalmamızı istiyor o kadar! Yalnız unutmayın, elmasımız bir mahfaza içinde; küçük bir sandıkçe!.. Sandıkçenin üst kısmı cam. Ama zemini mimarbaşı tarafından kilit düzeneğiyle donatılmış. Yani mahfazanın şifresini çözmek gerekiyor; yahut maymuncukla açmak, tabii hiç hasar vermeden."

"Bu durumda Porsuk, Aslan'ın maharetli ellerine de sahip olacak, yanılıyor muyum?"

"Yanılmıyorsun Bukalemun, bunun için talimler yapıldı. Öyle değil mi Porsuk can?"

Zahid ellerini dua eder gibi açıp iki yana oynatarak maharetini belirtmeye çalıştı:

"Belii ağam, öyledir!"

Bukalemun Yuvanaki ikinci doğru soruyu sordu:

"Kaşıkçı Elması'nı çalıp yerine sahtesini koyacağımıza göre bize başka bir elmas hazırlamak..."

"Kaşıkçı Elması'nı çalacağız ama yerine sahtesini koymayacağız. Böylece elmasın çalındığı anlaşılacak ve kimse soygunu inkâr edemeyecek. Maamafih plan değişebilir diye biz elmasın sahtesini de hazırlayacağız. Burada da sana iş düşüyor. Perşembeye kadar taklit bir elmas yapıp çerçeveye girecek şekilde hazır etmelisin. Eğer planda değişiklik gerekirse cuma günü Porsuk elması çalınca yerine senin yaptığın sahteyi koyuverir. Ama asıl işin bu değil, biliyorsun; hakiki elmas sana geldiği andan itibaren en kısa sürede çerçevesini değiştireceksin, ta ki vaktinde Tilki'ye ulaştırabilelim."

Konuşmalar sürerken Mücellit'in kalbi hâlâ güm güm atıyordu. Hazine dairesi yerine arz odasına girilecek olması, kitaplar yüzünden ihtiyar kalbini âdeta yerinden oynatmıştı. Daha o andan itibaren zihninden plan içinde planlar yapmaya başladı. Hatta bunun için diğerlerinin ağzını bile aradı:

"Elmasın yanında bir de kitap çalsak ne âlâ!"

Bu cümleye fazla ilgi gösterilmeyişine içerledi; Aslan hariç. Onun da bakışlarında yarı öfke, yarı sitem vardı; "Hırsız iştahına kapılma sakın eski dostum!" der gibi.

İçlerinde en heyecanlı olan Bukalemun idi. Mutluluk, haz, lezzet... Aslan'ın teklifi bütün mesleki hayatı boyunca kurduğu hayalinin gerçekleşmesi için bir kapı aralamıştı. İçinden Kaşıkçı Elması'nı öyle taklit etmeyi kuruyordu ki kalbindeki heyecan sesini bile bastıramadı:

"Sanatımı göreceksiniz ağalar, size söz olsun... Öyle bir işçilik yapacağım ki hakikisi ile taklidini yan yana görenler hakikisine bakıp dudak bükecekler ve benim taklit ettiğim kemer, çerçeve ve külah hakkında 'İşte hakiki sanat!' diyecekler. Üzerine öyle fasatlar cilalayacağım ki ışıklar başka hiçbir elmasta öyle kırılıp parlayamayacak."

Elini kalbine götürdü. Sevinci hissedilsin istiyordu.

"Bu işten hisse bile almayabilirim. Yeter ki şu Ceylan vaktinde onu tezgâhıma getirebilsin."

Kitapla kimsenin ilgilenmemesi Tûtî'nin içinde bir burukluk oluşturmuş gibiydi, biraz da Bukalemun'un sevincini kıskandı ve lafı değiştirmek istedi:

"Peki ya Tilki?"

Üç arkadaş, gençlikteki hırsızlık günlerinde işi planlayan veya işin sahibi olan kişinin adını tilki koyarlardı. Ormanda tilkiler kurnazlığıyla biliniyordu. Soygunda ise tilkinin itibarı işin itibarı anlamını taşırdı. Tilkinin mevki ve makamı kadar servetçe büyüklüğü ve masrafları karşılaması da soygundaki hassasiyetleri arttırırdı. Aslan, Porsuk ile Ceylan'ın meraklı bakışlarına rağmen soruyu geçiştirmek zorunda kaldı:

"Beni bağışlayın ağalar, bu sefer Tilki'nin kimliğini bilmeyeceksiniz. Lakin yeterince muktedir biri olduğundan emin olunuz."

Tûtî atıldı:

"Muktedir olduğu kadar da güvenilir mi bari?"

Aslan ile Ceylan göz göze geldiler; Tilki'nin kim olduğunu bilen iki kişi... Aslan alelacele lafı geveledi:

"Biliyorsunuz ki bizim işimizde güven yoksa kargaşa çıkar. Birbirimize güvenmek zorundayız. Hayatta da öyle değil midir? İnsan kimseye güvenmiyorsa neye sahiptir ki?"

Aslan'ın sözlerini Tûtî ile Bukalemun aynı kelimelerle tekrar ettiler; aralarındaki otuz yıllık tekerleme:

"Kimseye güvenmiyorsan neye sahipsindir ki?"

O sırada Porsuk'un aklında yığınla soru vardı. Sarayda nöbetçiler ne zaman değişiyor, padişah hangi zamanlarda arz odasında bulunuyor, Babussaade'nin kapıcıları ne zaman kapıları açıyor, saraydaki tavşan ile ne vakit buluşacaklar, o sırada nöbetçi nerede olacak vs. vs. Aslan Ağa'nın bu güven vurgusundan sonra hiçbirini soramadı, her şey perşembe toplantısına kalıyordu. O güne kadar sarayın krokisine baka baka talimler yapmaktan başka çaresi yoktu. İkindi vaktinde han odasından ayrılırken zihninde tek bir cümle yankılanıyordu:

"Kimseye güvenmiyorsanız neye sahipsinizdir ki?"

TAVŞAN ANLATIYOR

Soygundan altı gün önce

"Kimseye güvenmiyorsanız neye sahipsinizdir ki?"

Zafîre Kadın, her zamankinden farklı bir dünyadaymış gibi söylemişti kelimeleri, hayalleri gerçek olmuş bir genç kız kadar hayat dolu ve neşeli. Dediğini tasdik edercesine başımı sallayıp ona güvendiğimi, hatta her zaman güveneceğimi tekrarladım.

Zafîre Kadın hem hırslı, hem dertli bir hanımdır; haremdekilerin çoğu gibi. Ben yoluna giderim, o da şefkatini üzerimden çekmez. İçine kapanıktır. Çok düşünür, az konuşur ama bugün sanki çenesi düştü, ağzı açıldıkça açıldı:

"Kaderim bu duvarlara yazılmış sevgili kızım. Yoksa iki defa aynı sahibe satılan kaç cariye vardır dünyada. İlkinde henüz çocuktum. Şu duvarların arkasında, yüz arşın ötemizde bir akşamüstü... Bir gulgule duyuldu. Baktım. Yalınkılıç ağalar ile atmaca bakışlı herifler Sedefli Sofa'dan geçmiş geliyorlar. On, on bir yaşlarındayım. Mora'dan koparılıp İstanbul'a getirilmiş, Re'fet Kadınefendi'nin hizmetine verilmiştim. Gürültüyü duyunca korku içinde elimdeki cam bezini bırakıp alt kata koştum. Padişah efendimiz günün bu saatlerinde Re'fet Kadınefendi'yle kahvesini içerdi. Derhâl aşağıya inip bağırdım:

'Buraya geliyorlar. Ellerinde kılıçlar... Buraya geliyorlar!..'

Sultan Selim efendimiz cesurane ayağa kalktı. Ama ondan evvel Re'fet Kadın kapıya yürüdü. Yavrusunu kanadı altına almış bir anaç tavuk gibi padişahımızı perdeledi ve kapıdan girenlere kükredi:

'Bre cellat mısınız? Durun orada!'

Bağırışında dehşetli bir buyruk vardı."

Zafîre Kadın'ın o anları yeniden yaşadığı perdelenen sesinden ve nemlenen gözünden okunabiliyordu. Sultan Selim'in şehit edilişini görmenin dehşetiyle o günü bütün teferruatıyla uzun uzun anlattı, anlattı. Zaman zaman titredim, zaman zaman ben de ağladım. Hatıraların sonuna geldiğinde eliyle elimi tuttu; nasihat eder gibi mırıldandı:

"Sultan Selim zamanı çok kargaşa dolu zamanlardı Rila, kızım; canlara kıyıldı, sevdalara kıyıldı. Taht ki bahttır, kime nasip olacağı belli olmaz. Aşk ki tahttır, kime tac giydirir bilinmez. O gün, yeniçeri ve onlarla işbirliği içindeki devletlular Sultan Selim efendimizi tahtından indirdiklerinde yerine amcazadesi Mustafa'yı geçirmişlerdi. Haksızlıktı. Halkın vicdanını yerinden oynattı. Rumeli ayanından Alemdar Mustafa Paşa ordusuyla İstanbul'a gelmişti. Niyeti saltanatı yeniden Sultan Selim'le kavuşturmakmış dediler. Sultan Mustafa bunu duyar duymaz amcasının ölüm emrini vermiş. Zeballah caniler kapımıza geldiğinde meğer Alemdar'ın askerleri saray kapılarına dayanmış efendimizi tahta geçirmek üzere çalışırlarmış amma bunlar birer nasip işi... Yani ki efendimizin şehit edilişi birkaç dakika daha gecikse devletimizin devamı başka olacakmış. Ben ve Re'fet Kadın onları oyalayabilseydik... Velhasıl efendimiz şehit edildi. Ama taht Mustafa'ya da kalmadı. Alemdar onu tahttan indirince son şehzade Mahmut'u tahta davet etti. Kısa zaman sonra Sultan Mustafa da cihanı terk etti. O günlerde bir dedikodu dolaştı. Güya Sultan Mahmut da aynı kargaşa bir daha yaşanmasın ve tahtın tek varisi olabilsin diye kardeşini ortadan kaldırtmış. O sırada kardeşinin henüz süt emen bebeğine kıyamamış ve sarayda kendi gözetiminde gizlice büyütmeye başlamış. İki kişinin bildiği artık sır değildir ya, ağızlar

büzülememiş, haremde dedikodular sürdükçe sürmüş. Her şeyin doğrusunu yüce Mevla bilir.

Sultan Selim Efendimizden sonra beni saraydan ayırdılar ve gördüklerimi unutmamı telkin ederek esirciler kethüdasına iade ettiler. Yaşım on beşe geldiğinde bir yolunu bulup memleketim Mora'ya kaçtım. Heyhaat!.. Ailem yok olmuş, ocağım dağılmış. Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın vekilharcı beni himaye etti. Bilahare Mısır'a, Mehmet Ali Paşa'nın huzuruna gönderildim. Paşa hazretleri beni hediyelerle karşıladı. Niyeti cariyeleri arasına katmaktı. Orada Tosun Paşa'mla karşılaştık ve birbirimizi çok sevdik. Paşa baba bunu duyunca çarnaçar benden vazgeçti, oğluna nikâhladı. Kırk gün kırk gece düğünümüz yapıldı. Gerdek akşamında Tosun Paşa'm bana yüz görümlüğü olarak çok kıymetli bir mücevher, bir de beşik hediye etmişti. Mücevher benim, beşik onun içindi. Leyla ile Mecnun gibi birbirimizi sevdik. Kader işte, beşiğin içine bir bebek koyamadan paşamı vebadan kaybettim. Çıldıracak hallere düştüm. Artık Mısır'da duramazdım. Mora'ya da gidemezdim. İstanbul'a gelen bir gemiyle Mısır'dan kaçtım. Esirciler kethüdasını buldum. Tanıdığım yalnızca o idi. O esnada hem mücevherimi hem bebeğimi yitirdim. Elimde boş beşikle kalakaldım. Kavalalı'nın karakullukçuları beni buldu. Dediklerine göre "Tosun Paşa'nın emaneti"ydim. Bana asla eziyet etmediler. Bilakis imkân içinde yaşattılar. Güzelliğimi öne sürerek beni yeniden saraya göndermeyi teklif ettiler. Bu teklife çok sevindim. Çünkü kaybettiğim mücevherimin sarayda olduğunu öğrenmiştim. Ne olursa olsun onu geri almayı kurdum. O mücevher bana aşkımı, mutluluğumu, saadetimi hatırlatıyordu. Ona sahip olursam hepsi yeniden gelir diye hayallerle yaşadım. Saraya gitmeyi kabul ettim ve iki yıl evvel, elimde beşik ile harem kapısından yeniden girdim. Daha ilk günümde Re'fet Kadın beni gözlerimden hatırladı ve yanına

aldı. Bana bakınca Selim Efendimiz'i hatırlıyordu ve karşılıklı birbirimizin sırrını saklayarak geçinip gittik. Geçen yıl bana erkek bir çocuk emanet etti. Allah beşiğime bebek göndermişti. Çocuğu sahiplendim. Allah Re'fet Kadınefendi'ye uzun ömürler versin, ben o çocuğu sahiplendikçe, o da beni himaye etti. Ne var ki mutluluk insanda daimi olmuyor bir türlü. Birkaç zaman sonra o yavruyu da benden kopardılar."

Zafîre Kadın son cümleleri söylerken yüzündeki kederi dehşetli bir acının eseri olarak gördüm. Elini elimden çekti; yüzüne kapattı. Çok derin bir yaranın gölgesinde boğuluyor gibiydi. Bu kadının sevdiği iki erkek için çektiği elem, bana kalbimin hırsızını hatırlattı. Teselli için birkaç kelime mırıldanmayı denedim:

"Sultan Selim'in iyiliklerine şükran..."

Sözümü yarıda böldü:

"Bugün şükran değil sevgili kızım, intikam günü..."

"Hangi intikam, kime karşı bu kin hanımım?"

"Vakit geldi sayılır!"

Bu kadarcık bir cevapla yetindi. Gerçekten kime karşı intikam besliyordu, bilemedim. Cellat Zenci Nezir ile Gürcü Fettah'a mı? Mora'dan kendisini kaçırıp getirenlere mi? Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya mı? Yoksa Kavalalı'nın çatışıp durduğu Sultan Mahmut'a mı? Belki kendisini saraya cariye diye satan karakullukçulara, belki sadrazama, belki, belki... Kadere ve feleğe...

Zafîre Kadın benim saçlarımı okşayıp bulutlu zamanlarımda güneşim olmuş, sevdalı gönlüme teselliler hazırlamıştı, şimdi de ben onun yüzüne ışık olmalıydım. Yine de intikamdan ve kinden bahsetmesi içimi acıtıyordu. Araştırmalı, anlamalı, bilmeliydim. Ta ki yardım edeceksem edeyim, karşı duracaksam durayım... İki elimle yüzünü avuçlayıp başını omuzuma yasladım ve mırıldandım:

"Yoksa Tosun Paşa için midir bunca nefes alıp verişler, hanımım!"

"Odur sevgili kızım, yalnızca odur."

"Beyhude midir?"

"Aşk için hiçbir elem beyhude değildir!"

"Ben ne yapabilirim?"

"Yapabileceğin şey yalnızca sevdiğin insanın yanında olmaktır. Fedakârlık yapacaksan onun için yap!"

Çok sevmiş, güvenmiş, ihanet görmüş, sevgisi nefrete dönüşmüş bir kadının tek tavsiyesi eğer aşka sadakat ve sevgiliye itaat ise ben onu zaten yapıyordum. Daha dün hırsızımın yattığı zindandan mühürlenmiş bir pusula almıştım. "Hırsız Zahid, taht odasına girecek olsa sen de aşçı yamağı kılığına girer misin?" diye yazıyordu. Kapıma kim koymuştu, bana nasıl ulaşmıştı bilmiyordum ama pusulayı daha okur okumaz kalbim soruya "Evet!" cevabını vermişti bile. Ama bu fedakârlık belki de ihanet olacaktı. Çünkü son cümlesinden sonra kapıma pusulayı onun bıraktırdığını düşündüm. Söylediklerinde haklıydı, üzerimde çok emeği vardı. Sadrazam mekânı Paşakapısı'ndaki konaktan saraya getirildiğimde bana sahip çıkan oydu. Yoksa İstanbul'da yitip giderdim. Öte yandan onun kursağında Kavalalı lokması vardı. Benim efendim ise Sultan Mahmut Han hazretleriydi. Kavalalı denince sarayı tedirginliklerin kuşattığı, ihanetlerden söz edildiği günlerdi. Osmanoğlu ile Kavalalı soyu birbirinden hazzetmiyor, aralarındaki husumet de gittikçe tırmanıyordu. Zafîre Kadın Kavalalı'ya ihanet eder miydi? Asla! Peki ben Osmanoğlu'na eder miyim? Asla!

Düşündüm, düşündüm... Düşündükçe ne yapacağımı şaşırdım. Bir ikilemde kalmıştım. Sevgili için kabul ettiğim ihanetin kimseye ziyanı dokunmayacaktı ama Zafîre Kadın için devlete ihanet edersem vebal olurdu. O gece sarayın serin

duvarları arasında başım yastıkta olsa da ruhum mekândan mekâna uçmaya başladı. Velinimetim Zafîre Kadın bütün bunları bana neden anlatmıştı sanki. İntikam ile neyi kastediyordu? Ortalık pek karışıktı. Kapıma konan pusulayı gerçekten o mu yazmış veya yazdırmıştı? Vak'a-i Hayriye'den sonra beş aydır şehirde asayiş kalmamış, yer yer şerriyeler bile vuku bulur olmuştu. Yağmurda fırtınada, açta açıkta... Can pazarı şehrin gecelerini ele geçirdiği böyle bir vakitte... Herkesin kapısını sıkı sıkıya kapattığı günlerde... Boşa koysam dolmuyor, doluya koysam almıyordu. Belki de ben fazla vesveseli düşünüyordum. Belki de Zafîre Kadın bana anlatarak içindeki tortulardan kurtulmuştu, o kadar. İntikamdan söz ediyordu ama açık bir hedef dillendirmiyordu. Kendisine ait olduğunu söylediği şeyi de açık etmiyor, mücevher deyip geçiyordu. O mücevher dedikçe elimin bağrımda sakladığım inciye gittiğini sonradan fark ettim. Sevgiliden hatıra diye kalbime yakın sakladığım inci gibi onun da aşkını yüklenen bir mücevheri vardı besbelli, ona tutunuyordu. Olsun elbette. Benden yapmamı istediği herhangi bir şey de yoktu. Sevdiğin erkeği destekle diyordu, o kadar. Peki ama ben aciz bir cariyecik; Hotin ilinden ikbal umuduyla annesi babası tarafından İstanbul'a gönderilmiş bir genç kız, Rila olan adı yerine Dilber diye çağrılan bir körpe hizmetkâr; ne yapabilirim ki? Üstelik aklım fikrim adı benim yüzümden "Hırsız"a çıkan sevgilide. Aşkım kararıma galip geldi, Zafîre Kadın'ı dinlemeyi kararlaştırdım. Yakında Hırsız'ı göreceğimi umma hayallerine tutundum. Pusula öyle dedi madem... Sevgili için elimden her ne gelirse yapmaya karar verdim.

Şimdi mi?

Aşk yüzünden çaresi bulunmaz bir çaresizlik içinde çırpınıyorum, o kadar...

PORSUK'UN DEĞERLENDİRMESİ

Soygundan yedi gün önce

Aşk yüzünden çaresi bulunmaz bir çaresizlik içinde çırpınıyorum, o kadar... Tabhane zindanındaki kader mahkûmlarıyla aramda bir fark var. Zindan denilince onlar suçlarını, cinayetlerini, kötülüklerini hatırlıyorlar ama ben sadece sevgiliyi hatırlıyorum. Masumum. Bu yüzden zindanın soğuk duvarları bana çok da ürkütücü gelmiyor. Allah haksızlığa uğramış kulunun imdadına elbette yetişecek diye umuyorum. Nasıl ki gönül kuşum zindan duvarlarını aşıp haremde Rila Hatun'un penceresine konuyor, onu izliyordu; gecede ve gündüzde, sevinçte ve kederde...

Bugün çarşamba. Zindanın en hareketli günü. Asesbaşının parmaklıklara vura vura gelişi yine bütün mahkûmları yataklarından sıçrattı, hasret veya umutla. Acı yahut sorguyla, huzur yahut çaresizlikle geçecek bir günün daha kapısı aralandı. Birkaç dakika içinde herkes şiltesini yüklüğe yerleştirip parmaklıklara ellerini koydu. Bütün dikkatler Zindan Şeyhi'nin o günkü sorusuna kilitlenmiş durumda. Aşçı yamağının çorba kepçesi bile onu duyabilmek için kazana daldırılmadı.

"Yusuf kaderliler! Sizce dünyanın en mutlu insanı kimdir?"

Bu bir oyundu. Soruyu soran eski soyguncu Ubeydullah Ağa'nın bir oyunu. Mahkûmlara nasihat edebilmek için önce onlara bir soru yöneltir, sonra uzun uzun anlatır, nasihatler ederdi. Aslında resmî bir vazifesi yoktu. Zindanın kıdemlilerinden olduğu için kader mahkûmları arasında şeyh diye

anılıyordu. Gençliğinde neyi çalmıştı, adı neden hırsızlar arasında anılıyordu, buraya ne zaman düşmüştü ne bilen, ne sormaya cesaret eden vardı. Tabhane zindanında kurtları kuzuya, aslanları ceylana çeviren birine cürmünün ne olduğunu kim sorabilirdi ki? Yalnızca rivayetler dolaşıyordu; yok hırsızlık fenninde devrin yegânesi imiş, yok çalmanın bütün sır ve usullerini bilmekle kalmamış yenilerini icat etmiş, yok tarihin namlı hırsızlarına tası tarağı toplatacak maharete sahipmiş falan. Beş aydır buradayım ve neyi çalıp hapse düştüğüne dair tek kelime edildiğini duymadım ama nasihatleri ruhuma iyi geliyor diyebilirim.

Ona "Zindan Şeyhi" diyorlar; nasihat ve irşatlarından dolayı. Günlük sorusunu sorup vaazını bitirdi mi artık kimseyle konuşmuyor, bazı günler zindan damına çıkıp kuzgununu bekliyor, onun getirdiği küçük pusulada yazılanlara göre bir hafta boyunca içine kapanıyor veya mahkûmlar arasından seçtiği birisiyle özel sohbetler ediyordu. Kuzgunu kim gönderirdi, zindan muhafızları buna neden müsaade ederlerdi, bilmiyordum. Günlük vaazlarının konusunu bu kuzgunun getirdiğini bile düşündüğüm oluyor nedense. Zannedersem kuzgun bu adama hürriyetini veriyordu. Çünkü koca zindanda bir tek o mahkûm gibi yaşamıyor, kaderine rıza gösteriyordu. Huzurlu, rahat, kendinden emin ve hayat doluydu. Sanki Sultan Mahmut onu mahkûmlara iyilik meleği olsun diye hapsetmiş... Yoksa daha üç gün evvel devletin koca sadrazamı onu ziyarete neden gelsindi?

Mutlulukla alakalı sorusuna mahkûmlardan çeşit çeşit cevaplar geldi. "Dünyanın en mutlu insanı elbette Sultan Süleyman'dır" diyen mi, "Kanlısını öldüren adam" zanneden mi, "Sultan Mahmut hazretleridir herhalde!" cevabıyla haykıran mı dersiniz, mahkûmlar kavuşamadıkları ülkülerini bir bir sayıp döktüler. Biri, "Sevdiğine kavuşandır!" derken diğeri

"Zindanda olmayandır" cümlesine tutundu. Şeyh bütün bunlar içerisinden bir tanesini seçti ve seçtiği cümlenin sahibini dizinin dibine oturtup sohbetine başladı:

"Dünyanın en mutlu insanı eşine güvenen ve inanan kadın veya erkektir."

Gerisinde Tabhane'de bir mahkûmun ihtiyaç duyacağı şekilde itimat, kader, inanç, karamsar olmama, korku ile umut arasında yaşama gibi bahisler anlatıldı, misaller verildi. Sonuç "Dünyanın en mutlu insanı ölürken yüzünde bir gülümsemeyle giden kişidir!" şeklinde bağlandı. Ardından kuşluk çorbaları içildi. Herkesin koğuşuna dönme vaktinde, henüz bir kere bile konuşmadığım Zindan Şeyhi'nin işaret ederek beni çağırdığını gördüm. Çekine sıkıla yanına vardım, dizinin dibine oturttu ve avucunu şefkatle sırtımda gezdirerek fısıldar gibi kelimeler sıralamaya başladı, tane tane:

"Hele de bakalım adın nedir?"

"Hırsız!.."

"Hırsız olduğun şu hücrede kalmandan belli evladım, adını soruyorum sana."

"Dedim ya, adım hırsız, suçlu olduğum için değil..."

"Acayip!.. Hem adın hırsız, hem suçsuzsun?"

"Evet efendim, hiç hırsızlık yapmadım, masumum ben."

"Tabii, tabii de... Her hırsızın bir adı vardır değil mi?"

"Adımı 'Hırsız'lığa feda etmişim, velhasıl..."

"Acayipsin evlat. Masum olduğun yetmiyor bir de hırsızlık uğruna adından geçiyorsun, öyle mi?"

"Gönül hırsızlığı benimki... Yoksa çalmayla, soygunla alakalı değil!"

"Hmm... Öh-hö... Vezir konağından çalınanlarla alakan yok yani, öyle mi?!.."

Bu imalı cümlesinden, hakkımda bilgiler edindiğini anladım. Cevabı dosdoğru vermek istedim:

"Velinimetimdir, şükran duyarım, illa ki vezir hazretlerinden bir şey çalmışlığım yoktur."

"O halde neden buradasın?"

"Dedim ya efendim; yalnızca bir gönül çaldım."

Biraz bekledi. İçinden bir şeyler geçtiği belliydi. Sesinin tonunu ve üslubunu bir parça daha yumuşatarak tekrar sordu:

"Onu anlat bari, kendini yani..."

Zindanda geçirdiğim beş ay boyunca ilk defa birisi bana dert ortağı gibi, samimiyetle "Anlat!" diyordu. İzbe ve soğuk duvarlar arasında bu sıcacık ses bana birden yaşadığımı, nefes alıp verdiğimi hissettirdi. Anlatmaya başlarsam sanki daha sonraki bütün emirlerini yerine getirmem gerekecekmiş gibi de hissetmedim değil. Ne yapayım ki kelimelerinde karşı konulmaz bir hâkimiyet vurgusu vardı. Celâlilerle, azılı yeniçeri isyancılarıyla, Rus ve Yunan casuslarıyla dolu dillere destan Tabhane zindanında ona itaat etmemek olmazdı. Mahkûmların ruhlarını serbest bırakan bir mucizeye kim karşı koyabilirdi? Üstelik yüzüme gülümseyerek şefkatle yoğrulmuş kelimeler ediyordu. Dilim çözüldü ve kendimi anlatmaya başlayıverdim:

"Süt emdiğim zamanlarda Kastamonu köylerinde yetim kalıp sipahilerce saraya getirilmişim. Re'fet Kadınefendi beni sahiplenmiş, Zafîre analığımla büyüdüm. Dokuz yaşımdayken ne oldu bilmiyorum, beni saraydan çırak çıkardılar. Yeni annem Asiye Hatun oldu. Vefa haziresine yakın bir evde otururduk. Aydan aya Zafîre annem bir saray çavuşu gönderir, akçe kesesi bıraktırırdı. İki yıl Bayezit, bir yıl da Ayasofya Medresesi'nde dersler görüp Gedikpaşa'daki sadrazam konağına vekilharç yamağı yazıldım. Bir yandan da şiirler tertipliyor, takdirler alıyordum. Altıncı senede konağın defterleri artık yalnızca benim sorumluluğumdaydı ve her harcamanın muhasebesini ben yapıyordum. Sadrazam

hazretlerine sadakatle bağlıydım ve hayata dair hayallerim, umutlarım vardı. Ne ki konağa bir gün bir cariye getirdiler. Aydan aydınlık, güneşten parlak... Yürüyüşünde güvercin, kelimelerinde bülbül... Ayağındaki halhallar sanki kalbime takılı, çın çın salındıkça zihnimde büyük sarsıntılara yol açmada. Birkaç haftada kara sevda denilen hâllere düştüm. Beni görsün, fark etsin istiyorum ama o bir hüma kuşu, yükseklerden uçuyor. Sıtma nöbetlerine tutulur gibi geceler birbirine ulanmaya başladı. Uykuyu unuttum. Keşke diyordum, birileri kalbimi yarsınlar, sevdiğimi oraya koysunlar, sonra da kapatıp diksinler, mahşer gününe kadar hep orada kalsın. Günler, haftalar geçiyordu. Cesaretimi topladım hakkında bir şiir düzdüm. "Ey, yaprakları çiğde parlayan / temiz bahçelerin zarif çiçeği" diye başlıyordu. Şiirimi Bağdat abadisi bir kâğıda temize çektim. Şiirimin çevresini nakışlattım. Bütün kazancımı verip bedestenden şahane bir inci satın aldım. İnciyi şiirin üst köşesine iliştirdim ve fırsat kollamaya başladım. Talihim yaver gitti ve ikinci günün ikindisinde onu karşımda buluverdim. Meğer vezir hazretlerinin eşi, aylık masrafları için akçe istemeye onu göndermiş. Bir görseniz, ellerim ayaklarım dolanıyor, dilimden kelime çıkmıyor. O da acemi bir maral, yol yordam bilmeden bağ bahçe dolaşıyor. Nihayet akçe keselerini hazırlayıp nazik ellerine sunarken dilim çözüldü ve mektubu avucuna koyup, 'Bu da senin için!' diyebildim. Konak usulü böyledir zannedip kâğıdı keselerin üzerine koydu ve kapıdan çıkıp gitti. Tek kelime etmedi. Ben öylece kalakaldım.

Aradan iki hafta geçti. Onu yalnızca bir kere taşlıkta görebildim. Sanki bana gülümsemiş gibi bir yüz ifadesi vardı. Belki de nezaketindendi ama ben gülümsemeye benzettiğim ifadesini hiç unutamıyordum. İçimde o hâlini büyültüp hayaller kurmaya başladım. Adının Rila olduğunu biliyordum

ama konakta herkes onu Dilber diye çağırıyordu. Yürüdüğü zaman bakanların gönüllerini ardından sürükleyip götüren bir güzelliği olduğu için "Dilber" diyorlarmış, "gönül götüren". Hakkında bilgiler edindim. O da bencileyin gurbet dallarına konmuş bir kumruydu. Yedi yıl evvel Devlet-i Aliyye'nin Rus hududundaki Hotin kalesinden savrulup İstanbul'a getirilmiş. Paşakapısı'nda, sadrazam konağında ben bir kâtip, o bir cariyecik...

İki haftadan sonra sabredemedim ve bir şiir daha yazıp kapısının altından attım. Ertesi gün eşikte bir mektup buldum, "Ey gönlümü çalan hırsız!" diye başlıyordu. O günden sonra adımı unuttum ve "Hırsız" olmayı benimsedim. Dünyanın en güzel kelimesi gibiydi. Bir gülümsemeyle ruhumu çalmıştı, bir şiirle de ben onun gönlünü. İkimiz de hırsız sayılırdık. O günden sonra şiir söyleyemedim. Hangi güzel şiiri yazsam onu anlatmaya yetmedi. Dünyanın bütün şiirlerinden daha güzeldi çünkü. Velinimetim aramızdaki bağı hissetmiş olmalı bir gün kulağımı çekti. O günlerde yeniçeri de Hacı Bektaş kazanını devirivermesin mi? Sultan Mahmut da "Yetti gayrı, bu son olsun!" deyip ocaklarını söndürmek üzere gayret kuşağını beline dolandı. Ortalık toz duman oldu. İstanbul'da yangınlar çıkarılıyor, sokaklar can pazarına döndürülüyordu. Mevsim yaz, geceler kısa... Uykular kaçtı. Konakta herkes tedirgin. Yaz bitip de rüzgârlı teşrinler başladığında kaçak yeniçerilerin konağı basacağı, kim varsa kılıçtan geçireceği dedikoduları kulağımıza geldi. Ben bir zavallı aşk hastası, tabibimi görmek için fırsatlar kolluyorum. Kendimce iş uydurup hanım dairesinden yana atılıp atılıp gidiyorum, oradan kedi bile çıksa sevip koklayasım geliyor. Konağa baskın verilirse kendisini koruyacağımı ve sahipleneceğimi ona mutlaka söylemeyi düşündüm. Bir baskında onu kalleş bir yeniçeri çorbacısının kaçırıp sahiplenme

ihtimali kendi sahiplenememe bahtsızlığımdan daha beter içimi yakmaya başladı. Ben şu haliyle onun hasretini kıyamete kadar çekerdim ama başkasının olursa nasıl dayanırdım. Gözümü karartıp bir akşam alacasında penceresinin altına varıp aşkımı dillendirmeye, hasret gözyaşları dökmeye başladım. Ağlayışlarımı Rila Hatun yerine vezir hazretlerinin eşi hanımefendi duymuş. Olanlar oldu. Konağın namusu diye beni subaşıya teslim ettiler. Suçum "Vezir hazinesinden değerli mücevher çalmak"tı. Yalan da sayılmazdı; konağın en değerli mücevherini, sevgilinin kalbini çalmıştım. Elim bağlanıp doğruca buraya gönderildim.

Konak ahalisi başıma gelenlerin haksızlık olduğunu düşünmeye başlamışlar. Dedikodu yayılmış. Tabii aşkım da dillere düşmüş, bütün şehirde duyulmuş. Allah'ımın işine bakın ki hikâyem padişahımız efendimizin de kulağına gidivermiş. Vezirini azarlayıp "Neden sevenleri buluşturmadın, kızı gönül hırsızına vermedin?" bile demiş. Vezir hazretleri de suçumun yalnızca gönül çalmak olmadığını, konağında olanları bir namus ve haysiyet meselesi telakki ettiğini söylemiş. Padişahımız da bunun üzerine öfkelenip "Bu kızcağız senin konağına fazlalıktır" diyerek Rila Hatun'u saraya naklettirmiş. Niyeti cariyeyi yakından tanıyıp, layık ise bizi sarayda buluşturmakmış. Benim için de sarayda bir vazife düşünmüş. Lakin malumunuzdur, o sırada Kavalalı gailesi patlak verdi. Ruslar sınırları didiklemeye, Yunan da Mora'da isyana başladı. Padişah memleketin bekası derdine düşünce, sadrazam efendimizi askerî bir sebepten azledivermiş. Mühr-i hümayun şimdiki sadrazam hazretlerine verilince de memleketin gündemi değişmiş, Rila Hatun ile ben unutulmuşuz. Zafîre annem böyle anlattı. İşte huzurunuzdayım. Gördüğünüz gibi artık kalbim aşkın sırlarını saklıyor ama gözyaşlarım o sırrı açık ediyor."

"Kalbin tutuklu ama gözyaşların özgür, daha ne istersin?"

Zindan Şeyhi'nin kelimeleri ruhuma bir teselli gibi geldi. Ona ısınıverdim. Kaç zamandır içimdekini dile getirdim:

"Zindanda da olsam kıyamete dek onun için akmayacak tek damlaya razı değilim. Öyle bir göz zaten yaratılıştan kuru sayılır."

"Aşkında sebat göster evladım, her şeye kâdir olan yüce Mevla'ya güvenir ve sığınırsan bir gün onu sana nasip edecektir. İlla ki sende eksik kalan bir yan var, önce onu tam eylemek lazımdır."

"?"

"Madem gönül hırsızısın bu lakabı hak etmen için hırsızlık fenninde maharet gerekir. Benim dört kısa günüm, senin de her mahareti öğrenmeye sınırsız bir kabiliyetin var. İstersen derhâl başlayabiliriz."

Şeyh beni şaşırtmıştı. Önce, hırsızlık öğrenmek de nereden çıktı diye düşündüm. Bana göre değildi. Sırf itiraz etmek için sordum:

"Yalnızca dört güne ne sığdırabiliriz ki?!.. Zaten siz de kısa olduğunu söylüyorsunuz."

"Bak evladım benim için kısa olan gün veya yıl senin için çok uzun olabilir. Altmış yaşındaki biri için bir yıl ömrünün altmışta biridir ama yirmi yaşında biri için bir yıl ömrünün yirmide biri sayılır. Benim altmış yıldır derinleşip zenginleşen tecrübemi senin yirmi yıllık taze zihnine ince ince zerk ederek mesleği öğretmek mümkündür."

Yeniden itiraz ettim:

"Zindandaki birine el çabukluğu da derin tecrübe de hacet değildir efendimiz?"

"Peki ya dördüncü günde zindandan çıkmış olsan?"

Şaşkınlığım dilime vuruverdi:

"Beni sihirle mi çıkaracaksınız buradan?"

"Hayır, hırsızlık öğreterek!"

"?"

"Dışarıda çalınması gereken güzellikler var!"

"Benim için yegâne güzellik Dilberimin yüzüdür efendim."

"İyi ya işte, güzel yüz bir mücevherdir. Güzel huy da yanındaysa, bir hazine sayılır. Dilber'i çalmayı bir düşün...

Zindan Şeyhi'nin teklifi zihnime balyoz gibi iniverdi. Dilber'i güzel yüzü için mi, güzel huyu için mi sevdiğimi o âna kadar hiç düşünmemiştim. Eğer Zindan Şeyhi hırsızlık öğreterek beni dilberime kavuşturacaksa ruhumdaki bütün çelişkilere rağmen buna razı olabilirim. Eskilerin "Kem âlât ile kemâlât olmaz!"[1] kuralını düşündüm. Kötü sebeplere yapışarak iyiyi gerçekleştirmeye aklım karşı çıksa da gönlüm karşı koyamadı. Meşru yolların sonunda mücevher, sapa vadilerde ise hazine duruyordu. Karar vermem gerektiğini anladım. Aklım karmakarışıktı. Siz olsanız hangisini tercih ederdiniz? Mücevhere mi sahip olmak gerekir yoksa hazineye mi?

[1] Kötü aletler ile mükemmel eser üretilemez / Kötü vasıtalar ve sebeplerle iyi iş yapılamaz, böyle bir yol yürümek insanı olgunluğa götürmez.

UYUYAN ASLANI UYANDIRMAK

Soygundan sekiz gün önce

Mücevhere mi sahip olmak gerekir yoksa hazineye mi? Sadrazam hazretlerinin hırs sınırlarını böyle bir soruyla anlayabileceğimi düşündüm; iki gün evvel ziyaretime gelip de bana yaptığı o ahlaksızca tekliften sonra... Elbette benim gibi ünlü bir hırsıza yapılacak çalma teklifinin ahlaklı olması beklenemez. Böyle bir kargaşa zamanında, şehirde yeniçeri kovuşturmaları, mahkemeleri ve zaman zaman da tenkilleri sürerken ona hayır diyebilmeyi ne kadar isterdim oysa. Hazan mevsimindeydik. Yağmur ve rüzgârlar bile planlanacak bir soygunun açık alan faaliyetlerini olumsuz etkilerdi. Her gece bir konağın kundaklandığı, her yanda can korkusunun yaşandığı bir şehir... Tepedelenli ve Kavalalı'nın ferman dinlemez tavır ve davranışları, Mora'da isyana başlayan Rum tebaa, Rus sınırlarındaki hareketlilik, ne yapacağını bilemeyen halkın tedirginliği, en kötüsü de duman ve ölüm kokusu. Dehşetin zindan duvarlarını aşıp hergele meydanında bile hüküm sürdüğü böyle bir zamanda, devletin sadrazamı size çalma teklifiyle geliyorsa ne düşünürsünüz? Yıllar yılı zindanda nefsimi ıslah ettiğimi sanırken üstelik. Böylesine alçak bir adamdan gelen alçakça teklifi elimin tersiyle itmem gerekirdi ama sadrazam zindana kadar gelip bunu dillendirdiyse artık bundan kaçışınızın olmayacağı, kaçarsanız bunu hayatınızla ödemeniz gerektiğini bilmek zorundasınız. Üstelik bana hayal ettiğim yegâne günü, kurtuluş gününü teklif ediyordu. Teklife evet denilmesinin hayır denilmesi kadar

tehlikeli olacağı da belliydi. Ne yalan söyleyeyim, bütün ıslah hallerime, mahkûmlara karşı takındığım bütün şeyh tavırlarıma rağmen ucunda ölüm bile olsa bu teklif bitimi kanlandırmıştı. Dört duvar arasında hırsızlıkla anılarak yılları elemeyi unuttuğum onca zamandan sonra çalma heyecanını yeniden yaşamak... İşte ölüme karşılık satın alınacak bir nimet. Dünyada insanı kuşatan kişiler, nesneler, olaylar arttıkça, yani masiva denilen dünya sevgisi insanı kuşattıkça, kuşatma şiddetlendikçe, kuşatanlara ayrılacak zaman kendiliğinden azaldıkça, günler ve yıllar satın alınacak son nimete düğümleniyordu.

Sadrazam geldi. Çalmayı açıkça teklif etti. Damarlarımdaki kanı coşturdu. İlk anda duyduklarıma inanamadım; tekrar ettirdim. Evet, dedi "Soygun!". O bir sadrazamdı; açıksözlülüğünde kışkırtıcı bir vurdumduymazlık vardı. Ömrünün sonuna yaklaşan bir hırsız için zindanın yeknesak günlerini son bir heyecan dalgasıyla tersyüz ettiğinin farkındaydı. Yıllardır huy edindiğim ruh dinginliğinin de, mahkûmlara doğru yolları gösteren tövbekâr hallerimin de içimdeki çalma tutkusunu söküp atamayacağını çok iyi biliyor gibiydi. Oysa ziyaretime geldiğinde zindan ehline hizmet ettiğim, onların ıslahına çalıştığım için beni kutlayacak, bir ihtiyacım olup olmadığını soracak, sadrazamlık şanından olarak mahkûmlara helva ikram ettirecek, sonra da bir devletluya yaraşır kallavi hediyesini bırakıp gidecek zannetmiştim. Lafı hiç dolandırmadan "Sana ihtiyacım var efendi; soygun yapacağız, saraydan enfes bir parça çalacağız!" deyivermesi bile kendinden emin olduğunun işaretiydi. O benim neyi isterse çalacağımı biliyordu.

Karşımdaki adamın sadrazam olup olmadığından bir an şüphe ettim. Duyduklarım gerçek olabilir miydi? Altmışına gelmiş tövbekâr bir hırsız ile alay edip etmediğini anlamak

için gülümsedim ve "Aman âsaf-ı devran efendimiz, çok şakacısınız, artık ben tövbekârım." diye geveledim. Zindanda hırsızlığa tövbe etmek insanlara ne kadar inandırıcı gelir bilemem ama ben yirmi yıldır zindanda da bir şey çalmayacak kadar tövbekârdım. Koğuştaki diğer hırsızların aksine hiçbir mahkûmun hiçbir nesnesine dokunmadım. Bir mahkûmdan çalmanın alçaklık olacağını düşünebilirsiniz, ama bencileyin çalmanın zevkine varanlar için böyle bir ahlak kuralı hiç olmamıştır. Çalmak, bir hırsız için dünyanın en karşı konulmaz lezzetidir. Benim gibiler ihtiyacı olduğu için çalmaz, çalmayı bir ihtiyaç olarak görür. Sadrazam hazretlerinin teklifi bu ihtiyacımı yeniden ortaya çıkarıverdi işte.

Hırsızlık günlerimi gözümün önünden geçirdim. Çocukluğumda cesaretimi sınamak, başardığımı kendime ispatlamak, asi ve haşarı yanımı herkese göstermek için çalmaya başlamıştım. Çaldığım şeyleri yine bir hırsız gibi yerine koyar veya iade edecek yollar uydururdum. Gençlik yıllarımda bu huyum alışkanlığa evrildi ve kendime engel olamaz hâle geldim. Ne ailemden, ne arkadaşlarımdan kimse durumu bilmiyordu. Bir planlama yapmadan çalmak ise aşırı heyecanlıydı. Hırsızlığı bir sanat icra eder gibi yaptığım günleri hatırladım. Evlendiğim gün kendi misafirlerimden birer hatıra olsun diye çaldığım eşyaların sayısı bir düzineydi mesela. Sonraki on yıl her istediğim şey kolayca benim oldu. Artık suçlu hissetme, pişmanlık, kendinden nefret, utanma gibi duygulardan arınmıştım. Hırsızlıktan soyguculuğa o zamanlar terfi ettim. Zeyrek medresesine müderris olduğum senelerde, İstanbul'da acemice çalan birkaç hırsızı toparlayıp gizli bir cemiyet kurdum; "Dest-i Hayal Cemiyeti". O günlerde Galata'da Galip Dede'nin zikir halkasına nasihat almaya giderdim. Gündüz kitap sayfalarının arası, gece eşraf konaklarının izbe köşeleri... Bebeğimin doğduğu ikindi

vaktinde Kapalıçarşı'dan sandık kaldırıyor, babamın vefatının yedisinde ailem ve eşim dostum camide mevlitteyken Galata'da Ceneviz gemisinden yük kaçırıyordum. Selim-i Salis devrinde hırsız cemiyetimizin şöhreti şehri korkutmaya başlamıştı. Halk adıma "Dest-i Hayal" diyordu. Mesleğimin gizliliği ve maharetimin adımı "Hayalet El"e çıkarması gururumu okşardı. Lakabım, hırsızlıktaki maharetlerimi yükseltmem için beni zorlamaya başladı. Her defasında daha zekice planlar, daha ustaca soygunlar... Yıllar geçip gidiyor, bir yandan devlet için talebe yetiştirirken diğer yandan nefsim için nadide parçalar yürütüyordum. Cevahir Bedesteni'nde satılan müzayede mallarının çoğu benim elimden geçmiş olurdu. Elbette bütün bu soygun kazancı şehrin fakir fukarasına dağıtılıyordu. Yakalanmak aklımın ucundan geçmezdi. Ve güvenimin en yüksek olduğu soygunda yakayı ele verdim. Bereket versin diğer iki arkadaşım, Kızıl Mücellit ile Yuvanaki Usta paçayı kurtardılar ve ben de asla onları açık etmedim. Önce tomrukta birkaç işkence eziyet, ardından zindan dediler. Otuz üç yaşımdaydım ve zindan nefsime bir Kurtuluş gibi gelmişti. Öğrencilerinin yüzüne bakacak hali kalmamış bir müderristim artık. Düzenim bozuldu, ailem dağıldı, dostlarım gitti. Dünyada insanın itibarını kaybetmesinden daha büyük ceza olmadığını anladım. İtibarsızlık, ölmeyi istetecek bir imtihan biçimiydi. Zihnime saplanan en ağır işkence eşimi, çocuklarımı ve akrabalarımı bir daha göremememek değil, onların benim yüzümden kınandıklarını düşünmekti. Zindanda bu itibarı geri kazanabilmek için müderrisliğe devam ettim ve bütün mahkûmları ıslaha çalıştım. Yine de güneşte zerre kadarcık şey kazandım sayılamaz. Ve şimdi sadrazam hazretleri karşımda ve beni delirten çalma arzusunu depreştiriyordu. Hayır denilebilir mi? Küllenen arzulara bir hayat iksiri, ölümle yaşayan hastaya bir can simidi...

İlk önce çalınacak şeyin ne olduğunu öğrenmek istedim. Saraydan enfes bir parça derken neyi kastetmişti? Sarayda elmaslar, mücevherler, altın ve yakutun haddi hesabı yoktu ama onları aratmayacak değerde insanlar da vardı. Hanım sultanlar, şehzadeler, gözdeler... Bir sadrazamın işine yarayacak kişiler. Ama bir insandan söz ediyor olsaydı herhalde çalmak yerine kaçırılmak eylemini kullanır ve beni aramazdı. Birden sarayda çalınabilecek altınları düşündüm. Hazineler değerinde elmasları, yakutları, yeşimleri, zümrütleri... Bir kısmı vaktiyle elimden bile geçmişti. Ama saray mücevherleri genelde padişah efendimizin veya hanım sultanların, validelerin, kadınefendilerin şahsî malları olurdu. Bunun dışındakiler Bab-ı Hümayun'un sağ yanındaki Hazine-i Hassa Dairesi'nde, diğer adıyla Birun Hazinesi'nde saklanan altın ve mücevherler idi ki hepsi devletin malıydı. Osmanlı sülalesinde hatıra diye saklanan kılıçlar, hançerler, silahlar, kaftanlar, sorguçlar ve benzeri âsâr-ı atîka kabilinden eşyalar da burada tutuluyordu. Burası yed-i emin tarzında muhtelif kişilerin gözetimindeydi. Vergi olarak tahsil edilen paralar, savaşta ele geçirilen ganimet malları, bunlarla ilgili kayıtları ihtiva eden defterler, devletlerarası antlaşma ve sözleşmelerin metinleri. Burada hepsi istif istif, tomar tomar, sandık sandık, külçe külçe... Sadrazamın çalınmasını arzu ettiği şeyin burada olamayacağı ortadaydı. O bizzat padişaha ait hazineden bir şeylerin peşinde olmalıydı. Eğer öyle ise teklifini kabul etmeden evvel tekrar tekrar düşünmem gerekirdi. Yaklaşık yüz yirmi görevlisi bulunan hazine koğuşundan bir şey çalmak her babayiğidin kârı olamazdı. Hazinedarbaşı bir yandan, hazine kethüdaları öte yandan insanın ümüğünü sıkarlardı. Düşündüm; benzerlerini almaya gücü ve iktidarı olan bir vezir neden padişahtan bir şey çalmak istesindi ki? Sebebini öğrenmem gerekiyordu ama bunu koca sadrazam

hazretlerine açıkça soramazdım. Bari neyi çalacağımızı sorayım dedim:

"Ne çalacağız efendimiz?"

"Bir elmas... Kaşıkçı Elması..."

"?"

Son zamanlarda İstanbul halkının ağzında sakız olan ve bizzat padişahın her fırsatta payitahtında bulunmasından şeref duyduğu, sahip olmakla da krallara ve hükümdarlara karşı iftihar ettiği böyle bir elmasın çalınması olmayacak iş gibi görünüyordu. Elmas hakkında birtakım uydurma hikâyeler anlatılıyor, efsaneler türetiliyor, tevatürler birbiri ardına dillendiriliyordu. Anka kuşu misali adı var bir tane kendisi bin bir suretti. Ama bu elmasın çalınması ne büyük iş olurdu. Şöhret, heyecan... Sadrazam neyi çalmak istediğini söyleyince aklıma ilk gelen şey elmasın bir benzerini temin ettirmek oldu. Bunun için nadir mücevherleriyle ünlü Dest-i Hayal Cemiyeti'nin sarraf azası Yuvanaki'den yardım alabilirdim.

"Atufetlü efendimiz, çalmak istediğiniz mücevherin daha âlâsını size temin edebilirim!"

"Küstahlık etme efendi, bezirgân arasaydım Kapalıçarşı'ya giderdim! Var mısın yok musun; hemen söyle!"

Sadrazamın öfkesi beni kendime getirdi ve içime bir şüphe bıraktı. Gençlik yıllarımda değildim. Hamlamıştım. Altmışındayken saraydan çalmanın tehlikesi ortadaydı. Canların ucuzladığı, her gün gizli açık ölümlerin olduğu, cesetlerin meydan ağaçlarında sallandırıldığı veya izbe sokaklarda terk edildiği kargaşa zamanında üstelik... Vücuduma baktım. Bir hırsız kıvraklığından taşmıştı. Bu tür maharet isteyen işlerde bünyenizdeki iki kilo fazlalık bile önemli sakıncalar doğururdu. Sarayın damlarında dolaşmak, halatlar kullanıp duvarlar tırmanmak, bahçede yığınla nöbetçinin arasından

geçmek ve daracık pencerelerden süzülüp hazineye ulaşmak kolay olmayacaktı. En mühimi de Fatih zamanında kurulduğu günden bu yana bu sarayın hazinesi bir kere olsun soygun teşebbüsüne maruz kalmamıştı.

İtiraf edeyim, sadrazamın teklifine müspet cevap vermek kaderimdi. Ömrünün geri kalanını hapiste geçirecek biri için dışarı çıkma fikri bile kalbimde bir ateş yakmaya yetip artmıştı. Lakin yanar ateşten daha şiddetlisi o alevleri çoğaltıp bütün bedenime yayan fırtına idi; yeniden çalabilme heyecanının kalbimi ele geçiren fırtınaları... Yeniden yaşadığımı hissettirecek bir fırsat.

Birkaç derin nefes alıp heyecanımı bir kenara bıraktım. Mantıklı düşünmeye çalıştım. Teklif güzel ama iş zordu. Böyle bir soygun için hırsız önemliydi ama onunla birlikte hızlı koşan bir genç, hırsızı yönlendirecek bir aracı, Kapalıçarşı esnafından bir mücevherci, sarayda da işleri kolaylaştıracak içeriden bir yardımcı gerekirdi. Yani saraydan bir mücevher çalmak için en az dört kişilik ekibe ihtiyaç vardı. Soğuk terler döktürecek bir iş. İki yanı keskin bıçak... Tehlikeler ise sıra sıra... Bir defa, beş kişilik bir çete demek işin sır olmaktan çıkması anlamına gelebilirdi. Sadrazama bu kadarlık bir ekip lazım desem muhtemelen bu konuşmayı yapmamış gibi davranır, hatta benimle görüştüğünü inkâr için dilimi kopartırdı. Dört kişi bulunacaktı. İşinin ehli ve ağzı sıkılardan... Çok zordu ama imkânsız da değildi. Karar vermem gerekiyordu. Bunca yıllık çalma tecrübesi bana insanları öğretmiş, güvenilir ile güvenilmezi ak koyun ile kara koyun gibi zıddıyla göstermişti. Ne yapacaktım? Düşündüm, düşündüm... Ve sadrazamın kükremesiyle irkildim:

"Ağa?!.."

"E-eevv-e-ve-t!"

Sonra usulünce konuştum; içim titreye titreye ve ikircikli bir üslupla. Kalbim hâlâ vazgeçebileceğimi telkin edip duruyordu çünkü.

Sonuçta sadrazamdan dört kişi isteyemedim elbette, onun yerine çok iyi koşan bir cündî ile çok güvenilir içeriden bir adam, ne bileyim bir yeniçeri ağası, bir ases, bir bostancı zabiti talebinde bulundum. Mansûre zabitlerine halk hâlâ bostancı demeye devam ettikleri için ben de sadrazamdan bostancı zabiti istedim. Zihnimde benim yerime bacalardan süzülecek, pencerelerden geçecek, duvarları tırmanacak bir yiğit arayışı zonkluyordu. Şöyle gençliğimdeki beni hakkıyla yaşayacak biri. Elbette sadrazamdan böyle birini isteyemezdim. Onlarca, hatta yüzlerce çehre gözümün önünden geçiyordu. Hırsız Zahid işte tam o sırada gözüme ilişiverdi. Köşesine çekilmiş tayınını yerken. Birden "Buldum!" diye haykırasım geldi. Ona baktım. Sakin, vakarlı ve düşünceli. Asil aşık!.. Zihnim geriye doğru sarıldı. Birkaç aydır tanıyordum. Yetenekliydi. Yakışıklı, ufak tefek ama cesur... Yeterince de suskun. Zindandaki en masum insan. Yusuf nebi misali bir kader fiskesiyle içeriye düşüp unutulanlardan. Bir anda sanki bana gençliğimi hatırlatıverdi. Onunla alakalı izlenimlerimi tekrar zihnimden geçirdim. Tavırlarında, konuşmalarında, davranışlarında bana benzeyen yanlarını aradım ve aradıkça da buldum. O anda sanki bana olduğundan daha yakın biri gibi geldi; bir akraba, bir hısım... Karar verdim; onun gençliğine benim tecrübemi bindirecek ve sadrazamın talep ettiği şeyi gerçekleştirecektim. Hırsız Zahid'e yeniden baktım ve onda Kastamonu köylerinden bin bir umutla İstanbul'a getirilmiş bir bahadır değil de hırsızlar pirinin yaman şehzadesini gördüm. Daha yirmili yaşlarındayken Osmanlı sadrazamının konağında defter tutacak başarıya ulaşmak da bir tür şehzadelik sayılırdı. "Hırsız"lığı kimlik kabul eden

biri için bilgisi, kavrayışı ve hepsinden önemlisi beden çevikliği yerli yerindeydi. Sarayı ve saray hayatını biliyordu ve söylentilere göre orada bir sevgilisi vardı. *"Kendisiyle konuşup bütün bilgilerimi kesinleştirmeliyim."*

İşler kolaylaşıverdi. Benim yerime o çalacaktı. Ekibe beşinci kişi gibi değil de benim vekilim olarak dahil olması işin püf noktasıydı. En önemlisi de sarayda sevdiği kız pek çok kilidin anahtarı olabilirdi; içerideki yardımcı... Kız bizim için yolları, geçitleri, karanlık noktaları tarif etse veya erketelik yapsa bile yeterdi. *"Kıza bir pusula göndermek gerekebilir!"* Bütün mesele Zahid'i razı etmekte ve ona hırsızlık fenninin inceliklerini hızla öğretmekteydi. Zeki çocuktu, hemen kavrayacaktı.

Sadrazama baktım. Nedense fikrinden cayacakmış gibi bir hâli vardı. İçim ürperdi. Taleplerimi ona göre dillendirecektim. Yutkundum, kekeledim. Lakin beli silahlı bir kolluk görevlisini başka kimden isteyebilirdim ki? Önce "Bostancılardan veya Mansûre zabitanından en çürük elma!" dedim ve itiraz etme ihtimaline karşı derhâl talebimi çoğalttım. Birinden bir talepte bulunursanız geri çevrilme ihtimali yarı yarıyadır ama iki talebi aynı anda yaparsanız karşınızdaki kişinin vicdanı en azından birini yerine getirmesi için onu zorlar ve iki talepten birini elde edersiniz.

"Efendimiz; emrinizi yerine getirebilmem için benimle beraber yedi kişiye ihtiyaç vardır. Biri eski bostancı teşkilatından olmalı. Bir de ayaklarına tetik bir cündî tabii ki. İktidarınız soygun esnasında bu iki neferi benim için hazır bekletebilir değil mi?"

Sadrazam sert karşılık verdi:

"Sana ancak bir kişi vereceğim. Ve yalnızca bir hafta zamanın olacak. Kaç kişiyle çalışacaksan kim olduklarını tek

tek ben bileceğim, başka kimse bilirse toprağı boylayacak. Eğer yedi gün sonra elmas elimde olmazsa..."

Sadrazam sağ elini düzleyip boğazına sürterek ölüm işareti yaptığında ben de tehlikeli bir anlaşmayı mühürlemiş oluverdim. Adamın yüzüne baktığımda geleceğim gözümün önünden geçti. Zindanda veya dışarıda... Ben bunları düşünürken o da benim istediğim adamı nasıl temin edeceğini düşünüyordu zannederim.

İki dakika kadar zaman geçti. Birkaç adım gidip geldi. Bana gözdağı mı vermek istiyordu, uygun cündî veya bostancı bulmak için zihninden suretler mi geçiriyordu kestirmek zordu. Bir an vazgeçecek diye kalbim çarpmaya bile başladı. Öte yandan zindan ahalisi böyle bir teklife evet dediğimi öğrenirlerse bir daha sözümü dinlemezler diye düşünüyordum. O susuyor diye ben de sustum. Neden sonra adımlamayı durdurdu. Yüzüme baktı. Tek kelime:

"Anlaştık!"

Eliyle uzakta bekleyen zindancıya görüşmesinin bittiğini işaret etti ve kapıya doğru yöneldi. Birkaç adım sonra döndü, tekrar yanıma geldi ve yine gözdağı kabilinden dişlerini gıcırdatarak kulağıma fısıldadı:

"Sakın işi berbat etme!"

Cevabım hazırdı:

"Zekice bir planı cesaretle yoğurursan başarılamayacak iş yoktur!"

SADRAZAM

Soygundan sekiz gün önce

"Zekice bir planı cesaretle yoğurursan başarılamayacak iş yoktur!"

Tabhane Zindanı'nda ziyaret edeceğim herifin hırsızlık anlayışının bu cümleden ibaret olduğunu duymuştum. Böyle düşünen birisi başarırdı. Zekice bir plan yapılacak ve cesaretle uygulanacaktı. Benim de istediğim bundan ibaretti.

Zindana giderken adamın zekâsını düşünüyordum. Ona "Zindan Şeyhi" diyorlarmış. Konuşmalarıyla herkesi kendine bağladığı ve azılı suçluları bile ıslah ettiği için. Mahkûmları muma çeviren biri inceden inceye plan kurmadan iş yapmazdı. Bu da başarı demekti. Tek endişem, adamın ıslah olmuş tavrıyla teklifime hayır demesiydi. Bereket versin öyle olmadı. Benim için şimdi kim bilir hangi yakıştırmalarda bulunuyordur! *"Alçak, hain, haramzade, şerefsiz..."* Ben de olsam aynı şekilde düşünürdüm; devletin kargaşa dolu zamanlarında, Kabakçı Mustafa ile Alemdar Paşa'nın hatıraları henüz hafızalarda titreyişlere sebep olurken, iktidara sahip çıkması gereken bir sadrazam devleti içeriden soymaya kalkıyorsa! Tepedelenli'yle işbirliği yaptığımı bile düşünebilirdi. Ne düşündüğünün hiç önemi yoktu; yeter ki şu elmas işini halletsin. Başarılı da olsa başarısız da olsa menfaatimeydi. Zekice planlar yaptığı ve cesaretle uyguladığı müddetçe de bunu başaracağına inanacaktım.

Hepi topu yarım saat süren konuşmamızda karşılıklı birbirimizi çözmüş, anlamıştık. Gerçekten zeki biriydi. Ben

daha konuşmaya başladığım anda amacımı kavramış, zihninden alıp vermiş, olacakları kurmuş, işi başaracağına emin olduktan sonra bana "zekice bir plan" yavesini tekrarlamıştı. Aslında söyleyeceklerimi kulağına fısıldadıktan sonra çıkıp gitmeliydim. Nefsimi yenemedim ve onun miskin bir dervişe benzeyen kılık kıyafetini ve pelteleşmiş bedenini göstererek sordum:

"Zekice plan tamam da efendi, cesaret yahut çeviklik dediğin nerenden çıkacak?"

Cevabı sert oldu:

"Nice serdengeçtiler var ki sizin yerinize kılıç sallayıp can feda eder. Siz hele taleplerimi karşılayın; ben yedi kişilik bir ekip kuracağım ve bunlardan ikisini sizden isterim. Biri kolluk görevlisi olacak..."

Düşündüm. Bir Asâkir-i Mansûre erini veya diyelim bostancı kolluğunu işin içine karıştırmak her şeyi tehlikeye atmak olurdu. Herifin benden iki kişi istemesine neredeyse sevindim. İki isteyene bir vermek kuraldır; istediğinin birine razı olur, hırsızlar çetesinin içine yerleştireceğim adamı da minnetsiz müdanasız aralarına çakabilirdim. Yine de benden silahlı birini istemiş olması hoşuma gitmedi. Gerçi iyi bir plan için kolluk görevlilerinden bir adam mutlaka gerekliydi ama devletin emniyet ve asayişiyle vazifeli birini asayişi bozmak üzere istihdam edemezdim. Hele de saray-ı hümayuna aşina diye padişahımız efendimizin maiyetinden birilerini böyle bir düzenbazlığa dahil etmek delilik sayılırdı. *"Gerekirse bu tür birini kendisi bulsun!"* Şu günlerde İstanbul'da satın alınacak adam mı yok. Talebinin biri "iyi koşacak bir cündî" idi. Tanıdığım ve güveneceğim bir Budak Beşe'm var; cündîlikte küheylanlar terleten, nefesine yavaş, ayaklarına tetik biri. Cündîlikte ve koşuculukta o kadar maharetlidir ki halk Budak adını unutup ona Cündî Beşe

demeye bile başlamıştır. Şimdilerde dervişlik yolunda, melek gibi yaşayan mazbut bir delikanlı. Vaktiyle kapı ulaklığımı yapmıştı. Koşarken yorulmak nedir bilmez, verilen name veya haberleri hiç dikkat çekmeden sahibine ulaştırırdı. Vak'a-i Hayriye'den birkaç ay evvel evlenip de konaktan çırak çıkarılınca Çarşıkapı civarında bir çardak kahvesine yamak yazılıp Tavil Mehmet Efendi'nin Bayramî tekkesine devamla dervişliğe soyunmuştu. Onu kendisine nazlana nazlana verir, ardından da nefesimi ensesinde hissedecek şekilde adım adım takibini yaptırırdım. Verdiğim kararı beğendim ama "zekice plan" bahsini telaffuz edince zindandan gitmeyi birkaç dakika daha geciktirmek zorunda kaldım. Öncelikle gözünü korkutmalı ve bostancı talebini geri çevirmeliydim. Öfkeli bir bakışla sesimi yükselttim:

"Makul taleplerde bulun ağa! Ben senden hırsızlık istiyorum sen benden bekçi talep ediyorsun. Ciğeri kediye emanet etmenin neresi akıllıca plandır?"

"İnanınız efendimiz, en akıllıcasıdır!"

"Yine de olmaz. Hele beli silahlılardan kolluk görevlisi asla. Olsa olsa sana güvendiğim bir cündînin adını verebilirim. Artık razı olur mu, olmaz mı bilemem. Altımermer'de Tavil Tekkesi'ne varır da Cündî Beşe dersen sana gösterirler. Gerisi sana kalmış."

Anlaşmamızı yapmış sayılırdık. Zindanda daha fazla durmanın anlamı yoktu. Mahkûmların beni burada görmeleri bile dedikodulara kapı aralayabilirdi. Tam kapıya yönelmiştim ki bu sefer de o beni oyaladı:

"İşte o. Dikkatle bakın."

Hergele meydanında gezinen mahkûmlar arasında bir delikanlıyı gösterdi. Kendi halinde, orta boylu, gülümseyerek yanındakilerle konuşan kibarzadelerden biri. Zürefanın düşkünü kabilinden feleğin sillesini yemiş gibi de bir hâli var. Onu niye gösterdiğini anlamamıştım:

"Kimdir o?"

"Hani cesaret ve çeviklik nereden çıkacak demiştiniz ya!?.."

"Bu çocuktan çıkacak öyle mi?"

"Evet sadrazam hazretleri, her şey yolunda giderse benim planlarım onun da kıvraklığı sayesinde size Kaşıkçı Elması'nı takdim edecektir."

Delikanlıyı birkaç dakika izlemek istedim. Zindan Şeyhi onun hakkında bilgiler veriyordu. Halefim olan sadrazamın konağında defterdar yamaklığı yapmış. Hesap kitap bilen cinsinden. Sonra hatırladım, üç ay kadar evvel bütün İstanbul ahalisi gibi aşk hikâyesi benim de kulağıma çalınmıştı. Şeyh onu öve öve bitiremiyordu. Anlattığına göre katıksız bir cesarete sahipmiş. Masum olmasına rağmen Dilber sevgilisine kavuşmadığı sürece içeride olmayı dışarıda olmaya yeğleyecek kadar da aşkına sadakatli biri. Şeyh anlattıkça çocuğun masum olduğuna tamamen inandım. Bütün bunları padişah hazretlerinin de duymasını sağlayıp onu bir an evvel zindandan çıkarmayı bile aklımdan geçirdim. Sonra da bundan vazgeçtim. Şimdi işime yarayacaktı madem, adalet bir hafta daha bekleyebilirdi. Elmas çalındıktan sonra onu iki misliyle mükâfatlandırmaya karar verdim. Yine de bu delikanlının güvenilirliğini sorgulatmak şartıyla. Şeyhin toy bir delikanlıyla elması nasıl çalacağını merak etmekle birlikte kendisine sormadım. Nasıl olsa bir hafta sonra her şeyi öğrenecektim. Ama o yine de anlattı. Anlattığına göre Zahid denen şu delikanlı kendisine hırsız denilmesinden hoşlanıyormuş. Onu hızla eğiterek hırsızlığını isimden cisme taşıyacakmış. Dört günde işin inceliklerini kavrayacağına inanıyordu. Çalınacak Kaşıkçı Elması'nın özelliklerini bildiği için de çocuğu elmaslar konusunda bilgilendirecekmiş, falan filan... Benden son olarak, mükemmel bir plan için yalnız

kalması gerektiğini söyleyerek bir geceliğine hücre hapsi istedi. "Kolay..." dedim, "... buradan çıkarken bana saygısızlık ettiğini söylerim, seni hücreye tıkarlar!" Devletin koca sadrazamı olarak ülkedeki yegâne şöhretli hırsızın bu adam olmasına şükür mü etmeliyim, hayıflanmalı mıyım diye düşünerek oradan ayrıldım.

Yolda kendimle hesaplaşmam başladı elbette. Ben sadrazamdım. Yapmam gereken onca iş varken... Devletin başında bin bir gaile, sarayda da sayısız entrika... Kabakçı Mustafa ile Alemdar Paşa'nın hatıraları bir yana Sultan Mahmut hazretleri yeniçeriliği kaldırmıştı. Dört yüz yıldır devletin omurgası olan bir teşkilatın yok sayılması sayısız problemi beraberinde getiriyordu. Sınırlarımızda toprak kayıplarımız memleket genelinde halkı hüzünlere boğmuş, Rus ordusunun Eflak ve Boğdan'ı işgal etmesi hasretleri tepretmiş, Vahhabî eşkıyanın Hicaz bölgesinde estirdikleri dehşet dine ve gayrete dokunmuştu. Böyle bir zamanda padişahın can güvenliğini, devletin bekasını, milletin dertlerini düşünmesi gereken bir sadrazamın bir elmas çalınması için zindanlarda dolaşması zihnime âdeta kezzaplar akıtıyordu. Bir hırsızın ayağına gitmek rencide edici bir şeydi ama bu elmasın durduğu yerden çalınması da çok önemliydi. Padişah hazretlerinin can güvenliği kadar, devletin bekası kadar önemliydi. Tek tesellim, bu işte tek başıma olmayışımdı. Eğer Zindan Şeyhi bana neyi çalacağız diyeceğine neden çalacağız deseydi belki de vazgeçerdim. Onun gözünden kendime baktığımda nahoş bir vaziyet ortaya çıkıyordu. Düşünsenize; koca Osmanlı Devleti'nin en yüksek makamına erişmiş birinin avuç içi kadar bir taş parçasına tamah etmesi ve bu uğurda geleceğini ve sahip olduklarını kaybedeceğini düşünmemesi... Akıllara ziyan!..

Zindandan ayrılmak üzereydim ve bütün bedenimden terler boşanıyordu. Sadrazamlık hayatımı dolduran icraatlarda

emirlerimi verirken asla ortak kabul etmeyen ben, bu kararda bir ortağımın olmasına şimdi şükrediyordum. Seyis çiseleyen yağmurun altında atları kamçılamaya başladığında zannedersem zindandan da, anlaşmadan da, yaşadığım günden de kaçmak ister gibi bir hisle doluydum. Son kelimeler hâlâ kulaklarımdaydı:

"Bir hafta içinde!"

"İki hafta lazımdır."

"Bir hafta dedim!"

"İsimlerinizi bileceğim. Sen benimkini gizli tutacaksın."

"Siz de bizi bilmeyeceksiniz!"

"Yakalanacak olursanız kesinlikle beni tanımayacağınız gibi ben de sizi tanımam!"

"Şimdi de tanışmıyoruz zaten. Ancak iki mahkûmun zindandan hâlâs tezkiresi yarın zindan eminine ulaştırılacak!"

"Yaptığımız iş bir sır olacak, olmazsa dillerinizi köpeklere yedireceğim!"

"Makuldür devletlum. Lakin iş bittikten sonra Zahid Dilber ile evlendirilecek ve nezih bir vazife ile bir paşa konağında defter tutmaya devam edecek."

"Elmasın bir tek taşına ziyan eriştirilmeyecek!"

"Müsterih olunuz, çaldığım elmaslara âşık olmak gibi bir huyum yoktur!"

"Beş kişilik ekibin masrafı beş bin Adlî altınından az olmayacak! Diğerleri için bahşişi siz takdir edeceksiniz!"

"Dert değil, cömertliğimi herkes bilir!"

"Masraflar için önceden iki bin Adlî altın ödenecektir!"

"Ekibin rahat çalışması için Ayasofya civarında bir mekân..."

"Asla!"

"Saraya giriş çıkış için paravan vazife..."

"Mümkün değil!"

"Tebdil-i kıyafet ve tebdil-i suret için meşşata ve esvap..."

"Avcunu yalarsın!"

"Üç arkadaşımla dışarıdan yardım edecek üç kişiye ihtiyaç..."

"Beş kişi!. Biri benim önerdiğim cündî olsa gerek. Fazladan tek kişi daha istemem."

"Aklından bile geçirme!"

"Yalnızca bir hafta!"

"Evet, yalnızca bir hafta! Haftaya cuma günü!.."

"Sakın işi berbat etme!"

Kapıdan çıktığımda Zindan Şeyhi'nin gözleri avludaki mahkûmlardaydı ama hiç kimseyi görmüyor gibi bakıyordu. Bütün âlem kulaklarında çakılı kalan son ihtarıma dönüşmüş olmalıydı:

"Sakın – işi – berbat – etme!"

Sersemlemiş olmalıydı. Muhafızlar mahkûmlara tanınan sürenin sona erdiğini ve herkesin koğuşlarına dönmesi gerektiğini ilan ettiklerinde koğuşun yolunu sarhoş gibi katedeceğine emindim. İyi bir anlaşma yaptığını düşünerek mutlu olmak istese de geceyi tek başına geçireceği hücrede kendine dert yanıp duracaktı. Cündî kılığında bir casusu çeteye yerleştirmeme müsaade etmekle kurnazlık yaptığını bile düşünüyor olabilirdi. Soyguncular arasında sadrazam adına her şeyi gözetleyen birinin olmasını soygun sonunda temize çıkmak üzere kullanacağından emindim. Akıllıydı ama hani ne derler; her bilenden ziyade bir bilen bulunur!

KOŞ CEYLAN KOŞ!..

Soygundan altı gün önce

Her bilenden ziyade bir bilen bulunur! Ben ata binmeyi iyi bilirim. Bir cündî yahut sipahi için atı dost edinmek, onunla fısıldaşmak, ona güvenmek, onun güvenin kazanmak, cenk meydanına güvenle atılmak için şarttır. Cündîlik tam da bu yüzden halk arasında fevkalade itibarlı bir meslektir. Orta Asya'dan at sırtında geldik madem her Türk çocuğu at ile kimlik kazanmalı, hayata at üzerinden bakmalıdır. Türklük demek at medeniyeti demektir. Orduda, sarayda, meydanda, bayramda, ciritte, çevgânda... Velhasıl bir at ile bir Türk birbirine çok yakışır. At Türk'ün kanadıdır, denilir. Bencileyin ulaklık yapıyorsanız, at sırtında hiç yorulmamanız, yemeniz, uyumanız bile gerekebilir. Ben de bu işin pîri sayılırım. Daha birkaç yıl evveline kadar İstanbul'da genç kızların ağzında adım dolaşır, cirit meydanlarında oyunumu gören parmak ısırırdı. Şimdilerde hepsi hayal oldu. Saltanat nişanı eşimin çeyiz sandığında değerli bir mücevherden ibaret. Yeniçerinin devirdiği kazanla birlikte şehirdeki asayiş ve huzur gibi cündîlik de, eğlence ve musabaka da çekilip gitti yabanlara!.. Ben mi? Evet, ata binmeyi özledim. Tam da bu özlemin üstüne sadrazam hazretlerinin beni çağırdığını söylediklerinde içim içime sığamadı. Atmeydanı'ndaki konağına bir musabaka umuduyla gittim. Yeniden eski şa'şaalı günler... Heyhat!... Sadrazam hazretleri beni kapıda karşılayıp ayaküstü bir emir vermekle yetindi; fısıldayarak:

"Senin için gizli bir görev icap etti. İşte sana iki adet ıtıkname. Biri Zindan Şeyhi Ubeydullah Ağa, diğeri hırsız Zahid için düzenlenmiştir. Yarın zindana varıp ikisini çıkaracaksın. Dikkat et, şeyh dedikleri eski kulağı kesiklerdendir! Önümüzdeki yedi gün müddetle sana vereceği her görevi hiç sorgulamadan benim için yapacaksın. Elbette gerekli hâllerde beni bilgilendirmeyi de ihmal etmeyeceksin!"

Zindana koştum. Sadrazamın talimatı kesindi. Her görev hiç sorgulanmadan yapılacaktı. At sırtında meydan gösterisi yapmaktan daha heyecanlı olacağa benziyordu. Hizmetine gireceğim adam eski kulağı kesiklerden olduğuna göre maceralı bir vazife başlıyor diye umdum. Bir cündîye ihtiyaç duyulduğuna göre taşra vilayetlerinden birine at koşturacak gizli emirler taşıyacaktım muhtemelen. Birden karım aklıma geldi. "Eyvah!" Ona ne diyecektim? Karnı burnundaydı. İlk çocuğumuz ha doğdu ha doğacak... Böyle bir zamanda şehirden ayrılamazdım. Doğum vakti geldiğinde onun yanında olmaya söz de vermiştim. Geceleri fenersiz dolaşma yasağını hatırladım. Ya bir gece ansızın ebe gerekirse?..

Zindan muhafızları af muamelelerini tamamlarken aklımda doğacak bebeğim vardı. İki mahkûmu yanıma getirdiklerinde başıma bir felaket geleceğini hissettim nedense. Yüzlerine baktım. Birinde emniyet, diğerinde masumiyet. İkisine kendimi tanıttıktan sonraki ilk cümlem:

"Atım ve ben emre amadeyiz, nereye gitmem gerekecek?"

Yaşlı olanı elini omuzuma koyup fısıldadı:

"Bir yere gitmiyoruz efendi. Atına da ihtiyacım yok, bacakların koşacak!"

Rahatlamıştım. Adamın güvenli suratı kadar babacan tavrı da hoşuma gitmişti. İçimden ulaklık günlerinin gizlilik dolu hatıraları canlandı. Her ne iş ise bunu başarmalıydım. Sadrazam hazretlerine karşı sorumluluğum vardı, yüzünü kara

çıkarmayacaktım. Onun gibi helal süt emmiş insanlar dünyada az bulunurdu. Devletin ve memleketin hayrına bir insan için çalışmak bir tür vatan görevi sayılırdı. O ki sadrazamdır, her sözü ferman hükmündedir. Bu vazifede de fırsat buldukça yanına varıp macerayı haber vermem o kadar zor olmayacaktı.

Şeyh ve Zahid'in refakatinde Sultan Bayezit arastasına kadar yürüdük; tek kelime etmeden. Zihnimde bin bir soru vardı ama onlar sustukları sürece söz söylemeye cesaret edemedim. Sadrazam hazretleri Zahid için "hırsız" demişti. Kaçamak bakışlarla onu izledim. Saman altından su yürüten biri olduğuna hükmettim. Zira dünyada bu adamı yüz kişiye gösterseniz ve mesleğini sorsanız bir tek Allah kulu bile bunun hırsız olabileceğine hükmetmezdi. Malihülyalı adımlar atan, başı yerde, sanki iç dünyasıyla bir meselesi varmış gibi hareket ediyordu. Bir peyk, casus ve gizli görev adamı olarak Zahid'e gıpta ettim. Bir insan yaptığı işi ancak bu kadar gizleyebilir; görüntüsüyle, tavırlarıyla, bir hırsızdan bu kadar uzak durabilirdi. Şeyhin bir adım gerisinde yürüyor, sanki müsaade etse bir an evvel kaçıp gidecekmiş gibi tedirgin ilerliyordu. Bir ara koluna dokunup gülümsedim. Selamlaşmak iyidir diye. Bana hiç yüz vermedi. Sır mı vermek istemedi, konuşmaya gönlü veya izni mi yoktu kestiremedim ama dalgınlığına bakarak zihninin bambaşka bir yerde olduğunu düşündüm; sanki âşık gibi. Belki de bana öyle görünmek istiyordu. Eğer öyle ise kendisine olan hayranlığım ikiye katlanırdı, çünkü gizli kapaklı işler yapanların böyle davranmaları, işlerinde usta olduklarını gösterirdi.

Bayezit meydanını geçerken yolun sonuna yaklaştığımızı anladım. Meraktan çatlayacaktım. Bu adamlar ne yapacaktı ve ben hangi işlerine yarayacaktım? İkisinin de hırsızlık suçundan cürüm çekmiş olmaları çalınacak bir şeylere işaret ediyordu. Nihayet dayanamayıp dosdoğru sordum:

"Şeyhim, benden ne yapm..."

Sorumu tamamlama fırsat bırakmadı:

"Şu pusulayı al, yarın öğle vaktinde Süleymaniye civarında mücellit loncasına git. Kızıl Efendi'yi bul. Ona "Söz gümüşse sükût altındır" deyip pusulayı ver, anlayacaktır. Sonra evine git. Ertesi gün kuşluk vaktinde de Yağlıkçılar'da Cebeci Han'a gel."

"Tamam şeyhim, dediklerinizi harfiyyen..."

Başparmağını dudaklarına götürerek kaşlarını çattı.

"Nefesini tüketme evlat, ileride sana çok lazım olacak! Unutma, söz gümüşse sükût altındır!"

İleride sadrazama dedikodusunu geçeceğim yeni efendime karşı şirinlik göstermek istemiş, kalbini kazanmaya çalışmıştım. Yanılmışım. Titiz ve dikkatli bir adamla karşı karşıyaydım. Öyle iki lakırdıya kanacak türden biri değildi. Babamın küçükken hep "Susacak yerde konuşma evlat, böylece konuşacak yerde de susmamayı başarırsın!" diye sık sık dikkatimi çektiğini hatırladım. Şeyh kılıç gibi bir laf etmiş, yapılacak işin nasıl bir gizlilik gerektirdiğini zihnime işleyivermişti. Kılıç darbesini savuşturacak bir kalkan bulamadım, sustum. Gerçekten de kelimeler mekân ve zaman bağlamında değer ifade ediyorlardı. Mahalsiz ve vakitsiz söylenen söz lakırdıdan öte geçemiyordu. Düşünmeden konuşmak nişan almadan ateş etmeye benziyordu. Ataların kuralını tekrar edip sustum:

"Söz gümüşse sükût altındır."

TÛTÎNİN TATLI DİLİNDEN

Soygundan beş gün önce

"Söz gümüşse sükût altındır! Şeyh Ubeydullah Ağa öyle dedi."

Bunu söyleyen delikanlıya bakakaldım. Önce duyduğuma inanamadım. dükkânımda zat-ı şahaneleri Sultan Mahmut efendimizin mücellidân-ı hassa bölüğünden iki ziyaretçim vardı. Şemseli ciltlerin gittikçe azaldığını ve zilbahar yahut yekşah ciltlerin bütün İstanbul mücellitleri arasında itibar görmeye başladığını konuşuyor, Rumî ve Hıtayî nakışlar yerine Acemkârî ciltlerin hayvan resimleriyle donatıldığından birbirimize şikâyet ediyorduk. Saray mücellitleri dışarıdakileri küçük görür, loncayı teşrifleri her vakit olmazdı. Bu değerli zamanı bölen cündî neferini önce nazikçe defedesim geldi. Ama hayır adam Şeyh Ubeydullah diyordu. Ubeydullah zindandaydı. Şeyhlik de nereden çıkmıştı? Yoksa şu at uşağı benimle alay mı ediyordu. Meşhur atasözünü tesadüfen söylemiş olamazdı. İşin içinde Ubeydullah var ise bu söz bir atalar sözü olmaktan çıkar, bir "Çalınacak!" emrine dönüşürdü. Eski âdetimizdi; Ubeydullah her şeyi inceden inceye hesap eder, günlerce üzerinde düşünür, keşif yapar, adımlar, ölçer, biçer ve kutsal bir emir gibi bana bildirirdi. Yuvanaki'nin işi çalınacak şey her ne ise kısa sürede taklidini üretmekti. Böylece hiç kimse hazinesinin veya mücevherinin çalındığını fark etmez, sahtesini iftiharla kullanmaya ve dostlarına hikâyelerini anlatmaya devam ederdi. Özellikle Galata rıhtımına demirleyen gemilerin hamulesiyle ilgilenir,

anlaştığımız tayfa veya çımacılardan kıymetli nesneleri öğrenir, gemi limandan ayrılmadan hızlıca plan kurar pahayı kaldırırdık. Bugün ecnebi memleketlerde nice prensesin gerdanını, nice kralın kolunu veya tacını elmasların, yakutların, zümrütlerin taklitleri süslemektedir de haberleri yoktur. O vakitler mesleklerimiz olan müderrislik veya yorgancılık, mücellitlik ile elmastıraşlık yalnızca birer paravan idi. İnsanlar bizi esnaftan saysın ve şüpheleri üzerimize çekmeyelim istiyorduk. Ancak Ubeydullah zindana düşünce o meslekler ikimiz için altın bileziğe dönüştü. Üstelik Ubeydullah'ın ailesini de geçindirmek boynumuza borç kaldı.

Pusulayı getiren çocuk şaşkınlığımı görmüş olmalı ki, "Siz Kızılsakal Sadettin Efendi değil misiniz?" diye sordu. Başımı salladım. Adamın sorusuna misafirlerimin bıyık altından güldüklerini hissettim. Son yıllarda artık insanlar kızıl saçlarım ve sakallarımdan dolayı bana Kızıl Mücellit diyorlar. Şu İstanbul'da kızıl saç ve sakallı iki aile vardı. Barbaros'un torunları ve biz. Halk onlara nedense bir itibar gibi Barba-rossa bize de bir hakaret gibi Kızıl-sakal diyorlar. Saray mücellidi misafirlerimin kaş altından birbirlerine bakarak işmarladıkları alaylı tebessümler asabımı bozdu. İkisini de dükkândan o anda kovasım geldi. Sabrettim. Hatta onlardan azıcık müsaade isteyip delikanlının kulağının dibine sokuldum. Onu nerede gördüğünü, nereden tanıdığını, nesi olduğunu veya ne maksatla burada bulunduğunu falan sormaktı niyetim. Vazgeçtim. Ubeydullah boşboğazlığı sevmez, hangi sorunun kime sorulacağına dikkat eder, hiçbir işini de soru işaretli bırakmazdı. Bana bir davet mesajı gönderdiğine göre delikanlı kendiliğinden başka havadisler de verecekti. Dikkatle yüzüne bakarken göz kırparak sordum; *"Başka?"*

Delikanlı beni anladı. Misafirlerime hissettirmeden elini uzatıp fısıldadı:

"I-hım... Şey, bunu gönderdi!"

Tam Ubeydullah'a yakışır bir gizlilik; bir pusula. Haberi bizzat onun gönderdiğinden emin oldum. Pusulayı aldım. Balmumuyla mühürlenmiş ve sıkıca bağlanmıştı. Delikanlıya bahşiş verip vermemekte tereddüt ettim. Misafirlerimin bakışları üzerimdeydi, ileride kabalığıma dair dedikodu yapmalarını istemezdim. Kuşağımdaki akçe kesesine el attım. Sonra vazgeçtim. Bu delikanlının da, bu misafirlerin de canı cehennemeydi. Ubeydullah, söz gümüşse sükut altındır demiş ya, gerisinin önemi yoktu!.. Her haber getirene itibar gerekmeyeceğini düşündüm. Ubeydullah ücretini ödemiş olabilirdi. Soygun ve hırsızlık işlerine bulaştıysanız hatırlanmamak üzere yaşamalısınız. Şimdi bu çocuğa bahşiş verip yüz göz olmaya da, ileride şahit yazılmasına da gerek yok diye düşündüm. Elimin tersiyle işaretleyip defettim. Pusulayı kuşağıma zulalayıp misafirlerime döndüm. Canım, sohbeti sonlandırmak ve bir an evvel pusulayı okumak istiyordu. Eski günlerin heyecanı bütün damarlarımı alev alev yakmaya başlayıvermişti. Hassa mücellitlerine baktım. Sohbete devam... Biri "Mîrim, salbek ile şemse, zencirek ile de köşebent arasındaki muvazene hakiki mücellidin sanatını parlatır, şöhretini ayyuka çıkarır" diye ahkâm keserken diğeri "zinhâr aziz üstadım, miklep ile sertabın tenasübünü de nazar-ı dikkatten uzak tutmamak lazımdır, amma bir ustanın adını öne çıkaran şey elbette şirâzedir. Şöyle iki renk ibrişim ile çift iğne örgülü bir şirâze, kitabın muhtevasına şeref katar..." makulesi laflarla birbirlerini yestehliyorlardı. Dışarıdan biri, üçümüzü o halde görse muhtemelen iki üstat kalfaya icazet vermek üzere imtihan ediyor zannederdi. Bıyık altından gülüşlerini de görmüştüm ya, artık sıdkım sıyrıldı. Bir bahane bulup başımdan savdım. Kapıyı içeriden sürgüledim. Ve pusula!..

"Kuşlukta bir güvercin, Anka avlayacak! Bukalemun bilsin!"

Hırsızlığın en mühim kuralı gizliliktir. Ubeydullah kelimelerin bile anlamlarını gizleyecek kadar bu işte ustadır. Gönderdiği pusuladaki kelimeleri, pusula başkasının eline geçse yahut ulak yolda okusa bile ondan bir sonuç çıkaramamak üzerine seçer. Yine öyle yapmış kelimeleri yalnızca benim anlayacağım şekilde dizmişti.

Gençliğimizde kendimize ormandaki hayata dair şifreli kelimelerden bir lügatçe üretmiştik; bir tür sirkat lügatıydı. Hatırlamaya çalışıp kendi kendime mırıldandım; bir listeden okur gibi:

"Orman: Hırsızlık mekânı

Porsuk: Hırsız

Kuş: Eğitilecek hırsız, ekibe katılan acemi

Kuşluk: Planın yapıldığı yer –Acemilere planı burada öğrettiğimiz için böyle demiştik–

Güvercin: Kolluk güçlerinden uzakta bulunan hırsız

Anka: Çalınacak meta, ele geçirilecek mücevher

Simurg: Ankanın taklidi

Kemik: Ücret

Av: Hırsızlık

Aslan: Yönetici

Tûtî: Kuş taklidi yaparak hırsızı yönlendiren kişi

Bukalemun: Çalınan mücevherin taklidini üreten kişi

Yemlemek: Kandırmak, yalan söylemek.

Tilki: Plan kurucu

Ceylan: Koşucu

Çakal: Hilebaz, düzenbaz ortak

Kurt: Gizli amaç taşıyan ekip üyesi

Boğa: Çalınacak eşyanın sahibi

Angut: Çalınacak eşyanın muhafızı

Köstebek: Gizli yollardan adam kaçıran kişi

Çaylak: Acemi hırsız

Kuzgun: Haberci"

Ubeydullah'ın pusulasını tekrar okudum: *"Kuşlukta bir güvercin Anka avlayacak! Bukalemun bilsin!"*

Mesaj açıktı. Ağamız zindandan çıkmış, yeni bir iş için ekip kurmuş, Aslan rolünde iş çevirecekti. Bu davetiye ekipte benim de yer alacağımı gösteriyordu. Bir an, aklını mı yitirdiğini, yoksa çılgınca bir macera peşinde mi olduğunu kestiremedim. İçimden bir ses de "İnşallah bu bir şaka değildir!" deyip durmadaydı. Bacaklarımda küçük bir titreme hissettim. Tıpkı hırsızlık günlerindeki gibi. Peki ama bu yaştan sonra bu iş nasıl olacaktı? Ben çaylak değildim ama ceylan veya porsuk da olamazdım. Kuzgun olmama da artık göbeğim elvermezdi. Geriye tûtî olmak kalıyordu. O andan itibaren ağzımdan kuş sesleri çıkmaya başladı. Hâlâ taklit yeteneğim vardı ve bu hoşuma gitti. O sırada mücellithanenin kapısına bir müşteri gelse muhtemelen içeride kuşların ahenk tuttuğunu zanneder ama kuş göremeyince mücellidin delirdiğine hükmederdi. Kuş sesleriyle neşem yerine geliverdi. Pusulanın geri kalanı kolaydı.

Kuşluğumuz eskiden beri Yağlıkçılar'ın Cebeci Hanı'ndaki, güya yorgancı dükkânı gibi döşenmiş odası olurdu. Kuşluk kelimesinin bir diğer anlamı da kuşluk vakti demekti. Yarın kuşluk vaktinde Yağlıkçılar'daki yorgancı dükkânına vardığımda hangi ankanın avlanacağını öğrenecektim. Muhtemelen bir mücevher idi. Eski ekibimizin kalpazanı Bukalemun Yuvanaki ustayı haberdar edip yarın orada olmasını sağlamam istendiğine göre. Güzel iş, haydi hayırlısı!..

Tezgâhımı topladım. Derilerimi istifleyip üstüne ağırlık koydum ve Kapalıçarşı'nın diğer istikametindeki zergerân sokağına varıp Bukalemun'a her şeyi haber vermek üzere insan kalabalığına karıştım. Bukalemun'un da benim gibi

heyecanlanacağını, bunca yıl sonra aynı tepkileri vereceğini umuyorum. Vermeyebilir de. Çünkü artık otuzlu yaşlardayken yaptıklarımızın ötesinde şimdi daha güzel işler yapıyor. Mesleğinde çok ilerledi ve hırsızlarla iş tutmayı çoktan bıraktı. Sarayların mücevhercisi diye anılıyor. Daha gençken bile çalıntı mücevherlerin taklidini yapmakta İstanbul'un yegânesi sayılırdı. Umarım onu razı edebilirim. İşleri kadar itibarı da yüksek biri artık. Kapalıçarşı'daki mücevherat çarşısında Yuvanaki Usta deyince herkes parmakla gösteriyor ve sokağın başında o görüldü mü bütün esnaf saygıyla ayağa kalkıp onu teşyi ediyor. Ecnebi diyarlarında dahi şöhreti vardır ve nice krallar, nice padişahlar onun kestiği elmasları almak için yarışırlar. Gül kesimi elmaslarının fasatları o derece parıltılıdır ki cilasız aynalarda bile bin bir çeşit renk gösterir. Firuze kesim elmasları ise nadir bulunan sanat eserleridir. Geçen yıl kâfiristanlardan Biritaniya ülkesinin dinsiz kraliçesi için tam elli sekiz fasatlık bir elmas tıraşladığı dillerde dolaşmıştı. Gençlik zamanlarında mücevherlerin sahtelerini yaparak çok zengin olduğundan akçeye ihtiyacı kalmamıştı. Onca itibar, onca zenginlik bende olsa Ubeydullah'ın yeni bir düzenbazlığı için onu tehlikeye atmazdım. Belki de razı olması için otuz yıllık dostluğun hatırını ve sadakat duygusunu öne çıkarmalı, elmastıraşlık bahsinde mutlaka damarına basmalıyım. Dünyanın en usta elmastıraşlarının yaptıklarından daha güzelini yapma iddiasının onu kışkırtacağından eminim. Çalınacak anka her ne olursa olsun, onu simurga dönüştürecek yegâne kişinin kendisi olduğuna inanmalı. Hakiki ustalığın aslından daha güzel duracak bir sahte üretmekte olduğunu iddia eden biri için de buna inanmak kolay olurdu. Onu kandırmak için kelimelerimi bile özenle seçmeli ve sonunda şöyle demeliyim:

"Talih kuşu ve zenginlik... İşte fırsat diye buna derim."

ZORAKİ CASUS: CEYLAN

Soygundan dört gün önce

"Talih kuşu ve zenginlik... İşte fırsat diye buna derim."

Yorgancı dükkânından birlikte ayrıldığımız Tûtî böyle tekrarlayıp seviniyordu. Haliç'e inerken Rüstem Paşa Camii hizasına kadar Ceylan ile ikimizi şanslı olduğumuza ve işin sonunda zengin olacağımıza inandırmaya çalıştı. Ben şanslı olduğumuzu düşünmüyordum mesela. Sadrazam hazretleri iki gün evvel bana vazife verirken bunun bir soygun olacağı aklımın ucundan geçmemişti. Hırsızlıktan zengin olmak da doğacak bebeğime haram rızık sayılırdı ki buna müsaade edemezdim. Öte yandan padişahımız efendimizin sarayından zât-ı şâhânelerine ait bir elması çalacak olmak da ayrıca zihnimde çelişkiler üretiyordu. Ne yapabilirdim? Sadrazam hazretlerine güvenim sonsuzdu. Onun devlet aleyhine de padişahımız efendimiz aleyhine de kılını kıpırdatmayacağını, bilakis her ikisi için de can verebileceğini biliyordum. Aksi takdirde yalnızca velinimete hainlik değil vatana ve devlete de ihanet etmiş olurdu. Aslan'ın adını vermediği tilki o olsa gerekti. Peki ama bir ülkede sadrazamlar tilkiliğe soyunursa kimler kimler çakal olmazdı ki? Geriye kalanları da porsuk veya bukalemunluğa razı edecek nice kurtlar, sırtlanlar, pelenkler türerdi. Şimdiki Aslan'ı zindandan bizzat ben çıkarıp getirmiştim. Sadrazam onun eski kulağı kesiklerden olduğunu söylemiş, vereceği her görevi de yapmamı istemişti, hiç sorgulamadan. Paşakapısı'na varıp "Efendimiz, Cebeci Han'da dolaplar dönüyor, lütfediniz beni bu tür kirli

işlerden uzak tutunuz!" diyebilir miydim? Asla!.. Peki ama ya iş başarılamazsa? Felaket!.. Hem adın hırsızlığa çıksın hem suçlu ol. Eşime ve doğacak bebeğime bunu nasıl anlatırım? *"Mecburum. İşi başarmak zorundayım."* Kararımı kendime tercüme edince ürktüm:

"Soygunun başarısı için ne gerekiyorsa yap!"

Yağlıkçılardaki kuşluk görüşmesi ikindiye kadar sürmüş, plan üç kere tekrarlanıp, vazifeler ezberlenmiş, Aslan'ın görev taksimi iyice kavranmış, hayvan isimleri benimsenmiş, uyumlu ve itaatkâr bir ekip ortaya çıkmıştı. Yağlıkçılar'dan ayrılırken verilen vazifelerimizi eksiksiz yapıp iki gün sonra buluşmaya söz vermiştik. Porsuk ile ikimiz, talih kuşu ve zenginlikten bahseden Tûtî'nin yaşına hürmeten iki adım gerisinde yürüyerek Haliç istikametinde ilerliyorduk. Kendimce ağızlarından laf almaya ve soygun hakkındaki fikirlerini öğrenmeye çalışacaktım. Çünkü plana göre her şey şu önümdeki yaşlı Tûtî ile yanımda yürüyen genç Porsuk'un maharetine bağlıydı. Tûtî sanki niyetimi anlamış gibi birdenbire yolunu ayırıp Unkapanı istikametine yöneliverdi. Porsuk ile ikimiz Sirkeci yönüne devam ettik. Bari onu söyleteyim diye niyetlendim ama suratından veya tavırlarından hiçbir işaret okuyamadım. Oysa planın bütün detaylarında o vardı. Üstelik sarayda sevgilisi olan da oydu. Soyguna inanmıyorsa yahut gönülsüzlük gösterirse her şey felakete dönüşürdü. Madem başarmaya mahkûmdum, o halde kuşluk vaktinden bu yana ısrarla tekrarlanıp duran soygun planının herhangi bir yerinde küçük bir tereddüdü bile varsa onu tereddüdünden kurtarmam gerekecekti. Bunun için de dilini çözmem şarttı; heveslendirmek veya geriden desteklemek üzere.

Yüzüne baktım. İlk karşılaştığımız zamanki gibi donuk ve durgun... Âşıktı işte. Anladığım kadarıyla Zindan Şeyhi, işin sonunda onu sevgilisine kavuşturmayı vadederek

kandırmıştı. Toplantıda onu izledim; çok zekiydi. Birkaç günde Aslan'ı taklit eden bir Porsuk'tan öte, Porsuk'u taklit eden bir Aslan'a dönüşüvermişti sanki. Mesafeler, koridorlar, tırmanış teknikleri, sızmalar, el maharetleri... Her şey zihninin içindeydi. Tereddüt etmediği takdirde başarması işten bile değildi. Yetenekli, kıvrak ve becerikliydi. Toplantıda sık sık vurgulanan ekibe güvenme nutukları sanki onun için tekrarlanıp durmuştu; cesareti artsın diye. Hâlâ kulaklarımdaydı:

"Bir soygun, baştan sona bir güvenden ibarettir. Ekibin birbirine itimadı yoksa, soygun başarılsa bile akıbet kötüye gider."

Elimi omuzuna atmak istedim, samimiyetle... Bana açılmasını istiyordum. Önce oralı olmadı. Sonra gülümsedi. "Aslan'ın planı mükemmel değil mi?" diye sordum. Yine gülümsedi. Adımlarımı onun adımlarına uydurdum. Biraz sonra sadrazama uçuracağım haberleri zihnimde planlamalı Porsuk'u ona göre konuşturmalıydım. Soygun padişahın cuma selamlığında gerçekleşecekti. Padişah sarayda yokken saray muhafızlarının gevşemeleri umuluyordu. Birinci avlu o gün halk kalabalıklarıyla, eğlenceler, aileler ve şenlik hengamıyla dolu olacaktı. Saraya herhangi bir dertleri veya işleri için müracaat etmek üzere gelenler, cuma selamlığından dönerken padişahımız efendimizin görkemli alayını izlemek isteyenler, Ayasofya'da namaz kılanlar ile Sultanahmet Çeşmesi'nden su içmek isteyenler yığın yığın olacak ve uzun müddet oradan ayrılmayacaklardı. Bunlara seyyar satıcılar, yabancı sefir ve elçilik görevlileri, şehirde birkaç gün kalacak meraklı seyyahlar, aylakçılar, berduşlar, kabadayılar ve yankesiciler de katıldı mı işte size curcuna. Zindan Şeyhi ortalığı biraz hareketlendirmek ve saray nöbetçilerinin dikkatini dağıtmak için bir çengi ve hokkabaz koluna yüklüce miktarda para ödeyip gösteri de düzenletecek. Daha ne olsun. Planın

güzelliğini sadrazama anlatarak onu sevindireceğime dair bir his vardı içimde. Hele bir de Porsuk'u çözüp dillendirebilirsem. Tekrar denemek üzere bir girizgâh yapmaya çalıştım:

"Desene Porsuk kardeş; cuma saatinden sonra ben Aslan'ın evinde çok bekler miyim?"

"?"

"Diyorum ki cuma namazı biter bitmez Tûtî'miz ile sen sarayın dış bahçesinde kalabalığa karışacaksınız ya. Giyeceğin çift yüzlü setrenin koynunda yuvalandırdığın bir kuzgun da olacak. Babusselam'a yakın pusuya yatacaksınız, öyle değil mi. Ben bütün bunlardan uzakta bekliyorum... Oysa siz eğlencedesiniz; çengi takımı oynamaya başladığında Tûtî bir karatavuk ötüşüyle kapıdaki köstebeği çağıracak. Sütten kesilmemiş yavrularıyla tehdit edilen zavallı köstebek seni zuladan alıp Babusselam'a yakın bekletecek. İyi gidiyor muyum?"

Söylediklerime ilgisiz kalamadı:

"Âlâ!"

"O hengâmede köstebek ile Porsuk'un derileri gibi adımları da birbirine uygun düşecektir. Plana göre hokkabazlar meydana çıktığı esnada kalabalıkta bir dalgalanma olmasını bekliyoruz, öyle değil mi?"

"Hı!"

"Köstebek Porsuk ile Tûtî'yi yarım saat arayla ine sokacak. Artık içeridesin, şimdi soru şu, Tavşan'ı nasıl bulacaksın?"

"Çakal bana yol gösterecek."

"Çakal da kim?"

"An..."

Kelimesinin gerisini yutması beni işkillendirmişti. Benden saklanan bir şeyler olduğunu anladım. Gözümü dört açmam gerekiyordu. Israrla sordum:

"Kim?"

Cevabı çok sakinceydi:

"Devlete muhalif yardımsever biri diyelim!"

İçimde sevinçle üzüntü çarpışmaya başladı. Seviniyordum, çünkü Porsuk'un sesinde işini kabullenmiş insanların coşkusunu hissettim. Üzülüyordum, çünkü Tilki'nin planı içine hesapta olmayan bir Çakal girivermişti. Çakal sadrazamın marifetiyse benim de haberim olması gerekirdi. Sadrazamın muhalif bir saraylıyla hasım veya hısım olmasını da, bana anlatmadığı dümen içinde dümen olmasını da kabul etmek istemiyordum. Çünkü Tilki'nin Tavşan belledi̇ği Çakal çıkarsa netice kötüye giderdi. Yok eğer soyguna bir çakal dahil etmek Aslan'ın maharetiyse Tilki'nin bundan haberi olmalıydı. Aksi takdirde sadrazamın felaketi olurdu. Birden ürktüm. Ürküntümü Porsuk'a hissettirmemeliydim ama istavrit zokasıyla lüfer yakalamış balıkçı kadar da şaşkındım. Kendime talimat verdim *"Çakal konusunda sadrazamı derhâl uyarmalısın!"*

Muhalif saraylı hakkında bilgi edinebilmek için konuşmayı sürdürdüm:

"Niye, devletle ne derdi varmış ki bu Çakal'ın?"

Porsuk istemeye istemeye yalana başvurmuştu sanırım:

"Bilmiyorum. Aslan'ın vaktiyle mücevher temin ettiği birisiymiş galiba."

"Mücevher? Yoksa Çakalımız bir hanım mı?"

"Hiç önemi yok, beni Tavşan'ımla buluştursun yeter."

"Adını biliyor musun?"

Duraksadı. Sorguya çekildiğini hissetmiş olmalıydı. Yalanını sürdürdü:

"Dilimin ucunda ama hatırlayamadım..."

Çakal'ın kimliğini öğrenemedim. Ama kadın olduğuna dair bir intiba edindim. Porsuk bu hususta sır vermedi. "Hatırlayamadım!" demesi beni şüphelendirdi. Ağzından çıkan "An..." hecesini farklı harflerle tamamlamaya

çalıştım, olmadı. Çakal, muhtemelen tanıdığı ve adını söylemek istemediği biriydi. Onun kadar zeki birisi duyduğu ismi, hele de tehlike ânında buluşacağı kurtarıcısının adını unutmazdı. Aslan, daha zindandayken Çakal hakkında onu bilgilendirmiş olmalıydı. Bu konuda üstelemeyi bıraktım. Çakal'ın kim olduğuna takıldığımı fark etsin istemiyordum. Kendi isimlerimizi bile bilmezken ekibe dışarıdan dahil olacak birinin ismini sorarak güvenini sarsmaktan çekindim. Sabah sabah yığınla güven telkinine tutulduğumuzu hatırladım. Ve bir şeyi anladım; bir soygunda herkes her şeyi bilmeyebilirdi ama herkes birbirine güvenmeliydi. Aslan, kendisi onca güven nutukları atarken Tilki'nin gıyabında iş çeviriyordu. Bunu bir kenara yazdım ve Porsuk şüphelenmesin diye "Her neyse ne canım, sanki tanıyacak mıyım!" diye güya kendimle yüksek sesle alay ettim ve konuya döndüm:

"Pekâlâ!.. Tavşan ile Porsuk buluştular, patilerini birbirine doladılar, sonra ne olacakmış bakalım."

Hayret, Porsuk konuşmaya heveslenmiş bir edayla devam etti:

"O sırada ben has odalı nefer kılığındayım. Tavşan'la birlikte mutfağa gidiyoruz. Orada hırkamın tersini yüz yapıp aşçı yamağı oluyorum. Aşçıhaneden Re'fet Kadınefendi'nin yemeğini alıp Babussaade'ye yöneliyoruz. Sultan Mahmut Re'fet Kadınefendi'ye çok hürmet gösterdiği için ona gönderilen yemekler özenle seçiliyor ve teftişten geçiriliyor. Kapıağası da elbette kapıdan geçecek herkese, her zamanki sorularını tekrarlıyor. Cevaplar ezberimde.

"Ağa sana terlediğini söyleyip nedenini soruyor!"

"Evet, terlemesem bile 'Yemeğin buharı ağa hazretleri, beni de terletti!' cevabını veriyorum. Kapıdan geçiş iznim."

"Sırada taşlık var, birkaç adım... Ardından arz odası."

"Ön kapıda nöbetçi, arka kapıda kilit!"

"Bir yolunu bulup arkaya dolanıyorum. Aslan'ın öğrettiği her şeyi deneyip maymuncukla kilidi açıyorum. O sırada Tavşan nöbetçiyi oyalıyor, Tûtî de çevreyi gözetliyor. Cuma sonrasında saray ağaları Enderun önünde helva yiyip eğleniyorlar. Kadınlar hâlâ cuma dualarını için bir köşelerde zikirdeler. Arz odasının ön kapısında bir nöbetçi. Arka kapı tenha... Kapıyı rahatça açmam için her şey hazır."

"Odaya girdin. Kapıdan girince sağ köşede bir sergen olması gerekiyor!"

"Hayır sol köşede. Sergende kitaplar var. Onun önünde de cam bir mahfaza içinde Kaşıkçı Elması."

"Mahfazanın şifresi kırılacak!"

"Kolay!.. Aslan onu da öğretti. Yani elmas artık Porsuk'u bekliyor. Nazikçe yerinden alıyorum..."

"Ve yerine sahtesini koyuyorsun!"

Porsuk bir an duraladı. Ne diyeceğini bilemiyor gibiydi. Elması çaldığı esnada ne yapacağını hatırlamaya mı çalışıyordu, yoksa beni mi kandırıyordu kestiremedim. Duraklamadan sonra titreyen sesle devam etti:

"Evet!.. Yerine sahtesini koyuyorum. Sonra koynumdan kuzgunu çıkarıp hakiki elması ayağına bağlıyorum ve pencere! Güle güle Kaşıkçı Elması. Artık sıra sende!"

"Ben Aslan'ın inine yakın beklemedeyim. Kuzgun Aslan'ın penceresine konar konmaz emaneti alıp koşmaya hazırım. Menzilim doğruca Bukalemun yuvası. Usta Bukalemun elmasın çerçevesini değiştiriyor."

"Sahi neden çerçevesini değiştiriyoruz ki?"

"Çalındığı belli olsun diye elbette. Tilki sahtesiyle hakikisini ayırt edebilsin diye! Yarım saat... Bukalemun işini bitiriyor. Tekrar koşuyorum ve elmas Aslan'da. Görevim bitti! Şimdi de yolculuğumuzun bittiği gibi."

Yol ortasında pat diye duruvermem Porsuk'u şaşırttı. Önce yüzüme, sonra ufka yaklaşmakta olan güneşe baktı. Başıyla Ayasofya istikametini işaret etti.

"Tamamdır. Ben de yarım saate Ayasofya'ya varacak, sonra dönüp Kapalıçarşı'ya uğrayacağım. El ayak çekilince Bukalemun'un tezgâhında önlük kuşanmam gerekebilir. Ne de olsa şu meşhur Kaşıkçı Elması'nın sahtesini olsun bir kere görmem gerekiyor. Bilhassa göbek ile çerçeve arasındaki bağlantı noktalarını incelemem lazım. Ta ki arz odasında kalacağım birkaç dakikada aksaklık çıkmasın."

Porsuk'la vedalaşırken Sirkeci sahilinden Üsküdar'a geçmek üzere Bahçekapı iskelesindeki kayıklardan birine el etmiştim bile. Üsküdar'a gidecek, terzi Necip ustayı arayıp bulacaktım. Adam saray terzilerindenmiş. Porsuk için özel bir kıyafet dikecekti. Dışı aşçı yamaklarının giydiği cepkenlerden, içi has odalı neferlerin giydikleri yeleklerden olacaktı. Terzi Necip ölçüyü benim üzerimde alacaktı. Birden gülesim geldi. İçimden "Porsuk'a uydurulacak bir post için Ceylan maraba yerine konuyor, git terzi boyunun ölçüsünü alsın!" demek geçti ama Aslan'ın öfkeyle kükreyişi kulaklarımda çınlayıverdi:

"Terzi Necip Ceylan'ı Porsuk sansın ki yapılan işi anlamasın, anlarsa da yanlış Porsuk'u gördüğünü düşünsün. Soygun açığa çıkarsa hırsızları kimse tanısın istemiyorum, tamam mı?!.. O yüzden terziye Ceylan gidecektir, anlaşıldı mı?"

Boğaz sularının sert çırpıntılarında kayıkçının kürek sesine dalarak Üsküdar'a geçerken uzun uzun düşündüm. Sadrazam neden bu işin içindeydi? Beni ceylanlığa önermesi hâlâ içimi burkuyordu. Gözümü dört açmaya ve sadrazam hazretlerine elmasın çalındığını haber verdikten sonra bile elması takip etmeye karar verdim. Olur da elmas el

değiştirirse, başkasına pazarlanırsa, hatta başka bir ülkeye kaçırılırsa. Britaniya ülkesinin kraliçesinin gizlice elçiler gönderip elması Sultan Mahmut'tan almak istediği dedikoduları henüz şehrin hafızasındayken... Güya sabık Fransız kraliçesinin elmasını gerdanına takarak ona nispet yapacakmış. Eski hırsız ve kulağı kesik Ubeydullah Ağa hırsa kapılıp yüksek pahaya elması satmaya kalkarsa...

Deniz kokusu içimde garip duyguları da kıpraştırmıştı. Bir belanın hızını arttırarak ayaklarıma dolanmakta olduğunu hissedebiliyordum. Belaya çattığımdaysa yegâne sığınağım sadrazam hazretleri olacaktı. Aksi takdirde yaptığım işin tamamı hukuksuz cürüm diye bilinecekti. Doğacak bebeğim tekrar aklıma geldi. Sahi eşimin yüzüne nasıl bakacaktım. Ben Sultan Mahmut'un hafiyelerinden biri değildim ki gizli görev yaptığımı iddia edeyim. Kayığın pruvası Üsküdar meydan çeşmesinin kumlarına değdiğinde, Gülhane'deki Mansûre zabitlerinden birine her şeyi ihbar etmekle perşembe günkü toplantıyı bekleyip ondan sonra tavır almak konusunda kararsızdım. Sadrazam babam yerine velinimetimdi ama eğer yanlış yolda ise babama dahi karşı çıkardım. İnsan dünyada şerefi için yaşardı. Kafama koydum; haksızlığa müsaade etmeyecek, gerekirse sadrazam hazretlerine yalvaracak ve padişahın elmasını kimseciklere çaldırmayacaktım. Zihnim tekrarlıyordu:

"Elmaslar sultanlar içindir."

KAŞIKÇI ELMASI

Soygundan dört gün önce

Elmaslar sultanlar içindir. Peki ya elmaslar sultanlardan başkasının olursa? Bu ihtimalin belaları çağıracağı malumdu. Acaba benim için de bela çağıracak mıydı?

Sirkeci yakınlarında Ceylan'dan ayrıldığım vakit aklımda bu soruyu taşıyordum. Bir işe kalkışmıştım ama başarabileceğimden şüphelerim vardı. Başarmak zorunda olduğumun da farkındaydım. Zindan Şeyhi'ne güveniyordum. Zindanda onun hiçbir gün yalan konuştuğu duyulmamıştı. Sözünün eriydi. Bana dilberim Rila'yı söz vermiş ve onu Tavşan yaparak kaderimizi soyguna düğümlemişti. Onun da bana olan aşkından dolayı Tavşan olmayı kabul ettiğinden hiç şüphem yoktu. Vuslat uğruna hırsızlığa razı olan iki sevdazede; Rila ile ben. Birbirimize çok yakışacağız vesselam... Artık kendi kendime telkinim tek cümleden ibaret: "Soygun mutlaka başarılacak!"

Elmasla hiç ilgilenmiyordum. Kimin umurunda! Sonunda Rila Hatun bana yazılsın yeterdi. Yine de çalacağım şu elmas hakkında ne kadar çok şey bilirsem o kadar iyiydi. Mesela değeri neydi? Kalkıştığım işin boyutunu buna göre kestirebilirdim. Hikâyesi neydi? Hırsızlığın toplum vicdanındaki yansımasını buna göre ölçebilirdim. Ayasofya sebilindeki şerbetçiye bunları öğrenmek için uğradım; ünlü meddah Sâfî Efendi'ye. Eski hikâyeler, menkıbeler, efsaneler yanında yaşının bir hayli geçkin olmasından dolayı tarih de anlattığına dair bütün İstanbul'da şöhreti vardı. Halk ona "Merak Ebesi"

adını takmıştı. Kâh ahbap ve yârân ile, kâh çoluk çocuğun elinden tutarak mevsimine göre sebilhane önünde veya içine istiflenir, merak ettikleri tarihî olayları, ünlü efsaneleri, yarım yamalak bildikleri hikâyeleri ona sorar, çeyrek saat anlatıma bir akçe ödeyip yanında bir de sahlep veya boza içerlerdi. Müşteri önce kalfaya müracaat eder, o izin verirse Merak Ebesi'yle görüşebilirdi. Sorulan husus Merak Ebesi'nin dağarcığında yoksa kalfa müşteriye bir hafta sonra gelmesini söylerdi. Bu adamın tezgâhında her soru eğri veya doğru cevap bulur, üstelik o cevap eşliğinde kahkahalar veya nasihatler de zihinlere kazınırdı. Güldürmek bu adamın işiydi. Tatlı tatlı anlatır, güldürürken öğretirdi de. Yaz akşamlarında sebilinin önü temrihindi şerbeti ve şıra kupaları, kış gecelerinde de sahlep ve boza bardaklarıyla dolar dolar boşalır, müşterilerinin biri gider diğeri gelirdi. Kandil akşamlarında ise kuyruk kuyruk üstüne...

Şu sonbahar alacasında, ayazla birlikte yağmur da çiselemeye başlamışken zindandan çıkış sevinci olarak kendime kallavi bir kupa sahlep ısmarlamanın iyi olacağını da biliyordum. Sebilhane tezgâhına yaklaşıp içeri baktım. Kalfa pencere önünde kupa dolduruyor, Safî Efendi de koltuğunda kaykılmış, enfiye çekerek birtakım kâğıtlar karıştırıyordu. Muhtemelen akşam mani kahvehanesinde müşterilere anlatacağı hikâyelere bir şeyler ilave etmeye çalışıyordu. Kalfaya selam verip ustasıyla görüşmek istediğimi söyledim; parmaklarım arasında tuttuğum iki gümüş lirayı birbirine sürterek. Kalfa anlattırmak istediğim hususu sorup içeriye bağırdı:

"Kaşıkçı Elmasıymış ustaaaaa, göndereyim miiii?"

Merak Ebesi Safî Efendi kaşlarını kaldırdı, gözlüğünün üstünden bir bakışla beni süzdü, elimdeki akçeleri görmezden gelerek sağ elinin baş parmağıyla yanına varmamı işaret etti; küçümser bir üslupla. Topu topu dört kişinin

oturabileceği sebilhanenin mermer zeminine hoyratça atılmış şilteyi gösterdi, akçeleri alıp kesesine koydu ve hiç oyalanmadan, "Sor!" dedi. Sonra da anlatmaya başladı; derya deniz:

"Elmaslar sultanlar içindir, denildiğini duymuşsundur evlat. Erinde geçinde bir elmas sultanı mutlaka bulur; elmasların kaderi işte! Kaşıkçı Elması da böyle olmuştur. Sen hatırlamazsın, Sultan Mustafa-yı Sânî asrında, Zenta muharebesinde mağlup olduğumuz günlerde dilencinin biri Eğrikapı çöplüğünde dolaşırken bir tarafı çukur, diğer tarafı tümsek bir taş bulur; pırıl pırıl bir taş. Avucuna oturtur ki tam avuç içi kadar. Taşın şekli kaşığa benzediğinden mi nedir Çarşı-yı Kebir'e uğrayıp bir kaşıkçıya taşı gösterir. O günlerde Osmanlı sadrazamı Karlofça kasabasında Kutsal İttifak generalleriyle sulh anlaşması imzalamaktadır ve kaşıkçı ustası dilencinin elindeki taşı görünce kaşık biçiminde yontabileceğini düşünür. Ucuza kapatmak üzere işi başından aşkın gibi davranıp dört kaşık vererek dilenciyi savar. Taşı da tezgâhın altına koyar. Gelgelelim o günün telaşından Allah tezgâhın altındaki taşı ona unutturur. Bir yıl kadar zaman sonra taş kaşıkçının aklına gelir ve yerinden çıkarıp incelemeye, evirip çevirmeye başlar. Bağa veya sedef malzeme gibi tıraşlayıp bir kaşığa döndürür de mercan dalından bir sapa bağlarsa vezirlerden birine bağa kaşık fiyatının üstünde satabilmeyi ummaktadır. İşe girişir. Taşı eğeye vurur olmaz, çarka değdirir olmaz. Hiç bu kadar sert bir malzeme işlememiştir. Bir kuyumcuya gidip bunu tıraşlayacak bir alet sorar. Kuyumcu elindeki taşı görünce ona bundan kaşık olmayacağını anlatıp iki çift bağa kaşık fiyatına satın alır. Böyledir dünya, bir edene bir eden bulunur. Kaşıkçı dilenciyi aldatırsa, kuyumcu da kaşıkçıyı kandırır. Kuyumcu taşın elmas olduğunu anlamıştır ama bunu işleyebilecek ustayı

nereden bulacaktır? Usta öyle olmalı ki elması kendisi için işlemeli ama kimseye duyurmamalıdır. İstanbul'da sarayın da elmas ustalığını yapan bir Şüca Kalfa vardır ama adam dürüst mü dürüsttür. Kuyumcu elmastıraş bulacağım derken iki yıl daha geçiverir. Nihayetinde aradığı evsafta bir usta bulup anlaşmaya çalışır. Ne var ki usta daha hırslı çıkar ve elindekinin sıradan bir taş olduğunu söyleyip kuyumcuyla alay eder, bunca yıl sakladığı için de kahkahalarla gülerek kendine inanmasını bekler. Kuyumcu taşın hakiki elmas olduğu iddiasından vazgeçmez, aralarında tartışma başlar. Tartışma giderek kavgaya dönüşür. Çarşıda bir elmastıraşla bir kuyumcunun kavgası gün inesiye kadar çarşı esnafınca dedikodu mevzuu yapılır ve mesele kuyumcubaşıya intikal eder. Kavganın sebebi ortaya dökülür. Bu sefer de kuyumcubaşı gücünü kullanıp kavgacıların eline birer kese akçe vererek, sulh babında başından defeder. Hep aynı hırs, üstelik herkeste... Neticede elmas ustası elmasın elinden alınmasını hazmedemez ve gizlice hadiseyi sadrazama haber verir. Rami Mehmet Paşa mıdır, yoksa Köprülüzâde mi tam kesin olmamakla birlikte Sultan Mustafa'nın sadrazamı olan o zat da taşı kendisi için satın almayı düşünmeye başlar. Nasıl olursa olur, meseleden padişahın da haberi olur. Güneş çarığı çarık ayağı sıkar, emir demiri keser ve taş tiz vakitte saray-ı hümayuna yollanır. Saray elmastıraşı elindeki hazineyi görünce dilini yutacak gibi olur. Seksen altı karatlık nadide bir parça. Onu bebek gibi okşar, sever ve tezgâhına koyup hiç israf etmeden tıraşlar. Bir kaşıkçının elinden geçtiği ve şekli de kaşığa benzediği için elması kaşık biçiminde tasarlar. Çevresini padişahın hazinesinden kırk dokuz pare küçük elmas ile çerçeveler. Padişah ortaya çıkan güzelliğe hayran kalır ve saray kuyumcusu Şüca Kalfa'ya bir kese altınla birlikte kapıcıbaşılık rütbesi verir. Gelgelelim halk onu bundan

böyle elmasa izafeten Kaşıkçı Usta diye anacaktır. Şüca Kalfa'nın lakabı da "Kaşıkçı" olarak kalır. Hatta şimdilerde elmasa bu ustadan dolayı Kaşıkçı Elması diyenler bile vardır; "Kaşıkçı ustanın şaheseri!"

Hikâyesi olan nesnelerin değeri yüksek olur ya, ben de elmasın hikâyesini öğrenince yapacağım iş gözümde daha da saygın hâle geldi. Dışarıya baktım. Tezgâhtaki kalfanın müşterileri artmış, salep veya boza bardakları ardı ardına doluyor. Akşam oldu olacak. Gitmem gereken daha üç kapı var. Hikâye bittiğine göre meddaha teşekkür edip ayrılmak üzere ayağa kalktım. Adam gülümsedi, dört parmağıyla bileğime birkaç fiske vurup oturmamı işaret etti. Bekledim.

"Anlattığım hikâye verdiğin akçenin ancak birini karşılayabilir evlat. İkinci akçeyi ya iade edeyim ya da gerisini anlatayım."

Meddaha hayran kaldım. Anlatacak hikâyesi olmak başka, hikâye anlatmak başka marifettir. Bu adam ikisini birleştirenlerdendi. Üstelik de sahlebi fevkalade nefisti. Bir kupa daha doldurtup dinlemeye başladım. Benim hiç ihtiyacım olmayacak bilgiler anlatıyordu. Merak ebeliği yapmasına izin verdim. Arada sırada aklıma takılan şeyler olunca da sormaktan çekinmedim:

"Elmaslar yeraltının taşlarıdır. En âlâları Hindistan'da bulunurmuş. İri elmaslar daha değerlidir. Elmasların hakikatte taş mı cam mı olduğu iki ayrı iddiadır. Hikmetleri bilen hakîmler ve feylesoflar ve dahi Eflatun-ı Efrencî yerin yedi kat altındaki cehennem sıcaklarında bazı taşların ısıyla billurlaşıp elmasa dönüştüğünü söylemişlerdir. Zelzeleler, yanardağlar, arzın hareketleri onları toprağın yakın katmanlarına taşıyıp duruyor. Velhasıl bizim elmas dediğimiz nesnelerin bazısı Âdem yeryüzüne gelmeden evvel bile var olsa gerektir."

"Nasıl yani elmas ezelden ebede görebileceğimiz en yaşlı taş mı oluyor?"

"Bildiğim hiçbir varlık elmaslardan daha yaşlı değil. Ruhlarımızı temsil etmesi bu yüzdendir. Onları kullanmak insanoğlunun mecazen kendine, aslına, hakiki varlığına dönmesi gibi görülür. Ezelden ebede süren bir yolculuk içinde..."

Meddah Sâfî'nin bu cümlesini duyunca Kaşıkçı Elması'nı çalıp kendime almayı bile aklımdan geçirdim; amma elbette Rila Hatun'u hiçbir elmasa değişemem. Aklıma ilk gelen cümleyi yuvarladım:

"Elmas itibardır, öyle mi?

"O yüzdendir ki elmaslar sultanlar içindir evlat!. Çöplükte bulduğunu üç kaşığa değişen zavallı elmasın değerini biliyor olsaydı..."

Bu cümleden sonra elini "Oh-hooo!.." der gibi uzunca bir müddet salladı. Bir kere derin nefes alıp sadede geldi:

"Bana bak delikanlı, eğer birisi aklına eser de Kaşıkçı Elması'nı çalarsa değerini bilerek işin hakkını vermelidir. Bugün Sultan Mahmut'un hazinesinde bir itibarı temsil eden o mücevheri süfli emellere alet etmek yazık olur."

"Nasıl yani?" dedim içimden, "Meddah niyetimi anlamış olabilir mi?" Söyledikleri ciğerime işledi. Heyecandan elim titremeye başladı. Ayakta olsaydım dizlerim de titrer niyetimi açık ederdim şüphesiz. O sırada onun muzipçe gülümsediğini gördüm. O esnada yüzümün kıpkırmızı olduğundan emindim. O tekrar gülümsedi, elinin açık dört parmağıyla üç kere omuzuma vurdu. Beni teselli mi ediyordu, nasihat mi anlayamadım. Kendimi kandırmak için meddahın da işin içinde olabileceği ihtimalini düşündüm. Hayır, Zindan Şeyhi bana hiç böyle birinden bahsetmedi. Soygun planına dâhil ettiği ve benden başka kimsenin bilmediği bostancıbaşı ağadan bile haberdardım ama bir meddahın böyle bir soygunda

yeri yoktu. Oradan hemen kaçıp gitmek istedim. Elini omuzuma bastırıp âdeta beni alıkoydu. Akçeyi hak edeceği sözleri bitmemişti anlaşılan:

"Şimdi de gelelim şu Kaşıkçı Elması'nın gerçek hikâyesine... Hindistan'da Madaras mihracesini bütün krallar bilir. Adam dünyanın en iri elmaslarına sahipmiş. Bin yüz seksen sekiz senesinde[1] Pigo adında bir Fransız keferesi, Kral Napolyon'un annesi adına bu elması alıp Paris memleketine götürmüş. O vakitler elmas tek parçadan ibaret olup küçük elmas parçalarından bir çerçevesi yokmuş. Kadın ihtiyarlayasıya kadar bu elması gerdanında bir asalet nişanesi olarak taşımış. Napolyon Kral, sürgüne gönderildiği vakit anne kraliçe oğlunu kurtarabilmek adına her şeyini tüketmiş ve sonunda elması da satılığa çıkarmış. Hatırımdadır, sergerde ayanlardan Tepedelenli Ali Paşa'nın her yanı kasıp kavurduğu, nevahir-i erbaa denilen Adriyatik denizindeki adalara hâkim olduğu zamanlarda –sen o vakitler daha doğmamıştın bile– adamlarından biri Paris memleketinde bu elması görüp paşa adına satın almış; tam yüz elli bin Rumî altın liraya."

"Çok para!"

"Evet, çok para! Üstelik haram kısmından... Tepedelenli uzun zamandır Sultan Mahmut ile zıtlaşıp dururdu. Nihayet isyan edip de kendi başına saltanat sevdasına düşünce..."

Adam bir an durdu, sanki birileri onu dinleyip sözlerini başkalarına geçecekmiş gibi casus bakışlarıyla çevresini kolaçan etti. Anlatmaktan vazgeçeceğini düşündüm. Onu cesaretlendirmek üzere atıldım:

"Tepesi delinesice! Bütün Balkanları ve Yunan memleketlerini ateş yerine döndürmüş."

Adam devam etti:

---

[1] Miladi, 1774.

"Halet Efendi'nin de bu bahiste çok suçu olduğunu unutma evlat!.. Hatta Sultan Mahmut'un bile. Her neyse Sultan Mahmut efendimiz Tepedelenli sergerdesini tepeleyince mallarını müsadere ettirdi. Fakat terekeden nedense bir elmas çıkmamış. O günlerde şehrin zarif konaklarını bir dedikodu yalayıp geçtiydi. Güya Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Tepedelenli'de irice bir elmas olduğunu bilirmiş. Ona askerî ve malî yardımlar söz verip el altından elması Mısır'a kaçırtmış. Belki de yüklüce bir servet ödemiştir, bilinmez. Yine denilir ki bu elması Kavalalı'nın oğlu Tosun Paşa eşine gerdek görümlüğü vermiş ve o taze de bunu gerdanında taşımış. Tosun Paşa'dan sonra o kadıncık ne oldu, nereye kayboldu bilen olmadı. Amma elması esirlerden bir kadının satmaya çalışırken yakalandığı dillerde dolaştı durdu. Sonrası malum, Sultan Mahmut efendimizin hazinesinde... Üstelik küçük mücevherlerden çerçeve bile takılmış da..."

Meddah cümlesinin gerisini getirmedi. Derin bir nefes alıp bana kalkmamı söyledi; sonra da babacan bir tavırla beni yolcu etti:

"Alışverişimiz bitti evlat, haydi yoluna!"

Ayrılma vaktiydi. Kalkarken bahşiş bırakmak istedim, kabul etmedi. Tekrar tekrar teşekkür ettim. Arkamdan bakışları hâlâ bana bir hırsız muamelesi yaptığını hissettiriyordu. Kapıdan çıktığım anda arkamdan bağırdığını duydum:

"Bir insan elması satıp da ondan daha değerli ne alabilir ki evlat?"

Kanım donuverecek gibi oldu. Zor bela oradan uzaklaştım. Sakinleşmek üzere Bukalemun'a varmam gerekirmiş. Orada elmasın kalıbını ve sahtesini görünce meddahı unutuverdim. Hatta bu iş bana eğlenceli gelmeye bile başladı. Belki de eve gitme vaktinin gelmiş olmasıydı içime coşku veren. Aylardır hasret kaldığım ikinci analığım Asiye Hatun'un

ellerini öpecektim. Bukalemun tezgâhında öğreneceklerimi öğrenip, göreceklerimi gördükten sonra oyalanmadım. Zindandan çıktığımdan bu yana Yağlıkçılar'daki handa hırsızlık eğitimi ve hazırlıklar derken Zindan Şeyhi ne beni yalnız bırakmış, ne de kendisi evine gitmişti. Bugün onun da benim de kavuşma günümüzdü. Analığım beni görünce çok sevinecek diye düşünüyordum. Masum olduğuma ve zindanda boşa yattığıma herkesten önce o inanıyordu çünkü. Açık bir helvacıdan tatlılar aldım. Kendimi mutluluğa hazırladım. Ne çare ki yolda Ceylan'ın şüphe uyandıran sözleri takıldı aklıma. Vicdanımı yokladım. Yalan söylemek huyum değildi ama ona yalan söylemek zorundaydım. Sadrazamın adamı olduğu için yolda bana durmadan soru soracağını biliyordum. Aslan bu konuda beni uyarmış, aramızda kalması gereken bilgileri onunla paylaşmamam gerektiğini tembihlemişti. Bunlardan biri de arz odasına Çakal'ın getireceği anahtarla girecek oluşumuzdu. Ona az kalsın ilk analığım Zafîre Kadın'ın adını verecektim. Ayrıca maymuncuktan ve kilidi açmaktan söz etmem Çakal'dan haberdar olmasına mani olmaya çalıştığım içindi. Bu anahtar meselesi soygunun zamanlaması açısından fevkalade önem taşıyordu. Maymuncukla kapı açmaya harcanacak zamanda benim işi bitirip nöbetçinin yanına dönmem gerekiyordu çünkü. Bunları düşünürken vicdanımda ikinci bir mesele türedi; sahte elmasla alakalı. Aslan "Elması çaldığında yerine sahtesini koyup koymayacağını sana son anda söyleyeceğim!" diye sıkı sıkıya tembih etmişti. Bu yüzden Ceylan'ın elması çalınca yerine sahtesini koymamla alakalı bilgisini yanıltmak istemedim. *Öyle düşünüyorsa öyle sansın!* Saraya sızıp Babussaade taşlığına gelesiye kadarki her şeyi Ceylan'a doğru anlatmıştım. Taşlıkta yemek dökülmesi ve muhafızın poturunun kirletilmesini ise o anda aklıma geldi, uyduruverdim. Ve tabii Rila'nın bana

arz odasından evvel kaçış yolunu tarif edeceğini ve arka kapıda analığımın bekleyeceğini de söyleyemezdim. O sormadı diye arz odasındaki iki adet raf, iki adet sandıktan da söz etmedim. Odaya girince Kaşıkçı Elması'nı arayacak kadar bile vaktim olmayacaktı. Yerini elimle koymuş gibi bulmalıydım. Bu yüzden analığım marifetiyle arz odasının anahtarını bir adet çoğalttırdığımı kimse bilmeyecekti. Zindan Şeyhi'nin "Zafîre Kadın'ı sen ve Rila Hatun'dan gayrı kimse bilmeyecek!" tembihini göz ardı edemezdim. Anladığım kadarıyla soygunun kilit taşı analığımdı. Bu da bana güven veriyordu. O sırada bir soru takıldı aklıma; "Zindan Şeyhi analığımı nereden ve nasıl tanıyordu?" Zindandan çıkar çıkmaz buluştuğu ilk kişinin o olduğunu tahmin etmediğimi zannediyor ama ben bundan eminim. Bütün planlar saraydan iki kişinin yardımı üzerine kurulmuştu ve o ikisi benim canım ile canımdı. Eve giden adımlarım hızlanırken, zihnimdeki soygun da hızlanıverdi: Düşüncelerim sese dönüştü. Artık kendi kendime anlatıyordum:

"Muhafız nöbetine devam ederken Rila ile ben harem taşlığına yöneliyoruz, nöbetçi kapı önünde bir sağ, bir sol; gidip gelmekte. Revan Köşkü'ne doğru istikamet aldığı sırada yemek dökülüyor. Nöbetçi geliyor, üzerine yemek sıçratılıyor, Tavşan onu oyalıyor, o sırada ben elçi kabullerinde elçilerin bekletildiği tırabzanların kuytusundan hareket edip arkaya dolanıyorum; tırabzanların altında analığımla buluşmayı bekliyorum, analığım geliyor, nöbetçiyi savıyoruz, anahtarı kuşağından çıkarıp bana veriyor, odaya giriyoruz, elması alıyoruz, kuzgun uçuyor, kapıyı kilitleyip çıkıyoruz. Sıra Enderun yönünde koşup gizlenmekte. Buradan saray damına çıkan bir yolun kapısı açık bırakılmış olacak. Muhtemelen hamam taşlığından yukarıya... Kapıyı görüyorum, hiç beklemeden çatıya çıkıyorum. Tûtî orta bahçeye çoktan girmiş.

Bundan sonrasında ispinoz sesiyle ilerleyecek kanarya sesiyle duracağım. Teşrinlerdeyiz. Sarayın bülbülleri ve karatavukları mağrip cihetine göçmüş durumdalar, sakalar ve kanaryalar ise kuytu yuvalarında bekliyorlar, yani Tûtî'nin sesine karışacak başka ses yok.

Eve vardığımda analığımı beni kapıda beklerken buldum. Sarıldık. Zindandan çıkışımı nereden öğrendiğini sordum. Bana bir yığın hediye bohçası gösterip mırıldandı:

"Bunları getiren kişiden!"

"Ah be Zindan Şeyhi. Sen hırsız değil de vezir konaklarında babam olacak adammışsın!"

Bohçalara bakınca böyle mırıldandım. Onca telaşın arasında benim analığıma da hediye hazırlatmış ya!..

Hasret kucaklaşmalarımız bittikten sonra analığım elime bir pusula tutuşturdu, aynı adamın verdiğini söyleyerek. Dürülüp mühürlenmiş küçük bir kâğıt. Açıp okudum:

"Porsuklar usta kazıcılardır. Yeraltı tünelleri, lağamlar, gizli yollarda hırsızlar gibi nefes alır, hayat sürerler. Senin gizli yolların Rila'ya çıkacak, söz veriyorum. Eğitimin tamamlandı, çalmaya hazırsın. Hırsızlıktaki yegâne kuralı hep aklında tut; dürüst insanlardan asla çalmayacaksın!"

KURT PENÇESİ

Soygundan üç gün önce

"Dürüst insanlardan asla çalmayacaksın!"

"Kimin dürüst olduğunu benden iyi bilemezsin herhalde Şeyh efendi, bostancıbaşı olan benim."

"Sen artık Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye zabitisin!"

"Öyle de olsam bostancıbaşı kalmayı tercih ederim. Halkın üzerinde bostancıbaşı isminin nasıl bir etkisi var biliyor musun sen?"

"Öyle olsun. Sarayı bir Asâkir-i Muhammediye zabitinin soymasındansa bir bostancıbaşının soyması Sultan Mahmut'un da işine gelir. Sarayın emniyetinden sorumlu birinin sarayı soyması dillere destan olacak besbelli. Dürüstlük nerde kaldı?"

"Kes lakırdıyı! Aramızda nice dürüst görünen insanlar yaşamaktadır ki içlerinde taşıdıkları canavarlar toplumu lime lime parçalar. Nice dürüst olmadığına hükmettiğimiz insanlar da biliriz ki hakikatlerini araştırsak evliya çıkar."

"Haklısınız Bostancıbaşı Ağamız, sizinle dürüstlüğün değil hırsızlığın pazarlığını yapmıştık. Çalmayı konuşalım o hâlde, hazır buraya kadar gelmeyi göze almışken..."

"Buraya kadar geldim, çünkü işler sarpa sarıyor. Şuna bir bak!.. Kimdendir, neredendir belli değil. Bu sabah küstah bir velet, atımın dizginine yapışıp 'Ağam bu sizinmiş!' dedi. Kimin gönderdiğini sordum, zıpır ne dese beğenirsin?

"Bilmiyorum, bir avucuma iki akçe, diğer avucuma da bunu koydu. Siz olsanız iki akçeyi elinizin tersiyle itme pahasına kim olduğunu sorar mıydınız, zabit ağa!.."

Zindan Şeyhi adamın uzattığı kâğıdı almak yerine beslemekte olduğu kuzgununun tüylerini okşamaya devam etti. Devletin güvenliğinden sorumlu bu adamla arasındaki eski rekabeti bir yana bırakması gerektiğini bilmesine rağmen bunu yapamıyor, daha doğrusu yapacaklarını geciktiriyordu. Maamafih ona diklenerek iyi niyeti çöpe atmak da olmayacaktı. Güpegündüz Yağlıkçılar'daki han odasına gelecek kadar tedbirsiz olmasına içerlemişti aslında. Zindandan yeni çıkmış eski hırsız ve kapısında bir bostancıbaşı... Kimler neler düşünürdü!... Üç gün evvel sözlerin ve ilişkilerin gizli kalması şartıyla soyguna iştirak sözü vermiş birinin bütün gizlilikleri ihlal edercesine kapıda belirivermesi hoş olmamıştı. Soygun işinde şahidin en büyük tehlike sayıldığını herkesten iyi onun bildiğinden de emindi. Vaktiyle henüz bir bostancı neferi iken, kendisini de bir şahidin anlattıkları üzerine yakalayıp zindana tıkmıştı. Hürriyete hasret geçen onca yılın müsebbibi şimdi karşısında pervasızca durmuş âdeta hesap soruyordu. Oysa bu adamın çok zeki biri olduğunu Sultan Mahmut dahil herkes kabul ediyordu. Zeki birinin tedbirsizlik edip bir hırsızın yanında görünmesi akla aykırıydı. O hâlde başka bir planın peşinde olmalıydı. Anlaşmalarına göre devletin bostancıbaşısı eski hükümlüsüne yardım edecek, soygun esnasında mutfak çatılarını gözetleyen kule nöbetçisinin yeterince yorgun veya bön olmasını sağlayacaktı. O gün dünyanın ne kadar yozlaştığından, kurtların kuzu postuna kolayca giriverdiklerinden bahsederek teklifini kabul etmişti. Acaba eski bostancıbaşı Kurt olma görevini üstlenmişken bambaşka bir kurtluk peşinde miydi? Yine pençesi ensesinde mi olacaktı? Adamı işe karıştırdığına pişman oldu ama artık vazgeçemezdi. Porsuk'un saray çatı ve kubbeleri arasında rahatça ilerleyişine imkân tanımak bu adam sayesinde olacaktı. Anlaşmaya göre soygun ortaya çıksa bile bostancıbaşının tek sorumluluğu

nöbetçi değiştirmedeki ihmali olacaktı ki sarayda arada sırada bu tür kabahatler vuku bulur ama görmezden gelinirdi. Han odasına gelmekle bu ihtimali ortadan kaldırdığının, suçortağı gibi görüneceğinin farkında değildi. *"Ahmak herif!"*

Adamın ekşimiş suratına baktı. Kendisine ömründen otuz yıl borçlu olan birisini gördü. Üstelik dikleniyordu. Kuzgunu elinden pencereye bıraktı. Kuş bundan hoşlanmamış gibi kalın kalın öttü: *"Gğuuurrrrrrrrrrıkkk... Gğuuurrrrrrrrrrıkkk... Tak tak tak..."* İçinden kuzgun kadar soğuk bir tonlamayla adamı paylamak geçti. Belki de hemen şimdi boğazına yapışıp alacağını tahsil edivermeliydi. Heyhaaat!.. Şimdi kendini tutma vaktiydi. Üç gün evvelki konuşmalarını hatırlıyordu. İçini döken, dert yanan, kıymetinin eskisi gibi bilinmeyişinden şikâyet eden o Mansûre zabiti nereye gitmişti ki? Anlattığına göre sadrazamla geçinemiyordu. Terfi sırası geldiği halde bekletiliyordu. Vak'a-i Hayriye'nin başarıyla neticelenmesini kendi isabetli icraatına bağlıyor, "Ben olmasam Sultan Mahmut bile canından olabilirdi!" kabilinden fikirleri yayıyordu. Hakkı da yok sayılmazdı. İstanbul'un ayyaşı, berduşu, kallaşı, arsızı, hırsızı hiç bitmezdi.

Üç gün evvel ona gizli kapaklı ama çok ucuz bir teklifte bulunmuştu:

"Terfiniz için önünüzde bir fırsat olsa, size vezirlik yolu açılsa, lakin..."

Bostancıbaşı duyduğu bu birkaç kelimeden muhteşem bir istikbal hayali çıkarmış olmalıydı ki neden olmasın deyiverdi. Sonuçta sadrazam gidecek, kendisi vezir olacaktı. Bütün planları sadrazamlığı kapmak üzerine olan bir adam için soygun çok da büyük bir tehlike sayılmazdı. Buna rağmen şimdi elindeki pusulayı sanki tehlikedeymiş gibi hırsla sallıyordu. Uzanıp kâğıdı elinden aldı ve içinde yazılanın hiç önemi yokmuş gibi davranıp ortağını rahatlatma yoluna gitti:

"Ağa hazretleri, pusulayı boşverin, cuma gününden sonra bütün bunlar geride kalacak ve siz devletin ulu vezirleri arasına, kulunuz da sayenizde Rumeli ayanına karışarak amaçlarımıza ulaşacağız."

Kelimeler bostancıbaşının zihninde hızlıca hareket ve hakikat buldu. Soygundan sonra sadrazam azlediliyor, vezirlerden biri sadrazam oluyor, onun boşalttığı vezirlik makamına kendisi getiriliyor, en kötü ihtimalle Beylerbeyi rütbesiyle taşraya vazifeye gidiyor, taşradan payitahta terfi etmiş olarak çağırılıyor, erinde gecinde sadrazam oluyordu. Bunun adı saadetti. Tabii eğer soygun başarıyla gerçekleşirse. Öfkesini bir parça düşürmesinin sebebi bu olsa gerekti:

"İnşallah dediğin gibi olur efendi, yoksa ben onların elinden kurtulsam sen benim elimden kurtulamazsın. Çünkü elindeki pusula pek hayra alamet değil."

Zindan Şeyhi elindeki kağıdın katlarını açtı ve yalnızca ikisinin duyabileceği şekilde okudu:

"Ağa hazretleri, kafesinizdeki hüma kuşuna tilkiler ve akbabalar dadanmak üzere. Tedbir sizden olsa gerektir!"

Pusulanın anlatım şekli ekipten birini işaret ediyordu. Tıpkı soygun talimatları gibi o da hayvan isimleriyle mecazlar yaparak derdini anlatmıştı. Kim olabilirdi? Tûtî ile Bukalemun'dan emindi; otuz yıllık dostlarıydı ve yıllarca birlikte iş çevirmişler, bir kerre bile ötmemişlerdi. Geriye iki kişi kalıyordu; Ceylan ile Porsuk. Eğer bu pusulanın sahibi Ceylan ise neden sadrazama aktarması gereken bilgiyi bostancıbaşıya aktarsındı? Yok eğer Porsuk ise kıyamet kopar, her şeyin sonu gelirdi. Bir an düşündü; Porsuk'un ihaneti demek Tavşan'dan vazgeçmesi anlamına gelirdi ki buna imkân yoktu. Sevgilisi uğruna zindanlarda kalmaya razı olan birinin sevgiliden vazgeçmesi kabul edilir şey değildi. Haydi vazgeçti

diyelim, başının yanmasına yol açacak bir teklife evet demezdi. İnsanlar sevmekten vazgeçse bile eski sevdiklerine zarar vermek alçaklık sayılırdı. Hayır bu delikanlıyı zindanda günlerce gözlemiş ve mert biri olduğuna karar vermişti. Eğer bu konuda yanılıyorsa zaten artık çalmanın da zevki kalmazdı. Tekrar pusulaya baktı. İnsanların seviyesizleştiklerine, hayatın tadının kalmadığına hükmetti. O kadar güven ve emniyet vurgusu yaptığı halde hâlâ ekibinde güvensizliğe düşen birinin olması ciddi meseleydi. Bu hareket olsa olsa sadrazam lehine çalışan Ceylan'dan beklenirdi ve şimdi ona öfkelenmenin de bir anlamı kalmayacaktı. Bostancıbaşıya işlerin yolunda gittiğini göstermesi daha önemliydi. Sesine neşe katarak şakıdı:

"Tam beklediğim gibi!.. Bu pusula sayesinde suçu kimin üzerine atacağımız da kendiliğinden belli olacak! Her sepette çürük bir elma mutlaka bulunur, siz endişe buyurmayınız, bu elmanın içine kurdu bizzat ben soktum, gerektiğinde icabına da bakarım."

"Bakmalısın elbette. Güneş çarığı sıkarsa çarık ayağı sıkacaktır, bundan endişen olmasın!"

"Endişemiz yoktur, sizin de olmasın. Şu işi başardıktan sonra güneş bile çarığı sıkmayacak sizin devr-i saadetinizde Devlet-i Aliyye eski satvet ve şevketine kavuş..."

"Yeter dedim... Sen beni çocuk mu zannediyorsun ki..."

"Haşa ağam!"

Kelimeler ve ses tonlamaları, konuşulanları söz dalaşına döndürmek üzereydi. Bu sefer durup ortamı yumuşatan bostancıbaşı oldu:

"Tamam! Şimdi halletmen gereken başka bir sorunun daha olduğunu bil ve ona göre davran."

Zindan Şeyhi de sesini onunla aynı tona düşürdü:

"Hayırdır inşallah!?"

"Sen söylemedin ama eski meslektaşın Kızıl Mücellit'in de işin içinde olabileceğinden şüphelenip bir araştırma yaptırttım. Nasıl bir tesadüfse artık, o da bugünlerde saraydan bir kitap çalma planları kuruyor. Mücevherin adını ona kitap olarak söylediysen mesele yok, ama eğer senin elmasına ilaveten o da kitap peşindeyse..."

"Bence bunda keder yok. Arkadaşım mecaz kullanmış yahut kinaye yapmış diye düşünelim."

Bostancıbaşının son haberi Zindan Şeyhi'ni üzmüştü aslında. Ona asla belli etmedi ama içinde birşeyler eriyip gitti. *"İstihbarat mutlaka yanlış olmalı!"* Yalnızca bunu düşünebildi. Ama eğer söylediği doğru çıkarsa işlerin sarpa saracağını da pekala kestirebiliyordu. Kızıl Mücellit hayatında hiç yalan söylemez, mecazdan da oldum olası hazzetmezdi. Eğer bir kitap çalmaktan söz ettiyse bir kitap çalmaya niyetli olduğu anlaşılırdı. Gençlik yıllarında sayısız iş yapmışlar, hiçbirinde gizli amaçlar peşinde koşmamıştı. Bir sahaf bir kitabı niye çalsındı ki; zaten bütün nadide ve tek kopya kitaplar elinden geçiyordu. İstediği kitabı satın alabilir, satın aldığı hiçbir kitabı da satmayabilirdi. Böyle bir istihbaratın zaman ve zeminini sorması gereken bostancıbaşı ona apayrı bir soru yöneltti:

"Sarayda Kızıl Mücellit'in imreneceği hangi kitap var?"

Zindan Şeyhi bu sorunun cevabını kimden öğreneceğini biliyordu. Bostancıbaşıyı savdı. Toparlanıp sahaflar çarşısına yöneldi. Kitap söz konusu olduğunda sahafların en çok sevdikleri şey değerli kitaplardan bahsetmek olurdu; yazarı, hattatı, tezhibi, mücellidi, temellük kayıtları vs. Kitabın konusu ise son dedikodu bahsi sayılırdı. Eğer sarayda Kaşıkçı Elması kadar değerli bir kitap var ise bunu öğrenmek ve ona göre planda küçük değişiklikler yapmak gerekebilirdi. Bildiği Kızıl Mücellit, birbirine güven kuralını asla suistimal

etmezdi. Ama aradan yıllar geçince insan değişebiliyordu belki de. Zindanda geçen onca yıl boyunca, aşırı güvenen insanların aldatıldığını, hiç güvenmeyenlerin ise ıstırap çeker hale geldiklerini çok görmüştü. Belki de soygun ekibini güven değerlendirmesinden geçirmeliydi. Sahaflar çarşısına doğru hem hızlı adımlarla ilerliyor hem de hızla zihninden rakamlar sıralıyordu:

"Sadrazam güvenilir biri elbette, yoksa işi kabul etmezdim, on. Cündî Beşe, bir. Zahid, on. Elmastıraş Yuvanaki, elbette on; Cariye Rila, beş, aşık olduğu için; Zafîre Kadın, beş, intikam istediği için. Bostancıbaşı; üç. Peki ya Kızıl Mücellit?"

Cevapsız kalan son soru ona eski bir sözü hatırlattı:

"Bir çakaldan daha korkuncu kuzu postunda bir başka çakaldır."

İHANET İLE SADAKAT ARASINDA

Soygundan üç gün önce

"Bir çakaldan daha korkuncu kuzu postunda bir başka çakaldır. Eski dostumuz kuzu postuna bürünmüş, çakallık peşinde desem inanır mısın?"

Yuvanaki tezgâhındaki çarkı döndürüp elmas işliyordu. Duyduğunu önce önemsemedi:

"Güler geçerim!."

Zindan Şeyhi ısrarcı oldu:

"Kendisi söylemiş olsa da mı?"

Bu sefer feryadı kopardı. Duyduğu ithamın şaşkınlığıyla parmağını çarka kaptırdı. Elini çarktan korumak isterken geriye doğru hareket edince de ayağıyla çevirmekte olduğu pedallar boşandı. Kayış şiddetle Zindan Şeyhi'nin baldırında şakladı. Mengenede tıraşlanmakta olan elmas fırlayıp önce bakır sinide çınladı sonra Yuvanaki'nin alnında bir çizik yaptı. Elmasın kaymasıyla boşanan mengenenin topuzu düşüp tezgâhtaki ham elmaslar darmadağın oldu. Elmas şıngırtısı zemine yayıldı... Kapalıçarşı'nın en saygın elmas gediğinde acının getirdiği feryatlarla küfürler birbiriyle yarıştı. İçeriye gözü dönmüş bir fil girse ve her şeye saldırsa bir dakika içinde bu derece kargaşa çıkaramazdı. Neden sonra iki ahbap iki köşeye oturup sakinleştiler, önce dükkânın haline sonra birbirlerine baktılar. Bir anda neler oluvermişti böyle? Kızıl Mücellit'in "Çakal"lığı ortalığı karıştırmaya yetmişti. Şaşkınlık ve dağınıklık... Birkaç dakika geçti. Derken Yuvanaki gülmeye başladı. Bir yandan da parmağındaki

kanamayı durdurmaya çalışıyordu. Zindan Şeyhi ona baktı, böyle bir kargaşaya gülmekten öte ne yapılabilirdi ki? Kayışın baldırında şaklayarak verdiği acı bile o anda gülmesine mâni olmadı. Biri güldükçe diğeri ona gülüyor, o güldükçe diğeri daha fazla gülüyordu. Birkaç dakika sonra kendilerini tutamaz hale gelmişlerdi bile:

"Hah, hah, h... hangi çakallığın hah, hah, peşinde bizim Tûtî, hah, haaaaaaa?"

"Hah, ha.. Padişahın kitabını, hah, hah, hah, çalmak hah, hah, istiyah, hah, ha."

"Çal... Hah, ha... Çalsın, hah, hah, haaaaa..."

Dakikalar sonra ilk sakinleşen Yuvanaki oldu. Eski dostu Kızıl Mücellit'in padişahtan bir kitap çalmak istemesini haklı buluyordu. Şeyhin bundan bir tedirginlik duymaması gerektiğini ona anlatırsa mesele kapanırdı. Dostuna nasihat edasıyla yaklaştı; elini omuzuna koydu:

"İnanma dostum, o bize ihanet etmez!.. Kitabı çalsa da etmez. Otuz yıllık sırdaşımız ortağımız. Hiçbir işte seni yarı yolda bıraktığını hatırlamıyorum. Bizim işimizde güven yoksa kargaşa çıkar diye sık sık kafamızı ütüleyen sen değil misin?"

"Ona güvenmem ayrı, elmas işine kitabı karıştırması ayrı. Kitap sevdasıyla verdiğim vazifeyi aksatır diye korkuyorum. Üstelik kafaya koyunca da dediğini yapar, bilirsin!"

"O kadar kararlıysa bırak çalsın kitabı. Senin işini aksatmaz. Herkesin bir tutkusu var, sonuçta... Ayrıca mücellit sorumluluk sahibidir."

"Ama işi Porsuk'a yaptıracak olması beni endişelendiriyor. Dediğine göre Porsuk arz odasında Kaşıkçı Elması'nı kuzgunla uçurduktan sonra raftaki kitaplardan birini koynuna atıverecekmiş, bu kadar da basit, diyor."

"İyi ya işte, basitmiş. Bırak alsın!"

"Peki ya Porsuk kitap yüzünden çatılarda zorlanırsa."

"Onu zorlayacak kadar büyük veya ağır mı bu kitap?"

"Sordum. Bir buçuk karış boyunda üç parmak kalınlığında bir simya kitabı. Güya o kitabı çalınca artık bir daha hırsızlık yapmamıza gerek kalmayacakmış, soyguna tövbe, yani."

"Ne varmış bu kitapta?"

"Dediğine göre bakırdan altın elde etmenin usulü yazılıymış. Tamamen saçmalık. Ama o buna inanıyor işte! Sahi zindandayken takip edemedim, dostumuzun geçim sıkıntısı mı var?"

"Hayır yok. Ama kitap tutkusu çalma tutkusundan daha büyük onu biliyorum."

"Tam da korktuğum nokta!"

"Hiç korkma! Biri diğerine tercih edilecek tutkular değil bunlar!"

"Bundan nasıl emin olabilirsin?"

"İşte ben!.. Osmanlı mülkünün en usta kuyumcusu değil miyim?"

"Beli, öylesin."

"Sence paraya, zenginliğe, şöhrete ihtiyacım var mı?"

"Yok elbette."

"Peki durum bu iken neden bir Aslan'ın planında Bukelamun oluyorum?"

"Çalma heyecanını yaşamak için!"

"Yanıldın!.. Bukalemun heyecanını yaşamak için?

"?"

"Yani sırf Kaşıkçı Elması'nın daha güzelini yapabilmek için."

"Ne alaka?"

"Hatırlıyorsun, çalacağımız elması benim ustam tıraşlayıp Sultan Mustafa'ya takdim etmiş sonra da adı Kaşıkçı Usta diye yedi düvele yayılmıştı. Hakiki adı Şüca idi. Üstelik de kalfa diye anılmaktan çok hoşnuttu. Adı âleme kalfa diye kaldı ama ustaların ustasıydı. Şimdi sen bana Kaşıkçı

Usta'yı da aşacak bir fırsat sunuyorsun. Ustamın o elması işlerken, tıraşlarken, fasatlarını cilalarken, ışığa tutup bakarken, pertavsızın altına koyup nefesini tutarak damarlarını incelerken ne kadar mutlu olduğuna bakar bakar imrenirdim. Sen bana o mutluluğu yaşama arzusunu getirdin. Biz bu işi başarırsak, Osmanlı ülkesinden satın alınan elmasların zarfında artık ustamın "Amel-i Kaşıkçı" damgasından ziyade "Amel-i Yuvanaki" damgası itibar görecek. Çünkü ustamın işini öyle taklit edeceğim ki yaptığım iş taklidin ötesine geçecek ve kimse hangisi ustamın hangisi benim tezgâhımda tıraşlanmış bilemeyecek."

Zindan Şeyhi birden duraksadı. Sonra da işi şakaya vurdurdu:

"Eğer sen bu azimdeysen saraydaki elması çalmaktan vazgeçelim. Tilki, kendisine sunacağımız elmasın sahte olduğunu anlamayacaksa neden başımıza bela alalım?"

"İnan bana asla anlamayacak!.. Daha sonra hakikisini eline versek bile benim yaptığımın hakiki olduğunu iddia edecek!"

"Bence asıl büyük tehlike bu olur. Tilki elimizde kalacak elmasın hakiki olduğunu bilirse hışmından nasıl kurtuluruz?"

"Daha kötüsünü düşün! Ya padişah hazretleri iki elması yanyana koyup da hangisinin hakiki olduğuna karar veremezse?"

"Veremeyecek mi?"

"Veremeyecek ve Kaşıkçı Usta Şüca Kalfa'nın yegâne kalfası olarak beni saraya çağıracaklar. Her ikisinin de karatlarını ölçmek üzere! Adım burada ustamın adıyla eşitlenecek, ölçüp kararımı verdiğimde de önüne geçecek! Yeter ki Porsuk şu yonttuğum camı hakiki elmas diye arz odasına koysun!"

Zindan Şeyhi, Yuvanaki'nin avcuna oturttuğu fasatlanmış cama baktı. Çalacakları elması daha evvel hiç görmemişti. Avcundan aldı, evirip çevirdi:

"Çalacağımız elmasın böyle olduğundan emin misin?"

"Tam da budur. Şekli dün gibi gözümün önünde. Üstelik ustamın çerçeve kalıbı da bunu gösteriyor. Bak şu kalıba..."

Bir yandan anlatırken eliyle camı kalıba yerleştiriyordu.

"...Rahmetli bu çerçeve kalıbını yıllarca hatıra diye saklamıştı. Vasiyetini dillendirdiği gün avucuma tutuşturup 'Bunun kıymetini sen bilirsin!' deyişi hâlâ gözümün önünde. O günden sonra ben de bu çerçeveyi tezgâhımın nazar boncuğu sayıp duvarımda tuttum. Hep imrenerek... Bir gün lazım olacağı varmış meğer."

"Şimdi de çerçevenin içini dolduracaksın, öyle mi?"

"Yalnızca doldurmakla kalmayacağım, o vakit ustamın kırk dokuz sıra mıhladığı küçük elmas parçalarını da parlatacağım."

Yerden topladığı küçük elmasları şıkırdattı.

"İki günüm var, gece gündüz demeyip bu parçaları yuvalarına göre tıraşlayıp mıhlayarak çerçeveyi hazır hale getireceğim."

"Peki bunların cam olduğunu kimse anlamayacak mı?"

"Eğer saraya ait bir parça ise hiçbir kimse bunların elmas mı cam mı olduğunu sorgulamaz ve ölçtürmez. Diyelim ölçtürdü; elmastıraşlar arasında mesleki bir anlayış vardır. Saraya ait bir elmas hakkında daha önce verilen hükmün aksi iddia edilmez. Yani elmastıraşlardan birinin elif dediğine diğeri be demez. Bu yüzden elmastıraşlar arasında 'Önceki meslektaşım haklıdır!' cümlesi bir maymuncuktur. Ancak çok ileri zamanlarda birileri elması inceler veya yeniden karat ölçümü yaparlarsa belki hakikat ortaya çıkabilir."

"Senin için Kaşıkçı Elması'nın bu kadar önemli olduğunu bilseydim soygundan sana hisse vermezdim."

"Hah, ha... Almayacağım zaten. Ben adımı ölümsüzleştirerek geleceğin zihinlerini soymak istiyorum, saraydan bir elmas çalmanın ne kıymeti olabilir ki?"

"Acayipsin!"

"Aziz dostum bir elmasın insan ruhundaki etkisinden haberdar olsaydın beni anlardın. Sana kimseciklere anlatmadığım bir şey anlatayım. İlk elması gördüğümde henüz çocuktum. Annem saatlerce elimden alamadı. Sanki dünyam değişmişti. Zihnim, Zeus'un adamas'a dönüştürdüğü çocukların hüzünlerini, Kronos'un elmas bir orakla babası Uranüs'ü hadım edişini, Medusa'nın başını kesen Perseus'un acımasızlığını, Cupid'in keskin uçlu oklarını hep bir elmasın parıltıları arasında canlandırıp durdu. Zannederim hayatı o gün bir mücevher olarak anladım ve çevreme bir mücevher gözüyle bakmaya başladım. Falanca paşanın mührü, filanca vezirin yüzüğü, falanca kralın tacı, filanca kraliçenin gerdanlığı derken önce İstanbul'daki mücevherler, ardından dünyanın ünlü mücevherleri hakkında bilgiler edinmek bir zevke dönüştü. Delikanlılık çağımda artık hayatımı parıltılarla doldura doldura yaşıyordum. Sen bilmezsin ama soygunlardan kazandığımız bütün akçeleri ben yine taşlara yatırıp mücevher biriktirirdim. Son on yılda güzel ve güzellik sarhoşu oldum. Bu da elmaslarla bütünleşmem, onlarsız olamamam demek, beni anlıyor musun?"

Zindan Şeyhi, Yuvanaki'yi dinlerken elinde elmas şebçerağ ile denizlerden çimenliklere çıkmış efsanevi suaygırının büyüsüne kapılmış gibi hissetti. Mücellit'in kitap tutkusu muhtemelen bu adamın elmas tutkusu gibiydi. İşler karışıyordu. Elmasın hakikisiyle sahtesini kimse ayıramayacaksa herkes Yuvanaki'nin insafına kalıyor demekti. Ya nefsine yenilir de hakiki elması sahte çıkarırsa? Şimdi güven

sırası kendisindeydi. Allah insanı iddiasından yakalıyordu. İki dostunun da ruhlarını biliyordu; çalmak isterlerse çalarlardı. *"Güvenmekten başka çare yok!"* Kalbini ferah tutmaktan gayrı çaresi olmadığını düşündü. Bostancıbaşı aklına geldi. Belki de çalınacak kitabı elmas olarak yorumlaması işleri kolaylaştırır, en azından sarayda bir de kitap hırsızlığına karşı tedbirler alınması telaşı yaşanmazdı. Sahaflarda saray kitapları hakkında ağız aradığında çalınacak yegâne kitap olarak bir simya risalesini tespit edebilmişti. Bu tam da mücellit dostunun ismini telaffuz ettiği kitaptı. *Risâle-i Gâyetü'l-Hakîm-ı İlahî.* Dostunun huyunu biliyordu. Şimdi ona yasak getirirse inatlaşacaktı. Şu aşamada ne bir tartışmayı, ne de yeniden bir Tûtî aramayı göze alabilirdi. Sonuçta usta bir mücevhercinin elmasa zeyrek bir müderrisin de kitaba tutkusuna kim karşı çıkabilirdi ki? Yine de mücevherciden hakiki elması çalmayacağına dair söz alıp müderrisin işini kolaylaştırmaya karar verdi. Sonuçta, önemsiz olan basit işleri kolaylaştıran kişi, önemli olan ciddi işlere daha da ciddiyet kazandırmış olurdu.

DİKEN ÜSTÜNDE SON TALİMATLAR

Soygundan bir gün önce

"Önemsiz olan basit işleri kolaylaştıran kişi, önemli olan ciddi işlere daha da ciddiyet kazandırmış olur. Önemsiz bütün işlerinizi şu andan itibaren askıya almanız gerekiyor. Yarın büyük gün. Kendinizi yalnızca dediklerime kapatın. Ben anlatırken zihinlerimizdeki soygunu sahne sahne şuracıkta yaşamak istiyorum. Herkes görevini biliyor ve hazırlıklarını ona göre yaptı..."

Zindan Şeyhi cümlenin sonunu getirmedi, durdu, bekledi. Onunla beraber sanki Yağlıkçılar'da zaman da durdu. Odada büyük bir sessizlik oldu. Tam istediği ve tahmin ettiği gibi herkes itaatteydi. Sesini bir perde yükseltti:

"Öyle değil mi?"

Odadaki dört neferden kimisi mırıldanarak, kimisi başını sallayarak kendilerince olumlu cevaplarını verdiler. Zindan Şeyhi bundan tatmin olmamış gibiydi. Bir Asâkir-i Mansûre zabitinin emir tekrar ettirmek istediği neferlere hitabı gibi sesini daha da gürleştirip âdeta herkesi azarladı:

"Öyle değil mi?"

Herkes bir anda asker kesilmiş gibi aynı yüksek tonda cevapladılar:

"Beli ağam!"

"Eveeet!"

"Öyledir şıhım!"

"Şıhım ne demek, şıhım ne demek Porsuk? Size isimlerle hitap edilmeyeceğini söylemedim mi?"

Aslan'ın bütün ormana hâkimiyet sağladığı, iktidarını başlattığı andı. Diğerleri bundan sonra mutlak itaat gösterecek onu can kulağıyla dinleyip her dediğini ferman kabul edeceklerdi:

"Şimdi vazifeleri tekrarlayalım!.. Evet, Tûtî?!"

"Tûtî, Ayasofya müezzinleri cuma salalarını okumaya başladıklarında Akbıyık'tan yukarı Sultanahmet Çeşmesi önünden geçecek ve o sırada Bâb-ı Hümayun'da nöbet amiri olan köstebeğe selam verip hayırlı nöbetler temennisinde bulunacak. Bu selam her şeyin plana uygun tatbik olunacağına dair bir işaret olacak. Cuma namazı için Ayasofya'ya gireceğim. Cami avlusunda çengi takımını yönetecek hokkabazla buluşacak ve akçelerini peşin ödeyeceğim. Namazdan sonra..."

"Tamam, dur orda! Ceylan?!.."

"Ben Ceylanım, padişahın cuma selamlığına ilişkin her şeyi öğrendim. Yarın padişahımız Ebülfeth Sultan Mehmed'in camiinde namaz kılacak. Yani ki alayiş ve alkışlar eşliğinde saraya dönmesi ikindi vaktini bulacak."

"Güzel!.. Bu, kazanılmış zaman demek. Biniş seyri esnasında alay coşkusunu bölmek ve herkesi oyalamak üzere bir soytarı ayarlanmış durumda. Güya padişaha arzuhal verme kasdıyla başındaki leğende kâğıt tutuşturup alayın önünü kesecek. Mansûre zabitleri, muhafızlar, solaklar, peykler, hay huy derken o arbede bize bir çeyrek daha kazandırır. Çok iyi. Bütün bunlar olurken şenlik alayından bir soytarı Tilki'mizi bütün dikkatiyle izliyor olacak. Hani yani bir terslik olur da..."

Aslan, cümlesinin gerisini getirmeden başını tekrar Tûtî'ye çevirdi:

"Evet Tûtî, namaz bitti?"

"Namazdan sonra Sultanahmet Çesmesi önünde Porsuk ile buluşuyorum. Bab-ı hümayundan geçip saray bahçesinde

birikmeye başlayacak kalabalığa karışıyoruz. Kimisi padişahın selamlık alayının dönüşünü, kimisi saraya verecekleri arzuhalleri düşünerek Aya İrini önünde birikmiş bekleşiyorlar. Biz Deavî Kasrı önüne geçiyoruz. Cumadan evvel selamımı alan köstebek, önlemler almış durumda; önce Porsuk'u, yarım saat sonra da beni içeri sokuyor. Köstebeğe hazır olduğumuzu bildirmek için sesim karatavuk oluveriyor. "Ciyyırruuu cık cık cık, pist pist!.." Bekliyoruz. Çengi takımı oyuna başladığı sırada saray içindeki hizmetli koğuşlarından bazı ağaların çalgı-çengi sesini duyup görevlerini aksatma pahasına enderundan Babüsselam'a doğru gelecekleri umuluyor. Onları gözetliyoruz ve fırsatını bulur bulmaz içeri giriyoruz."

"Tamam!.. Kurdumuz, köstebeğin sütten yeni kesilmiş ikizlerini rehin tutuyor. Sizi sırayla içeri aldıktan ve sırayla çıkardıktan sonra yavrularına kavuşacak. O yüzden ona güvenebilirsiniz."

"Acımasız bir anlaşma desenize!"

"İşini başaramayanları daha acımasız anlaşmalar bekliyor!"

Aslan bu cümleyi bir tehdit olarak ortaya söylemiş ve herkesin dikkatini çekmişti. Sesinde hâkimiyet edasını sürdürdü.

"Artık sıra Porsukta!"

Porsuk aynı üslupta anlattı:

"Porsuk ine girdiğinde has odalı nefer kılığındadır. Mutfaklara kadar emniyetle ilerliyorum. O sırada postumun altında gözleri bağlı bir kuzgun var. Aynı dakikalarda has oda neferleri haremin yemeklerini almaya geliyorlar ve biz Tavşan'la buluşuyoruz. Sütunları siper edinerek mutfaklara varıyoruz. Çakal'ın öğle yemeğini alıp Babussaade'ye yöneldiğimizde tepsi benim elinde, Tavşan hemen ardımdadır. Kapıağası Porsuk'u tanımakta zorlanır ve her zamanki şifreli

sorularından birini sorar. Sorular ve cevaplar ezberimdedir. Kapıyı geçeriz. Sonra taşlık!.."

"Tamamdır. O sırada Tûtî nerededir?"

"İçeriye girmiş, elimde bir tırmık ile çiçek tarhında çalışan bahçıvan neferin vazifesini yapıyor olacağım. Ve elbette gözlerim Porsuk ile Tavşan'ı takip edecek; Babusselam'dan emniyetle geçesiye kadar. Onlar içeri girince ben harem taşlığına giden yola yakın yerde mevzileneceğim. Bir çeyrek sonra gözlerim mutfak bacalarına çevrilecek. Porsuk avı bitirip yemi kuzgunla Aslan'a uçurmuş olarak bacaların arasında baş gösterdiğinde... Gerisi kolay!.. Tûtî'nin çeşit çeşit sesleri Porsuk'a en doğru yolu gösterip saraydan çıkaracak."

"İspinoz, ilerle; karatavuk saklan; saka, dur; kirazkuşu, tırman; keklik, atla!"

Porsuk bu kelimeleri söylerken kâh saklanır, kâh tırmanır gibi taklitler de yapıyordu. Taklitlerde o kadar başarılıydı ki Bukalemun takdirini belirtti:

"Aferin Porsuk! İyi bellemişsin, hah, ha..."

Aslan araya giriverdi. İşin ciddiyetine gölge düşürmemekti niyeti:

"Kesin lakırdıyı! Devam et Porsuk!.."

"Taşlıktan birkaç adım sonra, arz odası. Tavşan bu arada dökülen yemek bahanesiyle muhafızı oyalıyor, Porsuk arka kapıya yöneliyor."

Herkesin kendini plana kaptırdığı andı. Gerçekten de soygunu anlatıyor değil de yaşıyormuş gibiydiler. Pencereden gelen ses bütün dikkatleri dağıttı. Aslan'ın kuzgunuydu bu. Rüzgâra rağmen camı gagalıyordu. Aslan derhâl koşup onu içeri aldı ve ayağındaki pusulayı yüksek sesle okudu:

"Sultan Mahmut Han Hazretleri dün geceden itibaren sarayın birkaç noktasında yirmi dört saatlik nöbet ihdas ettirdi. Bunlardan biri de taht odasının arka kapısıdır! Malum ola!.."

Odaya gülle düşmüş gibi oldu. Neşeleri kaçtı. Kimisi elini başına koydu, kimisi dizine vurarak hayıflandı. Kimse pusulanın kimden geldiğini bile sormadı. Her kafadan olumsuz bir ses çıkmaya başladı:

"Vazgeçelim!"

"Kapıda bir nöbetçi bekleyecekse asla başaramayız."

"Bu iş burada biter..."

"Vay başımıza geleceklere!.."

O sırada Tûtî sesini yükseltti:

"Durup dururken arka kapıya da nöbetçi koymanın tercümesi aramızdan birinin kolluk güçlerine varıp öttüğüne işaret eder. Sultan Mahmut soygun planımızı haber almış olmalı!"

Aslan'ın duruma derhâl el koyması gerekiyordu.

"Sükûneeeet!.. Efendiler, kendinize hâkim olun. Çözüm üretmeniz gereken yerde hayıflanmayın. Toparlanın, sağlıklı düşünün... Her derdin bir çaresi bulunur elbette."

"Bir gün kalmış Aslan Ağa, nasıl bir çare bulunabilir ki?"

"Ben bu işte yokum!"

"Ben de!"

"Susun dedim!"

Aslan itiraz eden iki kişiyle göz göze geldi; Bukalemun ve Ceylan... Diğerlerinin hâlâ vazgeçmemiş olması iyiydi. Ekibin yarısını ikna etmek, hepsini ikna etmekten daha kolay olurdu. Bukalemun'u anlayabiliyordu, kaybedecek çok şeyi vardı; itibar, zenginlik, huzur vs. Ama Ceylan'ın itirazını anlayamadı. Bir casustan beklenen hareket değildi bu. Yakalanma durumunda Tilki tıpkı kendisi gibi onu olayın dışında tutacak bir önlem almış olmalıydı. Bir an için bu yeni nöbetçilerin onun laf taşımasıyla başlarına bela edildiğini düşündü. Birilerine haber uçurmuştu muhakkak. Belki de Tilki'ye planı anlatmış, o da yakalanma durumunda kendini

kurtarmak için yeni bir önleme başvurmuştu. Belki de öyle değildi. Soygun haberi padişaha başka bir kanaldan intikal ettirilmiş, sadrazam da yeni nöbetçiler koyarak kendini sağlama almıştı belki. İhbarın bostancıbaşı kaynaklı olması da muhtemeldi. Bereket versin bostancıbaşıyla anlaşmasını bu odadakiler henüz bilmiyordu. Ciğerin kedi tarafından aşırılması fikri başlıbaşına tedirginlik alameti olur ve herkesi kudurturdu. Soygun bir tercih idi ama buradakiler, Osmanlı devletinin yozlaşma görüntüsünü herkese alenen göstermenin genel ahlakı bozacağını düşünecek kadar da Osmanlıydılar. Bir an bostancıbaşıya söyleyip nöbetçiyi geri çektirmenin iyi bir çözüm olacağını düşündü. Ama sonra bundan vazgeçti. Emri padişah verdiyse onun emrine muhalefet dikkat çeker, planı zora sokardı. O halde tıpkı taşlıktaki nöbetçi muhafız gibi bunun da çaresine soygun esnasında bakmak gerekecekti; yeni bir plan ile... Şimşekler parıldamaya başlamış, acil bir çözüme ihtiyaç duyulmuştu. Çözümü bulasıya kadar herkesi oyalaması gerektiğine inandı:

"Arkadaşlar! Yola çıkarken 'Güvenmiyorsan bir şeye sahip değilsindir!' demiştik. Ben size hep güvendim. Güvenmezsem ve sizin güvenliğinizi temin etmezsem zaten işi paydos ederim. Amma sizden de bana güvenmenizi istiyorum. Nöbetçi meselesini bir şekilde halledeceğim. İnanın bana!"

"Nasıl?"

"Bukalemun'un nasılını öğrenmesi gerekmiyor. Aslan söz veriyorsa sözünde durur."

Aslan, Porsuk ile Tûtî'ye baktı. Onlar başlarını öne eğerek itaatlerini bildirdiler. Bukalemun Aslan'a itiraz edemedi. Ceylan da sesini kısmak zorunda kaldı. O sırada Aslan, buradan çıkar çıkmaz Çakal'ı bulması gerektiğini düşünüyordu. Gerekirse üç kese altını da kuşağında götürecekti. Altının kızıl yüzü nice yüzleri kızartırdı çünkü. Zihninde bir plan

vardı; Tavşan taşlıktaki muhafızın yanında bir çığlık atıyor, kadın çığlığını duyan arka kapıdaki nöbetçi ön kapıya koşuyor, o sırada Çakal Porsuk'un yanına geliyor ve içeri giriyorlardı. Hem Tavşan, hem Çakal bu işte zorlanacaklardı ama başka çare yoktu. Konu hayatî idi ve imkânsız değildi. Tavşan'ın aşk için buna katlanması mümkündü. Tabii soygundan hemen sonra onu korumaya aldırmak da gerekebilirdi. Bunu da sadrazama söylerdi; *"Tamam!"*

Aslan, arkadaşlarına baktı. İtaat konusunda tereddüdü kalmayınca herkesin yeniden müzakereye hazır olduğunu anladı.

"Arka kapıyı bekleyen nöbetçiyi ben halledeceğim, şimdi onu yok farz ederek devam edelim. Evet Porsuk!"

Porsuk nöbetçi ihtimali karşısında planı bir tuluatla sürdürdü:

"Her iki kapıda da birer nöbetçi olduğuna göre Porsuk hem nöbetçileri atlatmak, hem de yapabilirse maymuncukla uğraşmak yerine nöbetçilerden anahtarı çalmak zorunda..."

Zindan Şeyhi Porsuk'un zekâsına her zaman güvenmişti ama bu birkaç kelimesi diğerlerinin de ona güvenmesini sağlayıverdi. Azim ve kararlılık... Zindan Şeyhi onun anahtarı hazır bulacağını bildiği halde yapacaklarını anlatırken aralarındaki sırrı koruyup sanki anahtarı çalmak zorundaymış gibi bir hikâye uydurmasına hayran kalmıştı. Bu çocukla neler başarılmazdı ki! İlk kez ciddiyeti kenara bırakıp gülümsedi. Diğerlerine baktı. Belki de azıcık ortamı yumuşatmak iyi olacaktı. Böylece az evvelki güvensizlik yavaş yavaş yerini umut ve heyecana bırakırdı. Umuda ihtiyaçları vardı. "Bravo!" anlamında Porsuk'u iki kez alkışlayıp sözlerini sürdürmesini işaret etti:

"Anahtar arka kapıdaki nöbetçi muhafızın kuşağında dursun, ön taraftaki muhafızı oyalamak üzere taşlıkta Tavşan

ile tartışıyor gibi yapıyoruz. Güya yemekleri acele götürmemiz gerekiyormuş da oyalanıyormuşuz..."

"Âlâ!.."

"Derken tartışmamız kavgaya dönüşüyor ve elimizdeki yemek taşlığa dökülüyor. Elbette nöbetçi de bizim tartışmamızı sulha bağlayıp bir an evvel oradan defolmamız için yanımıza geliyor. Taşlığı temizlememiz için de bağırıp duruyor. O sırada Tavşan ikinci sakarlığını yapıp nöbetçinin üzerine yemek sıçratıyor. Ben de temizleme bahanesiyle kuşağındaki anahtarı yokluyorum. Niyetim o hengâmede anahtara sahip olmak."

Aslan dostane bir üslupla herkesin gönlünü aldı:

"Pekâla!.. Şimdi de size iyi haber!.. Porsuk nöbetçiden anahtarı çalmak zorunda kalmayacak. Anahtarın bir benzerini Çakal ele geçirmiş durumda. Arka kapıdaki nöbetçi bertaraf edilir edilmez Porsuk'la birlikte kapıda olacaktır. Yani Tavşan nöbetçiyi tek başına oyalayabilir ve Porsuk bir an evvel arka kapıya yönelir. Devam edelim!"

"Nöbetçinin ön kapıya koşması üzerine harem istikametinden gelecek Çakal ile buluşup odaya girerler. O sırada herkesin dikkati taşlıktadır. Porsuk girdiği taht odasını hızlıca gözden geçirir. Yem tam da tarif edildiği yerdedir. Tahtın sağ önünde, kitaplığın gerisinde."

"Anlattığın gibi. Başka bir şeyle ilgilenmek yok. Hele arz odasının ihtişamına kapılıp zaman kaybetmek hiç yok."

"İhtişam?"

"Çini duvarlar, nakışlı tavan, kündekâri sergenler... Her birinde zenginlik yığın yığın... Velhasıl orada her parça çalınabilecek görkemdedir. Sen elmastan başka bir şeye el sürmüyorsun!"

Aslan bunu söylerken kaş altından Tûtî'ye de bakıyordu. Tûtî istifini bozmadı. Sanki "Sen işine bak, ben kitabıma!"

der gibi bir hali vardı. Öte yandan Porsuk da o sırada Tûtî'yi kesiyordu; "Kitaplara şöyle bir el sürüp geçerim!" mealinde bir bakışla. Tûtî'nin içi bir hoş oldu. Aslan bunu anlamazdan gelirken Porsuk sözlerini devam ettirdi:

"Porsuk çekmece görünümlü mahfazanın kilidini eliyle yoklar. Mimarbaşının şifrelediği düzeneği gözden geçirir ve açılması ancak iki dakika sürer."

"Âlâ!... İyi gidiyorsun!"

"Sonra Porsuk girdiği kapıdan kuzgunu uçurur; ayağında elmas ile. Ğğııırrrrrrrrrrrıkkk... Ğğııırrrrrrrrrrrıkkk... Vazife tamamlandı. Porsuk ile Çakal dikkatle odadan çıkarlar. Çakal'ın sundurma altında hazır ettiği bir kova suyu alıp taşlığı yıkamaya döner. Çakal taşlıktaki kalabalığa doğru ilerler. Tavşan'ı o kargaşadan emniyetle çıkarmak lazımdır. Tavşan zaten ağlamaya başlamıştır. Çakal, Tavşan'ın kendi cariyesi olduğunu söyleyip onu bağrına basarak teselli ederken görevlilere tehditler yağdırmaktadır. 'Hepinizi bu rezaletten sorumlu tutacağım. Günlerinizi göreceksiniz!' Porsuk da aralarına karışır. Güya ortamı yumuşatmak üzere mümkünse arabuluculuk yapar, aralarını bulamazsa da bu rezaletin örtbas edilmesi için bir an önce herkesi kendi yerlerine gönderme nutukları atar. Tabii nöbetçiden anahtarı çalsaydı bu sırada iade edecekti, el çabukluğuyla!"

"Güzel!.. Bu arada elmas kanatlanmış gidiyordur... Sonra!"

"Porsuk kalabalık dağılırken hamam külhanı taşlığına süzülüp uygun köşede siner. Amacı Meyyit Kapısı yanında, Tavşan'ın önceden köşeye istiflediği merdivene tırmanıp mescidin çatısına tırmanmaktır. Bunu başarınca merdiveni çatıya çeker. İhtiyatla çevreyi gözetlemeye başlar. Bir yandan da Tûtî'nin şakıyışlarını beklemektedir. Özellikle adalet kulesindeki gözcünün Haliç istikametine döndüğü saniyeler çok önemli. İnşallah o sırada şiddetli bir yağmur başlar da

göz gözü görmez olur. Ama güneş de açsa, fırtına da olsa keder değildir; birkaç sıçramayla Babüssaade'nin çatı kurşunlarını siper edinmişim ve yönüm mutfaklara çevrili, beklemedeyim..."

"Peki ya Tûtî seni çatılarda fark edemezse?"

"Kendimi fark ettirmenin bir yolunu denerim!"

Araya Tûtî girdi:

"Bu sırada Tûtî kulunuz Kubbealtı eyvanına konmuş çatıyı gözlemekteyim. Görünürde hiç kimsecikler yok... Nihayet kulağımı mutfak çatısından gelecek kumru sesine kilitlemişim..."

Porsuk iki avcunu birleştirip kumru taklidi yaptı:

"Gu-guuuuuk, guk.... Gu-guuuuuk, guk...."

"Ciciiccicciiccicicıuıcırrkk!.. İşte ispinozunuz hazır, ilerle!... Sonrası malum, kanarya veya karatavuk sıradalar. Porsuk bacalar arasında kâh sürünerek, kâh koşarak kolayca Bab-ı Hümayun çatısına ulaşır, evvel Allah... Önce mutfak duvarları, ardından bahçe müştemilatı geçilip bir ip cambazına dönüşmek ve çengi kollarının havaleli gösterisine karışmak için Tûtî emrinize amadedir."

"Veeee, iç avludaki görev tamamlanır! Orta bahçeyi ve selvili yolu geçin, şimdi dış avludasınız."

"Porsuk duvarları aşınca Tûtî'nin orta bahçedeki görevi bitmiş olacak. Köstebek sayesinde derhâl birinci bahçeye, halkın arasına geçip Porsuk ile orada buluşmayı bekleyecektir. O sırada padişah cuma selamlığından saray bahçesine henüz dönmektedir. Halkın ilgisi sultan alayında."

"Porsuk bacalardaki yolculuğu tamamlayıp hokkabazların sırık gösterilerine sıra gelince çatıdan dış avluya atlayıp Tûtî ile göz göze gelir. Görev tamamdır!"

Zindan Şeyhi araya girip âdeta emretti:

"Porsuk ile Tûtî kirişi kırıp derhâl Yağlıkçılar'daki ine ulaşacaklar. Kesinlikle dışarıda oyalanmak yok. Tavşan ile

Çakal'ı da emniyette tutmak gerekecek, ormanın kralı o husta müsterihtir. Her şey yolunda gidiyor; kuzgun emniyetle pencereye kondu ve dişi aslan kuzgunun ayağındaki elması aldı."

"Niye erkek Aslan değil?"

"Çünkü erkek Aslan o sırada başka yerde olmak zorunda."

Zindan Şeyhi bu cümlesini öyle kesin ve net söylemişti ki hiç kimse "Nerede?" sorusunu sormaya cesaret edemedi. Sonra da devam etti:

"Elmas Aslan'ın dişisine ulaştıysa sıra Ceylan'dadır, evet Ceylan?"

"Dişi aslandan emaneti alan Ceylan kulunuz derhâl koşacaktır. Bir hazine taşıdığını bilerek ve hiç oyalanmadan, hiçbir avcıya da yakalanmadan. Doğruca çarşı arastasında Bukalemun gediğine. On bir dakika... Sonra çarşı içinde göze batmadan bekleyeceğim..."

Mücellit araya girdi:

"Kuzgun saraydan havalanınca neden doğruca Bukalemun'a uçmuyor da Aslan inine uçuyor; öylesi daha hızlı olmaz mıydı?"

"İki sebepten; ilki kuzgun Aslan inine alışkın, özellikle Aslan'ın dişisine, ikincisi Kapalıçarşı'nın içinde uçan bir kuzgun çok dikkat çeker; hele de ayağına bağlı bir elmas ile... Şimdi plana dönelim; Ceylan beklemeye başladı, sıra Bukalemun'da!"

"Özenle hazırladığım kalıp tezgâhta bekliyor. Küçük bir el çabukluğuyla kaşık elmas yerinden sökülüyor ve kırk dokuz küçük elmasla bezenmiş çerçeve alıkonulup yerine elli elmasla bezenmiş yeni çerçeve bağlanıyor."

Bukalemun bu cümleleri kurarken ellerini sanki bir elmas tezgâhında çalışır gibi hareket ettiriyordu. Sonra mest olmuş âşıklar gibi kendinden geçti:

"Ve işte o an!.. Kaşıkçı Elması avucumun içinde. Yıpranmış fasatları tazeliyor, tozlanmış kısımlarını siliyorum. Yeni çerçevesine uysun diye tıraşlama ve küçük bir cila... Otuz dakika... Azami kırk dakika... Kırk dakika sonra yem yeni şekliyle Tilki'ye gitmeye hazır!"

"Güzel!.. Sıra Ceylan'da!"

"Ceylan tekrar koşacak. Bu sefer Yağlıkçılar'daki ine. Elmas yeniden Aslan'ın avucunda!"

Aslan itiraz etti:

"Hayır, plan değişti, doğrudan Tilki'ye koşacaksın. Çünkü taşlıktaki kavga dikkat çekecektir ve arz odasındaki hırsızlığın keşfedilmesi sarayda an meselesidir. O esnada padişah saraya intikal edeli bir saat oluyor. Tilki ise başka mekânda. Şu ana kadar elli dakikayı harcamış durumdayız. Yani elmasın Tilki'ye sunulması için on dakika kaldı. Tilki'nin saraydan gelecek hırsızlık haberinden evvel elması eline alması gerekiyor. Ceylanın adımları burada çok önemli..."

İki kişi birden atıldı:

"Tilki kim?"

Aslan bu soruya cevap vermenin olumlu bir etkisi olacağını düşündü:

"Sarayla ilişkili biri!"

Padişahın çevresinden birinin tilkiliğe soyunması herkesi şaşırtmıştı. Genelde elmas soygunlarında Tilki ecnebi bir zengin olurdu. Ama bu sefer içeriden birinin Tilki olması, garipti. Dahası da bu adam her kim ise –belki de kadın– Yağlıkçılar'a on dakikalık mesafedeydi belli ki. Herkesin zihninden sabık vezirler, yakınlarda konakları olan paşalar, eşraf ve hacegân sınıfı, kethüda ve saraylı asilzâdelerden isimler gelip geçmeye başladı. Maamafih Aslan, Tilki'nin adını asla vermeyecekti, bunu biliyorlardı ve sustular. Aslan ise durumun gizemini koruyarak onları daha da heyecanlandırma yolunu seçti:

"Tilki'nin kim olduğunu yarın Ceylan'ın kulağına bizzat fısıldayacağım; kuzgunun getirdiği elması benden teslim alırken."

"Yani elması bizzat sen teslim etmeyeceksin, öyle mi?"

Bu seferki soru Ceylan'a olan güvensizliğin bir göstergesiydi. Eski dostları Aslan'ın böyle davranmayacağını bildikleri için ikisi birden aynı soruyu sormuştu. Zindan Şeyhi "Aslan'ın bilgisi dahilinde elbette!" diyerek hem onları rahatlattı, hem de Tilki'nin casusu olan Ceylan'a gözdağı vermiş oldu. Sonra gülümsedi:

"Evet dostlarım, yemi Tilki'ye teslim ettiğimize göre işimiz tamamlandı sayılır. Yarın büyük gün. Cumartesi geldiğinde yalnızca ücretlerinizi almak için beni göreceksiniz. Sonra asla görüşmeyeceğiz; yeni bir iş yapmaya karar veresiye kadar. Şimdi eski ahdimizi yenileyelim; soygun süresince kendi isimlerimizi asla kullanmıyoruz. Güven esastır. Yakalanan olursa diğerlerini tanımıyor. Burdan ayrıldığınızda yorum yapmak, birbirinizle tartışmak ve soyguna dair yeni fikirler üretmek yasak. Herkes yarın vakti geldiğinde belirlenen yerde olup üzerine düşeni yapacak. Bu gece hasta olmak, başını belaya sokmak, İstanbul'dan ayrılmak da yok. Bir gece, yalnızca bir gece... Yarından sonra tarih bizi yazacak, unutmayın! Gün ikindiyi geçti. Akşam ezanlarında han esnafı dağılır dağılmaz evli evine, köylü köyüne... Gayrı istirahat edin."

Ceylan usulca Zindan Şeyhi'nin yanına yaklaştı. Kısık sesle mırıldandı:

"Aslan Ağam! Biliyorsunuz eşim hamile. Ben buraya gelirken sanki sancılanacakmış gibi mızlanıyordu. Malum, yeniçeri gailesi yüzünden Mansûre askeri gece sokağa çıkma yasağı koydu; fenerli veya fenersiz. Yani akşam yatsı ezanları okunmadan mahallenin ebesini alıp eve girmem lazım. Yolum uzun, zaman dar. Bana müsaade etseniz de..."

"Hmm... Haklısın efendi, senin evine gitmen lazım. Dikkatli ol, han esnafının dikkatini çekmemeye, yüzünü kimselere göstermemeye bak. Ve unutma, bugün burada toplanmadık."

"Beli efendimiz, minnettarım!"

Ceylan'ın gidişi herkeste bir şüphe uyandırmıştı. Eskiden olsa Aslan casus şüphesi taşıyan birini soyguna kadar rehin tutar, birileriyle temas etmesini engellerdi. Soru dolu gözler kendisine çevrildi:

"Merak buyurmayın efendiler! Ceylan'ımız muhbir bile olsa bu gece bebeği doğacak. Ona bu hakkı tanıyalım. Unutmayalım ki hayat, arkadaşının sevincini kendi sevincin kabul ettiğin vakit güzelleşir."

İHANET VE HAYAL KIRIKLIĞI

Soygundan yarım saat sonra

"Hayat, arkadaşının sevincini kendi sevincin kabul ettiğin vakit güzelleşir Bukalemun, şimdi sevinme vakti, işte beklediğimiz an..."

"Sevinmek için daima işin sonunu beklemeyi tavsiye eden Aslan mı bunu söylüyor?"

"Şu anda gözlerim Ceylan'ın gelişini görüyorsa aklımın da işin sonunu görmesi uzak sayılmaz eski dostum!"

"Sen demez misin ki, her nefes yeni bir doğuma gebedir. Şu gelen Kaşıkçı Elması bizim için neler doğuracak bakalım!"

Yuvanaki, Ubeydullah Ağa'nın sevincini alttan alırken sanki içindeki heyecanı yenmek istiyordu. Yoksa Cündî Beşe sokağın başında görünür görünmez bacakları titremeye başlamış, kalbinin atışı hızlanmıştı. Ceylan'ın, çarşının Nuruosmaniye kapısına kadar koşarak geldiği inip kalkan göğsünden belliydi. Çarşı içinde dikkat çekmemek üzere koşmuyordu ama acele işi olanlara mahsus bir tırıs içindeydi. Aslan Bukalemun'un ardına saklanmış vaziyette elini omuzuna koyup kulağına fısıldadı:

"Çocuk işini iyi yaptı! Gece eşi doğuran birinin yorgunluğuna rağmen üstelik. Avucuna birkaç akçe tutuştur da sen çalışırken dinlenip dışarıda bir şeyler içsin. Ve elbette benim burada olduğumu bilmemeli!"

Zindan Şeyhi paravanın arkasına saklandı. Yuvanaki, Cündî Beşe'yi kapıda karşıladı. Elması teslim alıp avcuna iki Adlî altını tutuşturdu; doğan bebeğini tebrik kabilinden:

"Dışarılarda biraz soluklan!"

Ceylan'dan teslim aldığı keseyi itinayla açtı. Hızlı hareket etmek zorunda olmasa onu önce okşar, sever, hatta medhiyeler düzerdi ama buna vakit yoktu. Beklediği o an... Elması avcuna alıp gözlerini yumdu. Aslan onun elması kalbinde hissettiğini görebiliyordu. Paravandan çıkıp yanına geldi. Tam ağzını açacaktı ki Bukalemun parmağını dudaklarına götürdü:

"Ssss!..."

İsa'ya ve Kutsal Baba'ya şükranlarını sunmak üzere istavroz çıkardı. Sonra tezgâhta hazırladığı yuvaya elması koyup mengeneyle tutturdu. Pertavsızını gözüne yerleştirdi, üzerine eğildi, nefesini tutup bakmaya başladı. Zindan Şeyhi onun bu halini kilisede görse vecd içinde bir ayin yaptığına yemin edebilirdi. Dostunu tanırdı, elmaslara düşkünlüğünü bilirdi ama bu sefer sanki elmas ile âdeta bütünleşmiş gibiydi. Sarhoşlar gibi iki yanına sallandı; mutluluktan... Ve birden durdu. Yeniden eğilip baktı. İrkildi. Kendini geri çekti. Son bir kez eğildi. Pertavsızı gözündeydi. Daha dikkatli baktı. Kollarını iki yana açıp yerinden fırlayıverdi:

"İnanmıyorum!.. Hayır, inanmıyorum... Olamaz... İşte bu imkânsız!..."

Aslan elmas aşkının bu derecesini fazla görmüştü. Üstelik zamanla yarışırken... Bu adamın kendine gelmesi lazımdı. Bu bir soygundu:

"Bukalemun!.. Kendine gel!"

"Gayetle kendimdeyim aslanım ama elmas kendinde değil!"

"Ne demek bu?"

"Sahte!"

"Ne?"

"Taklit, hem de kötü bir taklit... Vaktiyle ustamın tıraşladığı elmas değil bu. Cam parçası... Birisi bizi oyuna getirdi!

O Ceylan alçağı!.. Az evvel bir de bahşiş verdik herife. Bizi ahmak yerine koydu!"

Zindan Şeyhi duyduklarından sonra tezgâha dayalı tabureye çöküp kaldı. Nefesi daralır gibi oldu. Sarığını çıkardı, üstlüğünün yakasını açıp yelpazelendi. Nasıl bu kadar aptal olabileceğini düşünüyordu. Her şey sadrazamın başının altından çıkmıştı belli ki. Kendileri inceden inceye planlar yaparken sadrazam tilkiliğini göstermiş, daha ince bir planla hepsini tongaya bastırmıştı. Ekibe Ceylan edindikleri Cündî Beşe muhtemelen şimdi kapısına varmış, ikisi birlikte soyguncuların hâllerine gülüyor olmalıydılar. *"Herifçioğlu utanmadan bahşiş bile aldı!"*

Birkaç dakikalık öfke ve hayıflanma nöbetinden sonra Zindan Şeyhi kendini toparlaması gerektiğini akıl edebildi. Yıllar öncesinde bir kez aldatılmış ve şaşkınlık gösterip zindana düşmüştü. Şimdi irade gösterip tehlikeden sıyrılmak ve ekibi selamete çıkarmak gerekiyordu. Herkes üzerine düşeni yapmıştı çünkü. Görevini yaptığı halde hayal kırıklığına uğrayanların öfkesi kolay yatıştırılamazdı. Yumuşak huylu Yuvanaki bile öfkelenebiliyorsa gerisinin yatıştırılması zor olacaktı şüphesiz. Suçlu belli bile olsa, önlerindeki birkaç saat içinde ekipteki herkes birbirini suçlamaya, hataları diğerine yüklemeye başlayacaktı. Sorumluluk alma vaktiydi. Böyle yaparak diğerlerini kurtarabilir, kendisi de geldiği zindana dönerdi. Aksi takdirde yalnızca elmastan olmakla kalmazlar, aseslerle, kollukçularla, kısacası devletle uğraşmak zorunda kalırlardı. En kötüsü de çok geçmeden bostancıbaşının tepelerine binecek olmasıydı. Kendini açık etmemek için kimseyi konuşturtmadan herkesi ayrı zindanlara atıp orada tepelettiriverirdi. Düşündü, arandı... Ne yapmalıydı? Vaziyet fenaydı. Aksaklıklara dair daima bir planı olurdu ama bu seferki bir aksamadan öte hezimet idi. Yuvanaki'ye baktı, herhangi

bir ücret almadan işin içindeydi. Zahid'i düşündü, zindanda kendisi ayartmıştı. Zafîre Kadın ile Rila'nın sarayda başı derde girecekti. Eski dostu Kızıl Mücellit ömrünün sonunda çilelere boğulacaktı. Hırsızlık heyecanını bir kez daha tadabilmek için bunca insanı tehlikeye atmaya değer miydi?

Yuvanaki ile göz göze gelmemeye çalışarak odada gezinmeye başladı. Ruhunda sıkıntılar, kalbinde acılar vardı. *"Bir çare!.. Bir çare!.."* Kapı tıklatıldı. İkisi korkuyla birbirlerine baktılar. Kim gelmiş olabilirdi ki? Sadrazamın adamları bu kadar hızlı hareket edemezlerdi. Yuvanaki usulca yerinden kalktı. Zindan Şeyhi paravanın arkasına sinip nefesini tuttu.

"Kim o?"

"Benim, aç!."

Kızıl Mücellit'in sesiydi bu. Onun da mı haberi olmuştu yani? Buraya gelmemesi gerekiyordu. İşler iyice karışacaktı anlaşılan. Yuvanaki hızla içeri alıp telaşla sordu:

"Ne oldu?"

"Porsuk duvardan inmedi. Çengi takımı gösteriyi uzattıkça uzattı ama o bir türlü gelmedi. Sultan cuma selamlığından döndü, bahçedeki şenlik sona erdi ama o gelmedi. Başı belada olmalı. Aslan'ın nerde olduğunu biliyorsan derhâl ona haber vermeliyiz."

"Burdayım efendi, buradayım. Lakin şimdi Porsuk'tan daha büyük bir derdimiz var. Yuvanaki sen söyle ona!"

"Çaldığımız elmas sahte çıktı."

Kızıl Mücellit duyduğu haberden pek de etkilenmiş gibi görünmedi. Eski dostları kendisini tanımasalar bu aldırışsızlığını kötüye bile yorabilirlerdi. Ubeydullah Ağa tavrındaki sakinliğe bakarak zihninin hâlâ çalacağı kitapla meşgul olduğunu düşündü

"Gâyetü'l-Hakîm'i unut dostum, simya ile altınları da, başımız büyük belada!"

"Ne belası?"

"Elmas elbette. Sahte çıktı. Senin bu yüzden geldiğini zannettik."

Bu sefer daha da sakin bir cevap buldu:

"Elmasın sahte çıkmasından bize ne? Onu Tilki düşünsün. Biz onu çalmak için yola çıktık ve çaldık!"

Zindan Şeyhi birden irkildi. Tûtî haklıydı. Sadrazam tilkiliğe soyunmuş, ondan bir kümese girmesini istemişti. Kümesten alınan piliç yolda tavuk oluyorsa kümese girenin bunda ne suçu olabilirdi ki? Gelgelelim bunu tilkiye de anlatmak gerekirdi. Arkadaşlarına oturmalarını söyledi:

"Hele sakin olalım ve düşünelim!"

Muhtelif fikirler üretmeye başladılar. Sadrazam elmasın hakikisini elinde tutup onlara sahtesini göndermiş olabilirdi. Başka bir oyun veya tuzak hazırlamış da olabilirdi. Porsuk'un kayıp oluşundan geçmişler, soygunu kendilerince meşru zemine taşıma çabalarına başlamışlardı. Akılları "soygundan mahkûm" olmakla dolup taşıyordu. Hayır buna hiçbirinin tahammülü yoktu. Önce inkâr yolunu tartıştılar; olmadı, kaçma planları yaptılar; olmadı, padişaha çıkıp itirafı müzakere ettiler, olmadı. Hangi yola gitseler sonuç kötüye varıyordu. Ortada bir soygun vardı ve devletin bostancıbaşısı hırsızların kim olduğunu çok iyi biliyordu. Arzuhali davacı yazıyorsa davalının kazanma şansı yoktu. Taş da yumurtanın üstüne düşse, yumurta da taşın üstüne düşse olan yumurtaya olurdu.

Tartışmalar, fikirler, itirazlar, tavsiyeler, razı etmeler uzayıp giderken kapı yeniden çalındı. Üçü birden teslim olmaya hazır suçlular gibi ayağa kalktılar. Yuvanaki diğer ikisinin önüne geçip kapıyı cesaretle açtı. Ve hiç ummadığı birini karşısında görüverdi; Ceylan.

Boğazına yapışmak ve "Hakiki elması çıkar çabuk, alçak seni!" diyerek hemen oracıkta boğmak geçti içinden. Delikanlının bön bön yüzüne baktığını görünce kekeledi:

"Neden geldin?"

"Neden geldin de ne demek şimdi? Oyalanmanın vakti midir? Emaneti verirsen Ceylan Tilki'ye doğru koşmaya başlayacak."

Zindan Şeyhi kendini gizlemeye gerek duymadı. Bilakis öne atıldı:

"Yo-yoooo-k.. Beş dakika daha dolan!"

Kapı Ceylan'ın yüzüne kapanınca üçü birbirine baktı. Şaşkındılar. Bukalemun Ceylan'ı sorguya çekmeyi önerdi. Tûtî, eğer Ceylan elması yolda değiştirmiş olsa tekrar bu kapıya değil Tilki'nin kapısına gitmesi gerektiğini söyledi. Aslan anladı ki, Tûtî haklıydı, elması yolda Ceylan değiştirmemişti. Değiştirmiş olsa tekrar gediğe gelmezdi. Elması götürmek üzere yeniden yanlarına gelmesi masum olduğuna dair güçlü bir delil sayılırdı. Çocuk plana uyuyordu, o kadar. Bu durumda elması değiştirme vebali son bir saat içinde elmasla temas edenlerden birinin üzerindeydi. Ceylan masum görünüyordu. Kuzgun da irade sahibi olmadığına göre geriye ya dişi Aslan veya Porsuk kalıyordu. Dişi Aslan onun kırk yıllık hayat arkadaşıydı, elbette böyle bir şey yapmazdı. *"Bu durumda Porsuk'un ihaneti kesinleşmiş gibi duruyor! Plana göre hareket etmemesi, Tûtî ile buluşması gerekirken kayıplara karışması da bunu gösteriyor,"* İyi ama Porsuk asla ihanet edecek biri değil ki?!

Fikrinin son kısmını tepinir gibi yapıp dışından söylediğinin farkında değildi. Diğerleri öylece bakakaldılar. Aslanı temsil ederek orman yönetmenin kolay olmadığını aklından geçirdi. Aynı cümleyi tekrar etti:

"Porsuk ihanet edecek biri değil!"

Eğer öyle ise hayatının en büyük yanılgısına düşmüş sayılırdı ki bu da ihtiyarladığına ve ömrünün geri kalanını zindanda insanlara nasihat etmek yerine, bir çilehaneye girip tövbe istiğfarla geçirmesi gerektiğine işaret ederdi. Eğer insanları azıcık tanıyorsa, Zahid hakkında da yanılmadığını zihninden geçiriyordu. *"Hiç kimseciğe ihanet edecek yaratılışta biri değil."* Kaldı ki elmas veya parayla da bir derdi yoktu. Onun tek derdi Tavşan'ıydı. Âşıktı işte!.. *"Peki ya hepsi bir riyakârlığın sonucuysa? Zahid baştan beri içten pazarlıklı davrandıysa?"* Başından kazanlarla kaynar su devrilmiş gibi kıvranmaya başladı. Kalbi hâlâ sayıklıyordu: *"Yok, yok, Zahid yapmış olamaz!"*

"Peki o zaman kim?"

"Porsuk'tan başkası olamaz! Elmasla birlikte kitabımı da çaldı alçak. Alacağın olsun Porsuk, seni hain veled-i zina!.. Bana da Kızıl Mücellit diyorlarsa soluduğun nefesleri alevle dolduracağımdan emin olabilirsin."

"Umalım ki elmasın başına bir ziyan erişmesin. Meğer adamımız yürek yakan olmakla kalmamış bir de yere bakan oluvermiş."

"Mantıklı düşünelim arkadaşlar. Ben Porsuk'un elması çaldığına inanmıyorum. Eğer siz haklıysanız ve elması çaldıysa kiminle bağlantıdadır, kimin adına bu işe kalkışmıştır hepsini bulmamız gerekir. Soru şu; kendisinden elmas değil kocalık isteyen şu Tavşan uğruna değilse kimin veya neyin uğruna buna kalkışmıştır? Böyle bir hareket istikbalini karartmak olmaz mı?"

"Belki de senin istikbalini karartmak istiyordur?"

"Benim istikbalim zaten zindan karasıydı. Ayrıca ben onunla pazarlığımı para üzerine değil, aşk üzerine yaptım. Çünkü onun elbisesi paraya tapıp hırsızlık yapacak kumaştan biçilmemiş. Eğer elması çaldıysa başka bir bityeniği

olmalı. Birinin zoruyla veya mecbur kalarak yapmıştır mesela... Olamaz mı? Bu da bizi satmayacağı anlamına gelir."

Tûtî araya girdi:

"Yeter aslanım!.. Şu anda, elması kimin çaldığını değil de ne yapacağımızı düşünme vakti."

"Siz ne düşünüyorsunuz?"

"Ben Tilki'nin elmasa başka bir yolla ulaştığını düşünüyorum. İçimizden birini satın alarak!"

"Porsuk'u satın almış olabilir pekâlâ!"

Zindan Şeyhi sadrazamın kendisini ziyaret ettiği günü hatırladı. Ona Zahid'i göstermiş, benim yerime elması bu çocuk çalacak demişti. Sadrazam bilahare Zahid ile irtibat kurup daha cazip tekliflerle anlaşma yapmış olabilir(miy)di?.. Belki de Porsuk ile Tilki şimdi karşılıklı kutlama yapıyorlardı. Bu durumda herkesin can güvenliği kaybedilmiş olurdu. Padişahtan elmas çalan bir sadrazam bunun faillerini veya şahitlerini elbette hayatta bırakmazdı. Birden kendine geldi, düşündüklerinden utandı; *"Hayır, Zahid kendi menfaati uğruna başkalarının hayatını feda edecek biri asla değildir!"* Bu karara varır varmaz yapılması gerekenler zihninde birer birer canlandı:

"Şimdilik Porsuk'u unutalım arkadaşlar. Ceylan yeniden geldiğinde onu koşturalım ve kuzgunun getirdiği emaneti Tilki'ye sunalım. Bu oyunu bize Tilki mi oynadı belli olsun; ona göre önlem düşünelim. Bukalemun, sen hemen işe giriş ve çerçeveyi değiştir."

"Büyük cüret olmaz mı?"

"Olmaz!. Söyle bana, bu elmasın sahte olduğunu senden başka kimler anlayabilir?"

"Şu çarşıda sarraflık yapanların ancak yarısı."

"Peki, devletlulardan, saray çevresinden bunun taklit olduğunu anlayabilecek adam biliyor musun?"

"Belki, küçük bir ihtimal hazine ağası. Onun dışında hiç kimse bunu anlayamaz."

"Sadrazam anlayabilir mi?"

"Neden soruyorsun?"

Zindan Şeyhi dalgınlıkla sadrazamın adını açık etmek üzere olduğunu fark etti. Geçiştirmeye çalıştı:

"Onun elmaslara düşkün olduğu söyleniyordu da."

"Önceki sadrazamdı o, bu defaki değil!"

Aslan bu cevap üzerine planından emin oldu. Tilki olarak anlaştığı sadrazam, eğer elmasın hakikisine sahip ise gönderilecek sahteyi de hakiki gibi kabul edecek ve padişaha götürüp çalınan elması bulduğunu söyleyecekti; elbette hakikisini cebe indirmiş olarak. Yok, elmasın hakikisi onda değilse, Ceylanın götüreceği elması hakiki elmas kabul edecek ve görevin tamamlandığını düşünecekti. Bu ikinci durumda sadrazam elmasın sahte olduğunu anlamadığı müddetçe kendileri için bir tehlike söz konusu olmazdı; hakiki elmas bir yerlerde bir gün ortaya çıkasıya yahut kendileri bulup yerine koyasıya kadar... Odadaki iki arkadaşına Tilki'nin sadrazam olduğunu söyleyip söylememekte tereddüt etti. Bunu öğrenirlerse tedirginliklerinin daha da artacağı ve hatalı adımlar atmaya başlayacakları ortadaydı. Şimdilik sadrazamın hakiki elmasa sahip olma ihtimalinden hiç kimseye bahsetmemeyi uygun buldu:

"Dostlarım; elmasın sahte olduğu anlaşılasıya kadar zaman kazanmamız lazım! Bakın şimdi şöyle yapıyoruz. Eğer padişahın elması sahte ise bu bizim suçumuz değil. Tilki bunun sahte olduğunu anlamadığı müddetçe de hiçbir derdimiz yoktur. Yarın akçelerimizi alır kayıplara karışırız. O yüzden Ceylan yeniden gelesiye kadar sen şu çerçeve işini bitir ve planımıza uyup yemi Tilki'ye gönderelim. En azından

Tilki, kendisine ulaşan elmasın bizim elimizden geçtiğini bilsin. Sonra da Porsuk'u aramaya çıkarız."

"Peki ya Porsuk elimizdeki elmasın sahte olduğunu Tilki'ye bildirirse?"

"Küçük de olsa böyle bir ihtimal var ama şu ana kadar Tilki'nin kimliğini yalnızca ben bildim ve biraz sonra da kapısına gitmek üzere Ceylan öğrenecek."

"Peki ya Porsuk sahte elması padişaha bildirirse?"

"Hakikisini kendisi çaldıysa ona da bildirmeye çekinecektir. Derim ki şimdilik Porsuk'u ve kimin için çalıştığını unutup işimizi tamamlayalım. Yarın kuşlukta inimizde yeniden müzakere ederiz. Ne de olsa yarın ödeme günü; Tilki ine gelecek."

Çok beklemediler. Ceylan geldi. Kapı açıldı. Zindan Şeyhi kulağına bir isim fısıldadı. Zaten biliyormuş gibi yüzünde bir sevinç belirdi. Mutlu bir tavrı vardı. Elması değiştiren o olsaydı bu kadar huzurlu olamazdı. Bu çocuk muhbir olabilirdi ama elması değiştirme bahsinde masum olduğu açıkça görülüyordu. Sonra sırtını dönüp hızlı adımlarla Kapalıçarşı sokaklarına daldı; dışarı çıkar çıkmaz koşmaya başlamak üzere. Ardından bakan üç kişi aşağı yukarı aynı şeyleri düşünüyordu:

"İnsanın kalbini huzura erdiren en büyük erdem masumiyettir."

MAĞLUP SAYILIR BU YOLDA GALİP

Soygundan üç saat sonra

"İnsanın kalbini huzura erdiren en büyük erdem masumiyettir Cündî Beşe. Kendini asla suçlu hissetme. Sen ve ben masumuz."

Sadrazam elindeki elmasın parıltısını pencere ışığında katlarken hüzünle söylemişti bu cümleyi. Cündî Beşe ise bir hırsızın ağzından masumiyet sözü duymanın şaşkınlığı içindeydi. Zindan Şeyhi iki saat evvel Tilki olarak sadrazamın adını kulağına fısıldadığı andan itibaren içinde karmakarışık duygular vardı. Şüphelerinde haklı çıkmanın burukluğunu yaşıyordu. Peki ama neler oluyordu? Neye alet edilmişti? Karşısında durmuş masum olduğunu söyleyen hırsız, sıradan biri de değildi. Şaşırmamak mümkün değildi. Bir an burada bulunduğuna, sadrazamın emrini dinlediğine pişman bile oldu. Eşinin başucunda beklemesi, gece doğan bebeğini avutuyor olması gerekmez miydi?

Öte yandan sadrazam da şaşkındı. O da şu dünyada olmayacağını sandığı şeylerin olduğunu görüyordu. Şair *"Olmaz olmaz deme! Olmaz, olmaz!"* derken galiba "Dünyada olmayacak şey yoktur"u vezne dökmüştü. Öte yandan altmışlık bir hırsız, olmayacağı oldurmuş, saraydan elması çalmayı başarmıştı. İşte avucunun içindeydi. Emri yerine getirildiği için sevinmeliydi ama hayır üzülmesi gereken daha fazla sebep vardı. Hırsızlık bir güvenlik meselesiydi. Sultan Mahmut Han'ın zaman-ı dirayetinde yaşanılan şunca hadise, kargaşa, badire yetmiyormuş gibi sarayından da elmas

çalınabiliyordu. Devlet ve can güvenliğini durmadan tekrarlayan padişahın şimdi haklı çıkması sadrazamın tedbirsizliğine yorulsa yeriydi. Bundan böyle hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı artık. Padişah şehirde ve sarayda zaten sıkılaştırılan tedbirleri bir kat daha arttıracak, bundan İstanbul ahalisi kadar esnaf ve çarşı pazar da ziyan görecek, insanlar daha fazla tedirgin yaşamaya başlayacaklardı. Şehirde huzurun kalmadığı, geçim derdinin ülkeyi sardığı, üretimin azalıp ticaretin yeraltına çekildiği, faizin, akçe tağşişinin, karaborsa ve tekelciliğin alıp başını yürüdüğü, toplumun çatladığı ve insanların padişahtan yana olanlar ve muhalif olanlar diye kutuplaştığı şöyle bir zamanda bu soygun ülkenin hayrına olmayacaktı. Asayiş daha da kötüye gidecek, beş aydır zapturapt altına almaya çalıştığı can, mal ve ırz emniyeti iyiden iyiye zedelenecek, hezele güruhuna gün doğacaktı. Ayaktakımının bu soygunu fırsat bilerek oraya buraya saldırma cesareti bulması bile mümkündü. Padişah muhtemelen bostancı bölükleri yerine ihdas ettiği Asâkir-i Mansûre neferlerini daha şiddetli talimlere sürecekti. Düşündü, düşündü. Bütün bu saydıklarının en tepesinde bizzat kendisi duruyordu. Soygun için Zindan Şeyhi'ne teklif götürdüğünde işin buralara varacağını hiç tahmin etmemişti. Ne çare, başa gelen çekilecekti. Duyguları karmakarışık, elinde Kaşıkçı Elması, sedire öylece çökekalmış, sureta Cündî Beşe'yi teselli ediyor ama içten içe kavruluyordu. Neden sonra karşısındaki delikanlının suratındaki ıstırap çeken edayı gördü. Muhtemelen şimdi tanıdığı o babacan ve iyilik yanlısı sadrazamın bir elmas hırsızı olduğuna şahit olmanın hayal kırıklığı içindeydi. Sadaret makamında vazife alma heveslerini çöpe atmanın üzüntüsünü yaşıyor da olabilirdi. Gencecik bir adamın suratını kaplayan bu ıstırap ve karamsarlığı görmek içini acıttı. "Bir ülkede sadrazam hırsızlığa soyunuyorsa o

ülkede yaşamaya değecek bir şey kalmamıştır!" diye düşündüğüne hükmetti. Eşini doğum sonrası yalnız bırakıp sokağa koşan biri ortada duran elmasa bakıp ancak böyle düşünebilirdi. İşin hakikatini anlatıp onu bu yükten kurtarması gerekiyordu. Nereden başlayacağını kestirebilmek için boğazını temizler gibi yaptı; "I-hı, ı-hı!.." Sonra birden vazgeçti. *"Bunu yapma!"* Onu yanında götürüp vicdanındaki sorulardan kurtarması ve yaptıklarını sultan huzurunda bir bir anlattırıp marifetlerini güzel bir vazifeyle mükâfatlandırması da mümkündü. *"Hayır, hayır, bunu da yapma!"* Galiba en iyisi tazecik bebeğini kucağına alması için onu evine göndermek olacaktı:

"Cündî Beşe!. Asla kederlenme. Sen kötü bir şey yapmadın, yalnızca benim emrimi yerine getirdin. Şimdi git eşinle ve bebeğinle ilgilen!"

Cündî Beşe hiçbir şey söylemeden geri geri odadan çıktı. Eskiden olduğu gibi çıkarken belini bükmedi, temenna göstermedi.

Sadrazam, onu hoş görmüştü. Yaşananlardan sonra bu kadar kırgınlık kimde olsa doğal sayılırdı. Ama şimdi bunları düşünecek vakit yoktu. derhâl araba hazırlanması için kapıcıya seslendi. Avcunda iyice ısınan elması kadife kesesine yerleştirdi. Kuşağına sıkıca bağladı, avluya indi ve öfkeyle bağırdı:

"Arabacı, doğru saraya!.. Acele et!"

Serpintili yağmur ve sert rüzgâr altında sadaret landosu Bab-ı Hümayun'dan dörtnala girdi. Ayasofya müezzinleri akşam ezanını okuyordu; *"Haydin namaza! Haydin kurtuluşa!..."* Kurtulabilecek miydi acaba? Daha üç saat evvel çıktığı kapıdan tekrar girerken içindeki duygular karmakarışıktı. Cuma selamlığından sonra Sultan Mahmut Hazretleri başının ağrıdığından şikâyetle bir parça istirahat edeceğini

söyleyip kutsal emanetler odasına yönelmiş, o da Paşakapısı'na dönmüştü. Padişahı düşündü. Zavallı adam, tek başına bir ülkeyi ayakta tutmaya çalışıyordu. Vicdan sahibiydi. Memleketini seviyordu, gecesi gündüzüne girerek de canı pahasına didinmekteydi. Mektepler açtırıyor, ıslahatlar yaptırıyor, ülkeyi kalkındırmaya çalışıyordu. Çatlamış bir toplum ve mutsuz insanlar zamanıydı. Herkes birbirine çimkiriyor, devlet aleyhine sayısız şer şebekeleri kuruluyordu. En kötüsü de yüzyıllarca devletin şanı ve şerefi olmuş yeniçeri kullarının Hacı Bektaş'ın kutsal kazanını sırf menfaatler uğruna devirip devirip durmalarının getirdiği Vak'a-i Hayriye günleriydi. Askerin milletine karşı kalkışması bütün ayarları, bütün dengeleri bozmuştu. Zaman zaman çevresindekilerin ihanetine uğramış, menfaat şebekelerince kuşatılmış, içeriden ve dışarıdan baskılara maruz kalmıştı. Başkası olsa pes ederdi ama o mücadeleyi inatla sürdürüyor, bunun bir vatan millet meselesi olduğunu söylüyordu. Hekimler iflah olmaz hastalıklarını dillendirse aldırmıyor, gecelerini sancılarla geçiriyor, uykularında ülkesini sayıklıyordu. Tehditler alsa, canına ve ailesine kastedilse yılmıyordu. Halet Efendi'nin kışkırtmalarıyla azdırılmış Tepedelenli vakası, tırmanıp duran Kavalalı meselesi hep onun tedbirleriyle ıslaha çalışılıyordu. Daha dün, kahredici iki haberi birlikte almıştı. Mora'da Yunan çeteleri Türk mezarlarını açıp ölülerin kemiklerini yakmaya başlamışlar, Belgrat Ormanları'nda yeniçeri artıkları yangınlar çıkarmış. Öfke üstüne öfke birikince sesi kin ve nefretle dolmuştu:

"Benim vezirim, Mora'daki kullarımızın vebali boynumuzadır, her tedbir alınacaktır, illa ki kulaklarımda hâlâ şu yeniçerilerin kâhrolası sesleri çınlayıp duruyor, o pervasız ve terbiyesiz meydan okuma var ya, hani 'Bize dokunanı yakarız, hakkımızda fetva verenleri, hüccet yazanları, karşımıza

çıkan kavukluları mahvederiz. Bununla da kalmaz evlad u iyâllerini esir edip bakireleri ile oğullarını onar, dullarını beşer kuruşa satarız!' diye böğürüşleri beynimin içinde tekrar tekrar çınlayıp beni delirtiyor"

Kutsal Emanetler Odası onun sığınağı gibiydi. Sıkıntılı zamanlarında bu odada vakit geçirerek iç huzuru ve kalbine teselli bulmaya çalışırdı. Şimdi varıp orada bile kendisine kötü haber verecek olmanın ağırlığını duydu. *"Allah'ım! Sen padişahımıza ömür ve sabır ver!"*

Sadrazam servili yolda bunları düşünerek ilerlerken gözlerinden iki damla yaşın süzüldüğünü fark etmemişti bile. Adımları geri geri gidiyordu âdeta. Bunca sıkıntılarının arasında, sırf halkının asabı bozulmasın diye bayram seyran adına cuma selamlığına çıkıp millete güven vermeye çalışan padişaha, tam birkaç dakika dinlenip kendisiyle baş başa kalacağı sırada "Sarayınız soyuldu maalesef!" demeyi nasıl başaracaktı?

Babusselam'dan geçerken yanağındaki nemi silmek için oyalandı. Kendini toparlayıp huzura metanetle çıkmalıydı. O sırada iç avludan silistre sesleri duydu. *"Eyvah!"* dedi içinden, *"Bu iyi olmadı. Soygundan henüz kimsenin haberi olmamalıydı!"* ve çevresine bakıp adımlarını sıklaştırdı. Sarayda bir suç işlendiğinde kızlarağasının düdüğü öttürülür, saray ahalisinin dikkatli olması sağlanırdı. Böyle bir durumda herkes kendi mahalline çekilip bekler, arada arastada kalanlar da hırlı mı, hırsız mı sorguya alınırdı. Aklına ilk gelen soru *"Acaba Zindan Şeyhi'nin adamlarından biri yakayı ele mi verdi?"* oldu. Böyle bir durum kendi lehine gelişir, padişahı da memnun ederdi. Ne var ki bunu ancak huzura çıktığında öğrenebilecekti. Çevresinde bir koşuşturmaca başladı. Seferli koğuşu ve has odalılar koğuşunda hareketlenmeler oldu. Hazine dairesinden Babussaade'ye

doğru birkaç kişinin koşarak geldiğini gördü. Kendisini görünce adımlarını yavaşlattılarsa da selamlama hengâmesine müsaade etmedi;

"Koşun, beklemeyin!"

Onların ardından da kendisi kapıyı geçti. Evet, arz odasının önünde bir kalabalık birikmişti. Onun geldiğini gören nöbetçi bağırdı:

"Has duuuurr!. Âsaf-ı devrandır gelen!"

Herkes el pençe saygı duruşuna geçti. Artık doğrudan sultana gitmek yerine kalabalığın derdini dinlemek zorundaydı. Kendisine yol açıldı. Odaya girdiğinde eski bostancıbaşı, yeni Mansûre zabitini olaya el koymuş buldu. Arz odasının düzen ve temizliğiyle alakadar olan ibrikdar ağa da baş sorumlu olarak oradaydı. Elbette nöbetçi muhafızlar da hemen arkasında. Sadrazam çevresine baktı. Evet, Kaşıkçı Elması bulunması gereken yerde yoktu. Mahfazanın kilidi gayet nazikçe açılmış, hiçbir kırıp dökme olmamıştı. Odada olağanın dışında bir görüntü bulunamamıştı. Hırsız, padişah hazretlerinin kullandığı kapıdan girmiş ve çıkmıştı. Çıkarken kapıyı tekrar kilitlemeyi de ihmal etmemişti. İbrikdar kalfa odadaki her şeyi gözden geçirmiş, tahtın zümrüt ve yakutlarını tek tek yoklayıp yerlerinde sağlam durduklarını kontrol ediyordu. Sonra sergenleri yokladı. Üst üste istiflenmiş birkaç kitabı parmağıyla saydı. Ve birden haykırdı:

"Buradan bir kitap alınmış!"

Bu habere sadrazamdan daha çok bostancıbaşı şaşırdı. Her ikisi de birbirinden habersiz burada dönen dolapları biliyorlardı. Ama o dolabın döndürülürken bir kitabın haremden selamlığa geçeceğinden şüphe etmemişlerdi. İkisi de olayı bilmezden gelme hususunda ne gerekiyorsa yaptılar; suç bastıra bastıra. Bostancıbaşı birden Kızıl Mücellit'in kitap çalma düşüncesini önemsemediğine ve kitap diye

duyduğunu mücevhere yorduğuna pişman olmuştu ama bunun tam tersi istikamette fikir yürüttü:

"Belki de şevketmeab efendimiz okumak için almıştır!"

"Sultan Mahmut hazretlerinin arz odasındaki kitaplara el sürdüğünü hiç görmedim efendi, sultanımız hazretleri okuduğu kitapları has odasındaki camekânda tutar."

"Burada eksik olan kitabı orada bulma ihtimalimiz vardır o halde, değil mi âsafpenah hazretleri!?.."

"Muhtemeldir ağa, muhtemeldir! Lakin hele anlat bakalım, burada ne olmuş? Hulasa ediver!"

Bostancıbaşı sadrazamın emrettiği şekilde olup biteni telaşla özetledi; bazı bilgileri de sakladı. Dediğine göre cuma namazından hemen sonra odaya girilmiş, hassaten Kaşıkçı Elması uçurulmuştu. Sihir gibi... Nöbetçiler hiçbir şey görmemiş, sarayda her şey olduğu gibi devam etmişti, o kadar.

Bostancıbaşı, Babüssaade taşlığında yemek dökülüp temizlendiğini söylemeye gerek görmedi. Nöbetçilerin nöbet listesiyle alakalı bilgiler de ancak sorulduğunda cevaplanmalıydı. Sadrazam onun anlattıklarına hiçbir itirazda bulunmadan ve soru sormadan ilerledi. Padişah hazretlerinin olayı öğrenip öğrenmediğini bilmiyordu. Silistre sesini duymuş ve kapıcı ağaya sesin sebebini sormuş olabilirdi. Olmayabilirdi de. Kutsal Emanetler Odası'nın manevi havasından çıkmak istememiş olması da mümkündü. Padişahın son birkaç aydır kesik kesik öksürmeye başladığını ve sık sık Kutsal Emanetler Dairesi'nde vakit geçirip ölümü tefekkür ettiğini hatırladı. Hekimler kendisinden saklasa da verem olduğunun farkındaydı sanki. Kutsal emanetlerin uhrevi ortamında günde bir saat kadar oturuyor, kendi iç alemine dalıyor ve çok zaman gözleri nemlenmiş olarak geri dönüyordu. Sonra da var gücüyle çalışmaya girişiyordu.

Sadrazam arz odasından ayrılıp edep ve huşu ile Kutsal Emanetler Odası'na yaklaştı ve usulca kapıya dokundu. Burası uhrevi bir ortamdı ve ses yükseltilmezdi. Belli belirsiz fısıldadı:

"Destuuuur, hünkârım!"

Sultan başını çevirip eliyle gelmesini işaret etti. Odanın derunî ortamında aralarında küçük fısıltılar gidip geldi:

"Gel bakalım vezir-i sadığım! Bir halt yedik, başımıza bela aldık, öyle mi!"

"Hâşâ huzurdan hünkârım haltı ben yedim, sizinki bal kaymaktır!"

"Tahmininde yanılmadın; iddiayı kazandın!"

Maalesef şevketmeab! Keşke kazanan siz olsaydınız!"

"Bundan böyle yeniçeriden de, Rus çarından da, Fransız keferesinden veya Kavalalı'dan da korkacağız artık! İçerden ve dışardan emniyet yok, yani... Has odamızda bile canımızın yalnızca Allah'a emanet olduğunu görmüş olduk. Şimdi tedbirleri birer birer değiştirme vakti. Şükredelim ki arz odasına gizlice gelebilenler hırsız idi, ya cani veya katil olsalardı?"

"Zülcelal hazretleri sizi muhafaza etsin hünkârım, asla öyle bir şey..."

"Efendi, önce tedbir, sonra tevekküldür bilirsin... Biz üzerimize düşen tedbiri alalım ve asker kullarımızı ıslahı devam ettirelim. Bu memleketin sahibi Allah'tır. Lakin biz yine de sarayın muhafazasını Asâkir-i Mansûre yiğitlerimize verelim. Bu devlet o devletti ki, saraya değil bir hırsızın, toprak altından bir solucanın bile girmesine müsaade etmez. Ağakapısını Serasker kapısı yaptığımız gibi saraydaki baratalı kaftanlı bostancıları da şubaralı poturlu neferlerle değiştirelim; yarından tezi yok. Vaktiyle bostancı bölüklerince görülen her hizmet bundan böyle Mansûre neferleriyle

görülsün. Neferler itinayla seçilsin. Kim idüğü belirsiz serseriler ile mühtedilerden kimse sarayın muhafız taburuna alınmasın. Sarayda yeterince ecnebi var. Biraz kendimiz olalım artık. Derhâl bir harp mektebi açalım; Şehzadebaşı'nda olabilir; devleti muhafaza edecek gençler önce orada eğitim alsınlar, adab u muaşeret öğrensinler. Soyulduk madem, soygun bir işe yarasın bari, değil mi?!.. Aksi takdirde kendi elimizle planlayıp elmasımızı çaldırdığımız duyulursa değil reaya, tebaamızın bile yüzüne bakamayız. Hele ecnebi memleketler bizimle alay eder..."

"Hâşâ hünkârım. Bu soygunu sizin istediğinizi bir Allah, bir de kulunuz bilecektir. Mahşere götüreceğim bir emanet sayınız bu sırrı. Biz sadece sarayın emniyet eksiğini sınamış olduk."

"İyi ki hırsız yerine suikastçı aramamışız!"

"Haklısınız hünkârım, bu millette iyisinden kötüsünden her kabiliyet aliyyülalâdır!.."

Sultan gülümsedi.

"Sahi, can emniyetimizi teftiş ederken malımızdan olmadık inşallah!"

"Olmadık hünkârım!"

Vezir kuşağından çıkardığı keseyi sultana sunarken başını saygıyla öne eğdi. Padişah keseyi açıp elmasa baktı. Güzelliğine hayran olmamak mümkün değildi. Gülümsedi. Ayağa kalktı. Yavaş yavaş arz odasına yürüdü. Vaktiyle elleriyle yazdığı kitabeyi mırıldanarak okudu: "*Hasbünallahü ve ni'me'l-vekîl*" Her hususta işlerini Allah'a havale ettiğini ve O'nu vekil kıldığını yeniden kalbinden geçirdi. "Yüce Mevlam, azametine ve kudretine bin şükür ki vakt-i zamanında bize bunu boşuna yazdırmamışsın!" Arkasında sadrazam odaya adımını attı. İçerideki herkes başlarını yere eğip padişahı bekliyorlardı. Padişah ağır adımlarla tahtın yanından

geçip elmas mahfazasının yanına vardı. Temkinli hareketler yaparak avucundaki elması yerine oturttu. Cam kapağını kapatıp kilidini kurdu. Bostancıbaşıya seslenir gibi herkesin dikkatini çekti:

"Herkes baksın ve görsün ki Kaşıkçı Elması hazinemizin zenginliğidir. Ama bilesiniz ki benim hazinemdeki asıl elmaslar, sizlersiniz, sadık kullarımdır. Şimdi dağılabilirsiniz, Bostancı ağa, sen şu mücevheri yarına kadar burada tut, sonra hazine dairesine götürülsün!"

"Emrinizdir, hünkârım!"

Odadakiler birer ikişer çıkınca padişah ile sadrazam yalnız kaldılar. İkisi de üzgündü. Sadrazam, padişah hazretlerinin elması yerine koyuş biçimi ve konuştuğu iki üç cümleyle bütün soygunu zihinlerden bertaraf ettiğini düşündü. Hiç kimse "Sarayda soygun olmuş!" gibi bir cümle kuramazdı artık. Onun zekâsına ve birkaç cümleyle aldığı önleme hayran kaldı. Şimdi herkes elması yerinden padişahın aldığını konuşacak, kimse soygun ihtimalinden bahsetmeyecekti. Sadrazam sonucu söyledi:

"İş ki hırsızların ağızlarını sıkı tutmalarını sağlamaktır!"

"Onu sen bana bırak vezir-i azizim. Hepsini toplayıp getir bana. Hadiseyi bilen veya görev alan herkesi!"

"Başım üzere hünkârım. Yarın akçelerini ödeme günüdür. Hepsi bir arada olmayacaktır ama kulunuz burunlarına birer halka takıp sürükleme pahasına hepsini buldurur huzurunuza yine getiririm."

"Asla!.. İzzet ü ikram ile getirilsinler! Bunu hak ettiler."

Sonra da kendi kendine mırıldandı:

"Dinsizin hakkından imansız gelirmiş!"

PENÇE PENÇEYE HIRLAŞMAK

Soygundan bir gün sonra

"Dinsizin hakkından imansız gelirmiş! Elime geçirirsem kemiklerini ayıracağım o Porsuk şerefsizinin!"

"Dur öyle bülbül! Senin kitabını getirmedi diye kızıyorsan, senden evvel ben elmas yüzünden parçalayacağım alçağı!"

"Sakin olun ağalar, biraz sakin... Dünden beri hâlâ kendinize gelemediniz. Bunca telaş yeter. Düşünelim... Tek suçlu Porsuk değil herhalde, hepimizde hata olabilir. Şimdilik soygun haberi yayılmadığına göre telaşa mahal yoktur. Lakin mühim olan elmasın akıbetini öğrenmektir. Eğer elmasımız Porsuk'taysa neler yaptığını veya başına neler geldiğini de öğreniriz; tabii onu bulabilirsek! Ben hâlâ o çocuğun böyle bir işe kalkışacağına inanmıyorum. Başına bir iş geldiği muhakkak. Belki yakalandı. Belki hayatı tehlikede. Belki yardımımıza ihtiyacı var. Ve biz burda durmuş zihinlerimizde onu infaz ediyoruz."

Cebeci Han'ın küçük odasında dört kişi kuşluk vaktinde buluşmuşlardı. Aralarında bir tek Hırsız Zahid eksikti; nam-ı diğer Porsuk. Plana göre öğleye doğru Tilki soygun bedeli olan altınları getirecek, herkes payını alacak, sonra vedalaşılıp mesele kapatılacaktı. Ama Porsuk'un ortalarda görünmemesi durumları tam tersine çeviriyordu. Hepsi elmasın sahte çıkmasının vebaliyle kıvranmaktaydılar. Umutları, Porsuk'un bir yerlerden çıkıp gelmesi ve hakiki elması masaya bırakıvermesiydi. Bu yüzden aralarında tartışırken bile kulakları ve gözleri kapıya kilitlenmiş gibiydi. Şimdilik

sadrazam ile padişah, elmasın sahte olduğunu bilmiyorlardı ama öğrenme ihtimalleri yürekleri titretiyordu. Zindan Şeyhi'nin Porsuk hakkındaki iyimser fikirlerine inanmak istiyor ama düştükleri çaresiz durum için de endişelenmeden edemiyorlardı. Aralarında en fazla korku Cündî Beşe'nin kalbindeydi; çünkü dün sadrazama ulaştırdığı elmasın sahte olduğunu az evvel öğrenmişti. Durmadan "Felaket!" diye mırıldanıyordu içinden. Sadrazam kendisine güvenmiş ve casus olarak bu adamların arasına yerleştirmişti. Dahası soygunun Tilki'si olmuştu. Bu durumda elmasın sahte çıkmasının hesabını da kendinden soracağı aşikardı. Bebeğinin doğumuna bile sevinemeden nasıl bir uğursuzluğa çattığını düşünüp durmaktan yorulmuş vaziyetteydi. Sadrazamın "Sen ve ben masumuz!" demesi elmasın sahteliğini öğrenesiye kadar geçerliydi elbette.

Kızıl Mücellit yumruklarını sıkmış hâlâ "Porsuuuuk!.. Ah Porsuk!.." diye dişlerini gıcırdatarak odayı arşınlıyor, arada sırada küfürler savuruyordu. Öfke ruhunu ele geçirmiş gibiydi. Ona göre Porsuk'un kayıp olması yalnızca elmasın değil, *Risale-i Gâyetü'l-Hakîm*'in de hayal olması demekti. İnşallah az sonra Tilki ödemeyi gönderir de altınlar paylaşılırdı. Aklına koymuştu, hissesini alır almaz kitabı da unutup bu şehirden kaçıp gidecekti. O sırada Yuvanaki ödeme bile istemeden şehri terk edeceğini söyleyiverdi:

"Benim için en iyisi ecnebi krallardan birinin sarayında kuyumcu olmak. derhâl bu şehirden kaçmam lazım. İtibarım, ismim, ailem, mesleğim... Her şey harap olmadan... Alacağım para da sizin olsun..."

Zindan Şeyhi Ubeydullah Ağa onun sözünü keser gibi içindekini döktü:

"Ağalar, sakin olun. Bugün ödememizi alalım, sonra Porsuk'un akıbetini öğrenmeye bakalım. Eğer bizden ayrı plan

yaptıysa bunu tek başına yapmamıştır. Düşünün bakalım, kim bizi tuzağa düşürmek isteyebilir?"

"Soygundan haber olan biri olmalı, bizi bilen ama bizim bilmediğimiz biri."

"Porsuk'a reddedemeyeceği bir menfaat sağlamış olmalı!"

"Onun tek menfaati Tavşan'ına kavuşmaktı."

"Beyhude onu aklamaya çalışma aslanım. Seninki saman altından sular yürütmüş besbelli. Üstelik onca güven sözlerine rağmen."

"Bunu yapacak biri değ..."

Zindan Şeyhi kelimenin gerisini yutup herkese susmasını işaret etti. Önce pencereye baktı. Kuzgun camı tıklatıp duruyordu. Sonra kapıdan da ayrı bir tıkırtının geldiğini duydu. Parmaklarının ucuna basarak kapıya ilerledi. Odada herkes susmuştu. Çıt çıkmıyordu. Tilki'nin gelme vakti henüz tamam olmamıştı. O halde gelen Porsuk'tu. Herkesin içinden geçen aynı temenni. Zindan Şeyhi kulağını kapıya dayayıp dışarıyı dinlemek istediği anda kapının altından bir pusula atıldı. Şeyh bir müddet pusulaya baktı. Dışarıda uzaklaşan ayak seslerini duydu. Sonra pusulayı alıp herkesin dikkat kesildiği anda yüksek sesle okudu:

"Anka avcısı! Tez vakitte Langa Bostanı'na kemiğe gelesin! Tilki"

Aslan Ağa önce Cündî Beşe'ye baktı. Sadrazamın soygun ıstılahlarıyla şifreli mesaj göndermesini yadırgamadı. İçlerine yerleştirdiği casustan takma isimleri de öğrenmiş olmalıydı. Öğrenmekle yetinmeyip bir de dalga geçiyordu anlaşılan. Yine de iyi haberdi. Yüzünde gülümseme belirdi:

"Evet arkadaşlar, planımız yürüyor. Kimse elmasın sahte olduğunu anlamadı. Ben gidip Tilki'den altınlarınızı alayım. Burada paylaşırız. Sonra herkes başının çaresine bakar."

"Langa Bostanı'na ben de gelmek istiyorum."

"Pusula yalnızca beni çağırıyor."

"İyi ya işte, Langa Bostanı bu, adam keserler!"

Zindan Şeyhi, Kızıl Mücellit'in sözlerindeki imayı anlamıştı. Gözünün içine baktı:

"Kırk yıllık güvene ne oldu Tûtî Ağa?"

"Güveni ilk bozan Porsuk olmasaydı ben de sana güvenirdim dostum. Ayrıca ben seni korumak için gelsem ne olur?!"

Zindan Şeyhi öfkesinden duvarı yumrukladı:

"İnsanız bre!"

Kızıl Mücellit bu sefer imalı konuştu:

"Ben de bunu söylüyorum işte, neticede insanız..."

Cündî Beşe araya girdi

"O vakit ben de gelirim!"

Son kelimeleri Yuvanaki söyledi:

"Hep birlikte gidiyoruz!"

Uzaktan Kocamustafapaşa Camii minaresindeki müezzinin öğle ezanı duyulurken bostanlar arasında kendilerini bekleyecek olan Tilki'yi aramaya başladılar. Koca sadrazam tebdil kıyafet geleceğinden saklana gizlene buluşacaklarını tahmin ediyorlardı. Marul tarlaları, lahana, havuç, pancar öbekleri, uzakta da ahırlardan gelen inek böğürtüleri, yoğurtçu çıngırakları... Mandıraların önündeki omzu sırıklı birkaç yoğurt satıcısı dışında kimse ortalıkta görünmüyordu. Çok uzaklarda ise gezinti için gelmiş aileler vardı. Çevrede gizli kapaklı iş görülecek tek yer Bayrampaşa Deresi'nin kıyılarındaki mısır tarlalarıydı. Oraya doğru ilerlemeye başladıklarında uzaktaki söğüt ağaçlarının arasından sanki at kişnemeleri duyar gibi oldular. Elbette ya, devletin koca veziri gizli kapaklı işler çevirip de soygun ücretini hırsızlara herkesin gözü önünde verecek değildi ya! Mısır

tarlalarını geride bırakıp dere üzerindeki ahşap köprüyü geçtikleri anda çevrelerini ellerinde piştovlarıyla kırmızı fesli askerler sarıverdi. On kadar Asâkir-i Mansûre neferi, iki zabit.

"Kıpırdamayın!"

Ayasofya'dan ikindi cemaati dağılırken bir at arabasının içinde, elleri bağlanıp sırt sırta istiflenmiş olarak çalkana çalkana Bab-ı Hümayun'dan girdiler. Babussaade'de sadrazam kendilerini karşıladı ve tek kelime etmeden önlerine düşüp kapının öte yanında arz odasına yürüdü. Sadrazam işin içinde olduğuna göre son merhale bizzat Sultan Mahmut'un huzuru olmalıydı. Yanlarınca yürüyen Mansûre neferleri başlarını yere eğdirecek şekilde enselerinden tutmuş sürüklüyorlardı. Elbette kaş altından nerede olduklarını kestirmeye çalışmalarına mâni olamadılar. Zindan Şeyhi kaçamak bakışlarla odanın ve oda ortasında duran tahtın ihtişamını izlerken "Meğer sarayda çalınacak ne çok şey varmış!" diye geçirdi içinden. Mücellit'in gözü kitap raflarına kaydı. Yuvanaki de kendi elinden çıkan bazı mücevherleri tanımaya çalışıyordu.

Zindan Şeyhi bütün bu olanları kendinden biliyor ve başkalarının da başını yakmış olmanın ıstırabını taşıyordu. Ücretlerini almaya gidip kıskıvrak buraya getirildiklerine göre işler sarpa sarmıştı. Sadrazam işin içindeydi madem, bir çıkış yolu da olabilirdi. En kötü ihtimalle itirafçı kesilir, herşeyin sorumluluğunu bizzat sadrazama yüklerdi. Cündî Beşe'yi de şahit tutardı. Belki başlarını kurtarmaya yetmezdi ama en azından cezaları hafifler, üstelik padişah da kendine seçtiği sadrazamının foyasını öğrenirdi. Zindandaki hayata alışmış, hatta dışarıdan hayırlı bir ömür sürdüğüne

bile kanaat getirmişken bütün bu soygun macerasını başlarına o açmamış mıydı; şimdi cezasını çeksindi. Kendilerini ödüllendirmesi gerekirken şimdi tutup saraya getirmek de neydi; padişah huzuruna. Üstelik ekibin tamamı... Soygun kadrosunu başka kim bilebilir, ödeme bahanesiyle kendini Langa Bostanı'na ondan başka kim çağırabilirdi?

Yanınca ilerleyen adımları saydı, dört suçlu. Hepsi karşılıklı güveni yitirdikleri için buradaydılar. Eğer hırs yapıp bostana kendisiyle birlikte gelmek istemeselerdi meseleyi sadrazamla gizli kapaklı çözmek daha kolay olabilirdi. Birden aklına geldi; eski dostları henüz Tilki'nin sadrazam olduğunu bilmiyorlardı. Huzurda bunu dillendirecek olursa çıldırdığını veya iftirada bulunduğunu düşüneceklerdi. Ne söylese, padişahın huzurunda "paçayı kurtarmak isteyen bir suçlu" hezeyanına dönecekti. Tek şahit gösterebileceği Cündî Beşe'nin ise sadrazamın yanını tutacağı aşikârdı.

Babussaade eşiklerine geldiklerinde saydığı adımlara yeniden baktı. Her biri yere titrer gibi basıyordu. Az sonra suç mahalline getirileceklerini hissetmiş olmalıydılar. Muhtemelen Langa Bostanı'na vardıkları için pişmanlıkla kendilerine sövüp sayıyorlardı. Ne yapacağını, ne yapabileceğini kestiremedi. Çaresizdi. Kaderine ilerlemekten gayrı elinden bir şeyin gelmeyeceğini anladı. Belki de her şeyi oluruna bırakma vaktiydi: *"Mevla görelim neyler..."*

Padişah taht odasına girdi. Mahkûmlar dizleri üstünde, muhafızlar has duruşta, sadrazam da el pençe vaziyette. Ağır ağır ilerleyip tahtına oturdu. Mahkûmların dizleri üstünde durmaktan ıstırap çektiklerini görebiliyordu. Uzun süre bu halde bekletilmiş olmalıydılar. Vezire baktı:

"Lala! Huzurumuz izzet ü ikram ile olsa gerek değil midir?"

"Diz üstü beklemek bunlara yeterli izzet ü ikramdır hünkârım. Her bireri muzır işlere bulaşmış yaramaz adamlar!"

Padişah önce hepsinin ayağa kalkmasını, ardından da kapıda bekleşen muhafızların çekilmelerini söyledi. Maksadı soygun ekibiyle yalnız kalmaktı. Her biri mahkûm edasıyla bekleşen adamları tek tek gözden geçirdi. Korktukları belliydi. Önce onları korkularından kurtarmak gerekiyordu. Söyleyeceklerinden sonra çok şaşıracaklardı muhakkak. Belki oyuna getirildiklerini düşünüp padişah huzurunda olmaması gereken bir taşkınlık bile yapacaklardı. Bu yüzden kendisini sükunetle dinlemeleri önemliydi. Şefkatli bir baba edasıyla nasihate başladı:

"Bazen kader sevk eder, kişi istemediği şeyleri yapmak zorunda kalır. Sizin de bu cürmü isteyerek işlemediğinize inanmak isterim; zira ki bu elması çalmanızı vezirime bizzat ben buyurdum. Garip bulsanız da hakikat budur! Kastım sarayın emniyetini teftiş ile herkesin vazifesini yapıp yapmadığını bilip ona göre tedbir almaktı. Velhasıl, sizler bilmeden de olsa benim emrimi yerine getirmiş oldunuz. Bu durumda bile isteye yapılan ile mecburiyet arasında şeriatın hükmü değişir. Biri masum diğeri suçlu çıkar. Sizleri suçlu kabul etmektense maharet erbabı kullarım olarak görmeyi yeğlerim. Yine de adalet neyi emrederse o yapılmalıdır. Hırsızlık, bir başkası için bile yapılsa cürümdür. Benim adil bir hükümdar olduğumu cümle âlem bilir. Adil olmasam "Adlî" mahlasıyla şiirler yazmaz, kitabeler hakkettirmezdim. Sonuçta devlet hazinesinden elmas çaldınız. Şahsi mülküm olsaydı belki sizi affederdim ama devlet hazinesine aitse, değil bir elmasın, bir iğnenin dahi hesabını sormak hükümranlığımın sorumluluğudur."

Padişahın söyledikleri herkesin ağzını açık bırakmıştı. İlk anda oyuna getirilmenin şaşkınlığını yaşadılar. Sonra yaptıklarının bir cürüm olmayacağını düşünüp ferahladılar. Ardından da çaldıkları elmasın sahteliğini yeniden hatırlayıp

yeniden titremeye başladılar. İşler tamamen sarpa sarıyordu. Neyse ki padişah onları düşüncelerinden koparark emrini vermekte gecikmedi:

"Benim vezirim, buyruğumdur ki, bunların her birerinin tabanlarına ellişer kızılcık değnek vurulsun. Giderken de her birerine söz verilen biner Adlî altın lira şahsî hazinemden avuçlarına sayılsın. Bu hükmün yürürlüğü soygunu gizli tutma şartına bağlıdır. Herhangi biri herhangi bir zamanda veya mekânda, elmasa yahut soyguna dair bir lakırdı ederse ellişer değnek ellişer yıl zindan, biner altın lira da en yakınından başlayarak biner kişinin hayatlarını zindana çevirmek şeklinde tecelli edecektir. Anlaşıldı mı?"

Odada bir sessizlik başladı. Büyük Tilki'nin padişah olduğunu öğrenmek herkesi şaşırtmıştı. Özellikle de Zindan Şeyhi'ni. Sadrazamın teklifiyle giriştiği işin ta başından itibaren padişaha hizmet kastıyla yapıldığını düşünmek içinde buruk bir rüzgâr estirdi. Duruma sevinmeli mi, üzülmeli mi bilemedi. Duyduklarının hem iyi hem kötü cephesi olabilirdi. Paralarının ödenecek olması ekibini sessiz kalmaya razı edebilirdi ama Porsuk'un ortalarda olmayışı her biri için büyük tehlike sayılırdı. Arkadaşlarına baktı. Hiç kimse henüz padişaha teşekkür edip eteğini öpmediğine göre aynı endişeyi onların da taşıdığını hissetti. Padişaha bir arkadaşlarının kayıp, elmasın da sahte olduğunu bildirmekten başka çareleri yoktu. Önce birincisini bildirmek gerekirdi. Öte yandan padişah teşekkür ve minnet bekliyordu. Ama duyacaklarını da duyması gerekirdi:

"Devletlü hünkârım, dünya durdukça durun, siz hem başı büyük, hem işi büyük efendimizsiniz. Daima medhini duyduğumuz adaletinizi az evvel kullarınıza gösterdiniz, bahşettiniz, devletiniz var olsun. Lakin bu hükmü kabul etmemiz mümkün değildir. Zat-ı şahanelerinin de çok itibar ettiğiniz

Koca Ragıp Paşa merhumun "Şecaat arz ederken merd-i kıptî sirkatin söyler[1]" mısraı malumunuzdur, şairsiniz. Ola ki az evvel buyurduğunuz hükümden haberi olmayan birileri boş-boğazlık edip başardığı işle övünmeye kalkabilir."

Padişah durumu tam anlamamıştı. Öfkeyle kükredi:

"Laf geveleme efendi. Hükmümden haberi olması gereken biri mi var?"

"Beli hünkârım. Biz beş kişiydik. Şu mahfazadan Kaşıkçı Elması'nı uçuran beşinci kulunuzu şimdi biz dahi bulamıyoruz. Sarayınıza girdikten sonra sırra kadem bastı, geri dönmedi. Akıbetinden endişe duymakla birlikte art niyetinden de emin olamıyoruz. İşte bu yüzden adaletli hükmünüze rağmen, işlediğimiz cürmün duyulmamasına dair hiçbirimiz söz veremeyiz. Zannımıza göre arkadaşımız hâlâ sarayınızdadır. Onun bulunma mesuliyeti zat-ı şahanelerine mahsustur. Arkadaşımız bulunup bize teslim edilirse hükmünüz yürüyecektir. Değilse değneğe razıyız ve altından da vazgeçebiliriz. Efendimiz, hâl-i perişânımız budur ki hiçbirimizde başkası adına size söz verebilecek mecal yoktur!"

Padişah, kaftanının eteğini eliyle savurarak üç adım atıp tahtına oturdu. Öfkesi sesine de yansıyordu:

"Bre sen ne söylediğinin farkında mısın? Sarayımda bir adamın dünden beri gizleniyor olması, elmasın çalınmasından daha büyük bir emniyetsizliktir."

---

[1] Vezir Koca Ragıp Paşa Sultan Mahmut'tan yarım asır kadar evvel yaşamış ünlü vezir ve şairdir. Sultan Mahmut onun devlet adamlığını da şairliğini de çok beğenir, her fırsatta adını anarmış. Paşa'nın hikmetli beyitleri atasözü gibi yüzyıllarca dilden dile anılmıştır. Beytin aslı şöyledir: "Meyân-ı güft ü gûda bed-meniş îhâm eder kubhun / Şecaat arz ederken merd-i kıptî sirkatin söyler" Demek olur ki: "Mayası bozuk olanlar dedikodu kabilinden konuşurken işledikleri kabahatlerle övünmeye kalkarlar. Bu tıpkı, çingene beyinin kahramanlığını anlatırken, şöyle çarptım, böyle yürüttüm, öyle bir çaldım ki kabilinden övünmesine benzer."

Sonra öfkeyle sadrazama döndü:

"Efendi! Sen ki vezir-i Aristo-tedbîrsin! Doğru mudur duyduğum?"

Sadrazam afallayıvermişti. Zindan Şeyhi'nin kendisiyle beş kişilik bir ekip pazarlığı yaptığını ancak o anda hatırladı. Yine de gözleri Cündî Beşe'yi aradı. Onun tasdik anlamında başını sallamasıyla da olayı kabullenmek zorunda kaldı:

"I-hım... Be-beli hünkârım, hırsız makulesinin beş kişiden ibaret olduğu bilgim dahilindedir."

"Bu ne tedbirsizlik efendi!.. Kethüdamız Halet Efendi haklıydı galiba, senin dikkatin azmış. İmdi, derhâl bütün saray aranacaktır, fare deliklerine kadar... Bunlar da sarayın tomruğuna, odunluğa götürülsün, arkadaşları bulunasıya kadar hükmün ceza kısmını infaza başlayın. Yarın bulunacak hergele de ceza çekecekler listesine eklenip saltanatın intikamı alınacaktır elbette!"

Padişahın birden intikamdan söz etmesi taht odasındaki herkesin irkilmesine yol açmıştı. En çok da vezir tedirgin olmuştu. Saltanatın intikamı, saltanata ihanet edenleri bağlardı. Hırsızların devletten bir şey çalmaları ihanet kabul edilebilir miydi? Danışıklı bile olsa, kendi vatanından çalmak ihanetin dik âlâsıydı. Saltanata karşı vazifesini yerine getirmemek ise vatan hizmetinden kaçmak sayılırdı. Vatana hizmetten kaçmak da bir tür ihanet sayılırdı. Bu durumda vezir hizmet edeyim derken ihanet etmiş hükmüne girebilirdi. Zindan Şeyhi birden bostancıbaşıyı hatırladı. Kendini nasıl da gizleyip olayların dışında kalabiliyordu? Oysa bu meselede ihanetinde kesinlik olan biri varsa o da bostancıbaşıydı ve padişah henüz onun bu işte parmağı olduğunu bilmiyordu. Şimdilik bilmemesinin iyi olacağını düşündü. Böylesi herkesin yararına olurdu. En azından sultan hazretleri memleketinin ve sarayının emniyetini kime teslim ettiğini öğrenip

de ikinci bir kahra zorlanmayacak, ikinci bir öfke tufanına tutulmayacaktı. Hafazanallah yüreğine inme inerdi!.. Yarın sorguya çekildiklerinde gerekirse ifşa etmeye karar verdi. İçinden, "Bereket vere de padişah bu gece fevri bir karar alıp hepimizi idam ettirmesin!" diye geçirdi. Vak'a-i Hayriye'den bu yana yaşananlar onun adil olduğu kadar kindar ve acımasız olduğunu da herkese göstermişti çünkü. İhanetini ima ettiği sadrazam hazretleri iki yılı aşkındır onun mührünü taşıyordu ve ağzından amaçsız bir söz çıktığına hiç şahit olunmamıştı. Halet Efendi'nin "dikkatsizin biri" demesi de halk nazarında her zamanki boş lakırdılardan kabul ediliyordu. Yoksa bütün devlet erbabı onun, söylediği her kelimenin arkasında durduğunu ve asla boşa konuşmadığını bilirdi. Memleketin her yerinde hemen her şeyin savrulduğu son altı aydır çok dirayetli bir yönetim yürüttüğü ise takdirle karşılanıyordu. Bütün bunlara rağmen padişahın intikam tehdidi elbette ürkülecek meseleydi. Nitekim sadrazamın dili tutulmuş gibiydi. Onun yerine Zindan Şeyhi, sık sık mahkûmlara tekrarladığı bir şefkat cümlesini mırıldandı; belli belirsiz:

"Efendimiz, büyükler demişlerdir ki yiğitlik intikam almak değil, tahammül etmektir."

SORGU SUAL VE YALANLAR...

Soygundan bir gün sonra

"Efendimiz, büyükler demişlerdir ki yiğitlik intikam almak değil, tahammül etmektir."

Zafîre Kadın, sadrazama âdeta akıl öğretiyordu. Daha dün soyguncubaşının padişaha söylediği bu yakarış cümlesini şimdi onun ağzından duymak sadrazamın asabını bozdu. Taht odasını terk ettikleri andan itibaren zihnini kurcalayan ama bir karşılığını bulamadığı bu cümle bütün gecesini kâbusa çevirmekle kalmamış şimdi kör gözüne parmağım, kanırtıyordu. Oysa dün akşam gece yarısına kadar süren aramalar, "Sarayda kaçak biri varmış!" fısıltılarının getirdiği tedirginlik, sarayın güvenliğini teftiş etmek için girişilen soygunun ters tepip emniyetsizliğe yol açması, saray halkının homurdanmaları, Sultan Mahmut hasetçilerinin ve muhaliflerinin dedikoduları falan derken sadrazamın bütün tahammülünü zorlamış ama padişahın sözünü ettiği intikamı bertaraf edememiş gibiydi. Peki yiğitlik hangisindeydi; tahammül mü, intikam mı?

İçinde bulunduğu durumdan endişe duydu. Dünden bu yana olanları yeniden zihninden akıttı. Padişah taht odasına terk ettikten sonra kendisi saraydan ayrılmamış, bir tür tevkifhane gibi kullanılan saray tomruğuna uğrayıp hem suçluları teftiş etmiş, hem de Cündî Beşe ile baş başa görüşmüştü. Cündî soygun işine karışan saraylı bir kadın ile bir Tavşan'dan söz ediyordu. Bunun üzerine gecenin o vaktinde bostancıbaşıyı huzuruna çağırtıp cuma vaktinden bu yana

sarayda olağanın dışında bir hadise yaşanıp yaşanmadığını araştırmıştı. Sonrası tam bir sorgulama faslıydı ve gece yarısında bile saray bahçesinde ve koridorlarında hâlâ fenerler ve çerağlar dolaşıyordu.

Gece boyunca sadrazam, o gün nöbet tutan veya vazife başında bulunan herkesi tek tek huzuruna getirtip bizzat sorguladı. Nafile!.. Olağandışı bir hal görünmüyordu. Yalnızca bir muhafız, taşlıkta dökülen yemekten söz etmişti. Gece yarısında her şey sonuçsuz kalınca sadrazam o nöbetçiyi yeniden çağırttı. Taht odasının hemen önünde hiç yoktan bir yemek dökülüyor ve nöbetçiler on dakika oyalanıyorsa bunda bir bityeniği olabilirdi. Nöbetçi ayrıntıları anlatmaya başladığında sadrazamın zihninde her şey canlanmaya başladı. Gerisi çorap söküğüydü. Önce mutfaktan yemek almaya gelen harem hizmetlilerinin kimler oldukları, bunlardan hangilerinin daha sonra avluda yahut kendi odasının dışında görüldüğü bir bir araştırıldı. Teheccüt vaktine kadar süren soruşturmadan sonra karşısına bir isim çıktı: Cariye Rila... Ve sıra Rila'yı sorgulamaya geldi. Hayret Rila Hatun odasında yoktu. O bulunamayınca da oklar hâmîsi konumundaki Zafîre Kadın'ı gösterdi. Şiddetli bir yağmur ve fırtınanın başladığı gecenin ikinci yarısında Cündî Beşe'nin bahsettiği meçhul saraylı hanım bulunmuştu.

Sadrazam, Zafîre Kadın'ı sorgulamadan evvel hakkında bilgi edinmiş, Sultan Selim-i Salis'in şehit edildiği vakit Re'fet Kadınefendi'yle birlikte dehşeti yaşadığını, o gece gösterdiği yararlık sayesinde Re'fet Kadınefendi'nin himayesiyle sarayda yükseldiğini, kendisine cariyeler edinecek kadar güç ve zenginlik sahibi olduğunu öğrenmiş, ayrıca dirayetli ve zeki bir kadın karşısında bulunduğunu da fark etmişti. Bu saatte sıcak yatağından kaldırılıp sorguya çağırılması hoşuna gitmeyecekti. Kapısına gidecek kâhyaya bizzat

haremağasının eşlik etmesini istedi. Tahmininde yanılmıştı. Kâhyanın nazik davetine karşı Zafîre Kadın gayet nazik şekilde "Hay, hay... Sadrazam hazretlerinin davetine icabet şarttır elbette!" deyip kapıya ilerlemişti; sanki bu daveti bekler gibi. Daha sonradan haremağası onun bu tavrına çok şaşırdığını söyleyecek, "Bir bityeniği sezmiştim; hiç Zafîre Kadın'a göre bir itaat değildi" diyecekti. Zeki bir kadın neler olduğunu öğrenmek isterse sorguya çekeni sorguya çekip ağzından laf bile alabilirdi; gecenin sabaha evrilen vaktinde, buz kesen taş duvarlar arasında sorgu yürüten sadrazam hazretleri de çok yorgun ve çaresiz ise...

Sadrazam, münasebetsiz bir vakitte yatağından kaldırılıp karşısına getirilen bir hanıma nazik davranma çabasındaydı:

"Hanımefendi! Hizmetkârınız Rila Hatun nerededir, biliyor musunuz?"

Cevap hayli ilginç ve pervasızdı:

"Şu anda gerdek telaşındadır herhalde!"

"?"

"Dün gönül verdiği bir delikanlıyla nikâhlarını kıyıp başgöz ettik de!"

Sadrazam huzurundaki kadının doğru kişi olduğuna kanaat getirdi ve nezaketten sorgu tavrına geçiverdi:

"Kim bu delikanlı?"

"Kim olduğunu az biliyorum ama âşık olduğunu çok iyi biliyorum."

"Az olandan başlayalım."

"Adı Zahid dediler. Halefiniz olan sabık sadrazamın konağında kalem efendiliği gibi bir vazifedeyken hırsızlıktan zindana düşmüş!"

Sadrazam her şeyi zihninde canlandırmaya ve olayı çözmeye başladıysa da bilmezden gelip sorguya devam etti:

"Ne çalmış peki?"

"Yalnızca kalp çalmış; aradığınız şu Rila kızımın kalbini. Adı ordan hırsıza çıkmış."

"Hanımefendi siz buna inanıyor musunuz?"

"İnanmasam onları başgöz etmezdim! Dün cuma vaktinden sonraydı. Re'fet Kadınefendi çağırtıp rahmetli Sultan Selim yadigârı canfes bir kaftanın akik düğmelerinin yerlerinden kopmak üzere olduğunu, ibrişim iplikle dikilmesini rica ettiler. Rila kızım terzilikte pek maharetlidir. Kaftanı alıp odasına vardım. Ne göreyim, aşçı yamaklarından bir delikanlıyla diz dize, yanak yanağa. Önce kapıyı üzerlerine kilitleyip muhafızlardan birine haber vermeyi düşündüm. Rila'yı o anda boğabilirdim. Birine gönül verip de başkasıyla oynaşmak alçaklık, zalimlik, ihanet, adına ne derseniz deyin cezayı hak eder. Üstelik de sarayda böyle bir rezaletin, daha kötüsü de benim dairemde yaşanmış olmasının utancını taşıyamayacağımı düşünüp çıldırdım. O sırada aşçı yamağıyla göz göze geldik. Hemen kalkıp elimi öptü. O vakit tanıdım, bu bizim bildiğimiz Hırsız Zahid'ti. Rila kızım ile bizzat buluşturduğum delikanlı. Hapisteyken saraya nasıl gelebildiğine hayret ede...."

Sadrazam sözünü kesti:

"Daha önce onları buluşturdunuz mu yani?"

"Hakiki âşıkların derdine deva olmayı sevap sayanlardan olmak kötü müdür paşa hazretleri! Daha önce yaptığımı dün de yaptım, hatta daha da ileri gidip imam efendiyi çağırdım, ikindi vaktinde dünya evine girmelerini sağladım."

"Şimdi neredeler?"

"Bindikleri Mısır kalyonu şu sıralarda muhtemelen Çanakkale Boğazı'na girmek üzeredir. İki geceyi gemi kamarasında geçirdikten sonra İskenderiye'de olacaklardır."

"Bu durumda size teşekkür borçluyuz hanımefendi; sevenleri buluşturan hayırseverliğiniz için... Lakin merak

ediyorum acaba şu Rila Hatun yahut âşık delikanlı Zahid'in çeyizlerinde bir elmas var mıydı?"

"Nasıl bir elmas sadrazam hazretleri?"

"Şöyle irice ve müstesna bir parça!"

"Durun bir dakika! Giderken sanki benden bir şey gizliyorlar gibime gelmişti. Ama hayır, hayır, Rila kızımın öyle bir elması yoktu. Zahid de aylardır hapishanedeydi, öyle bir elması nereden bulacak... Padişahımızın odasından Kaşıkçı Elması'nı da çalacak değiller ya!.. Üstelik Rila kızımı ben yetiştirdim, asla hırsız olamaz."

Sadrazam, elmasın çalındığından söz etmediği halde Zafîre Kadın bir yandan Rila Hatun sanki hırsızmış gibi anlaşılsın diye çanak tutuyor, diğer yandan onu hırsızlık suçundan güya kurtarmak istiyordu. Sadrazam bunu bir kenara yazdı. Sarayda öğleden bu yana Kaşıkçı Elması'nın çalındığına dair herhangi bir haber yayılmadığı halde kadının elması çalma lafı etmesi de ilginçti. Gece boyunca sarayda kaçak aratılmıştı ama asla arananın bir hırsız olduğu bilgisi dışarı sızdırılmamıştı. Kadın arananın bir hırsız olduğundan neredeyse emindi ve üstelik çalınanın Kaşıkçı Elması olduğunu da ima ediyordu. Daha da rahatlamış olarak sordu:

"Peki ama ya hırsız ise?!.."

"I-ıh!.. Bir elmas çalmaya aklı yetmez."

"Önden bir çeken, arkadan bir ittirenleri varsa neden olmasın?"

Bu cümle Zafîre Kadın'ı sarsmaya yetti. Sadrazam kendisini ya çeken ya ittiren zannediyor olabilir miydi? Bu vaktinde huzuruna çağırttığına göre soygun işinde muhakkak kendisinin de parmağını arıyordu. Onu kendinden uzak tutacak şekilde konuşmaya çalıştı:

"Eğer öyle birileri var ise çok cüretkâr veya çok cesur olmalıdır. Ve anladığım kadarıyla bir mücevheriniz çalınmış

olmalı. Bence Rila kızımdan da sevdiği delikanlıdan da beyhude şüphedesiniz. İkisi de akıllı çocuklardır ve sarayda mücevher hırsızı olmanın intiharla eşit sayılacağını bilirler."

Sadrazam konuşmanın bundan sonrasını daha açık ve cepheleri belirlemiş olarak sürdürmeyi yeğledi:

"Lakin elmasın da bir cazibesi olduğunu unutmayınız, uğruna ölümü göze aldıracak bir cazibe!"

"O kısımlarını ben bilmem sadrazam hazretleri. Müsaade ederseniz artık daireme çekilmek istiyorum."

"Hay hay hanımefendi, hay hay... Çekilebilirsiniz. Lakin yeniden görüşeceğimizi..."

Sadrazam sözün ardını açık bıraktı. Niyeti Zafîre Kadın'ın yüreğine korku salmak ve onu hataya zorlamaktı. Ama kadın sözlerini çok pişkin bir şekilde sürdürdü:

"Sizin yerinize ben olsaydım sadrazam hazretleri, bu iki genç ile hiç zaman tüketmezdim. Sevdiği kız için saraya gizlice girmeyi göze alan bir âşıktan söz ediyoruz, elmas onun neyine..."

"İşte itiraf ediyorsunuz, saraya gizlice girebiliyorsa..."

"Aşk hiçbir kitapta, hiçbir kanunda suç olmamıştır sadrazam hazretleri. Âşıklar affedilmeyi hak eder. Ben de onları affedip dün evlendirdim. Büyüklere kulak vermek lazımdır, hani demişlerdir ya, yiğitlik intikam almak değil, tahammül etmektir."

Sadrazam kadının pişkinliğine öfkelenmesine ve inadına intikam ve tahammüle vurgu yapmasına rağmen belli etmemeye çalıştı:

"İki gencin alelacele bir gemiye yazılıp şehirden kaçmalarına tahammül edilir amma hırsızlık yapmalarına tahammül edilemez hanımefendi. Onları kaçmaya teşvik eden biri olup olmadığı önemlidir. Sizce?"

"Bence sadrazam hazretleri, vakit geç oldu, artık gidip yatın! Biraz sonra güneş doğduğunda bu ülke sizden hizmet bekleyecek."

Zafîre Kadın kapıdan çıkarken sadrazam uzun uzun arkasından baktı. Dirayetli ve zeki bir kadındı. İstediği kadar bilgi veriyor, istemediğine ilgisiz kalıyordu. Kararını verdi, kadını mutlaka takip edecek ve söylediklerinin doğruluğunu araştıracaktı. En azından limandan kalkan gemilere baktıracak, gece yarısında İskenderiye limanına doğru hareket eden bir gemi olup olmadığını öğrenecekti. Kadın geminin güzergâhı kadar hangi vakitte hangi limanda olacağını da açık açık söylemişti. Kasten öğrenilmiş veya talim edilmiş bilgilerin kesinlik oranının alelade bilgiden daha yüksek olduğunu düşündü. *"Bir şey saklayan insanlar ifadelerini mutlaka kesin bilgilerle örterler."* Sadrazam yorgun gözlerle uzaklara bakıp başını iki yana sallarken mırıldanıyordu:

"Buna dünya derler, hiçbir gerçek gizli kalmaz!"

BOŞ İTİRAFLAR, BOŞ KALAN ELLER

Soygundan bir gün sonra

"Buna dünya derler, hiçbir gerçek gizli kalmaz! O yüzden bilmem gereken şeyleri şimdi anlat."

Zindan Şeyhi öfkeyle söylemişti bu cümleyi, henüz sabahın köründe ve uykusuz geçen bir gecenin sonunda. Zafîre Kadın'ın gerçek yüzünü görmenin getirdiği bir tür rahatlama içindeydi.

Saray tomruğunda gözaltında tutulan biri için bu ziyaret âdeta bir mucizeydi. Sarayda herkesin uyuduğu fecir aydınlığında, işte Zafîre Kadın karşısında duruyordu. Akşamdan bu yana onu düşünüp, soygunun düğümünü çözmesini ondan rica etme arzusuyla yanıp tutuşurken üstelik.

Tomruk muhafızlarını rüşvete razı ederek bu vakitte kendisini ziyaret edecek cüreti gösterdiğine göre konuşacakları önemli olmalıydı. Oysa bu kadına soygundan sonra hiç ortalıklarda görünmemek ve soygunun kendisiyle bağlantısını kurabilecek delilleri ortadan kaldırmak üzere talimat vermişti. Hırsızı alenen ziyarete gelmek, hele de böyle bir aşamada, belli bir tehlikeyi göze almak sayılırdı. İkinci talimat ise soygunun ortaya çıkması durumunda kimsenin birbiriyle irtibata geçmemesi üzerineydi. Kimsenin birbirini tanımama kuralına rağmen işte Zafîre Kadın karşısındaydı. Peki, bütün bunları göze aldıracak ve tehlikeye değecek ne olabilirdi? Karşısında duranın bir iyilik meleği mi, cellat mı olduğunu az sonra anlayacaktı:

"Neler oluyor Ubeydullah Ağa, Allah aşkına burada ne işiniz var?"

"Sadrazamın pençesi ensemize dokundu vesselam!.."

"Sabaha karşı beni görmek istemiş, nazikçe çağırtmış. Gelgelelim aramızdaki konuşmalar bir sorgulama gibiydi. Ne oldu, anlat bana."

"Bunu ben de size sorayım hanımefendi? Kilidimizin anahtarı Porsuk'ta. Ama Porsuk kayıp. Porsuk ile soygun esnasında birlikte olan sizdiniz. Orada ne oldu?"

"Sadrazam da bana Porsuk'u sorup durduydu! Bu soruya muhatap olacağım içime doğmuş olmalı ki soygundan hemen sonra Porsuk'u Tavşan'ıyla birlikte Tosun Paşa hazinesinden yıllık beş yüz altın ulufeye bağlayıp bir Ceneviz kalyonuna bindirdim. Mora'ya gittiler. Yani yerlerini biliyorum. Eğer sen başımıza dert olacaklarını düşünüyorsan müsterih ol."

"O ikisi olmazsa derdimizin daha büyük olacağını düşünüyorum!"

"Yani?"

"Yanisi; taht odasında ne oldu, bilmem lazım!"

"Her şey planlandığı gibi oldu ağa. Porsuk ile arka kapıdan odaya girdik. Gözlerimin önünde kilidi açıp elması aldı, küçük kadife keseye koydu ve kuzgunun ayağına bağladı. Sonra uç uç. Odadan çıkıp kapıyı eskisi gibi kilitledik. Porsuk Tavşan'ın yanına varıp muhafızın üzerine dökülen yemeği ve mermer zemini temizledi. Sonra Porsuk'un kaçması gerekiyordu. Ben odama döndüm. Taht odasında olanın hepsi bu!"

"Hepsi bu olamaz, sonrasını da bilmeliyim..."

"Aradan bir saat kadar geçince Rila kızım bana geldi. Porsuk'un mutfakta yakayı ele verdiğini söyledi. Derhâl koşup bütün itibarımı ve gücümü tehlikeye atma pahasına onu himayemde bir aşçı yamağıymış gibi sahiplendim. Kaçış başarısız olmuştu. Kaçağı saklamak ise kelleyi kütüğe koymak demekti. Rila'nın da başı belaya girecekti. İkisini sal

kapısından kaçırmayı düşündüm. Daha iyisi evli bir çift olarak göndermekti. Şefkatli yüreğim âşıkların hep kavuşmasından yanadır; iki sevdalıya ömür boyu mutluluk ve saadet dileyip Galata limanına gönderdim. Orada nikâhları kıyılacak ve ücra bir yere kaçırılacaklardı. Sizce de malumdur ki Mora bölgesi yurdumuzun ücra bir köşesi sayılır. Üstelik Yunan ayaklanmaları dolayısıyla da karmakarışıktır. Onları Kavala'ya gönderecektim, hedef şaşırtmak üzere Mora'ya yolladım. Belki bilirsiniz, limanda tam gece yarısında iki gemi kalkar. Biri Mısır'a diğeri Ceneviz'e. Ceneviz gemisinin kaptanını eskiden tanırım. Bir pusula yazıp onları kaptana emanet ettim. Artık gönlüm rahat. İşte benim cephemden olup biten her şey bu! Ama şimdi şaşkınım. İşler nerede aksadı bilmem gerekiyor. Bu yüzden buradayım. Aklımda sorular var, cevaplarını bulmam gereken sorular..."

Zindan Şeyhi, Zafîre Kadın'ın hakikati söylediğinden emin olamadı. Ama çok kurnazca davrandığının farkındaydı. Onun hikâyesine inanmış göründü ve sorularına fırsat bırakmadan kendi aklındaki sorularla onu didiklemeye başladı:

"Ben de sorulara boğulmuş vaziyetteyim. Siz elması kuzgunun ayağına bağladıysanız, kuzgunun getirdiği elmas nasıl sahte olabilir?"

"Sahte mi?"

"Maalesef!... Ve aslı her neredeyse bir tek Porsuk biliyor. Eğer öyleyse Porsuk'un Ceneviz gemisinden Mora'da değil ta Venedik'te ineceğinden emin olabilirsin. Yani seni de aldatmış olacağı kesin."

"Hemen suçu ona atmayın ağa, zavallı bir âşıktan bunca cüretli hareket beklemek iftira olmaz mı?"

"Hanımefendi, bunun aksini düşünmek şüpheleri sizin üzerinize..."

"Küstahlaşma ağa! Bunu telaffuza nasıl cüret edersin?"

"O halde elması Porsuk'tan başka kim çalabilir?!.."

"İkisi birden afalladılar. İkisinin de zihninden aynı kişi geçti. Tıpkı ikisinin de dilinden aynı ismin dökülmesi gibi:

"Tavşan!?.."

"Aman Allah'ım!.. Hah, hah, ha... Bak işte kızımın beni bile kandırmış olmasını şimdi alkışlamam lazım."

"Herkesi kandırdı öyle mi!"

"Bereket versin peşlerine adam takmıştım. Hani yeni evli çiftler yaban ellerde bir zorlukla karşılaşmasın diye! Anlarsın ya ağa!.."

"İyi yapmışsınız. Hepimizin kurtuluşu Tavşan ile Porsuk'a bağlı. Derhâl adamınızla irtibata geçip cebren veya hileyle o ikisinin İstanbul'a dönmesini sağlamak zorundasınız. Aksi takdirde bayramımız matem, zilhiccemiz muharremdir. Tabii eğer bu gece yarısında Tavşan ile Porsuk gibi başka bir gemiye atlayıp arkalarından gitmeyecekseniz."

Zafîre Kadın bu son cümlenin bir tehdit taşıdığını hemen anlayıvermişti:

"O nasıl lakırdı ağa! Siz beni ahde vefa göstermeyenlerden mi bilirsiniz?"

"Asla. Söylediğimi size bir tavsiye olarak söyledim. Bizim başımız zaten dertte, bari siz kendinizi kurtarın anlamında."

"Hayır, gitmeyeceğim. Bilakis burada kalıp mümkün olursa size yardım edeceğim. Ama önce sizin düşüncelerinizi öğrenmem lazım; bu önemli. Siz de biliyorsunuz ki Tavşan bu işi kendi başına kurmuş olamaz. Bir yerlerde bilmediğimiz bir Tilki yahut Çakal olmalı. Kim olabilir, bir tahmininiz var mı?"

Zindan Şeyhi, Zafîre Kadın'ın ağzından bu cümleyi de duyunca her şeyin kilidinin karşısında durduğunu anlayıverdi. Muhtemelen Porsuk'un aynı zamanda Tilki olduğunu ona kabul ettirmeye çalışıyordu. Böylece Porsuk ile Tavşan

gerçek sorumlular olarak aranırken kendisi rahatça bir yerlere kaçabilecekti. *"Sen az çakal değilmişsin kadın!"* Zahid'i tanıyordu. Rila Hatun'dan gayrı bir düşüncesi yoktu. Kendi başına böyle bir işe kalkışmazdı. Üstelik Rila Hatun'un da elmas zengini olma hayali saçmalıktan ibaretti. Her ikisinin de gözlerini döndüren aşk, bunlara müsaade etmezdi. Düşündü. Karşısındaki kadının tavırlarını yeniden gözlemledi. Evet, hırsız suç bastırmaya gelmişti ve artık kinayeli lafların gereği yoktu. Doğrudan konuya girmek gerekiyordu. Belli ki Zafîre Kadın Porsuk'u veya Tavşan'ı bir şekilde kandırmış, daha arz odasından çıkmadan elmasa el koymuştu. Bunu el çabukluğuyla yapabileceği gibi Porsuk'u Rila hakkında tehdit ederek de yapmış olabilirdi. Belki de Porsuk'un güveninden yararlanmıştı. Onu durmadan güven duygusuyla doldurmuş olduğuna şimdi pişmandı. Herkese güvenenin aldanması da bir tür güvensizlikti çünkü.

Zafîre Kadın'a baktı. Ona mağlup olmak nefsine ağır geldi. Nasıl olup da kanmıştı? Ama saraydan bir kadına ihtiyaç duyduğunda bundan başkası kendisine evet demezdi ki? Sorduğu birkaç kişi onun Re'fet Kadınefendi'nin ilerleyen yaşından istifade ile haremde otorite sahibi olduğunu söylemiş, elbiseye uygun kumaştır demişlerdi. Yanıldığını şimdi anlıyordu. Sonuç ortadaydı; kuzgunun kendisine sahte elması getirmesi belki de onun yüzündendi. Üstelik bu kadın elmasın hesabını kendisinden sorma cüretinde bulunuyor, neredeyse suçu ona yıkıyordu. *"Aleyhime şahitlik etmeden önceki merhale..."* Biriken öfkesinin ruhuna ağır geldiğini hissetti. Kadının üzerine atılıp boğsa daha iyiydi. Ama bu, öfkeyle kalkıp ziyanla oturmak olurdu. Böyle durumlarda alttan almak ve duyguları belli etmemek her zaman en doğru yoldu. Azıcık da sitem gösterisi belki. Önceki cümlesini bir ton yükseltti:

"Hanımefendi, tekrar ediyorum, buna dünya derler, hiçbir gerçek gizli kalmaz! Bilmem gereken şeyler varsa şimdi söyle."

Kadın ne tehdit ne siteme aldırış etti. Bilakis suç bastırdı:

"Bilinmesi gereken bir şey varsa sizdedir ağa. Bir ormanda yem kaybolursa onu bulmak ormanın Aslan'ına düşer!"

Zindan Şeyhi son cümleyi işitince Çakal'ın her şeye hazırlıklı olduğundan ve kesinlikle buraya ağız aramaya geldiğinden emin oldu. Yalnızca han odasındakilerin bilmesi gereken şifre kelimelerle konuşması, yemden ve Aslan'dan, hatta ormandan bahsetmesi Porsuk ile anlaşmalı olduklarını gösteriyordu. Bir şeylerin ters gittiğine hükmetti. Onun yapmak istediğini kendisi yapmalı, ona laf veriyormuş gibi yapıp ağzını aramalıydı. Elmasa sahip olduğunu anlamanın tek yolu buydu. Temenni babından kurnazca bir cümle kurdu:

"Ormanı Aslan koruyacaktır, lakin bu arada dua edelim de yemin sahte olduğunu haşmetmeapları öğrenmesin!"

Zafîre Kadın bu ihtimali sanki evvelce düşünmemiş gibi huzursuzluk gösterdi. Oysa bu kurnazlıktaki bir kadının her ihtimal için ayrı planlar kurması beklenirdi. Gözünü kaçırdı, parmağı şakağına gitti, taşlıkta iki adım ileri bir adım geri yürüdü. Padişaha gidip elmasın sahte olduğunu söylemeyi kuruyordu besbelli. Böylece padişah soyguna karışan herkesi hiç söyletmeden cellada verir, kendisi de bu beladan kurtulurdu. Sonra birden durdu. Böyle bir ihbar, diğerlerinden kurtulayım derken kendini ele vermek de olabilirdi. Herkesten kurtulduğu zaman elmas ile bağı olan yegâne kişi kendisi olacak, suçu Mora'daki aşıkların üzerine atsa bile elmasın sahte olduğu sırrını bilmesi yeterli tehlikeye kapı aralayacaktı. Zindan Şeyhi'nin yüzüne baktı. Bu sefer yalvaran oydu:

"Ant içmeli ve sırrı saklama hususunda birbirimize güvenmeliyiz; her zaman olduğu gibi."

Zindan Şeyhi az evvel doğru cümleyi kurduğunu hissetti. Şimdi emin olma vaktiydi. İkinci ihtimali ortaya attı:

"Peki, biz burada ant içmişken ya Mora'dan bir haber uçup gelirse!? Ya padişaha sahte elmastan söz ederse!?.."

"Bundan müsterih olabilirsin ağa!"

Zindan Şeyhi ondan "Haber gelemez!" şeklinde kesin bir cevap beklemişti ama kadın çok kurnaz hareket ediyordu. Yine de bu cevap bile elmasın kendisinde olduğunu göstermeye yetmişti. Anlaşılan o ki Çakal hile kurup Porsuk ile Tavşan'ı kandırmıştı. Bu durumda taht odasında elması el çabukluğuyla değiştirmiş olmalıydı. Porsuk ile Tavşan'ı uzaklara göndermesi de yaptığının sorgulanmaması ve şahitlerden kurtulma çabasıydı. Birden aklına geldi; ya bu kadın Porsuk ile Tavşan'ın hayatlarını da hiçe sayıyorsa!?.. *"Eyvah!.."* Eğer padişah sahte elmasın peşine düşerse Zafîre Kadın'ın o ikisini harcaması an meselesi olurdu. Bir şeyler yapma vaktiydi. Bunun için de tomruktan çıkmak zorundaydı. Zafîre Kadın'dan korkulurdu. Porsuk ile Tavşan'ın tehlikede olduğu fikrine kapılınca karşısındakine saldırma yolunu seçti. Önce hakkında ne biliyorsa anlatıp sırlarını bir bir yüzüne vurdu. Kavalalı Tosun Paşa'dan, İstanbul'a getiriliş macerasından ve sarayda neden çöreklenmiş olduğundan uzun uzun bahsetti. Sonra soygunun ayyuka çıkması halinde başına gelebilecekleri hatırlatıp aba altından sopa gösterdi. On dakikanın sonunda artık sırları saklamanın karşılıklı sorumluluk olduğunu neredeyse açıkça söyledi:

"Sonuç olarak bizden yana müsterih olabilirsin Zafîre Kadın; her zaman dediğimiz gibi bizim işimizde güven yoksa hayat yok. Kimseye güvenmiyorsak neye sahibiz ki?"

SIR İÇİNDE SIR

Soygundan bir gün sonra

"Kimseye güvenmiyorsak neye sahibiz ki efendimiz? Lütfen beni azat edin, hatalarımı telafi edebileyim."

"Herif kendini boğdurtma bana, zaten bir çuval inciri berbat ettin, arkadaşlarından biri kayıplarda, senin yüzünden padişahımız efendimize eksiklendik, yetmedi ihanetle suçlanacağız, şimdi de gelmiş beni affet diyorsun."

"Beni affedin demiyorum efendimiz, Zafîre Kadın'ı takip etmek üzere birkaç saatliğine zincirlerimi çözün diyorum. Aksi takdirde..."

Sadrazam, başına açtığı belaların üzerine sabah sabah kendisiyle âdeta cedelleşen adama bütün gücüyle öfke kustu, var gücüyle bağırarak:

"Ne olur aksi takdirde?"

Sadrazam konağının tavanı çınladı. Dışarıda bekleyen iki muhafız içeriye kulak kabartıp birbirlerine baktılar. Bu salonda sadrazamın sesini yükselttiği zamanlar pek nadir olurdu. Sadrazamın eşi birden selamlık kapısında göründü. Telaşlanmış bir hali vardı. Sadrazamın yüksek perdeden konuşması hiç hayra alamet sayılamazdı. Muhafız sadrazamın eşini yatıştırmak için dedikodu yapar gibi anlattı:

"Telaş buyurmayınız, hanımım. Efendimizin yanındaki adam salhorde bir hırsızdır."

"Ne konuşuyorlar?"

"Bilemiyorum ama sadrazam hazretleri tam makamına dönmüş azıcık uyumak üzere benden yastık istemişti ki bir

kapıcı koşup geldi; sabah sabah... Saray tomruğunda tutulan bir adamın paşa hazretlerine aktaracak mühim bir bilgisi olduğu haberini getirdiğini söylüyordu. Paşa hazretlerine haber verdim. Öfkelendi ama yine de gidip adamı getirmemi istedi. Yolda adamla azıcık konuştuk. Bilge birine benziyor. Öyle zararlı bir yanı da yok. Zannımca şu anda aralarında bir devlet işi görüşüyorlar!"

"Bir hırsızla devletin hangi işi görüşülür ki evladım?!.."

"?"

O sırada Zindan Şeyhi sadrazamın yükselen sesinden ürkmüş, diyeceğini nasıl demesi gerektiğini düşünüyordu. Sadrazam demek devlet demekti. Memleket onun eliyle yönetilirdi, "aksi takdirde"nin ne anlama geldiğini mutlaka ona arz etmeliydi. Kabak başta patlasa ve odunluktan buralara kadar gelmenin bedelini ödese de keşfettiği bilgiden devleti mahrum edemezdi. O anda arkadaşlarını satan bir hırsız gibi hissetse de bunu yapacaktı. Kendi güven telkinlerine bile ihanet etmenin ağır yükü altındaydı. Eğer sadrazama söyleyeceği bir itiraftan öte memleketin hayrına bir bilgi ve gayret olmasaydı asla bunu yapmazdı. Madem her şey kötüye gidiyordu, artık sakınmanın da bir anlamı kalmamıştı. Kelimelerini seçmeye bile ihtiyaç duymadı:

"Aksi takdirde Kaşıkçı Elması yurdumuzdan uçup gidecek!"

"Şaka mı yapıyorsun efendi!.. Daha dün hazine dairesine koymadık mı biz bu elması?"

"O sahtesiydi efendimiz!"

Sadrazam bu sefer bağırmadı. Sendeledi. Sedire bir pelte misali çöktü. Midesinde kasılmalar hissediyordu. Kalbi daha hızlı çarpmaya başladı. Derin bir nefes aldı. Dün kayıp bir adam, bugün sahte bir elmas... Felaket üstüne felaket, ihanet üstüne ihanet... Duyduklarına inanıp inanmamak arasında gidip geliyordu sanki. Karşısındaki hırsızın maharetli

olduğunu biliyordu. Söylediği de muhtemelen doğruydu. Necef maşrapadan bir bardak su doldurup içti. Su bile boğazından geçerken düğüm düğüm oluyordu sanki. Sesi, yıkılmış insanların hüznünü taşıyordu:

"Sahte elması mı çaldınız?"

"Çaldığımız elmas hakiki idi ama size takdim ettiğimiz elmas sahtedir. Soygundan evvel bir adet sahte elmas hazırlatmış idik. Büyük elması çerçeveleyen küçük elmasların sayısı saray defterinde kırk dokuz olarak kayıtlıydı. Biz de sahtesini elli cam ile çerçeveledik. Eğer kontrol ederseniz, padişahımızın hazinesinde bulunan elmasın çerçevesinde elli adet ışıldayan cam göreceksiniz."

"Neden böyle bir şey yaptınız?"

"Elması çaldığımızın ispatı olacaktı. Ayrıca elmastıraşımız bu şartla razı oldu."

"Peki, neden bana aslını değil de sahtesini verdiniz?"

"Çünkü birileri başka bir sahte elmas yapıp bizi kandırdı, bize sahtesini ulaştırdı."

"Porsuk? Hani şu Zafîre Kadın'ın gemiye bindirdiği?"

"Hayır efendimiz o hakikatli bir kulunuzdur. Sahte olan bizzat Zafîre Kadın'dır. Eğer şu anda peşine düşülmezse bu gece İstanbul'dan kaçacak, elmas da onunla birlikte kayıplara karışacaktır."

O sırada kapı tıklatıldı ve sadrazamın eşi hanımefendi artık sabredememiş olmalı ki içeriye başını uzattı. Kocasının sağlığından emin olmak ister gibi bir hali vardı. Sadrazamla göz göze geldiler. Hafif bir baş sallamadan sonra saygıyla gülümseyip kapıyı tekrar kapattı. Sadrazam yeniden hafakanlarını bastırdı. Derin nefes alıp Zindan Şeyhi'ne döndü:

"Baştan anlat!"

"Efendimiz, bizi Langa Bostanı'ndan saray tomruğuna sevk eden iradeniz şimdi de kaçırılmak üzere olan Kaşıkçı

Elması'nı saraya yeniden iade etse gerektir. Kayıp Porsuk halen Mora'dadır. Üstelik hayatı tehlikededir. İsterseniz boynumu vurdurtun ama bu dediklerime inanın lütfen. Bu uğurda ben can fedaya hazırım, lakin bu devletin itibarı ve şerefi sahte bir elması kaldırmaz. Zindana gelip elması çalmamı istediğinizde bunun bir devlet işi olacağını anlamıştım. Yoksa sizin gibi mürüvvet ve şeref sahibi birinin şahsi emelleri için mücevhere dönüp bakmayacağını bilenlerdenim, hamdolsun. İmdi, devlet itibarı için olsun bana izin vermelisiniz. Çünkü Zafîre Kadın bugün elması şehirden kaçıracak. Hatta biz burada oyalanırken o dehlizler aşmakta bile olabilir."

Sadrazam Zafîre Kadın'ın adını duyunca duyduklarına inanır gibi oldu:

"Sadede gel!"

"Efendimiz, soygunda saraydan bize kapıları açacak biri lazımdı. Zafîre Kadın ile anlaştım. Onun sırrını zindanda bir mahkûmdan işitmiştim. Adam kalyonda kürek mahkûmu iken kadını isyan bölgesinden alıp İstanbul'a getirmiş. Kalyonda kadının güzelliğine vurulmayan kalmamış. Kavalalı Tosun Paşa'nın haremi iken paşanın vebaya yakalanması ve birkaç ay sonra vefatı üzerine esirciler kethüdası tarafından Osmanlı sarayına gönderildiği konuşuluyormuş. O vakitler hamileymiş ve yanında bir beşik taşırmış. Genç yaşta ölen kocasının yasını tutmak onu yıpratmış ve kısa sürede bebeğini de düşürmüş. Elinde boş beşikle kalakalmış. Beşiğe her bakışında başına gelenleri düşünüp bebeğin intikamı diye yanıp yakılır olmuş. Sarayda ona Re'fet Kadınefendi sahip çıkmış. Sayesinde itibarlı cariye muamelesi bile görmüş. Öte yandan Zafîre'nin Kaşıkçı Elması'yla da yakın bir alakası mevcut. Malumlarıdır ki bu elmas bir vakitler Tepedelenli'nin hazinesinde idi. Elmasın şöhreti Mısır'a ne vakit gitti

bilinmez, Kavalalı Mehmet Ali Paşa Tepedelenli'den bu elması istemiş. Güya oğlu Tosun Paşa, gönül kaptırdığı Zafîre'ye eşsiz bir mücevher hediye etme sözü vermiş ve bu hususta babasına ısrar edip durmadaymış. Tepedelenli, gerek ticarî gerek askerî yardımlar alma karşılığında elması el altından Mısır'a göndermiş. Muhtemelen başına gelecekleri tahmin edip Kavalalı'nın himayesini düşünerek geleceğine yatırım yapmayı planlamıştır. Sonuçta elmas Zafîre Kadın'a gerdek hediyesi olmuş. Muhtemeldir ki şimdi saraydan elması çalmayı düşünüyor; kendi malım diyerek. İmdi Paşa hazretleri, padişahımızın burnu dibinde bir Kavalalı casusuna müsaade etmemelisiniz."

Bu sözlerden sonra sadrazam bir hayli düşündü, odada birkaç tur gezindi ve nihayet elmasın sahte olduğunu kabullendi. Çaresine bakılması şarttı:

"Peki ne yapılmalı sence?"

"Kuş uçup gitmeden kafeslemek lazımdır efendimiz; Zafîre Kadın şu saatlerde şehirden ayrılmanın yollarını arıyor olmalıdır?

"Neden bu saatlerde?"

"Sabahın köründe odunlukta ziyaretime geldi; sizin sorgulamanızdan hemen sonra. Elmasın çalındığından başı belaya girer mi diye ağzımı aramak maksadıyla. Ona Tosun Paşa'dan bahsettim, geçmişini yüzüne vurdum. Kimseciklerle paylaşmadığı sırrının açığa çıkma ihtimalini aklına düşürüp her geceki kâbuslarını gündüze taşıdım. Aklına da kaçmayı düşürdüm. O konuşmadan sonra sarayda kendini emniyette hissetmeyecek ve bir an evvel şehirden kaçmaya bakacaktır. Tahminim, gece yarısında limandan kalkacak Ceneviz Kalyonuna'na binecektir."

"Hayır, Mısır kalyonu. Çünkü dün kendisini sorguladığımda hırsızı İskenderiye'ye gönderdiğini söylemişti."

"O bir yanıltmaca idi efendimiz. Zahid ile Rila Hatun, –Cündî Beşe size soygundaki lakaplarımızı bildirdiğine göre soygun ekibimizin Porsuk'u ve Tavşan'ı– şu anda Mora'dalar. Mora hem Zafîre'nin öz vatanı, hem de Yunan isyanının ortası. Orada her imkâna sahip yani. İki hırsızın ortadan kaybolmalarının dikkat çekmeyeceği en uygun yer! Eğer onu şehirden ayrılmadan yakalayabilirsek o iki genci kurtaracağımız gibi elmas da hazineye geri dönecektir; padişahımız efendimiz şu andaki elmasın sahte olduğunu anlamadan.

Sadrazam bir an durup düşündü. Zindan Şeyhi'nin yalan söylediğine dair bir emare yoktu.

"Zafîre Kadın'ın Moralı olması her şeyi yeniden değerlendirmesine kapı araladı. Kadının orada emlaki ve akrabaları olmalıydı. Sarayda Kavalalı'nın menfaatlerini güden birisinden uzun zamandır şüphe ediliyordu ama Zafîre Kadın olacağı kimin aklına gelirdi. Şimdi düşünüyordu da, kadının konumu ve imkânları gizli emellere pek uygundu. Dün gece kendisine Porsuk ile Tavşan'ı Mısır kalyonuna bindirdiğini söylerken yalan kelam ettiğini anlamalıydı. Diğer cevaplarının da saptırmaca ve kaçamak olduğundan şüphesi kalmadı. Yine de içinden bir his, başına gelenlere inanmak istemiyordu:

"Bütün bu söylediklerinle aslında idam fermanını yazdığının farkındasın değil mi ormanın Aslan'ı? Yani dediklerin çıkmazsa..."

"Söylediklerim yanlış çıkar ama yalan çıkmaz vezir hazretleri. Elmasın kaçırılacağına dair habere gelince; efendimize ahdim olsun, yanlış çıkarsa boynum kıldan incedir. Kulunuz yeterince gün gördüm, devran sürdüm; cellat Zenci Nezir ile tanışmaya hazırım. Gayrı irade ve ferman sizindir. Ben bana düşeni yaptım!"

Sadrazam son cümleyi, "Siz de üzerinize düşeni yapın!" şeklinde anlamaktan kendini alamadı. Yine de uzun uzun

düşündü. Dehşet verici iddialarla karşı karşıyaydı. Ubeydullah Ağa'nın samimiyetinden ise zerre miktar şüphesi yoktu. O bir hırsızdı ama bugüne kadar verdiği hiçbir sözü çiğnememiş, her dediğini yerine getirmişti. Padişah hazretleriyle bu elmas işini söyleşip de kimin çalacağına karar verme aşamasında hakkında araştırma yapmış ve asla devlete zarar verecek hareketlerde bulunmadığını öğrenmişti. Bu yüzden daha pazarlık aşamasında çalınacak elması ona devletin malı olarak değil padişahın şahsi malı olarak göstermeyi bile denemişti. Muhtemelen şu anda da hamiyetle hareket ediyor ve gerçeği söylüyordu. Belki de elmasın aslını getiremediği için vicdanında rahatsızlık duyuyordu. Bu yüzden anlattıklarına inanmamak ahmaklık olurdu. Ama gerçeği anlatırken yalan söylemek de kolaylaşıverirdi. Tamamen gerçeğe kilitlenip araya sıkıştırılmış bir yalanı kaçırmanın bedeli her zaman büyük olurdu. Dikkatli olmalıydı. Yukarı tükürse bıyık aşağı tükürse sakal durumuydu. Kararı ne kadar titizlikle de verse sonuçta kendisine ziyan erişecekti. Huzurunda ayakta bekleyen Zindan Şeyhi'ne baktı. Yalvaran çehresi içini burktu. Vezir olduğu günden bu yana devlet için pek çok tehlikeye atılmış, özellikle Vak'a-i Hayriye'de kelleyi koltuğa alıp çalışmış, devranın nice sıkıntısına katlanmış nice elemini görmüştü. Her zamanki kuralını kendine yeniden tekrar etti; "Devlete erişecek ziyan bana erişsin!" dedi ve Zindan Şeyhi'ne izin verdi:

"Ya elmas, ya kellen! Yarın sabaha kadar?"

DENİZE DÜŞEN ÖLÜM

Soygundan iki gün sonra

"Ya elmas, ya kellen! Derhâl!"

"Hakikati bilseydin ne elması, ne kellemi isterdin?"

"Hakikat bekleyebilir, önce elmas!"

Zindan Şeyhi, Zafîre Kadın'ı Galata rıhtımına gitmek üzere kiraladığı kayıkta yakalamıştı.

Sadrazamın yanından çıkar çıkmaz evine uğramış, eşinin bin bir sualine ve merakına kaçamak cevaplar verip kötü günler için sakladığı piştovunu almış, kuşağına yerleştirip doğruca Sarayburnu'na koşmuştu. Öğlen olmak üzereydi. Çevreyi gözetleyip bekleyecekti. Zafîre Kadın'ın Oduncular Kapısı'ndan çıkacağını tahmin ediyordu; saraydan tebdil kıyafet kaçanlar gibi. Sur dışında kayalıklar arkasında bir adamın iki atla beklediğini gördü. Tahminlerinde yanılmamıştı. Soygunun çakalı en geç ikindiye kadar saraydan ayrılacak, akşam karanlığında Galata'ya geçecek ve gece yarısında Ceneviz kalyonuna binecek diye kendini hazırladı. Kuytu bir köşeye sinip beklemek en iyisiydi.

Çok beklemesine gerek kalmadı. Kapıdan çıkan birinin atlara doğru ilerlediğini gördü. Bir erkek. Kırmızı cepken, turuncu şalvar, yeşil kuşak zülüflü baltacılardan biri. Elinde de büyükçe bir sepet. Padişah veya hanedandan biri tebdil olmuş şehri dolaşmak istiyor diye düşündü. Eğer öyle ise bu kapı bostancı neferleri tarafından gözetime alınacak, belli kişiler dışında kimse dışarı çıkartılmayacaktı. *"Tahmininde yanıldın Ubeydullah!"*

İçinden küfürler ederek yerinden kalktı. Belki Meyyit Kapısı'na yetişebilirdi. Hareme en yakın kapı orasıydı, Zafîre Kadın Sarayburnu'ndan çıkamayacaksa Gülhane cihetini deneyecekti. Onu kaçırmamak üzere hızlı adımlarla ilerlemeye başladı. Atlılar yanından geçerken baltacının yüzünü gizlemeye çalıştığını fark etti. Ne de olsa tebdil gezintiler böyle olurdu. Ama hayır, dikkatle bakınca onun bir erkekten ziyade kadına benzediğini fark etti. Başındaki baratadan çıkan zülüfler baltacılara mahsus ince örgüler değil, bir kadının örülmüş saçlarını andırıyordu. Elinde teber yerine sepet taşıyan bir baltacı!.. Takma bıyıklar ve sürmeli ela gözler... O narin ayaklar ise asla bir baltacıya ait olamazdı. *"Yakaladım seni Zafîre!"* Diğer atlıya baktı. Mora Rumlarına benzer bir potur giymişti. Muhtemelen Kavalalı taifesindendi. Derhâl başını yere eğdi ve adımlarını yavaşlatıp kasten aksamaya başladı. Tanınmamalıydı. Geride kalıp onların arayı açmalarını bekledi, takip mesafesini ayarlayabilmek için. Biraz sonra atın adımları rahvandan tırısa döndü. O da adımlarını hızlandırdı. Ayaklarına sitem etti. Hırsızlık günlerinden sonra kendisine nasıl da ihanet içindeydiler. Gençlik yıllarında bir yem ele geçirilecekse tazı gibi koşarlardı. Ama yıllar insana yâr olmuyordu işte. Çok şükür ki çakal atını dörtnala sürmüyordu; *"Dikkat çekmemek için olmalı!"*

Süvariler önce Sepetçiler Kasrı, ardından Bahçekapısı'nı geçip Sirkeci çekeklerinde atlarından indiler. Zafîre diğerine veda edip bir kayıkçıyla görüştü. Zindan Şeyhi poturlu adamın uzaklaşmasını bekledi. Sonra hızla Zafîre Kadın'ın yanına ilerledi. O sırada hamlacı küreklere asılmıştı bile. Ve hiç düşünmeden kendini kayığa atıp piştovu Zafîre'ye doğrulttu.

"Ya elmas, ya kellen! Derhâl!.."

"Hakikati bilseydin..."

Kayıkçı şaşırmış, kürekleri bırakmıştı. Ne de olsa canların ucuzladığı karışık zamanlardı. Karşısında iki adamdan biri diğerine silah doğrultmuş elmas istiyor, diğeri elmas yerine hakikati teklif ediyordu. Ama bu ikincisinin sesi erkekten ziyade kadına benziyordu. Dikkatle yüzüne baktı. Evet kayığına aldığı müşteri erkek kılığında bir kadındı. Üstelik emrediyordu da:

"Çek küreği hamlacı, Galata limanı!"

Hamlacı, bugünlerde İstanbul'da karışık işlere şahit olmamak gerektiğini tecrübeyle bilenlerdendi. Başını yere eğdi ama kulaklarını tıkayamadı:

"Hakikati öğrenirsen elması istemezsin!"

"Bu sefer beni kandırmaya kalkarsan..."

Zindan Şeyhi sözün gerisini getirmedi. Onun yerine piştovu sandalcıya çevirdi... Adam başına gelecekleri anladı ve rüzgâra ve ayaza rağmen denize atladı. Sahile kadar otuz kulaç ıslanmak, öğreneceklerinden sonra başına gelecek beladan daha emniyetli sayılırdı. Kürekleri boşalan sandal hafif rüzgârın etkisiyle yerinde ırgalanmaya başladı. Zindan Şeyhi oralı olmadı; piştovu kadına doğrulttu:

"Anlat! Nedir hakikat dediğin! Yalan yok..."

"Yalansız anlatayım... Belki sen hatırlarsın, Sultan Mustafa henüz yirmi sekiz yaşındaymış şehit edildiğinde. Bugün tam on sekiz yıl oldu. Şehadetinden bir ay önce şehzadesi doğduğunda adını amcası Mahmut koymuş; "Ahmed". Daha sonra Alemdar vak'ası olup da Mahmut tahta geçince, kardeşi Mustafa'ya acımadan kıyıvermiş, sen bunu da hatırlarsın. Ama henüz süt emen Ahmed'e kıyamamış bir türlü. Adını koyduğu bu bebeği kardeşinin kendisine bir emaneti bilmiş. Babasına kıymanın vebali vicdanına böyle yansımış olmalı. Öte yandan, Osmanlı soyundan bir şehzadenin ortalıklarda görünmesine de müsaade edilmezdi herhâlde; getirip Re'fet

Kadınefendi'ye bu sırrı saklamak üzere teslim etmiş. Hanımım çocuğa yeni bir ad verip sekiz yaşına kadar büyütmüş. O sıralarda ben saraya geldim. Çocuğu bana emanet etti. Ben de çocuğu kabul ettim. Tosun Paşa'mın hatırası boş beşiğime bir can bulmuştum. Görevim gizliydi ama o sayede sarayda bir itibarım oldu. Ne var ki Sultan Mahmut her an beşiğimdeki bebeğin canına kastedebilirdi. Çocuk serpilip geliştikçe bu tehlike daha da büyüyecekti. Çocuğun aklı ermeye başladığında saraydan kaçırdık. Sultan Mahmut'a da öldüğü haberini verdik. Oysa Ahmet, saraydaki bir terbiyesizliği yüzünden çırak çıkarılıp mahalleye gönderilen yaramaz çocuk oluvermişti. Herkese böyle dedik. Re'fet Kadınefendi ile aramızda bir sır oldu. Onu Vefa yakınlarında Asiye Hatun isminde bir hanıma emanet ettik. Kadına, "Germiyan vilayetinden bir yetimdir, sen bakacaksın!" dedik. Asiye Hatun yalnızca akçe karşılığında ona bakmadı, anne de oldu. Ayda bir evlerine para bıraktırır, iki ayda bir de bizzat teftiş eder emniyetinden, sağlığından emin olurdum. Yıllar akmaya başladı. Bayezid medresesinde ve Ayasofya medresesinde dersler almasını izledim. İleride bir şehzade olduğunu öğrenip de saltanat davası güttüğünde bilgisi ve görgüsü ona göre olmalıydı. Ata binmeye, ok atmaya, yüzmeye, kılıç sallamaya çok hevesliydi, tam bir şehzade olacaktı yavrum. Şiir bile yazıyordu. Sonra onu devlet işlerini öğrensin diye Paşakapısı'na vekilharç yamağı yazdırttık. Sultan Mahmut'tan intikamımı benim yerime o alsın istiyordum. Her şey yolunda gidiyordu. Gelgelelim tam kendisinin Sultan Mustafa kanı taşıdığını, hanedana mensup bir şehzade olduğunu söyleyeceğim günlerde âşık oldu ve adı hırsıza çıktı. Ben de kim olduğunu öğrenmesi işini erteledim. O arada Paşakapısı konağındaki bir yanlış anlaşılma yüzünden zindana düştü. İstesem onu zindandan çıkarabilirdim ama istemedim. İleride

devlet yönetecek biri için zindan, ele geçmez bir tecrübe olabilirdi; ayrıca uğradığı haksızlık yüzünden devlete de biraz kin beslesin istiyordum. Ne çare orada seninle tanıştı. Nasıl razı ettiysen artık, şehzade Ahmed Zahid Efendi, senin için Porsuk oldu!."

Zindan Şeyhi anlatılan hikâyeden etkilenmişti. Hakikat olmaması için bir sebep yoktu. Üstelik kadın anlatırken kendinden çok emin konuşmuş, yalan söyleyenlere mahsus bir emare göstermemişti. Yine de ona inanmakla inanmamak arasında tereddüt geçirdi:

"Diyelim böyle! Elması neden çaldığını henüz açıklamadın!"

"Elmas Sultan Mahmut'un değildi. Ben Mora'da yaşayan Rum kızı Saphora idim. Yanya valisi Tepedelenli Ali Paşa'nın isyanı, ardından da Mora'da Yunan ayaklanması başlayınca ailem ve ben Mısır'a nakletmek zorunda kaldık. Orada yollarımız Kavalalı ailesiyle kesişti. Mehmet Ali Paşa beni kendisi için derdest etmişken muhterem ve merhum zevcem Tosun Paşa bana tutulup izdivacıma talip oldu. Saphora adımı Zafîre ile değiştirdiler. Tosun Paşam ise beni hep "Safir" diye çağırdı; saf bir mücevher olduğumu söyledi. Gerdek gecesinde gerdanıma yüzgörümlüğü elması bu yüzden taktı, "Senin kadar güzel değil ama bir mücevhere ancak başka bir mücevher yaraşır!" diyerek. Elmas göz alıcıydı, dana gözünden büyükçe yekpare bir güzellik ki... O anda ahdettim, bu mücevherin karşılığını ona bir bebek ile verecektim. O vakitler elmasıma henüz Kaşıkçı Elması denilmiyordu elbette. Kocam vebadan ölünce kader beni savurdu ve İstanbul'a bir cariye olarak gelmek zorunda kaldım. O sırada hamileydim ve elmas hâlâ gerdanımdaydı. Sultan Mahmut yerine Sultan Mustafa tahtta olsaydı Kavalalılarla Osmanlılar çatışmayacak, ben de kocamın saadethanesinde sultan olacaktım. Karnımda bebeğim, elimde bebek için bir beşikle kalakaldım. Beşik, Tosun

Paşa'mın ellerinden çıkmıştı ve bebeğimizi onun içinde görmeyi çok istiyordu. Kocamın isteğini bir vasiyet bildim ama esirciler kethüdasına kendimi Tosun Paşa'nın dulu olarak tanıtamadım. O da karnı günden güne büyüyen bir esiri satmakta zorlanacağının derdindeydi. Bir gün esirler arasında bir meydan kavgası çıktı. Ben arada kaldım ve karnıma şiddetli bir tekme yedim. Tam bir gece sancılar ve kanamalar içinde kıvrandım. Sonradan öğrendim, kavgayı bebekten kurtulmam için kethüda tertiplemiş. Amacına ulaştı, sabah bebeğim düştü. Sancılarım arasında onu öldürmeye yemin ettim ve üç yıl sonra leşini Alibeyköy Deresi'nden toplattım."

Zindan Şeyhi ağladı ağlayacaktı. Kadının acıklı hikâyesinden etkilenmişti. Elindeki piştovun namlusu artık kadına değil kayığın kalafatlı zeminine bakıyordu. O sırada rüzgâr artmış, denizde dalgalanma çıkmış, kayık sallanmaya başlamıştı. Dinlediği masal onu uyumaya hazır bir sabiye döndürmüştü. Birden silkinip kendine geldi. Duyduklarının bir düzen olmadığı ne mâlumdu! Hayır, bu sefer kendisini kandırmasına müsaade etmeyecekti. Piştovu yeniden Zafîre Kadın'a doğrultup kükredi:

"Bre elması anlat, maval okuma bana!"

"Zafîre Kadın hiç istifini bozmadı. Aynı hüzünlü ses tonuyla ve aynı acıklı hâliyle anlatmayı sürdürdü:

"Elmas mı? Evet, ben düşükle uğraştığım hengâmede bana yardım eden kaderdaşlarımdan biri meğer koynumdaki elması fark etmiş. Fırsatını kollayıp baygınlığımdan istifadeyle de alıp kaçmış. Eğer hürriyetini temin edecekse ona helal etmiştim. Olmadı maalesef. Bir hafta sonra kızın kazan devirmeye hazırlanan yeniçerilerce öldürülüp cesedinin Eğrikapı mezbeleliğine atıldığını haber aldık. Esirciler kethüdasından izin alıp derhâl Eğrikapı'ya gittim. Cariyenin cenazesi kaldırılmadan yetişip üzerini aradım, çevresinde

arandım, sorup soruşturdum. Nafile; Tosun Paşa'mın yadigârı yok olmuştu. Aradan bir yıl geçince İstanbul'u bir elmas hikâyesidir sardı. Herkesin dilinde gayrimüslim bir kuyumcunun, bir yeniçeri çorbacısının getirdiği elması cam diye değersizleştirip ucuza kapatmak istediği, konu kavgayla sonuçlanınca kuyumcular kethüdasının olaya ve elmasa el koyduğu, ardından da elmasın Sultan Mahmut'a kadar intikal ettirildiği hikâyeleri tevatür halinde anlatılmaya başlandı. Sesimi çıkaramadım, elmasın asıl sahibi olduğumu kimseciklere anlatmadım. Elimde boş beşiğimle kalakalmıştım. O sırada kethüda beni saraya sattı. Hiç itiraz etmedim. Bilakis kocamın hatırası olan elmasla aynı yere gönderilmeyi bir talih gibi gördüm. Bir zamanlar Mısır prensesi olduğumu hatırlatacak tek eşya olan beşiğimle saraya girdim. O sırada kocamın adamları beni bulup irtibatlandılar. Sarayda bir Kavalalı oldum. Başlangıçta Sultan Mahmut elması büyük hürmet gösterdiği Re'fet Kadınefendi'ye hediye etmişti. Ben de Re'fet Kadınefendi'ye hizmetkârım. Fırsat buldukça elması sevip kokluyorum. Niyetim fırsatını bulunca alıp kaçmak. Balmumuna bir kalıbını çıkarttım, sahtesini yaptıracağım. Bilahare Re'fet Kadınefendi benden şüphelenmiş olmalı, elması hazineye hibe ediverdi. Ben de balmumu kalıbı kullanıp Çarşı-yı Kebir sarraflarına siparişle bir benzerini kestirip koynuma astım. Ya param olacak hakikisini geri satın alacaktım veya onu çalacaktım. Koynumdaki elmasa her dokunuşta, aynada her görüşte gerdek hediyem hakkındaki bu fikir tazelendi. Allah için Osmanlı sarayında ve Sultan Mahmut nezdinde makbul biri olarak yaşadım. Yine de kendi malıma sahip çıkma azmini kaybetmedim. Geçtiğimiz aylarda yeniçeri ağasıyla anlaştım. Benim için elması çalması karşılığında Mısır'da bir yalı, bir köşk ve müstesna bir hayat vaat ettim. Gelgelelim bir ay sonra yeniçerilerin köküne kibrit

suyu çalındı ve adam Üsküdar kışlasının yıkıntıları altında can verdi. Elması ele geçirmek için yeni planlar yapmaya başladım. Nihayet on gün evvel sen bana geldin. İyi olacak hastaydım doktorumu ayağıma gelmiş yalvarırken buldum. Gerisi kolay oldu."

"Nasıl yaptın peki?"

"Zahid senin yanındaydı, analık hakkım olan yiğidimdir, asla sözümden çıkmaz. Bunu sana bildirmedim. Bana itimadının sonsuz olduğunu ise söylememe gerek yok zannederim. Elbette itimat edecek, onu beşiğimde salladım, uyuttum, şehzade masalları anlattım. Analık hakkım var."

Zafîre Kadın'ın gözlerinden artık yaşlar damlıyordu. Zindan Şeyhi piştovu kuşağına koydu. Kayık sallanmaya devam etti.

"Sonra?"

"Yavrumla birlikte Rila kızımı da size Tavşan olarak ben verdim. Herkes soygunu senin yönettiğini düşünüyordu ama her şeyi sarayda ben idare ediyordum. Cuma günü taht odasının arka kapısında bir nöbetçi ile karşılaşınca ona da acil görev uydurup ön kapıya ben gönderdim. Anahtar elimizdeydi. İçeri rahatça girdik. Zahidim elması yerinden aldı. Yeri boş kalmasın diye yıllardır koynumda sakladığım sahte elması oraya koyuvermeyi düşündüm. Sonra bundan vazgeçtim. Bir soygun olduğu anlaşılsın, padişah bunu fark etsin istedim. Bu da bir tür intikam değil midir? Zahid, çekmecenin mekanizmasını yeniden kurmak için iki eline de ihtiyaç duyacaktı. Nitekim elması tutmamı rica edip avucuma bıraktı. O ânı hiç unutamam. O ne bahtiyarlıktı ya Rabbi! Tosun Paşa'm ahiretten dönmüş de elimi tutuyor zannettim. Kalbim yerinden fırlayacaktı. Yıllarca hayal ettiğim şey gerçek olmuş, kocamın hatırası avucuma girmişti. Bağrıma bastım, öptüm, kokladım. Siz olsanız onu bir kuzgunun

bacağına bağlar mıydınız? Ben de bağlamadım zaten; kadife keseye koynumdaki taklidi koydum. Sonra kuzgun uç, uç..."

Zindan Şeyhi'nin, anlatılan hikâyenin sahici olduğundan hiç şüphesi kalmadı. Seven bir kadın böyle yapardı. Birden ona acıyası geldi. Sesinin tonunu düşürdü:

"Şimdi nerede elmasımız?"

Zafîre Kadın önce çevresine bakındı. Zülüflü baltacı kılığında olduğundan boynu açıktaydı. Rüzgârla birlikte yağmur serpiştirmeye başlamıştı. Yakınlarda bir kayık olmadığını görünce başındaki baratayı çıkarıp saçlarını dağıttı. Saç örgülerinin ucunda ışıl ışıl elmaslar parlıyordu. Sonra küpelerini ve setresinin yakasında ışıldayan bir iğneyi gösterdi.

"Nasıl yani? Elması parçaladın mı?"

Zafîre Kadın saçlarını sallarken elmaslar yağmakta olan yağmurun taneleriyle bütünleşip parlıyordu. Sesi bu sefer kıvançla çıktı:

"Hayır o zaten tek parça idi. Onu Sultan Mahmut kırk dokuz elmasla çerçeveledi. O kırk dokuz parçayı ziyan edemezdim öyle değil mi?"

"Hakiki parça nerede, sen onu söyle?"

Zindan Şeyhi soruyu sorarken kadının göğsüne bakmıştı. Koca yadigarı bir elmasın, gerdanda bir kolyeye dönüştüğünden neredeyse emindi. Ama kadın itiraz etti:

"Hayır, koynumda değil, layık olduğu yerde!"

Zindan Şeyhi avcunu kadının bağrına dokundurup sesinin tonunu yükseltti:

"Şimdi onu bana ver! Yoksa karaya ayak basmak yok!"

"Ölüm denizde de güzeldir hırsızlar piri, şehit olursun!"

"Asla! Elması teslim almadan ölmek yok sana. Ben müsaade etsem Sultan Mahmut müsaade etmez. Cesedini lime lime eder yine elmas ararız. Velhasıl birbirimizi zora koşmayalım. Elmas! Çıkar derhâl!"

"Hayır, hayır... Koynumda sanıyorsan aldanıyorsun! Bekle bak!"

Zafîre Kadın giydiği erkek cepkeninin kopçalarını açıp koynunu gösterdi. Zindan Şeyhi mahremiyet içgüdüsüyle başını yere eğdi. O sırada kayıkta bir sarsıntı hissetti. Başını kaldırdığında karşısında Zafîre Kadın'ı göremedi.

Zindan Şeyhi şaşırıp kalmıştı. Ne yapacağını bilemedi. Kendini Zafîre Kadın yerine koyup olayları yeniden değerlendirdi. Bir elmas uğruna ölmeye değer mi diye düşündüğü için kendini ayıpladı. Padişah elması aradığı müddetçe Zafîre Kadın'ın başka çaresinin olmadığını o anda anlayıverdi. Her türlü ipucunun sonunda ona bağlanacağından emin biri olarak atlamıştı denize. Osmanlı sarayında bir ihanete müsaade edilmeyeceğini pekâlâ düşünmüş olmalıydı. Hele Sultan Mahmut, şehzade Ahmet meselesini öğrenirse kendisine cehennemi yaşatacağından şüphe yoktu. Bağrına doğrultulmuş bir piştov var iken Ceneviz kalyonuna binmesi de hayal sayılırdı. Belki de hatıralarını anlatırken Tosun Paşa'yı özlediğini hissedip hiç aklında yokken ona gitme arzusu depreşmişti, kim bilir!... Elmas yüzünden zaten mutsuz olduğu şu dünyada daha ziyade eziyet çekmeye, adını kötü andırmaya gerek görmemiş ve bir sıçrayışla kendini suya bırakıvermişti işte. Sonuçta Zindan Şeyhi'nin eli bomboştu.

Peki ama bu kadın elmasın yerini söylemeden ölemezdi ki!.. Ardından denize atlayıp onu kurtarmayı düşündü. Nafile; boğulmak isteyen birinin ardından suya atlamanın yararı yoktu. İşler sarpa sarıyordu. Sadrazama verdiği söz de boşa gitmişti. *"Elmasın yerini söylemeden ölüm olmaz!"* diye mırıldandı tekrar. *"Hayır, olmaz!.."*

Birkaç dakika şaşkın şaşkın çevresindeki sulara bakınıp durdu. Yakından veya uzaktan Zafîre Kadın'ın başını uzatıvermesini bekliyordu. Dakikalar geçtikçe bu umudunu da

yitirdi. Olup biteni kavramak güçtü. Kadın öylece denize atlayıvermişti işte. Hayır, bu olamazdı!.. Hırslı, mücadeleci, intikam peşindeki Zafîre'ye mücadele ede ede ölmek yaraşırdı. Bu çok basit olmuştu. Daha onu elmas sorgusundan geçirecekti. *"Elmasın yerini söylemeden ölüm olmaz!"*

Yağmur artarken Haliç'in ortasında sandalın içinde öylece kalakaldı. Rüzgâr şiddetini arttırıyordu. Kayık neredeyse alabora olmak üzereydi. Kürekleri topladı. O sırada gözüne kadının sepeti ilişti. Bir eliyle yekeyi zaptetmeye çalışıp diğer eliyle sepeti yokladı. Birkaç küçük eşyadan başka bir şey yoktu içinde.

Küreklere asılıp geri dönmekten başka çaresi kalmadı. Sandalcı üç maymun işareti yaparak yağmur altında onu bekliyordu. Yine de avcuna bahşiş tutuşturup susacağından emin oldu. Paşakapısı'na doğru ilerledi. Sadrazama gidip teslim olmaktı niyeti. Bir çeyrek sonra dediğini yaptı ve ellerini önde birleştirip kelepçe ister gibi yalvardı:

"Efendimiz, başaramadım! Cezamı çekmeye razıyım!"

"Sen değil Zafîre Kadın başaramadı ağa, müsterih ol!"

"?"

"Seni başıboş bırakıvereceğimi zannetmiyordun herhalde. Peşine taktığım iki adam Sarayburnu'ndan denizin ortasına kadar her şeyi bazen adımlarıyla bazen dürbünleriyle dikkatle izlediler. Sen birinin peşine düşersen biri de senin peşine düşer, değil mi?!.. Senden on dakika evvel gelip her şeyi bana anlattılar. Anlamadığım husus Zafîre Kadın'ın kendisinin mi atladığı, dışarıdan bir kurşun veya ok mu isabet ettiğidir. Ne de olsa Kavalalı soyu bir casusunun ele geçirilmesine tahammül edemez."

"Bir kurşun sesi duymadım efendimiz. Oklanmış olsaydı da herhalde fark ederdim. O esnada ben başımı yere

eğmiştim. Bilerek ve isteyerek atladığından eminim. Zannederim mutluydu da."

"Onu cesedi çıkarıldığı zaman görürüz. Biz şimdi ne yapacağımıza karar verelim."

Bir an sessizlik oldu. İkisi birbirinden çözüm bekler haldeydi. Çaresizlik odayı sarmıştı. Durumdan padişahı haberdar etmek felaket sayılacaktı. Her ne yapılacaksa onun haberi olmadan yapılmalı ve elmas bulunup yerine konulmalıydı. Öte yandan Zindan Şeyhi dinlediği hikâyenin ağırlığını yeni yeni hissetmeye başlıyordu. Zahid'in saray dışında yaşayan bir şehzade olduğu gerçeğini nasıl taşıyacaktı? Bu bilgi sivri bir ok sayılırdı, her an insana saplanması ihtimali yüksekti. Bir an Zafîre Kadın'ın anlattıklarını sadrazama söylemeyi düşündü. Son anda vazgeçti. *"Bu çok tehlikeli olur!"* Bu bilgiyi ne kadar az insan bilirse o kadar iyi diye düşündü. Belki de Zafîre Kadın kendisini takip etmesine bilerek müsaade etmiş, sandala binerken belli bir amaçla binmişti; hayatının yegâne sırrını, emniyet hususunda herkese ders veren birine emanet etmek üzere. Geriye doğru yaşadıklarını gözünün önünden geçirdi. Evet, sarayın odunluk kapısından çıkınca yüzünü sanki kasten göstermiş, yaya takip edilebilsin diye atını rahvan sürmüş, seyisini de bir an evvel yanından uzaklaştırıp takipçisinin sandala gelmesini sağlamıştı. Bunları düşününce gözleri nemlendi. Zihni sanki durmadan tekrar ediyordu: *"Hayır Ubeydullah Ağa, sen onu yakalamadın, o seni ayağına çağırdı! Hikâyesini anlatmak, sırrını vermek için! Avcı iken av oldun!"* Sonra da öğrendiği sırrın sonucunu düşündü. Birisiyle paylaşırsa bela idi. Bu işin kötü tarafıydı. İyi tarafından bakıp Zahid'in durumunu bir kadı ile paylaşmayı kurdu. Hayır, kadı ile paylaşırsa ölmek üzere olan birinden duyduğu bu kadarcık bilgiyle babalık hücceti yazılmaz, şeyhülislam da o hücceti tasdik etmezdi. Hüccet olmayınca saltanat iddiası

boşa düşerdi. Dahası böyle bir bilginin şuyuu vukuundan beter olurdu. *"Asla kimse öğrenmemeli!"* Peki ama Zafîre Kadın bu sırrı neden ona bırakmıştı? Sandala bunun için binmiş ve söyleyecekleri bitince amacına ulaşmış kimseler gibi gönüllü bir ölümü seçmişti. *"Neden?"*

Sadrazam ne yapacaklarına dair bir soruyla onu düşüncelerinden çıkardı:

"Efendi, sence de bu soyguna adı karışmış herkesin ortadan kaldırılması kesin çözüm değil midir? Soygunun duyulması demek Devlet-i Aliyye'nin şaibe altında kalması demek olur ki böyle bir zamanda ne devlet itibarı, ne hünkârımız hazretleri bir şaibeyi kaldırabilir."

Zindan Şeyhi duyduklarından sonra Zafîre Kadın'ı daha iyi anladı. Bu sefer de onu, hırsızlığın ağır yüküyle yaşamaktansa ölmeyi seçen bir kadın olarak düşündü. Sonra kendini onun vekili gibi gördü. Hırsızlığın ağır yükü... Sırrı saklama sorumluluğu...

"Haklısınız devletpenah efendimiz. Ben buna hazırım. Lakin gençleri yoldan ben çıkardım. Onu da sizin emrinizle yaptım. Bari onları bağışlasanız."

"Bağışlamak mümkündür, lakin bir zindanda ceza çekmek onlar için yeterince zül değil midir?"

"Eğer siz suçlarını affederseniz değildir efendimiz. Af, yücelerin kârıdır. Eğer korkunuz soygunun duyulması ise, saray odunluğundaki herkese kefilim ki sır belledikleri şeyi asla söylemezler. Ayrıca meydan ağaçlarının kellelerle dolu olduğu şu günler birkaç kelleyi daha siyaseten kaldırmayabilir. Hem Sultan Mahmut efendimize ne diyeceksiniz? Hakikate bakarsanız ben ve ekibim ne yeniçeriyiz, ne suçluyuz. Emrinizi yerine getirmiş kulları asarsanız, şanınıza ziyan erişmez mi? Tutalım bizi astınız, vicdanlara ne çizilecek, yaftamıza ne yazılacaktır?"

"Bulunur bir şeyler..."

"Ama hakikatlerin ortaya çıkmak gibi bir huyu vardır. Size yakışan, kayıp Porsuk ile Tavşan'ı bulup sonra bu dediğinizi düşünmektir. Zira o ikisi hayatta olduğu müddetçe işlerin sarpa sarmasından emin olamazsınız. Bizi cellada verseniz bile sırrın açığa çıkma ihtimali sürecektir. Efendimiz!.. Kendim fedayım, boynum kıldan ince lakin elmas bulunmadan ölürsem gözlerim de açık gidecektir. Son bir teklifte bulunabilseydim..."

Zindan Şeyhi sözünün gerisini getirmedi ama sadrazam ona yol açtı:

"Bulunabilseydin?.."

"Bizi önce serbest bırakınız sonra da bize müddet tanıyınız, derdim. Biz de size soygundan kimsenin haberi olmayacağına dair yeminler edelim. Ben bununla da kalmayayım, sessiz sedasız Mora'ya gidip size Porsuk ile Tavşan'ı getireyim. Dahası elması bulup yerine koyayım."

Sadrazam düşündü. Söylediklerinin bir gözdağı vermek kabilinden anlaşılmasını istemiyordu. Zindan Şeyhi'nin teklifi muhataralıydı ama meseleyi kötülükle halletmek yerine iyilikle halletmek devlet adamlarına yakışan bir tavır olurdu. Saraydaki elmasın sahteliğini henüz suçlulardan başka bilen olmadığına, onlar da durup dururken suçlarını ona buna anlatmayacaklarına göre hırsızlara güvenmesi makul görünüyordu. Eğer tehdit tehdit üstüne boyunlarına değirmen taşlarını asarsa hiç kıpırdayamazlardı. Biraz oyalandı, salonu arşınladı ve kararını bildirdi:

"Efendi, dediğin gibi olacak, illa ki en küçük şaibede Asâkir-i Mansûre zabitlerinin kelepçelerinin bileklerinize geçirileceğinden şüphe etmeyesiniz. Her bireriniz gizli veya aleni, gözaltındasınız. Herhangi birinizi herhangi bir gün arayıp da yerinde bulamazsam önce seni, sonra hepinizi aha

şu avuçlarımla parçalarım. İnanın, sizi maruz bırakacağım işkence ve eziyeti cehennemde bile göremezsiniz. Ha, bir de, bütün bu ceremeyi başımıza açtığınız için, padişah efendimizin söz verdiği biner Adlî altınını yüzer gümüş akçeyle değiştiriyorum. İşleri ne kadar kısa sürede hallederseniz o kadar sizin selametinizedir."

Sadrazam onun bir şey söylemesine fırsat bırakmadan dışarıya seslendi, konak kâhyasının gelmesini buyurdu. O sırada masadaki divit ve hokkaya uzanıp iki satırlık bir belge hazırladı. Kuşağından akik mührünü çıkarıp kâğıdın üstüne bastı. Kâhya gelince de tane tane emrini verdi:

"Bu ağayla Saray-ı Hümayun'a gidilecek. Mühürlediğim şu tezkire, muhafız zabite tebliğ edilecek. Tomrukta mahpus tutulan dört kişi serbest bırakılıp saray dışına atılacak. Sonra da iyiden veya kötüden her bir adımları izlenecek. Anlaşıldı mı?"

Adam esas duruşunu gösterip başını sertçe öne eğerek selam verdi. Asâkir-i Mansûre askerlerine mahsus bu selam yeniçeriliğin kaldırılmasına Vak'a-i Hayriye gözüyle bakanlar tarafından bir tür yandaşlık beyanı gibi kullanılıyordu. O kadar ki bu tür selam vermeyenlerin, yapılan ıslahatlara karşı olduğu ve icraatı Vak'a-i Şerriye olarak değerlendirdiği bile akıllara getiriliyordu. Sadrazam verilen selamdan hoşlanmamış gibiydi. Kâhyayı nazikçe ikaz etmek istedi ama söylediği cümle Zindan Şeyhi'ne bir ikaz oldu. Onun da kendince ders çıkarması gerekiyordu çünkü:

"Kalbini kinden, aklını endişeden uzak tut efendi, huzur bulursun!"

KOŞ CEYLAN KOŞ!..

Soygundan bir yıl sonra

"Kalbini kinden, aklını endişeden uzak tut arkadaş!"

Ceylan, ona acıyarak söylemişti bu cümleyi. Aylardır biriktirdiği öfkesine, yakasına yapışıp hesap sormak üzere yaptığı planlara rağmen ağzından bu kelimeler dökülmüştü, merhamet ve şefkatle... Porsuk'u böylesine çökmüş, perişan ve bezgin görmek yüreğini parçalamıştı. Hayata tutunacak dal arıyor da bulamıyor gibiydi. Birkaç teselli cümlesinin yetmeyeceğini düşündü, en azından bir yıldır taşıdığı kinini samimiyete dönüştürerek üzerinden atmak istediğini göstermeliydi:

"Gözlerini yıka ve yeniden görmeyi dene! Kalbini kinden, aklını endişeden uzak tutarak başarırsın bunu!"

Söylemek kolaydı ama taşıdığı kin son bir yıldır katmerlenmişti âdeta. Sadrazam tarafından her adımının izlettirilmesi, her yaptığının sorgulanması, her cümlesini tedirginlik içinde söylemesi yahut her duyduğuna kuşkuşla yaklaşması...

Kışın başladığı günlerde sadrazam hazretlerinin emriyle Mora'ya Porsuk'u aramak üzere gönderilmişti. Zincirlerinden kurtulmak için bu son fırsatıydı. Bir yaşına gelen bebeğine dürüst bir baba olmak istiyordu. Bunun için görevi başarmak zorundaydı ama umutsuzdu. Porsuk ile Tavşan hakkında aklı çok karışıyordu. İstanbul'dan Kavala'ya gidecek bir kişi neden ta Navarin'den dolaşarak sağ kulağını sol eliyle göstersindi ki? Şaşırtmaca bile olsa Kavala İstanbul'a, Navarin ile Kavala arasındaki mesafeden daha yakın,

üç menzillik yoldu. Giderken yanlarına herhangi bir eşya almadıklarına göre at sırtında ikinci günde varılırdı. Yine de sadrazam, "Kaçakların yolunu takip edecek ve her ihtimali göze alarak iz süreceksin!" şeklindeydi.

Bindiği Ceneviz gemisinin reisine onları sorarak işe başladı. Kapudan efendi hayal meyal bir şeyler hatırlıyordu ama kesin konuşamıyordu. Genç bir kadınla bir delikanlıyı Galata Limanı'ndan alıp Navarin'e kadar götürdüğünü söylüyordu fakat eşkâllerini hatırlamıyordu. Hatta bunların Kavala'ya gitmekten bahsettiklerini de biliyordu. Ne var ki anlatılanlar, Ceylan'ın tarif ettiği insanlar değildi. Kapudan, doğum sancıları tutan hamile bir kadın ile bebek istemeyen bir kaba heriften bahsedip durdu. İzahı zor bir durum...

Mora'da her bir dakika bin tehlikeyi taşırıyordu. Yunanlar ayaklanmış, Türk ve Yahudileri şehirlerden, köylerden hatta dağlardan bile atmak üzere akıl almaz yöntemler ve kötülüklere başvuruyorlar, bu uğurda her şeyi mubah görüyorlardı. Tecavüz, işkence, vahşet... Eski Müslüman ölülerinin kemiklerini mezarlarından çıkarıp yakmak dahil. Yurdun bu bölgesinde devletin ve padişahın gücü kırılmış, özellikle devlet kethüdası Halet Efendi'nin Tepedelenli'ye karşı izlediği siyaset ters tepmişti. Mora yarımadasında Türk olmak, yurdun sahipleri için büyük tehlikeye dönüşmüş, ölüm en kolay yollardan biri oluvermişti.

Ceylan gemiden indiğinde bildiği Rumca sayesinde işlerin kolay olacağını düşündü. Önce kılık değiştirdi, aradığı elmastan kimseciklere bahsetmedi ve sevdiği kadını kaçıran birinin peşine düşmüş azılı katil gibi davrandı. Belli bir siyaset güderek, uygun kişileri buldukça Porsuk'u kaçıran bir ırz düşmanı, Tavşan'ı da kaçırılan eşi olarak tarif ediyordu. Birilerine soruştururken nedense Zahid veya Rila demekte zorlanıyor, dilinin alıştığı şekilde Porsuk ve Tavşan deyip

geçiyordu. Zindan Şeyhi'nin koyduğu lakaplar isme dönüşmüş vaziyetteydi. Her ikisinin de eşkal bilgilerini fevkalade tasvirlerle süslüyor, özellikle Porsuk'u tanımlarken her imkânı değerlendiriyordu. Günler, haftalar geçti, tehlikeler atlatıldı, İstanbul ve süt kokulu bebek özlendi ama Porsuk'a dair bir ipucu bulanamadı. İlk durak Balyabadra[1] olmuştu. Ardından Anabolu[2] ve Mizistre.[3] Sonra İnebahtı,[4] Yanya,[5] Tırhala[6] ve Eğriboz.[7] Bütün buraları mirasyedi bir Rum tacir kılığında gezmişti. Her vardığı yer, her konakladığı han, her karşılaştığı kişi umutlarını daha da azaltıyordu. Yaz geçip eylül rüzgârları başladığında Mora'daki umutlarını tüketip yukarılara istikamet vererek Yanya, Yenişehir yoluyla Selanik'e ulaştı. Burada bir ay kaldı, şehrin altını üstüne getirdi. Nafile. Ve son durak; Kavala. İzbe yollarda at sürerken içinde son bir umut vardı; Porsuk ile Tavşan'ın bir yolla Kavala'ya ulaşması veya birilerinin onları buraya getirmesi. Kavala'yı da teftişten geçirdi mi artık Mora'dan İstanbul'a doğru adım adım her yere bakmış, ülkenin ucundan merkezine doğru çemberi daralta daralta görevini tamamlamış olacaktı. İçinde olumlu bir his vardı. Cenevizli kalyon reisinin sözleri haklı bile çıkabilirdi. Ne var ki Mora'da tutuşturulan Yunan ateşi, her yanı yakarak Teselya bölgesinde de zulümleri yavaş yavaş alevlendiriyordu. Burada da hâkimiyet Rumlara geçmiş, Türklere göz açtırmayacak baskılar icat ediyorlardı. Padişahın İstanbul'da aldığı kararlar maalesef yalnızca

---

1 Patras
2 Nafplion
3 Mistra
4 Lepanto
5 İonnina
6 Trikala
7 Euboea

sözde kalıyor, vatansever kolluk kuvvetleri bile köşede bucakta şehit ediliyorlardı. İngiltere, Fransa ve Rusya Osmanlı'yı zora düşürmek adına ayrı kollardan Yunan isyanını destekliyor, Balkanlar ve Teselya'yı karıştıracak her icraata çanak tutuyorlardı. Ceylan'ın geldiği gün Kavala'da ilk şiddet olayı yaşandı ve bir Rum, Türk komşusunu dirgen ile deşerek öldürdü. Ertesi gün şehirde bir haber yayıldı; güya Rus, İngiliz ve Fransız donanmaları Navarin körfezinde bulunan Osmanlı donanmasını vurmak üzere Adalar Denizi'ne doğru yola çıkmışlardı. İngiliz ve Fransızların gizli yardımları Teselya genelinde Rum nüfusu azdırmış, Kavala'daki soydaşlarını da isyancı eşkıyaya dönüştürüvermişti. Kavala bir kale ile kalenin eteğine serpiştirilmiş mahallelerden ibaretti. Daracık sokakları, her birinde Türk kimliği okunan cumbalı evleriyle tam bir Türk kasabasıydı. Yunan isyancılar bu kimliği yok etmek üzere birer ikişer şehrin güzel evlerini yakmakla işe başladılar. Yanan evlerin ahalisi komşularına sığınmak zorunda kalıyorlardı. İki hafta içinde Kavalalı olmayan pek çok insan kasabanın çarşı pazarında bellerinde piştovlarla volta atmaya başladı. Kasabada bir korku hâkimdi. Ahali her sabah başka bir haberle uyanıyordu. "Türk evlerine giden su kehrizleri tahrip edilmiş, ahırlardaki hayvanları çalınmış, sabah ve yatsı vakitlerinde cami cemaati tehdit edilmiş, bedestende dükkânlar soyulmuş..." gibi haberler halkta büyük korku yaratıyordu. Türk ahali silahsızdı. Rum komşusuyla geçim içinde dört yüz yıldır yaşıyor, tuz ekmek hakkı gözetiyordu. Nihayet onlar da teşkilatlanmaya, kolluk devriyeleri koymaya başladılar. Bu hareket cepheleri tamamen belirginleştirdi. Bu sefer de güpegündüz ev basmalar, Türkleri evlerinden çıkarmalar patlak verdi. Kavalalı Paşa'nın yaptırdığı imaret ağzına kadar sığınmacılarla dolup taştı. En son kale eteğindeki Halil Bey Camii'nin kapı ve pencereleri

tahrip edilip de medrese kısmına Yunan harfleriyle tehditler yazılınca Türklerin sabrı taştı. Onlar da Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa olunan sukemerlerinde bir cephe açıp geleni geçeni teftiş eder oldular. Aynı gün kasabada bir dedikodu yayıldı. Mora isyanlarını bastırmak üzere vazifelendirilen Mehmet Ali Paşa, ordusunu alıp Mısır'a geri döndü, deniyordu. Güya Navarin'de Türk donanmasıyla birlikte yanan Mısır donanmasını bahane ederek ordusunu çekip götürmüştü. Kavala halkını asıl bu haberler yıktı. Çünkü Mehmet Ali Paşa Kavala halkı için bir baba, bir hâmî, bir vasi idi. Kavala'yı Kavala yapan oydu. Dört bir yanına hayrat ve imaretler yaptırmış, açları doyurmuş, kimsesizi gözetmişti. Mısır valisi olduktan sonra da şehirden elini çekmemiş, adamları vasıtasıyla varlığını hep hissettirmişti. Vahhabî isyanlarını bastırdığında, Hicaz yollarında eserler kondurduğunda, Mısır'da başlıbaşına devlet gibi davrandığında onunla hep gurur duymuşlardı. Hiç kimse onun doğup büyüdüğü Kavala'dan vazgeçivereceğini asla düşünmemişti. Vaktiyle yarar işler yapan paşanın ordusunu toplayıp Mora'yı ve Teselya'yı kaderine terk edivermesi bütün halkı Yunan'a karşı yıldırdı ve mücadele azimlerini kırdı. Elbette bu haber Yunan çeteleri kadar kasabanın Rum kökenli ahalisini de azdırdı. Kasabada Yunan kanı taşıyan herkes en yakın komşusundan başlayarak Türk canı almaya âdeta yarışır oldu. Eski dostluklar, komşuluklar, arkadaşlıklar canice katliamlarda ölümle tanışmaya başladı. Böyle bir kargaşa içinde Porsuk ile Tavşan'ı aramaktan daha çok hayatta kalabilmek için mücadele etmesi gerektiğine karar verdi. Kaldığı han imarethane bitişiğindeydi ve son birkaç gündür karanlık adamlar girip çıkmaya başlamıştı. Bir dilemma içindeydi. Memleket bunca badire altındayken bir elmasın peşinde olmak içini kemiriyor, her adımında kararsızlık kendini gösteriyordu.

Sokakların emniyetsiz kaldığı, gecelerin kâbusa dönüştüğü kargaşa zamanlarında birini aramanın tehlikesi ise iki kat büyümüştü. Kimi sorsanız, kime sorsanız karşınızdaki kişi hemen tavır alıyor, tedirgin oluyor ve size vermek istediği bir bilgi olsa da bundan vazgeçiyordu. Mora'da Rum kılığında durumu idare etmişti ama burada Rum gibi davransa başı belaya girerdi. Kaldı ki bir Rum'un bir Türk'ü araması Türk aleyhine hayati tehlike demekti ve hiçbir Türk, Porsuk veya Tavşan'ı tarif ettiği vakit ona cevap vermiyorlardı. Bilmediklerinden mi, bildikleri halde sakladıklarından mı, bir türlü kestiremedi. Kasabaya gelirken taşıdığı o güzel hisler burada kaldığı yirmi gün içinde birer birer kayboldu ve son bir araştırmanın ardından İstanbul'a dönmeye karar verdi. Hatta bunun için iyi bir küheylan bile satın aldı. Hazırlıkları tamamdı. Atını iki gün boyunca mahmuzladığı takdirde yuvasına, yavrusuna kavuşacaktı. Bu umutla hancıya veda etti. Her gün hanın önünde oturan mahallenin meczubuna bir yol sadakası vermek için elini kesesine attı. Niyeti, tam hizasından geçerken bir tekliği eteğine fırlatıvermekti. O sırada meczup ayağa kalkıp önünü kesti. Atın gemine yapıştı. "Kavala'dan giderler, Kavala'ya giderler!" diye iki kere tekrarladı. Akçeyi alıp atın gemini bırakırken sesini de yükseltti:

"Bu Kavala'da arayanlar o Kavala'da bulurlar!"

Ceylan durdu. Bu bir deli saçması deyip geçemedi. Zihninde başka bir Kavala olup olmadığını sorguladı. Şehirden bir saat geç ayrılsam ne çıkar, deyip doğruca müftü efendiyi buldu. Müftü Teselya'da değil ama Mora'da Manya bölgesinde küçük bir Kavala köyü bulunduğunu söyledi. Ceylan her şeyi ta baştan yanlış yaptığını o an anladı. Navarin'e geldiği vakit hemen yanı başındaki Kavala köyünü sorup akıl edebilseydi aylardır buralarda Yunan'la cedelleşip durmayacağını düşündü. Manya bölgesi Navarin'in altında Mora

yarımadasında ayaklanmaların başladığı yerdi. Şu sıralarda tamamen Yunan isyancıların hâkimiyetindeydi. *"Olsun!"* Böyle bir haberi almışken İstanbul'a dönerse vicdanı rahatsız olurdu. Atının dizginlerini İstanbul'un aksi istikametine, Manya bölgesine çeviriverdi.

Kâh gizli yollardan, kâh dağ başlarından ilerleyerek, bazen Rumca bazen Türkçe konuşarak bütün Teselya topraklarını, Livadya[1] ve Atina bölgesini katedip Kavala köyüne altı günde gelebildi. Buralarda Türk kimliğiyle bilinen hane sayısı iki elin parmakları kadar bile kalmamıştı. Kimisi düşkün, kimisi işbirlikçi, kimisi kahraman bakiye. Köye geldiğinde ilk sorduğu kişi, daha o tarif ve tasvirlerinin sonuna gelmeden alaylı bir gülümsemeyle Porsuk'un yerini açıkça tarif ediverdi:

"Şuradan altmış arşın ilerle, köşeyi dön, kabristana vardığında onu bulursun!"

"Nasıl yani? Öldü mü?"

"Yok, yok, ordadır işte, sen git!"

Denileni yaptı. Kabristanın yıkık duvarında oturan birini gördü. İhtiyatla yaklaştı. Evet, Porsuk'tu bu. Mektep çocuğu gibi ayaklarını sallaya sallaya önce gülüyor, sonra duruyor, somurtuyor, öfkelenmiş gibi eliyle bir işaret yapıyor ve çeşitli ahenklerle mırıldanıyordu:

"Riiiillaaaa.... Nevriyeeee..."

Kendini belli etmeden bir köşede durup izledi. Bu normal değildi. Porsuk kendiyle konuşuyordu. Delirmiş olmasından korktu. Usul usul yanına vardı. Karşılaştığı tepki fevkalade duygusaldı. Porsuk onu görür görmez duvardan inmiş, daha selam bile vermeye fırsat bırakmadan koşup boynuna sarılıvermişti:

---

[1] Levadeia

"Ceylan! Yaşıyorsun ha?"

Ceylan, bütün seyahati boyunca karşılaştıkları anda onun suçluluk içgüdüsüyle kaçacağını düşünmüş, hatta onu kaçırmamak üzere planlar bile kurmuştu. Şimdi koşa koşa gelip boynuna sarılmasına çok şaşırdı. Az evvel gördükleri de zaten normal değildi. Evet, Porsuk delirmişti. Peki ya deli değilse. Tehlikeyle geçen ayların hıncıyla dişlerinin arasından konuştu:

"Elbette... Ama senin hayatta olduğundan endişemiz vardı doğrusu."

"Ya diğerleri?"

"Niye soruyorsun ki. Herkes İstanbul'da. Sen hariç. Ve bir de Tavşan."

"Öyle mi?... Çok sevindim, çoook... Peki neden buradasın?"

"Neden olduğunu biliyorsun. Seni alıp götüreceğim, tabii elmasla birlikte."

"Ne elması?"

"Kaşıkçı Elması tabii ki, sahtesini bize bırakıp kaçtın ya?"

Porsuk arkadaşının önce şaka yaptığını sandı. Tekrar tekrar inkâr etti. Epey bir vakit tartıştıktan sonra her ikisi de sakinleştiler ve karşılıklı anlattılar. Porsuk olup biteni kavrayınca ağlamaklı sesle mırıldandı:

"Bende elmas yok be Ceylan'ım!"

"O halde benimle gelip bunu diğerlerine kendin söyleyeceksin!"

"Asla. Ben buradan gidemem. En azından şimdi olmaz. Rilam işte şurada, Nevriyem de hemen yanında."

Ceylan onun eliyle işaret ettiği yerde iki taze toprak yığını gördü; biri büyük biri küçük:

"Kim onlar?"

"Biri senin Tavşan bildiğin Rila Hatun, diğeri de bebeğimiz. Adını Nevriye koymuştuk. İki ay kadar evvel Filik-i

Eterya canileri Mizistre'de Türkleri kırıyorlarmış diye duyup imdada gittiydim. Meğer buradaki yandaşları fırsat kollarmış, yokluğumdan istifade evimi basmış. Geldiğimde ikisinin de deşilmiş cesetleri kokmak üzereydi."

Cündî Beşe'nin omuzları düşüverdi. Ta başlangıçta yanlış Kavala'yı aramasaydı belki de Porsuk'un eşi ve çocuğu hayatta olabilirlerdi. Ona karşı aylardır beslediği düşmanlık ve hınç duyguları birden merhamete evriliverdi. "İsyan başlayalı neredeyse bir sene oluyor, dostum; neden buralardan göçüp gitmedin!"

"O nasıl söz Ceylan, vatan düşmana bırakılıp gidilir mi hiç? Ama şimdi görecekler günlerini. Tek başıma da kalsam bütün Mora'nın intikamını alacağım."

Ceylan Porsuk'un artık eski Porsuk olmadığını görebiliyordu. İçinde çelişkiler hissetti. Merhameti öfkesinden baskındı. Elini omuzuna attı:

"Kalbini nefretten, aklını endişeden uzak tut dostum! Bunca kargaşa, bunca hezimet, bunca acı ve ölüm. Tek başına sen ne yapabilirsin ki?"

"Elimden ne geliyorsa onu Ceylan'ım. Buralara geldiğimin ikinci haftasıydı, Tripoliçe'de[1] gece yarısı katliamıyla başladılar işe. Her canlıyı, her eşyayı tahrip edesiye kadar günlerce sürmüş zulüm. Bunu öğrendiğim günden itibaren her gelişmeyi takip ettim, her melanetlerini öğrendim, her yaptıklarını izledim."

Ceylan, onu dinledikçe hayreti arttı. Hiç deli gibi sözler değildi duydukları. Eski püskü giysiler içinde, kendisiyle konuşuyor, cümlelerinin arasında kâh çocuk gibi gülüyor, kâh mecnun misal hareketler yaparak ağlıyordu. Avcunu yukarı doğru açıp baştan ayağa işaret etti. Porsuk onun "Bu ne hal?" demeye çalıştığını anlamıştı:

---

[1] Tripolis

"Eşim ve kızımın cenazesinden sonra delirmeyi tercih ettim. Bir kılıf. Çünkü deli iken çok akıllıca işler yapabiliyorum, hiç dikkat çekmeden."

Ceylan her şeyi kavradı. Bu bölgede bir Türk'ün, Filik-i Eterya'nın ilgi alanından çıkması ancak delirmekle mümkün olabiliyordu demek ki. Onu teselli mahiyetinde birkaç cümle kurmanın iyi olacağını düşündü:

"Sana inanıyorum arkadaş. Ve seni İstanbul'a götüreceğim."

Porsuk'un cevabı bu sefer sitemli oldu:

"İstanbul'a dönemem. Vah o sadrazama ki seni elmas hesabına göndermiş; keşke vatan hesabına gönderseydi! Ve sen keşke buralara hiç gelmeseydin. Ülke can çekişirken elmas peşinde can kaygısı çekmek nasıl bir duygu, anlatsana, ha?!.."

Ceylan bunca acılı bir kalbi kırmanın hoş olmayacağını düşündü, cevap vermedi, başını yere eğdi. Ona soygunun bizzat Sultan Mahmut tarafından tertiplendiğini ve bir güvenlik tatbikatı olduğunu söylemeyi kurdu ama sadrazamın bu konudaki kesin yasağını hatırladı. Eşini ve bebeğini kaybetmiş bu hamiyetli gencin de teselli edilmesi gerektiği ortadaydı. Alttan alarak birkaç teselli cümlesi edecekti ama Porsuk ona fırsat bırakmadan köpürdü:

"Alçaklık yalnızca dışarıdaki Yunanlarda değil anlaşılan, içimizdeki yunmayanlarda..."

Bu sefer Ceylan diklendi:

"Yolda yoldaşını satan biri mi söylüyor bunu? Ortak emaneti alıp kaçan biri!"

"Kim neyi alıp kaçmış arkadaş! Emaneti alıp kaçmak da ne demek?"

"Elması işte. Sen alıp kaçtın ya!"

"Hayır elbette!.."

"Nerde peki?"

"Ben nerden bileyim torlak! Böyle bir zamanda bu sorunun cevabı da zaten beni ilgilendirmiyor. Vah sana ki soygunda sağ kaldığına şükretmiyor da hırs peşinde koşuyorsun."

"Soygunda sağ kalmak derken?!.."

"Padişahın hepimizi ölüme mahkûm ettiği soygun."

"Bunu da nereden çıkardın? Padişah kimi ölüme mahkûm etmiş? Herkes hayatta ama senin yüzünden esir gibiler!"

"Ama Zafîre Kadın dedi ki..."

Porsuk'un birden durakladığı o dakikadan sonra bir saat boyunca soygun cumasını müzakere ettiler, kâh tartıştılar, kâh örtüştüler, sonunda her şey ortaya döküldü, gerçekleri konuştular. Zafîre Kadın Porsuk ile Tavşan'ı kandırmış, gözlerden ırak olmaları için alelacele bir nikâh kıydırıp Ceneviz kalyonuna bindirmişti. Her şeyi Kavalalı'nın İstanbul'daki gizli karakullukçuları hazırlamış, ikisini gemiye teslim ederken de kulaklarına "Her ne suç işlediyseniz verilmiş sadakanız varmış. Suçortaklarınızın kelleleri az evvel Cellat Gürcü Fettah'ın kütüğünden yuvarlandılar!" diye fısıldamayı ihmal etmemişlerdi. Bu haber hem Porsuk'u, hem Tavşan'ı Sultan Mahmut'un en karışık topraklarından sayılan Mora'da küçücük bir köyde kaçak gibi yaşamaya mahkûm etmiş, kimliklerini gizlemek zorunda bırakmıştı. Zafîre Kadın çok kurnazca davranmış, çaldığı elmasın izini kaybettirmek üzere her ikisini de gözden ırak bir noktada saklamıştı. O kadar ki Kavalalı Mehmet Ali'nin Kavala'sında aranırlarsa bulunamasınlar diye Manya'daki Kavala'ya yerleştirmeyi bile akıl etmişti. Muhtemelen evlatlığı için çok güzel planları vardı ama icra etmeye ömrü yetmemişti. Üç ayda bir düzenli akçe göndereceğini söylemesine rağmen ellerine tek kuruş ulaşmamıştı. Rila gurbet ellerdeyken yine çamaşırcılık yapmış ama bu sefer sarayın ipekli kumaşları yerine köylülerin

hayvan tersiyle lekelenmiş kalın şayaklarını yıkamış, Zahid de ırgatlık yaparak geçim edinmek zorunda kalmıştı. Zafîre Kadın'ın ölümünden sonra da ödenmesi şart koşulan Tosun Paşa hazinesinin yıllık beş yüz altın ulufesi ise kendilerine hiç ulaşmamıştı. Zafîre Kadın'ın canına kıydığını gören karakullukçular onlara ait her şeyi kendi keselerine aktarmış olmalıydılar. Daha kötüsü, iki saraylı, İstanbul sevdası ve özlemiyle bu küçücük köyde bir suçlu gibi yaşamışlardı. Bütün bunlar ortaya dökülünce Porsuk dizlerini dövüp Kavalalılara ilenmeye başladı. Yunan isyanına geçit veren Tepedelenli gibi Kavalalı'nın da böyle günlerde memleketin hayrına bir kişi olmadığını keşfetti. Aşkıyla zindanlarda yattığı eşi Rila'yla bir aylık yavrucağı Nevriye'yi kaybetmenin sebebi olarak da onu gördü.

Konuşulacak sırlar söze bürünüp açık olunca her ikisi de sessiz kalıp kendilerini dinlediler. Hayat böyleydi, bazen feleğin umulmadık bir sillesiyle her şey tersyüz oluveriyordu. Neden sonra uzaklardan isyancıların karabina ve piştov sesleri gelmeye başladı. Ve Ceylan onu kolundan çekip kabristan duvarına siperlendirip kısık sesle anlattı:

"Dostum! Ölenle ölünmez. Burada senin için ne bir hayat, ne bir huzur görünüyor. Demem o ki İstanbul'a gitmenin vakti gelmiş."

Porsuk birden parlayıverdi:

"Asla! Navarin'in alevleri kadar alevi buralarda tutuşturup milletimin intikamını almadan, Türk mezarlarından cesetleri çıkarıp yakan canilerin leşlerini toprağa karıştırmadan asla. Eşimin ve yavrumun intikamı için de Filik-i Eterya canilerinin soyunu kurutmam gerek. Ancak o zaman İstanbul'a gelirim; yeterince ölüm gördükten sonra... Ayrıca orada da Kavalalı'nın gizli karakullukçularıyla görülecek bir hesabım olacak. Sen şimdi gideceksin, sağ ve esen... Ben

seni buradan çıkaracağım. İnşallah bir ay içinde buralardaki çetelerin defterini dürer Tripoliçe'ye geçerim. Ve bir gün Mora'da her şeyin başladığı Yunan karargâhında en az yüz çete elebaşısının havaya uçtuğuna dair İstanbul'a bir haber ulaşırsa gelmem yakın demektir. Ansızın bir kuşlukta seni bulurum. Ruhlarına evvelce Fatihalar okuduğum Aslan'ı, Tûtî'yi, kâfir Bukalemun'u... Hatırında tut; benim için sizi dünya gözüyle yeniden görmek büyük bahtiyarlıktır."

BÜYÜK DURUŞMA

Kavala buluşmasından üç ay sonra

"Benim için sizi dünya gözüyle yeniden görmek büyük bahtiyarlıktır, şeyhim. Hayatta olduğunuzu..."

"Beyhude sözler evlat... Güvenimi sarstın, herkesi zora soktun!.."

"Özür dilerim... Ceylan söylemiş olmalı, ben hepinizi öldü biliyordum."

Kuşlukta kapıdan Bukalemun girdi. Ardından Tûtî ile Ceylan... Ve hesaplaşma başladı:

"Anlat! Cuma gününden başlayarak..."

"Taht odasına giresiye kadar her şey yolunda gitti. Rahmetli Tavşan'ım ön kapıda muhafızı oyalarken ben arkaya dolandım. Gördüm ki analığım Zafîre Kadın kapıdaki nöbetçiyle konuşuyor. Azıcık bekledim. Sonra nöbetçi uzaklaştı. Analığımın yanına vardım. Kapıyı açıp girdik. Her şey tahmin ettiğimiz gibiydi. Çekmecenin kilidini maymuncukla açtım. Kaşıkçı Elması'nı yerinden aldım ve analığıma verdim."

"Neden?"

"Öncelikle çekmecenin kilidini yeniden kurmak zorundaydım. Sonra da koynumdan kuzgunu çıkarıp gözlerini açmalıydım. Takdir edersiniz ki her ikisi için de iki elimi kullanmam gerekir. Hızlıca kilidi kurdum. Elimi attım, kuzgun hazırdı. Ayağındaki bağı kontrol ettim. Analığıma baktım. O da elindeki kadife keseyi bana uzattı."

"İçinde elmas vardı?"

"Öyle düşünüyordum. Yıllarca beşiğimi sallayıp bana en sevdiğim şehzade masallarını anlatan analığımdan şüphelenemezdim her halde. Elması neden değiştirmek istesindi ki?!.."

"Şehzade masallarını geç. Sonra?!"

"Sonrası, kuzgunu uçurdum. İçimde görevimi tamamlamanın ve bana güvenenleri yolda bırakmamanın huzuru vardı. Odadan çıkıp kapıyı yeniden kilitledik. Tavşan'ım, sundurmanın altına su dolu bir kova saklayacaktı. Onu alıp muhafızın üstüne bulaştırdığımız yemeği temizlemeye gittim. Birkaç dakikada taşlıktan ayrıldık, Tavşan'ı yoluna gönderdim ve saray tavanına çıkmak üzere hamam taşlığına yöneldim. Hamamdan yukarı çıkan kapı açık bırakılmıştı. Çatıya tırmanıp bekledim. Kulağım Tûtî'nin sesinde. İlk ispinoz sesini duyduğumda bacaların kuytusunda ilerledim. Hemen ardından kanarya sesi geldi, durdum. Sonra tekrar ispinoz, ilerledim ve tekrar kanarya, durdum. Mutfak bacalarından tüten dumanlar beni kuşatıp gizliyor gibiydi. Dediğim gibi, karatavuk sesi duyup hemen saklandım. İspinoz, kanarya derken on birinci bacada durdum ve bir daha kuş sesi duymadım. Çünkü önümde iki muhafız piştovlarını doğrultmuş beni bekliyorlardı."

"Zafîre Kadın'ın tuzağı elbette."

"Bilemiyorum ama o anda bunu düşünmedim. Yakalandığımı sandım, dengem bozuldu. Arkadaki muhafızın bana işaret ettiğini gördüm. Piştovun ucuyla bacayı gösteriyor, atlamamı öneriyordu. Bacaya baktım, nedense bir tek o bacanın dumanı tütmüyordu. Muhafızı Aslan'ın adamlarından biri diye düşündüm ve atlarsam kurtulabileceğime inandım."

"Öyle inanmanı istedi çünkü!"

"Atlamak için bir yerlerden keklik sesi duymayı bekledim. Duymadım ama yine de gözümü karartıp atladım. Çok şükür

kolumu bacağımı sakatlamadım ama üstüm başım kurumlanarak simsiyah bir halde aşağıya indim. İçeride iki aşçı yamağı oturmuş tütün içiyorlarmış. Karalı bereli beni görünce gulyabani zannedip kaçtılar. Avluya açılan kapıya baktım. Önce üstümü başımı temizlemeye karar verdim. Birden giydiğim aşçı kıyafetinin astarını düşündüm. Ceylan, hususi benim için gidip Üsküdar'da Terzi Necip'e diktirmişti. Derhâl poturumu ve cepkenimi çıkarıp tersini giydim. Kenarda duran halat parçalarından ikisini de baca kurumuna bulayıp baratamın altına zülüf uydurdum. Evet, şimdi zülüflü baltacılara benzemiştim. Saray mutfağından çıkan bir baltacı pekâlâ Bab-ı Hümayun civarında dolaşır, fırsat bulunca da kendini dışarı atardı. Eğer çengi takımının sırığıyla çatıdan inip kaçamıyorsam bari kapıdan sıvışıp kaçayım dedim. Kararımı verip son bir kez üstümü başımı kontrol ettim ve mutfağın ahşap kapısını araladım. O da ne? Analığım elinde bir bohça ile kapıda. Beni içeri ittirip bohçadaki şal ve setreyi üstüme uydurmamı söyledi. Bu sefer içoğlanı oldum. Ben giyinirken de yana yakıla soygunun açığa çıktığını, Asâkir-i Mansûre zabitlerinin herkesi yakaladığını, Aslan ile Bukalemun'un çoktan cellat kütüğünü boyladığını anlatıp durdu; ağlayarak ve pişmanlıklar içinde."

"Vay gidi hınzır karı!"

"Rahmetli için böyle diyemezsin Tûtî! Unutma o benim analığım."

Aslan ikisini de teskin edecek bir hareket yapıp başlamak üzere olan tartışmayı sonlandırdı:

"Anlatmaya devam et!"

"Çarenin kaçmak olduğunu söylüyordu. Kendim için değilse bile Tavşan için kaçmalı, onu kaçırmalıymışım, öyle dedi. Tavşan bu işe benim yüzümden girmişti. Onun başına gelecek her şeyden ben sorumluydum. Hâlâ öyleyim.

Kimsesiz bir genç kızı sanki kandırmış gibi hissettim kendimi. Kararımı verdim. Onun kaçmasını sağlar sonra teslim olabilirdim. O da bensiz olamayacağını söyleyip duruyormuş meğer. İkimiz için çırpınıp duran analığımı dinlemekten başka çaremiz kalmamıştı. Ben mutfakta bekledim. O gidip Tavşan'ı getirdi. Benim için de ferace bohçalamış. Hemen kılık değiştirdim. On dakika sonra üç kadın, meyyit kapısından çıktık. Analığım iki akçe kesesini kuşağıma sokup bizi sadık adamlarına emanet etti. Daha sonra bize düzenli akçe göndereceğini söyledi. Rehberlerimiz iki kişiydi. Önümüze düştüler, Sirkeci istikametine ilerledik. Oradan bir sandal kiralayıp Azapkapı'ya geçtik. İkindi namazı sonrasında Arap Camii'ne vardık. Cemaat dağılmıştı. İmamı bulduk; nikâhımız kıyıldı."

"Oysa bize nikâhınızı sarayda kıydırdığını söylemişti!"

"Bilmiyorum artık. Varıp Galata bekâr odalarından birinde saklandık. Gece yarısında da Ceneviz gemisine bindik. Mora yarımadası Devlet-i Aliyye'nin yeterince uzak bir bölgesiydi. Üstelik Rumların isyanı dolayısıyla ortalık toz dumandı. Saklanmak ve saklamak için uygun bir yerdi, bize öyle dedi. Gemiden Navarin'de indik. Ne var ki evdeki hesap çarşıya uymadı. Bizi karşılayan Tosun Paşalıların ihanetiyle Rum ayaklanmasının başladığı o lanetli yerde, metruk bir evde terk edildik. Köydeki Türklerin çoğu ya öldürülmüş, ya göçe zorlanmıştı. Geride kalan dört beş aileden biri bize sahip çıktı. Orada soygunmuş, elmasmış, teslim olmakmış, her şey gözümden silindi. Çünkü bir savaşın içine atılmıştık ve zayıf cephe benim siperim oluverdi. Vatan müdafaası ölüm cezamı da, hırsızlığımı da unutturdu. Kader bizi Sultan Mahmut'un cezasından kaçırtıp Sultan Mahmut uğruna savaşmaya sevk etmişti. İstanbul'da Asâkir-i Mansûre'nin gösterdiği başarıyı Manya'da tek başıma üstlenecek gücü

kendimde buluyordum. Elimden geleni yapmaya ahdettim ve yaptım. Tavşan'ım bebeğimize hamileydi, karnı büyümeye başladı. Onu emanet edecek bir yer bulmalıydım. Planlarımı uygulayabilmek, istediğim mücadeleyi yapabilmek için güya cin çarpmış da sara nöbetlerine tutulmuş gibi davranmaya başladım. Kabristana gidip oyalanmak, kendi kendine konuşmak, kâh ağlayıp kâh gülmek... Kısa sürede herkesi inandırdım. Gerçeği bir tek Rila Hatun biliyordu."

Porsuk heyecanla anlatıyor, diğerleri de ağızları açık onu dinliyorlardı. Konu soygundan, elmastan uzaklara gitmiş, odadaki hamasi duyguları coşturmuştu. O anlatırken Yuvanaki'nin bile gözü yaşarmıştı. Özellikle cani Yunan çetelerinin Rila Hatun ile bir aylık bebeğini şişleyerek şehit ettikleri sahnede yanaklar ıslanmaya başladı. Ortam birden matem suskunluğuna bürünüverdi. Nihayet Tûtî herkesi uyandırmak adına pat diye sordu:

"Kitabıma ne yaptın, onu söyle!"

Porsuk soruya cevap verip vermemekte tereddüt etti. Çünkü kitap meselesini ekibin bir kısmı henüz bilmiyordu. Aslan'a baktı. O cevaplandırması için işaret etti:

"Ağa, tarif ettiğiniz kitabı koynumda saraydan çıkardım. Azapkapı'da saklandığımız bekâr uşaklarının hücresinde biraz sayfalarını çevirdim. Anlamadığım bir dildendi. Mora'da Rumların yazdıkları yazıya benziyordu. İçinde ilm-i simyadan ziyade Hz. İsa tasvirleri vardı."

"Elbette öyle olacaktı. Çünkü o bir İncil. Şimdi nerede?"

"Ama bana Mecritî'nin simya ile alakalı risalesi demiştiniz."

"Bir İncil çalmayı reddedersin diye korktum, hani kutsaldır diye. Bu İncil'e sahip olanın bir daha bakırdan altın elde etmeye ihtiyacı olmayacaktır. Elimizde bu İncil olduğu müddetçe Kaşıkçı Elması'ndan ziyan ettiğimiz bütün altınlar

bile avcumuzda demektir. Alıcısı kâfir Anton bile hazır. Sen nerede olduğunu söyle yeter!"

"Zinhâr bu dediğin olmayacaktır kıymetli Tûtî. Sen de biliyorsun ki bugüne kadar Kaşıkçı Elması hariç millette ait hiçbir şeyi çalmadık. Eğer bizzat devletlü sadrazam görev vermeseydi onu da çalmazdık. Milletin malında vebal vardır. Yani ki ne Porsuk onu Tûtî'ye teslim edecek, ne de biz kitabı satıp altınları bölüşeceğiz. Kitap, Kaşıkçı Elması'yla birlikte bir kefaret olarak padişahımıza arz edilecektir. Şimdi nerededir, Porsuk, evladım, söyle!"

"Azapkapı'da ikindi vakti saklandığımız odanın döşeme tahtalarının altında. Farelerin ve böceklerin kemiremeyeceği bir mahfazanın içinde."

"Güzel! Şimdilik o yerinde beklesin. Ve Tûtî sen de sakın onu yerinden alayım deme! Anlaşıldı mı?"

"Peki madem!"

"Sana gelince Porsuk, bütün anlattıklarına inanıyoruz. Mora'da gösterdiğin mücahit tavrını ve ta İstanbul'a ulaşan başarını tebrik ediyoruz. Lakin biz şimdi elması düşünelim. Bize elmasın nerede olduğunu söyle! Zafîre Kadın elması nereye saklamış olabilir?"

"Aslan'ın bu sorusu üzerine Porsuk yalnızca olumsuz mânâda başını iki yana salladı. *"Bilmiyorum!"* Dakikalarca ve takip eden saatlerce de tartıştılar. Bazen elmasın Zafîre Kadın'la birlikte denizi boyladığı ama cesediyle birlikte çıkarılamadığına, bazen Kavalalı karakullukçuları tarafından Mısır'a kaçırıldığına, bazen Tilki'nin Zafîre Kadın'dan elması çoktan almış olduğuna dair iddiaları ve iddiaları destekleyecek delil veya gerekçeleri sıralayıp durdular. Nafile! Yer yarılmış, elmas içine girmişti. Herkesin omuzlarının düştüğü ve odayı karamsarlığın sardığı dakikalarda Bukalemun son bir hamleyle müzakereye yeni bir kapı araladı:

"Her şeye bir de Zafîre Kadın gözünden baksak mı? Zafîre Kadın olsaydım, elması da ele geçirseydim ne yapardım, diye soralım kendimize!"

"Ya koynuma sokup şehirden kaçardım, yahut bundan kimseye bahsetmez, herkesin elması unutmasını beklerdim."

"Şehirden kaçarken yanına almamışsın, nereye saklardın?"

"Saklamazdım. Canım pahasına ele geçirdiğim bir elmastır madem, yanıma almadan şehirden gitmezdim!"

"Belki de daha sonra almak üzere birine emanet bırakır, gittiğim yere getirmesini isterdim; elbette çok güvendiğim birine."

"Zafîre Kadın'ın güvendiği birileri kimlerdir, Porsuk!"

"Sarayda Re'fet Kadınefendi ve Rila Hatun, dışarıda da ikinci analığım Hafize Kadın'dır. Kavalalı karakullukçularına asla güvenmezdi."

"Hep kadınlar... Rila Hatun –tekrar başın sağ olsun– rahmetli olduğuna göre geriye elması emanet bırakabileceği iki kadın kalıyor. Sen olsan Hafize annene bırakır mıydın?"

"Hafize analığımla ilişkileri resmiyet kokardı, bazen de onu kendisinden daha fazla sevdiğimi düşünerek kıskanırdı. Yani ona bırakmamıştır!"

"Peki ya Re'fet Kadınefendi!.."

"İyice yaşlanmıştır, dalgınlık halleri çoğalmıştır, çok şeyi unutur!"

"Başa döndük. Elde var sıfır!"

"Hayır, en azından elması bir yere sakladığına dair kanaatimiz yükseldi. Peki şimdi de Zafîre Kadın olsam birine değil de nereye saklardım sorusuna cevap arayalım."

"Kimsenin şüphelenmeyeceği bir yere elbette."

"Haklısın. Bu durumda Zafîre Kadın'ı tanıyan Aslan ile Porsuk söylesin, o yer neresi olabilir?"

"İstanbul'dan kaçan birisi olsam onu daha sonra kolayca alabileceğim bir yere saklardım."

"Bu durumda saraydaki hücresi olamaz. Çünkü saraydan kaçan biri için tekrar saraya girip bir elması almak, onu taht odasından çalmak kadar zordur."

"Ben olsam işte tam da bu yüzden oraya saklardım; elması arayanların burunlarının dibinde olup da hiç bakmayacakları bir yere."

"İyi ama kadının ölümünden sonra hücresi boşaltılırken sadrazam hazretleri yorganı ve yatağı pamuk pamuk ayırtıp her şeyi didik didik arattı. Nafile!"

"Pes etmeyelim. Bence Zafîre Kadın gibi birisi öyle bir elmasın yok olmasına razı olmaz, bilakis dünya durdukça durmasını isterdi. Ta ki kendi hikâyesi anılıp yaşasın. Mutlaka bir yerlere saklamış olmalı."

"Bence Porsuk hücreyi yeniden düşünmeli. Acaba diye!.."

"Hatırladığım kadarıyla hücre, Re'fet Kadınefendi'nin dairesine bitişik bir odadan ibaretti ve Zafîre Kadın orada fazla eşya barındırmazdı. Yüklükte bir kat yatak, köşede ibrik ve leğen takımı, çamaşır tokacı, iki kat elbise gibi şeyler. Yüklüğün yan tarafında benim uyuduğum beşik dururdu. Rahmetli zengin değildi ama hiç muhtaç olacak şekilde de yaşamamıştı. İstediği her vakit akçesi olurdu. Çocuk muhayyilemde o avcunu açar açmaz bir meleğin akçeyle dolduruverdiğini düşünürdüm. Hayırsever biriydi. Bana ve kendisine yeni yeni mintanlar aldıkça saraydaki diğer cariyelere de alır, üstelik giydiklerini eskimeden birilerine verir, odada tutmazdı. Zannederim eşya kalabalığı ruhunu sıkıştırıyordu. Pencere pervazında daima asılı birkaç kıymetli takısı dururdu. Sergendeki lambanın yanında da üç dört kitap, *Süleymannâme, Battalnâme, Yunan Tarihi, Kesikbaş Destanı* falan... Takılarından ve kitaplarından başka titizlendiği bir şeyi hatırlamıyorum."

"Odada herkesin dikkatinden kaçacak bir gizli bölme hatırlamıyor musun; yerinden oynatılmış bir çini, döşemede bir taş, eşikte bir gedik, duvarda bir iz?"

"I-ıh! Hiçbir şey hatırlamıyorum... Lakin o eşyalardan geriye bir şey kalmış mıdır dersiniz?"

"Kalmışsa da ne işimize yarayacak?"

"Sizin değil ama benim işime yarardı. Hatıra diye beşiğimi almak isterdim mesela. Üzerinde Nil nehrinin ve lotus çiçeklerinin nakışları olan çocukluk hayallerim..."

Aslan atıldı:

"Sana şehzadelik masalları anlattığı beşik!"

Porsuk birden duraksadı. *"Acaba?"* Beşiğini yeniden düşündü. *"Farelik!.. Neden olmasın?!.."* Çocuk muhayyilesiyle adını "farelik" koyduğu gizli bölmeyi düşündü. Çocukça rüya ve kâbuslarını hatırladı. Gece uyurken saraydan gelen bütün seslerin bacadan, bütün tıkırtıların da beşiğindeki farelikten etrafa yayıldığına inanır, o fareyi bir gün mutlaka yakalamayı hayal ederdi. Aslan'ın cümlesine karşılık verdi:

"Beşiğin şahide kısmında bir lotus çiçeği vardı. Çiçeğin tam göbeğinde de küçük kabartma bir düğme. Düğmeye basınca yastık mahallinde yerinden oynayan bir tahta, tahtayı çekince de beliren küçük bir hazne; iki farenin sığacağı küçüklükte. Bu yüzden adını 'farelik' koymuştum."

Herkes dikkat kesilmiş Porsuk'un ağzına bakıyorlardı.

"Tosun Paşa'nın hatırası diye o beşiğe önem verirdi. Nil ve lotus desenli..."

"Analığın da fareliği bilir miydi?"

Porsuk düşündü, düşündü... Buna dair hiçbir anısı yoktu. Çocukken kendisiyle çok oynar, çok şakalaşırdı. Eğer farelikten haberi olsaydı mutlaka onu bir oyun vesilesi yapar diye aklından geçirdi. *"Yine de denemeye değer!"*

Düşündüklerinden dolayı diğerlerini umutlandırmak istemiyordu. Belki de beşiği, çocukluk hatırasına kavuşmak isteyen biri olarak istemeliydi. Herkese beşiği ne kadar sevdiğinden ve hatırasına bağlılığından söz etse iyi olacaktı; inanmasalar ve hatta elmasa sahip olma azminden şüphelenseler bile. Yalvarır bir edayla mırıldandı:

"Efendimiz, acaba beşiğe kavuşma şansımız var mıdır?"

SON UMUT

Ertesi gün

"Efendimiz, acaba beşiğe kavuşma şansımız var mıdır? Ne de olsa sahibi Mora'da kahramanlıklarıyla Sultan Mahmut'un gururu olmuş yiğit bir delikanlıdır."

Zindan Şeyhi Ubeydullah Ağa sadrazam hazretlerine nazikçe sormuştu soruyu. Zahid'in elinden tutup huzuruna çıkarmış, "İşte Porsuk budur!" deyip dünkü müzakerelerini olduğu gibi anlatmış, ayrıca Porsuk'un Mora'da başına gelenleri ve yaptıklarını arz etmiş, hatta ödüllendirilmesi gerektiğini söylemiş, bütün konuşmalar bitip de kapıdan çıkacakları sırada ondan beşiği talep etmişti. Sadrazam önce oralı olmadı. "Kayıp adamı buldunuz ama elması hâlâ bulamadınız!" diye de azarladı. Ama Zindan Şeyhi ısrarcı davranınca yeniden düşündü. Kararsız kalmıştı. Önce *"Belki!"* dedi, birkaç dakika ısrar üzerine de *"Pekala, bakarız!"* demekten kendini alamadı. Kaşıkçı Elması'nı bulması, bütün mesaisini buna ayırması gereken adamın hırsız arkadaşlarından birinin gönlünü yapmak için huzuruna gelmesi hoşuna gitmişti. Nihayet durum ne kadar kötü olursa olsun, onca kötülüğün arasında bile birilerini mutlu etmek iyidir, diye düşündü. Yüzlerine karşı "Şimdi sizin harıl harıl elması arıyor olmanız gerekmiyor mu?" demekten de geri durmadı. Ne de olsa bir yıldır hepsini yakından izleyip seciyelerini öğrenmiş, hepsinin güvenilir insanlar olduğundan emin olmuştu. Şimdi kendisinden bir beşik istiyorlardı. Muhtemelen elmasla alakalı bir konuydu ama bilmezden geldi. Nasıl olsa her adımlarını

takip ettiriyordu. Beşikle elmasın bir alakası varsa beşiğe ulaşmaları herkesin yararına olurdu. Ne düşündüğünü asla hissettirmedi ve güya büyük lütufkârlık göstererek ricalarını yerine getirmeye karar verdi. Ne de olsa geçen bir yılda, soyguna karışan hayatlar yavaş yavaş olumlulanmış, su çatlağını bulmuştu. Taht odasındaki parıltılı cama herkes Kaşıkçı Elması diyordu madem, sahte olması kimin umurundaydı. Nihayet kesin cevabını verirken gülümsemeyi de ihmal etmedi:

"Porsuk evladımızın Mora'da gösterdiği vatan gayretine karşılık bir mükâfat sayın bunu. Mansûre zabitine şimdi emir vereceğim, beşiğin akıbeti derhâl öğrenilir. Eğer hâlâ bir yerlerde duruyorsa bulduruz."

Sonraki gün Mansûre zabiti işini iyi yapmış, pek çok kişiyi bizzat dinleyip araştırma yürütmüş ve ulaştığı neticeyi bir mazbata ile sadrazama sunmuş olmalı ki sabahleyin sadaret konağına çağrılan Aslan'ın eline bir kâğıt tutuşturulup kapıdan çevrilmişti.

Bir saat sonra da Aslan, Porsuk'a teftiş ilamında yazılanları okuyordu:

"Zafire Kadın'ın cesedi Haliç'ten çıkarıldıktan sonra zülüflerinde bağlı elmaslar sayılarak hazineye devredilmiş, saraydaki odasına el konulmuş, araştırma için eşyanın tamamı aseslerce incelenmiş, tereke kaydı tutulmuş, varisi olmadığı için mezatla satılıp Ayasofya Vakfı'na devredilmesine karar verilmiştir. Satılan eşya arasında bir adet bebek beşiği olduğu kayıtlardan anlaşılmış, mezatta beşiği alan bezirgân sorgulanmış, aldığının ertesi günü Tatavlalı bir Ermeni zımmîye sattığını hatırlamış, zımmînin bir kaşık ustası olduğunu da tesadüfen hatırlamıştır. Emr ü fermân zât-ı asaf-penahîlerindir."

İkisi birlikte önce Tatavla'ya[1] koştular. Tarif ettikleri adam geçen baharda Samatya'ya taşınmış. Bu sefer ver elini Samatya. Kapıyı açanlar çocukları oldu. Anne baba Sulumanastır'da pazar ayinindeymiş, beklediler. Zindan Şeyhi, beşik arama macerasının arkasında elmasa ulaşma çabasının olduğunu biliyor ama bunu Zahid'e bir kerecik bile sormuyordu. Onun yerine Tatavla'dan Samatya'ya âdeta uçarcasına giderken yanında nefes nefese kalınca "Bu kadar acele niyedir evlat!" demekten kendini alamadı. Karşılık tam da tahmin ettiği şeydi:

"Şeyhim dua buyur, hayra koşturalım!"

Beşik ile elmas arasındaki bağlantıyı Aslan da hissetmeye başlayınca yol bir türlü bitmek bilmedi. Nihayet kaşık ustası ayinden sonra mutlu bir vatandaş olarak evine geldi. Kapıda kendini sabırsızlıkla bekleyen iki kişiyle karşılaşmaktan hiç huzursuz olmadı. Özünde iyi niyetli birine benziyordu. Beşiği, sırf üzerindeki oymaları beğendiği için satın aldığını, lotus çiçeklerinden kendine nakışlar tertipleyip kaşıklara işlediğini anlattıktan sonra Çarşı-yı Kebir'in Nuruosmaniye kapısındaki dükkânından söz etti. Bereket versin çarşı yalnızca cuma günleri kapalı olurdu, apar topar dükkânın yolunu tuttular. Usta yanlarında koşmak zorunda bile kaldı. Tedirgin olmuştu. Yol boyunca eski bir beşiğin yanlarında yürüdüğü adamların ne işine yarayacağını düşünüp durdu? İçinde ikircikli düşünceler alçalıp kabardı. Başına bu yüzden kötü bir şey gelmezdi inşallah. Verip kurtulmayı sanki bir selamet sahili olarak gördü.

"Evet, aradığımız beşik budur efendi! Eğer mümkünse satın almak isteriz!"

---

[1] Kurtuluş semti

Porsuk'un heyecanlı pazarlığına karşılık içindeki merakı gidermek üzere sordu:

"Neccar esnafında daha yeni ve âlâsını bulabilir veya sipariş verip yaptırabilirsiniz, neden bu beşik!"

Porsuk samimiyetle cevap verdi:

"Ağam, ben bu beşikte uyuyan bir bebektim. Dokuz yaşıma kadar bütün dünyam işte şu nakışlar ve desenlerden ibaretti. Bu beşik benim şehzade masallarımın dünyasıdır. Sonra analığımdan ve beşiğimden ayrı düştüm, eşim hamile kalınca bebeğimizi bu beşikte büyütmeyi konuştuk. Bendeki hatırası..."

Kaşıkçı, doğru mu söylüyor der gibi Zindan Şeyhi'ne baktı. Doğru söylediğini sesinden anlamıştı oysa. Zindan Şeyhi'nin yüzündeki masum ifadeyi görünce üstelemedi. Yolda düşündüklerini yeniden düşündü. *"Kurtul gitsin!"* Babacan bir tavırla karşılık verdi:

"Tamam delikanlı, içindeki kaşıkları şöyle boşalt. Beşik sana hediyemdir!"

Beşiğin değerinden daha fazla bahşiş verip oradan ayrıldılar. Yolda Zindan Şeyhi Porsuk'u izliyordu. Heyecanlı oluşu her hâlinden belliydi. Onun bu heyecanı peşlerindeki adamın da dikkatini çekmiş midir diye endişelendi. Arkasına baktı. Hayret, bu seferki adam sanki sadrazamın hafiyelerine benzemiyordu. Ürkütücü biriydi. Onu atlatmak gerektiğini düşündü. *"Kavalalı tayfasından olabilir."* Bayezid Meydanı'nı geride bıraktıklarında önce Mahmutpaşa istikametine, ardından Gülhane cihetinde sadrazam konağına yöneldiler. Peşlerindeki adam kötü niyetli ise sadrazamın huzuruna kadar gelemezdi ya! Sadaret makamı demek yığınla Mansûre askeri demekti, öyle hırlı, hırsız yol geçen hanı değil.

Aslan Ağa tekrar tekrar dönüp arkasına baktı. Adam sanki her defasında biraz daha yakınlarından takibe devam

ediyordu. Acelesi varmış da Paşakapısı'na ulaşmadan ellerindekini gaspedecek gibi. Porsuk'u tedirgin etmek istemiyordu ama heyecanı da gittikçe artıyordu. İçindeki korku yükseldi. Her bir adımın yankısı beynine batmaya başladı; gitgide hızlanarak üstelik. "Çok şükür sadaret kapısı göründü!" Hayret arkalarındaki adımları şimdi daha yakından ve daha sık duyuyordu. Bir an evvel kapıdan girmeleri gerektiğine karar verdi. En azından nöbetçi erlerin yanına varmak lazımdı. Nihayet sadaret kapısından nefes nefese girdiler. Hayret kendilerini takip eden adam da aynı kapıdan girmiş eliyle konak kapısını gösteriyordu; sırıtarak:

"Sadrazam hazretleri sizi bekliyor ağam!"

Sadrazam şaka yaptı:

"İstediğiniz zaman aradığınız şeyi çok kolay bulabiliyorsunuz demek!.. Şimdi de benim emanetimi bulun bakalım!"

Sadrazamın muhafızlar anlamasın diye Kaşıkçı Elması yerine "emanet" dediğini ikisi de biliyordu. Aslan Porsuk'a baktı. Porsuk beşiği salonun ortasına koyup gözüyle kapıdaki muhafızı işaret etti:

"İnşallah buluruz devletlû vezir!"

Sadrazam hazretleri muhafıza eliyle çıkmasını işaret edip beşiğin başına yaklaştı. Salonu büyük bir heyecan dalgası kapladı. En çok da Porsuk'un kalbi çarpıyordu. Çocukluk günlerine dönmüş gibi hissetti. Beşikteki lotus çiçeğinin göbeğine yıllar sonra parmağıyla yeniden bastırma vaktiydi. Üçü de nefeslerini tuttular. Porsuk bekledi, derin bir nefes daha aldı ve parmağını nakşa dokundurdu. Olamaz!.. Hiçbir hareket yoktu. Yeniden bastırdı. I-ıh!.. Bütün vücudunu ter bastı. Kalbi daha hızlı çarpmaya başladı. Umudun boşa çıkması yanında sadrazama mahcup olmak da vardı. Belki de yıllardır işlemeyen tahta mekanizma şişip kilidi bozmuştu.

Beşiği bulunduğu yerde bir iki sarstı. Orasına burasına vurdu. Besmele çekip daha kuvvetli bastırdı...

"Tık!"

Gerisi çok sevinçli birkaç dakikaya gebeydi. Porsuk tahtayı çekti. Farelik kendiliğinden açıldı. İçine çocuk yumruğu kadar bir bez tıkılmıştı. Katman katman sarılmış bezler. Porsuk ilk bez parçasını görünce tanıdı. Zafîre Kadın'ın Tosun Paşa'dan yadigâr diye hep yanında tuttuğu ipek mendilden bir şerit. Sonra bir bebek eli büyüklüğünde beyaz pazen; çocukken giydiği geceliğin eteğinden bir parça. O sırada sadrazam sargısı birer birer açılan bezlere bakıp bunun ne kadar akıllıca olduğunu düşünüyordu. Belli ki Zafîre Kadın farelik deliğinde elmasın hem hareket edip ses yapmasını hem de zedelenip hasar görmesini böylece engellemişti. Porsuk bohçanın bir katını daha açtı. Bu sefer kendi mendilinden bir parça buldu; çocukken bir köşesine kurt başı resmettiği mendildi bu. Zafîre Kadın'ın, "Bu mendil babanın yadigârıdır, bak işte köşesindeki şu kılıç resmini de bizzat eliyle yapmıştır!" deyişi çınladı kulaklarında. Mendili alıp koklarken Zindan Şeyhi'nin gözlerinin kendisi için yaşardığını da, her Türk şehzadesi gibi zihnine sirayet eden kurt şecaatinin yansımasını da hissetmedi. Sonraki her bez parçası çocukluğundan bir hatıra idi. Lahana dürümlerinin en küçük parçası açıldığında içinden kadife bir kese çıktı. Porsuk keseyi görünce artık emin oldu ve onu sadrazama saygıyla sundu:

"Âsaf-penâh efendimiz hazretleri!.. Hükmünüz daim olsun; buyurunuz emanetiniz!"

SON DURUŞMA

Bir saat sonra

"Devlet-penâh efendimiz hazretleri!.. Hükmünüz daim olsun; buyurunuz emanetiniz!"

Sadrazam en neşeli haliyle yapmıştı bu takdimi. Ardı ardına sıkıntılarla, kargaşalarla, ihtilallerle uğraşmaktan iyice yorulan Sultan Mahmut hazretlerinin bir parça neşelenmesiydi gönlünden geçen. Tek başına devleti yaşatmaya çalıştığı halde dost bildiklerinden de ihanetler gören nahif kalbindeki titreyişlerin bir nebzecik sevinçle şahlanmasının iyi olacağını umuyordu. Velhasıl Kaşıkçı Elması'nı eline sunduğu anki mutluluğunu görmek istiyordu. Ayrıca o mutluluğa şahit olmayı çoktan hak eden adamları da beraberinde getirmişti.

Her biri padişahın huzurunda, başları yerde, el pençe duruyorlardı. Sadrazam, Sultan Mahmut hazretlerine önce hakiki Kaşıkçı Elması'nı ardından da tasvirli İncil nüshasını sunup bir yıldır olup biten her şeyi tek tek itiraf etti. Padişah hiç renk vermedi. Hükümdarlara has tavrıyla sabit bir çehre takındı ve anlatılanları sonuna kadar dinledi. O sırada içinden geçenleri hiç kimseyle paylaşamayacak olmasına üzüldü; *"Beraber hükümet ettiğim rical-ı devlet keşke şu hırsızlar kadar dürüst, sırdaş ve mürüvvetli olsalardı!"* Padişah olmak yerine Porsuk olmayı bile geçirdi içinden. Sıradan bir kul Mahmut olarak kalkıp hepsini alınlarından öpmek geçiyor ama devletlü Sultan Mahmut olarak bunu yapmanın teamüllere aykırı düşeceğini ve sanki iktidar zaafı gibi kabul

edileceğini biliyordu. Padişahlara beşerî zaaflarını hissettirmek yaraşmazdı. Sadrazamın anlattıkları bitince ayağa kalktı, kâh öfkelendi, kâh hayıflandı, kâh gülümseyip alay etti. *"Meğer benden habersiz mülkümde neler olmuş!"* İçinden geçenler türlü türlüydü. Yapılan iş sadrazamla ikisinin yüzlerine bulanmıştı. Şimdi sadrazamı azletse, bu işi birlikte tertiplemişlerdi, hırsızları cezalandırsa hepsi çok başarılı emir kullarıydı. Üstelik bir yıldır çektikleri ceza da az sayılmazdı. Kararını verdi. Ömür boyu ağızlarını sıkı tutmak için şimdi gücünü onlara hissettirmeliydi. On dakika daha odada dolandı, tek kelime etmedi. O söylemedikçe kimse söz alamadı, kimse kımıldayamadı. Karşısındaki beş adama tekrar tekrar baktı. Bazen çok maharetli hırsızlar, bazen heder olmuş hayatlar gördü. Her birinin kendi işinde ustalığına gıpta ederken uğraştıkları boş işlere de üzüldü. Kıpırdamadan durmanın ruhlarında fırtınalar estirmesini ve bir daha çalmaya tövbe ettirecek bir korku yaşamalarını istiyordu. Önceki gibi diz üstü mü bekletsem diye bile düşündü. Neden sonra hepsinin bacaklarının titremeye başladığını görüp eza ve cefanın sonunu getirdi:

"Buyruğumdur: Elmas hazine-i hümayundaki yerine konula. Sahte elmasla birlikte sahte çerçeveler ve küçük elmaslar huzurumda imha oluna, elmastıraş ve mücellit efendiler meslekten men oluna, Cündî Beşe Asâkir-i Mansûre zabiti yapılıp sipahi bölüğünden mesul tutula, Ubeydullah kulum haftada üç gün kaydıyla Tabhane Zindanı'ndaki mahpusları irşat ve ıslah ede, Zahid kulum yevmi elli akçe tahsisatla Mora'ya gönderile; oradaki durumları layihalarla hükümetimize bildirmek ve isyanı kırmak üzere gizli faaliyetler yürüte, bu maksatla adı devlet hafiyeleri listesine yazdırıla!.."

Durdu. Pencereye doğru birkaç adım attı. İstanbul'u seyretti. Geri döndüğünde sesinde bir kat daha sertlik vardı:

"Kaşıkçı Elması asla çalınmadı, çalındığını kimse görmedi ve kimsecikler onun çalındığını iddia etmedi, ta ki gördüm diyene siyaset olunup canına kıyıla![1]"

Pencere önüne yeniden vardı. Gözleri Boğaz sularının maviliğine daldığı esnada sesini saltanat heybetinden kurtarıp arkadaş edasına büründürdü:

"Evvelce eksik ödenen ücretinizin bizzat kendi hazinemden son kuruşuna kadar ödenmesi ihsan-ı hümayunum olsun. Bundan böyle tilki ben olmadığım müddetçe çakallık da aslanlık da caiz değildir, ceza gerektirir, bilesiniz. Ve dahi çalmak kelimesi lisanlarınızdan silinmek fermanımdır!"

Padişah emrinin etkisini arttırmak üzere hepsini iki dakika daha has duruşta bekletti. Kıvransalar kıvranamıyorlar, dillenseler söyleyemiyorlardı. Nihayet ıstıraplarını dindirmeyi uygun gördü:

"Gayrı çekilebilirsiniz!"

Altı adam, özellikle belli yaşın üzerindekiler derin birer nefes aldılar. Sadrazam hariç hepsi padişah huzurunda bulunmanın meşakkatinden ürküp bir an evvel kendilerini dışarı atmak istiyorlardı. Padişahı etekleyip huzurdan ayrılmak üzere sıraya girdiler. Bukalemun, Tûtî, Ceylan, Porsuk ve en sonda Aslan. Etek öperken padişah her birerine bakıp muzipçe gülümsedi. Sıra Porsuk'a gelince dikkatle gözlerine baktı:

"Seni daha evvel gördüm mü yiğidim?"

Porsuk dili tutulmuş gibi yalnızca başını iki yana sallamakla yetindi. Onun yerine az kalsın Aslan Ağa dökülüverecekti. Zafîre Kadın ile yaptıkları konuşmayı dün gibi hatırlıyordu. Sır saklanmalıydı. Şehzade Ahmed kaderin sevkiyle

---

[1] Kaşıkçı Elması saraya girdiği günden itibaren hiç çalınmamıştır. Bu kitapta anlatılan olaylar tamamen kurgudur (İP).

hükümdar olmak yerine âşık Zahid olmuştu bir kere. Bu uğurda bedel de ödemişti. Şimdi onun bir şehzade olduğunu dillendirmek ve içinde hükümdarlık ateşi tutuşturmak yanlış olurdu. Padişah hazretlerinin onu hatırlaması ikisi için de, memleket için de hayır getirmeyecekti muhakkak. Sessiz kalmayı tercih etti.

Dışarı çıktıklarında Bukalemun Tûtî'ye takılıyordu:

"Masalları artık değiştirmek lazım dostum, ormanın sultanı aslan değil tilki olmalı..."